

Eiropas Savienības struktūrfondu ieguldījuma izvērtēšana
uzņēmējdarbības atbalstam
2004.-2006.gada plānošanas periodā
un šo ieguldījumu ietekmes noteikšana

ZIŅOJUMS

Rīgā, 2011

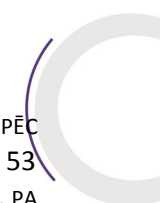
Saturs

ANOTĀCIJA	8
1. IEVADS	12
2. METODOLOĢIJA	13
3. IETEKMES IZVĒRTĒJUMS.....	15
3.1. TIEŠO UZŅĒMĒJDARBĪBU VEICINOŠO AKTIVITĀŠU REZULTĀTI	15
3.1.1. <i>Metodoloģija</i>	15
3.1.2. <i>Izvērtējums</i>	15
3.1.3. <i>Secinājumi</i>	18
3.2. AKTIVITĀŠU IETEKME UZ TAUTSAIMNIECĪBU	20
3.2.1. <i>Metodoloģija</i>	20
3.2.2. <i>Izvērtējums</i>	20
3.2.3. <i>Secinājumi</i>	28
3.3. ES SF PIEDĀVĀJUMA, AKTIVITĀŠU NOSACĪJUMU UN POTENCIĀLO FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU PIEPRASĪJUMA KORELĀCIJA, AKTIVITĀŠU SINERĢIJA UN PĒCTECĪBA	29
3.3.1. <i>Metodoloģija</i>	29
3.3.2. <i>Izvērtējums</i>	29
3.3.3. <i>Secinājumi</i>	36
3.4. UZŅĒMĒJDARBĪBAS UZSĀKŠANAS ATBALSTA PASĀKUMU MIJIEDARBĪBA, REZULTĀTI, TO EFEKTIVITĀTE UN ILGTSPĒJA	37
3.4.1. <i>Metodoloģija</i>	37
3.4.2. <i>Izvērtējums</i>	37
3.4.3. <i>Secinājumi</i>	43
3.5. ES SF SNIEGTAIS ATBALSTS INOVĀCIJU JOMĀ	44
3.5.1. <i>Metodoloģija</i>	44
3.5.2. <i>Izvērtējums</i>	44
3.5.3. <i>Secinājumi</i>	61
3.6. ES SF 2004.-2006.GADA PLĀNOŠANAS PERIODA ATBALSTA IETEKME UZ UZŅĒMUMU SNIEGUMU.....	62
3.6.1. <i>Metodoloģija</i>	62
3.6.2. <i>Izvērtējums</i>	64
3.6.3. <i>Secinājumi</i>	72
3.7. UZŅĒMUMU VIEDOKLIS PAR SAŅEMTO ES FINANSĒJUMU	74
3.7.1. <i>Metodoloģija</i>	74
3.7.2. <i>Izvērtējums</i>	74
3.7.3. <i>Secinājumi</i>	79
3.8. CITU ES DALĪVALSTU PIEREDZE ES SF AKTIVITĀŠU UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATTĪSTĪBAI ORGANIZĒŠANĀ	80
3.8.1. <i>Metodoloģija</i>	80
3.8.2. <i>Izvērtējums</i>	80
3.8.3. <i>Secinājumi</i>	90
4. SECINĀJUMI.....	91
5. PRIEKŠLIKUMI	95
PIELIKUMI	98
PIELIKUMS NR.1. UZŅĒMĒJDARBĪBU RAKSTUROJOŠIE RĀDĪTĀJI 2004.-2006.GADA PLĀNOŠANAS PERIODĀ UN TO IZMAIŅAS ATBILSTOŠI EKONOMISKAJAI SITUĀCIJAI VALSTĪ	99
PIELIKUMS NR.3. PLĀNOTIE UN FAKTISKI SASNIEGTIE ATBALSTA AKTIVITĀŠU RĀDĪTĀJI	116
PIELIKUMS NR.4. UZŅĒMUMU APTAUJAS ANKETA.....	117
PIELIKUMS NR.5. AKTIVITĀŠU IETVAROS SĀKOTNĒJI PIEEJAMĀS FINANSĒJUMS	119
PIELIKUMS NR.6. NOZARU PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA LATVIJĀ.....	120
PIELIKUMS NR.7. ATBALSTU SAŅĒMUŠI UZŅĒMUMU FINANŠU RĀDĪTĀJI	121
ATSAUCES.....	124

Attēlu rādītājs

ATTĒLS NR. 1. SF SADALĪJUMS PA EKONOMISKAJĀM KATEGORIJĀM, 2004.-2009.G., LVL UN % (AKTIVITĀTES AR TIEŠU UN NETIEŠU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU).....	23
ATTĒLS NR. 2. SF SADALĪJUMS PA EKONOMISKAJĀM KATEGORIJĀM, 2004.-2009.G., % (SALĪDZINĀJUMS STARP AKTIVITĀTĒM AR TIEŠU UN NETIEŠU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU)	23
ATTĒLS NR. 3. KORELĀCIJA STARP UZŅĒMĒJDARBĪBAS RĀDĪTĀJIEM UN KRĪZES SMAGUMU TAUSAIMNIECĪBAS NOZARĒS, 2004.-2008.G.....	25
ATTĒLS NR. 4. KRĪZES IETEKME EIROPAS VALSTĪS – PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS (BĀZES CENĀS) KRITUMS KRĪZES IETEKMĒ 2009.GADĀ, SALĪDZINOT AR MAKSIMĀLO KOPĒJO PIEVIENOTĀ VĒRTĪBU (BĀZES CENĀS) 2007.-2009.GADĀ, %	26
ATTĒLS NR. 5. NOZARU PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS ĪPATSVARŠ KOPĒJĀ PIEVIENOTĀJĀ VĒRTĪBĀ GADĀ AR AUGSTĀKO PIEVIENOTO VĒRTĪBU VALSTĪS AR AUGSTU UN VALSTĪS AR ZEMU PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS KRITUMU, %	26
ATTĒLS NR. 6. NOZARU PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS ĪPATSVARA UN PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS KRITUMA LINEĀRĀ KORELĀCIJA, 2004.-2008.G. (UZ HORIZONTĀLĀS ASS – PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS KRITUMS; UZ VERTIKĀLĀS ASS – ATTIECĪGĀS NOZARES ĪPATSVARŠ KOPĒJĀ PIEVIENOTĀJĀ VĒRTĪBĀ).....	27
ATTĒLS NR. 7. PIEŠĶIRTO ES SF LĪDZEKĻU SADALĪJUMS PA GADIEM, 2004.-2009.G., %	31
ATTĒLS NR. 8. PIEŠĶIRTĀ FINANSĒJUMA SADALĪJUMS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM UN REALIZĒTO PROJEKTU SKAITA ĪPATSVARŠ SADALĪJUMĀ PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, 2004.-2009.G.....	32
ATTĒLS NR. 9. INDIVIDUĀLO KOMERSANTU, KOMERCSABIEDRĪBU UN ZEMNIEKU UN ZVEJNIEKU SAIMNIECĪBU SKAITA ĪPATSVARA SADALĪJUMS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, 2004.-2008.G.	32
ATTĒLS NR. 10. PIEŠĶIRTAIS FINANSĒJUMS UZ VIENU PABEIGTO PROJEKTU PA REĢIONIEM, 2004. – 2009. G.	33
ATTĒLS NR. 11. PIETEIKTO PROJEKTU SADALĪJUMS, 2004. – 2009.G.....	33
ATTĒLS NR. 12. PIETEIKTO PROJEKTU REALIZĀCIJA PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, 2004. – 2009.G.....	34
ATTĒLS NR. 13. REALIZĒTO PROJEKTU SKAITS UN TO APJOMS ATKARĪBĀ NO ATBALSTA VEIDA, LVL,% , 2004.-2009.G.....	35
ATTĒLS NR. 14. PABEIGTO, NORAIĀDĪTO UN NEREALIZĒTO PROJEKTU SADALĪJUMA ĪPATSVARŠ PĒC ATBALSTA VEIDA, %, 2004.-2009.G.....	35
ATTĒLS NR. 15. KOPĒJAIS UZŅĒMUMU SKAITS VALSTĪ UN AR ES SF ATBALSTU RADĪTO UZŅĒMUMU SKAITS LAIKA PERIODĀ 2004.-2009.	39
ATTĒLS NR. 16. JAUNU UZŅĒMUMU RADĪŠANAS DINAMIKA UN ES SF IEGULDĪJUMA JAUNU UZŅĒMUMU RADĪŠANĀ.....	40
ATTĒLS NR. 17. 2.4.1. „AIZDEVUMI (TAJĀ SKAITĀ MIKROKREDĪTI) UZŅĒMĒJDARBĪBAS UZSĀKŠANAI” KREDĪTPORTEĻA STĀVOKĻIS	42
ATTĒLS NR. 18. 3.3. „APMĀCĪBAS UN FINANSIĀLS ATBALSTS UZŅĒMĒJDARBĪBAS UN PAŠNODARBINĀTĪBAS UZSĀKŠANAI” KREDĪTPORTEĻA STĀVOKĻIS.....	42
ATTĒLS NR. 19. LATVIJAS AUGSTO TEHNOĻIJU PRODUKTU EKSPORTA ĪPATSVARA IZMAIŅAS, 2004.-2009.G., USD	44
ATTĒLS NR. 20. LATVIJAS AUGSTO TEHNOĻIJU PRODUKTU ĪPATSVARŠ PA PRODUKTU KATEGORIJĀM, 2004.-2009.G., %	45
ATTĒLS NR. 21. FINANSĒJUMA APJOMI ZINĀTNISKI PĒTNIECISKAJAM DARBAM LATVIJĀ, 2004.-2009.G., MILJ.LVL	46
ATTĒLS NR. 22. LATVIJAS REPUBLIKAS PATENTU VALDES IZSNIEGTIE UN NORAIĀDĪTIE PATENTI, 2004.-2009.G., SKAITS UN % ..	47
ATTĒLS NR. 23. INOVĀCIJU JOMĀ AKTĪVO UZŅĒMUMU SKAITS LATVIJĀ, 2004.-2008.G., SKAITS	47
ATTĒLS NR. 24. KOPĒJIE IZDEVUMI INOVĀCIJĀM APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS NOZARĒ LATVIJĀ PA KATEGORIJĀM, 2004.-2008.G., MILJ., LVL.....	48
ATTĒLS NR. 25. KOPĒJIE IZDEVUMI INOVĀCIJĀM PAKALPOJUMU NOZARĒ LATVIJĀ PA KATEGORIJĀM, 2004.-2008.G., MILJ., LVL	48
ATTĒLS NR. 26. KOPĒJIE IZDEVUMI INOVĀCIJĀM LATVIJĀ PA NOZARĒM, 2004.-2008.G., MILJ. LVL.....	49
ATTĒLS NR. 27. EIROPAS SAVIENĪBAS UN TAI TUVĒJO VALSTU INOVĀTĪVO UZŅĒMUMU, KURI PAŠI IZSTRĀDĀJUŠI PROCESU INOVĀCIJAS, ĪPATSVARŠ PĒC UZŅĒMUMU LIELUMU KLASĒM, 2008.G., %	50
ATTĒLS NR. 28. EIROPAS SAVIENĪBAS UN TAI TUVĒJO VALSTU INOVĀTĪVO UZŅĒMUMU, KURI TIRGŪ IEVIESUŠI JAUNUS PRODUKTUS, ĪPATSVARŠ PĒC UZŅĒMUMU LIELUMU KLASĒM, 2008.G., %	51
ATTĒLS NR. 29. ATBALSTA APMĒRS 2.2.1.2. AKTIVITĀTĒ ĪSTENOTĀJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PA NACE NOZARĒM UN PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	52
ATTĒLS NR. 30. ATBALSTA APMĒRS APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS NOZARĒ ĪSTENOTĀJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC TEHNOĻIJU LĪMEŅIEM, PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	53

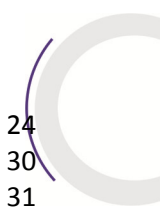

ATTĒLS NR. 31. ATBALSTA APMĒRS 2.2.1.2. AKTIVITĀTES PAKALPOJUMU NOZARĒS ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC PAKALPOJUMU VEIDIEM, PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	53
ATTĒLS NR. 32. ATBALSTA APMĒRS 2.2.1.2. AKTIVITĀTĒ ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC UZŅĒMUMU LIELUMA, PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	54
ATTĒLS NR. 33. ATBALSTA APMĒRS 2.1.2. AKTIVITĀTĒ ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PA NACE NOZARĒM PLĀNOŠANAS REĢIONOS, LVL	55
ATTĒLS NR. 34. ATBALSTA APMĒRS APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS NOZARĒ ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC TEHNOĻIJU LĪMEŅIEM, PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	55
ATTĒLS NR. 35. ATBALSTA APMĒRS 2.1.2. AKTIVITĀTES PAKALPOJUMU NOZARĒS ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC PAKALPOJUMU VEIDIEM, PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	56
ATTĒLS NR. 36. ATBALSTA APMĒRS 2.1.2. AKTIVITĀTĒ ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC UZŅĒMUMU LIELUMA, PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	56
ATTĒLS NR. 37. ATBALSTA APMĒRS 2.5.1. AKTIVITĀTĒ ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PĒC NACE NOZARĒM, LVL ...	57
ATTĒLS NR. 38. ATBALSTA APMĒRS 2.5.1. AKTIVITĀTĒ ĪSTENOTAJIEM PROJEKTIEM SADALĪJUMĀ PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, LVL	58
ATTĒLS NR. 39. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU VIEDOKLIS PAR TO, KĀDA BIJUSI 2004.-2006.G. PERIODĀ SAŅEMTO ES SF LĪDZEKĻU IETEKME UZ UZŅĒMUMA IZAUGSMI	59
ATTĒLS NR. 40. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU VIEDOKLIS PAR TO, CIK LIELĀ MĒRĀ SAŅEMTAIS ES SF ATBALSTS IR PALĪDZĒJIS UZŅĒMUMAM PĀRVARĒT EKONOMISKO KRĪZI	59
ATTĒLS NR. 41. INOVĀCIJAS IEVIESUŠO UZŅĒMUMU SKAITA SADALĪJUMS PA NOZARĒM, %	59
ATTĒLS NR. 42. INOVĀCIJAS IEVIESUŠO UZŅĒMUMU SKAITA SADALĪJUMS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, %	60
ATTĒLS NR. 43. INOVĀCIJAS IEVIESUŠO UN NEIEVIESUŠO UZŅĒMUMU PIEDZĪVOTIE GALVENIE ŠĶĒRŠĻI VEIKSMĪGAI ES SF APGUVEI, %	60
ATTĒLS NR. 44. APGROZĪJUMA PIEAUGUMS LAIKA POSMĀ NO 2004.LĪDZ 2008.GADAM PA NOZARĒM DALĪJUMĀ STARP FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJIEM UN NESANĒMĒJIEM, %	64
ATTĒLS NR. 45. ATBALSTĪTO UZŅĒMUMU PAPILDUS APGROZĪJUMA PIEAUGUMS GADĀ, %	64
ATTĒLS NR. 46. PEĻŅAS PIEAUGUMS LAIKA POSMĀ NO 2004.LĪDZ 2008.GADAM PA NOZARĒM DALĪJUMĀ STARP FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJIEM UN NESANĒMĒJIEM, %	65
ATTĒLS NR. 47. ATBALSTĪTO UZŅĒMUMU PAPILDUS PEĻŅAS IZAUGSME GADĀ, %	65
ATTĒLS NR. 48. PAŠU KAPITĀLA PIEAUGUMS LAIKA POSMĀ NO 2004.LĪDZ 2008.GADAM PA NOZARĒM DALĪJUMĀ STARP FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJIEM UN NESANĒMĒJIEM, %	65
ATTĒLS NR. 49. ATBALSTĪTO UZŅĒMUMU PAPILDUS PAŠU KAPITĀLA IZAUGSME GADĀ, %	66
ATTĒLS NR. 50. DARBINIEKU SKAITA PIEAUGUMA SALĪDZINĀJUMS ATBALSTĪTAJOS UN NEATBALSTĪTAJOS UZŅĒMUMOS 2004.-2007.GADA PERIODĀ, %	66
ATTĒLS NR. 51. ATBALSTĪTO UZŅĒMUMU PAPILDUS NODARBINĀTO SKAITA IZAUGSME GADĀ, %	66
ATTĒLS NR. 52. APGROZĪJUMA PIEAUGUMA SALĪDZINĀJUMS ATBALSTĪTAJOS UN NEATBALSTĪTAJOS UZŅĒMUMOS 2004.-2008.GADA PERIODĀ, %	67
ATTĒLS NR. 53. ATBALSTĪTO UZŅĒMUMU PAPILDUS APGROZĪJUMA IZAUGSME GADĀ, %	67
ATTĒLS NR. 54. PASU KAPITĀLA PIEAUGUMA SALĪDZINĀJUMS ATBALSTĪTAJOS UN NEATBALSTĪTAJOS UZŅĒMUMOS 2004.-2008.GADA PERIODĀ, %	68
ATTĒLS NR. 55. ATBALSTĪTO UZŅĒMUMU PAPILDUS PASU KAPITĀLA IZAUGSME GADĀ, %	68
ATTĒLS NR. 56. UZŅĒMUMU VAJADZĪBAS, KURU APMIERINĀŠANAI UZŅĒMUMU PIESAISTĪJUŠI FINANSĒJUMU, % NO VISIEM FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJIEM	75
ATTĒLS NR. 57. VEIKTAS BŪTISKAS IZMAIŅAS UZŅĒMUMA DARBĪBĀ SAŅEMTĀ FINANSĒJUMA REZULTĀTĀ, % NO VISIEM FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJIEM	75
ATTĒLS NR. 58. VĒRTĒJUMS PAR ES SF IETEKMI UZ UZŅĒMUMA SPĒJU PĀRVARĒT EKONOMISKO KRĪZI, % NO RESPONDENTU SKAITA	76
ATTĒLS NR. 59. BŪTISKĀKIE ŠĶĒRŠĻI ES SF APGUVEI, % NO RESPONDENTU SKAITA	77
ATTĒLS NR. 60. VĒRTĒJUMS PAR ŠOBRĪD UN PĒDĒJO DIVU GADU LAIKĀ PIEEJAMO ES SF ATBILSTĪBU UZŅĒMUMA VAJADZĪBĀM, % NO RESPONDENTU SKAITA	77
ATTĒLS NR. 61. UZŅĒMUMU VAJADZĪBAS, KAM BŪTU VAJADZĪGS ES SF ATBALSTS, % NO RESPONDENTU SKAITA	78

ATTĒLS NR. 62. UZŅĒMUMU VĒRTĒJUMS PAR PIEEJAMĀ FINANSĒJUMA ATBILSTĪBU VAJADZĪBĀM ATBILSTOŠI VAJADZĪBU KATEGORIJĀM, % NO RESPONDENTU SKAITA KATRĀ VAJADZĪBU KATEGORIJĀ	78
ATTĒLS NR. 63. ERAF LĪDZEKĻU IZLIETOJUMS PA POLITIKAS JOMĀM	82
ATTĒLS NR. 64. ERAF LĪDZEKĻU IZLIETOJUMS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTAM	82
ATTĒLS NR. 65. ERAF LĪDZEKĻU IZLIETOJUMS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTAM PA NOZARĒM	83
ATTĒLS NR. 66. PIEŠKIRTĀ ATBALSTA SADALĪJUMS PA AKTĪVU VEIDIEM	84
ATTĒLS NR. 67. ERAF LĪDZEKĻU IZLIETOJUMS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTAM PA GADIEM	84
ATTĒLS NR. 68. ERAF LĪDZEKĻU IZLIETOJUMS UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTA VEIDIEM	86
ATTĒLS NR. 69. ERAF LĪDZEKĻU IZLIETOJUMS UZŅĒMĒJDARBĪBAS VEIDI	87
ATTĒLS NR. 70. LATVIJAS IKP SALĪDZINĀMAJĀS CENĀS, TŪKST. LVL, 2004.-2009.GADS	99
ATTĒLS NR. 71. LATVIJAS IKP FAKTISKAJĀS CENĀS, PROPORCIJAS SADALĪJUMĀ PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, 2004.-2008.GADS	99
ATTĒLS NR. 72. LATVIJAS IKP FAKTISKAJĀS CENĀS, PIEAUGUMA TEMPI SADALĪJUMĀ PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, 2004.-2008.GADS	99
ATTĒLS NR. 73. LATVIJAS PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA 2000.G.SALĪDZINĀMAJĀS CENĀS, 2004.-2009.GADS	100
ATTĒLS NR. 74. LATVIJĀ SARAŽOTĀS RŪPNIECISKĀS PRODUKCIJAS KOPĒJĀ VĒRTĪBA FAKTISKAJĀS CENĀS, TŪKST. LVL, 2004.-2009.GADS	100
ATTĒLS NR. 75. RŪPNIECISKĀS PRODUKCIJAS KOPĒJĀ APJOMA INDEKSI, 2004.-2009.GADS (2005.GADS = 100)	101
ATTĒLS NR. 76. APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS APAKŠNOZARU IZAUGSMES TEMPI PĒC APJOMA, 2004.-2007.GADS, 2007.-2009.GADS	102
ATTĒLS NR. 77. ĀRVALSTU TIEŠĀS INVESTĪCIJAS LATVIJĀ, 2004.-2009.GADS, MILJ. LVL	102
ATTĒLS NR. 78. GADA LAIKĀ SAŅEMTĀS ĀRVALSTU TIEŠĀS INVESTĪCIJAS LATVIJĀ PRET IKP, %	103
ATTĒLS NR. 79. UZKRĀTĀS ĀRVALSTU INVESTĪCIJAS (GADA BEIGĀS) DALĪJUMĀ PA INVESTĪCIJU VEIDIEM, 2004.-2009.G., MILJ. LVL	103
ATTĒLS NR. 80. NEFINANŠU INVESTĪCIJAS STATISTISKAJOS REĢIONOS LATVIJĀ, 2004.-2009.G., MILJ. LVL	104
ATTĒLS NR. 81. LATVIJAS IKP (NESKAITOT SUBSĪDIJAS) STRUKTŪRA NO IEŅĒMUMU PUSES, 2004.-2009.G., %	104
ATTĒLS NR. 82. VIDĒJĀS NETO DARBA SAMAKSAS PIEAUGUMA UN PRODUKTIVĪTĀTES* PIEAUGUMA SALĪDZINĀJUMS	104
ATTĒLS NR. 83. EKONOMISKI AKTĪVO VIENĪBU SKAITS LATVIJĀ, 2004.-2009.G.	105
ATTĒLS NR. 84. KOMERSANTU KOPĒJAIS APGROZĪJUMS UN PAŠU KAPITĀLS, 2004.-2009.G., MILJ. LVL	105
ATTĒLS NR. 85. IEDZĪVOTĀJI PĒC EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES, 2004.-2009.G., SKAITS TŪKST.	106
ATTĒLS NR. 86. IEDZĪVOTĀJI PĒC EKONOMISKĀS AKTIVITĀTES, % IZMAIŅAS PRET IEPRIEKŠĒJO GADU, 2004.-2009.G., %.	106
ATTĒLS NR. 87. NODARBINĀTO IEDZĪVOTĀJU ĪPATSVARŠ KOPĒJĀ IEDZĪVOTĀJU KOPSKAITĀ, 2004.-2009.G., %	107
ATTĒLS NR. 88. DARBA MEKLĒTĀJU ĪPATSVARŠ EKONOMISKI AKTĪVO IEDZĪVOTĀJU KOPSKAITĀ, 2004.-2009.G., %.	107
ATTĒLS NR. 89. NODARBINĀTIE IEDZĪVOTĀJI SADALĪJUMĀ PAR EKONOMISKĀS DARBĪBAS VEIDIEM, 2004.-2009.G., %.	108
ATTĒLS NR. 90. BRĪVĀS DARBA VIETAS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM, 2005.-2009.G., SKAITS	108
ATTĒLS NR. 91. KOPĒJIE EKSPORTA UN IMPORTA RĀDĪTĀJI, 2004.-2009.G., MILJ. LVL.	109
ATTĒLS NR. 92. LATVIJAS ĀRĒJĀS TIRDZniecības SALDO PREČU UN PAKALPOJUMU GRUPĀ, 2004.-2009.G., MILJ. LVL.	109
ATTĒLS NR. 93. EKSPORTS PA SVARĪGĀKAJĀM PREČU SADAĻĀM, 2004.-2009.G., MILJ. LVL.	110

Tabulu rādītājs

TABULA NR. 1. UZŅĒMĒJDARBĪBAS AKTIVITĀŠU IZVIRZĪTO SASNIEDZAMO RĀDĪTĀJU FAKTISKĀ IZPILDE	15
TABULA NR. 2. MULTIPLIKATORA APRĒĶINA VĒRTĪBAS, 2004.-2009.G.	21
TABULA NR. 3. SF AKTIVITĀTĒS AR TIEŠU UN NETIEŠU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBAS VEICINĀŠANU IZSNIEGTAIS FINANSĒJUMS PA GADIEM UN KOPĀ, LVL.	21
TABULA NR. 4. SF AKTIVITĀŠU AR TIEŠU UN NETIEŠU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU RADĪTAIS EFEKTS UZ LATVIJAS IKP, LVL	21
TABULA NR. 5. IZDEVUMU GRUPĒJUMS EKONOMISKĀS KATEGORIJĀS	22
TABULA NR. 6. SF SADALĪJUMS PA EKONOMISKAJĀM KATEGORIJĀM, 2004.-2009.G., LVL (AKTIVITĀTES AR TIEŠU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU)	22
TABULA NR. 7. SF SADALĪJUMS PA EKONOMISKAJĀM KATEGORIJĀM, 2004.-2009.G., LVL (AKTIVITĀTES AR NETIEŠU IETEKMI UZ UZŅĒMĒJDARBĪBU)	22

TABULA NR. 8. NOZARU PIEVIENOTĀS VĒRTĪBAS PIEAUGUMS 2009.G., SALĪDZINOT AR MAKSIMĀLO VĒRTĪBU 2007.-2009.G.	24
TABULA NR. 9. FINANSĒJUMA IZMAIŅAS AKTIVITĀTĒS, KURĀS IR ZINĀMS TO SĀKOTNĒJAIS APMĒRS, 2004. – 2009.G.,LVL.....	30
TABULA NR. 10. PIEŠĶIRTĀ ES SF SADALĪJUMS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM TIEŠAS IETEKMES, 2004. – 2009.G.,LVL.....	31
TABULA NR. 11. PABEIGTO, NORAIĀDĪTO, ATSAUKTO UN PĀRTRAUKTO PROJEKTU SKAITA SADALĪJUMS PA REĢIONIEM, 2004. – 2009.G.....	34
TABULA NR. 12. KOPĒJAIS TAUTSAIMNIECĪBĀ NOVIRZĪTAIS FINANSĒJUMS (LVL) UN JAUNRADĪTO UZŅĒMUMU SKAITS UZŅĒMĒJDARBĪBAS UZSĀKŠANAS VEICINĀŠANAS TIEŠAJĀS AKTIVITĀTĒS.....	38
TABULA NR. 13. ES FINANSĒJUMS PA TIEŠAJĀM UZŅĒMĒJDARBĪBU VEICINOŠAJĀM AKTIVITĀTĒM UN TO MULTIPLIKTĪVĀ IETEKME UZ TAUTSAIMNIECĪBU PERIODĀ 2004.-2009.	39
TABULA NR. 14. JAUNU UZŅĒMUMU RADĪŠANAS DINAMIKA UN ES SF IEGULDĪJUMA JAUNU UZŅĒMUMU RADĪŠANĀ	41
TABULA NR. 15. PROJEKTU ĪSTENOTĀJI 2.5.1. AKTIVITĀTĒ	57
TABULA NR. 16. FINANSĒJUMA SAŅĒMŠANAS KORELĀCIJA AR DAŽĀDU NOZARU FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU FINANŠU RĀDĪTĀJIEM, 2004.-2008.UN 2004.-2009.GADĀ	69
TABULA NR. 17. FINANSĒJUMA SAŅĒMŠANAS KORELĀCIJA AR PRIORITĀRO APAKŠNOZARU FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU FINANŠU RĀDĪTĀJIEM, 2004.-2008.UN 2004.-2009.GADĀ	70
TABULA NR. 18. FINANSĒJUMA SAŅĒMŠANAS KORELĀCIJA AR NOZARU FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU FINANŠU RĀDĪTĀJIEM, 2004.-2008.UN 2004.-2009.GADĀ, RANŽĒJOT PĒC AUGSTĀKĀS KORELĀCIJAS	70
TABULA NR. 19. FINANSĒJUMA SAŅĒMŠANAS KORELĀCIJA AR PRIORITĀRO APAKŠNOZARU FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU FINANŠU RĀDĪTĀJIEM, 2004.-2008.UN 2004.-2009.GADĀ, RANŽĒJOT PĒC AUGSTĀKĀS KORELĀCIJAS	71
TABULA NR. 20. APSTIPRINĀTO PROJEKTU SKAITS UN ATBALSTA APJOMS PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM.....	71
TABULA NR. 21. UZŅĒMĒMUMU FINANŠU RĀDĪTĀJU KORELĀCIJAS KOEFICIENTI PA PLĀNOŠANAS REĢIONIEM	72
TABULA NR. 22. UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTA PRIORITĀTES UN TO VIRZIENI	81
TABULA NR. 23. UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATBALSTA PRIORITĀTES UN TO VIRZIENI	87
TABULA NR. 24. TOP 3 UZŅĒMĒJDARBĪBAS AKTIVITĀTES PĒC SAŅĒMĒTIEM PIETEIKUMIEM	88
TABULA NR. 25. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU APGROZĪJUMA RĀDĪTĀJI, 2004.-2009.GADĀ PA NOZARĒM, SALĪDZINOT AR SAŅĒMĒTĀ ATBALSTA APJOMU.....	121
TABULA NR. 26. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU PEĻŅAS RĀDĪTĀJI, 2004.-2009.GADĀ PA NOZARĒM, SALĪDZINOT AR SAŅĒMĒTĀ ATBALSTA APJOMU.....	121
TABULA NR. 27. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU PAŠU KAPITĀLA RĀDĪTĀJI, 2004.-2009.GADĀ PA NOZARĒM, SALĪDZINOT AR SAŅĒMĒTĀ ATBALSTA APJOMU.....	122
TABULA NR. 28. FINANSĒJUMA SAŅĒMĒJU PAŠU KAPITĀLA RĀDĪTĀJI, 2004.-2009.GADĀ PA NOZARĒM, SALĪDZINOT AR SAŅĒMĒTĀ ATBALSTA APJOMU.....	123

Saīsinājumi

ES	-	Eiropas Savienība
SF	-	Struktūrfondi
LVL	-	Latvijas valsts lati
IKP	-	Iekšzemes kopprodukts
milj.	-	Miljons
tūkst.	-	Tūkstotis
CSP	-	LR Centrālā statistikas pārvalde
MK	-	Ministru kabinets
ELVGF	-	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds
ERAF	-	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ESF	-	Eiropas Sociālais fonds
EUR	-	Eiro
ES SFKF VIS	-	Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēma
VPD	-	Vienotais programmdokuments
ZVFI	-	Zivsaimniecības virzības finanšu instruments
IKT	-	Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
P&A	-	Pētniecība un attīstība
IK	-	Individuālais komersants
SIA	-	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
AS	-	Akciju sabiedrība
LHZB	-	Latvijas Hipotēku un zemes banka
LGA	-	Latvijas Garantiju aģentūra

Anotācija

Šajā ziņojumā sniegts izvērtējums par 2004.-2006.gada plānošanas perioda ES SF finansējuma ietekmi uz uzņēmējdarbību Latvijā. Ziņojumā izklāstītas pētniecības procesā gūtās atziņas par izsniegtā finansējuma ietekmi uz tautsaimniecību kopumā, jaunu uzņēmumu radīšanu, inovāciju veicināšanu, kā arī uzņēmējdarbības rādītājiem dažādās nozarēs, salīdzinot uzņēmumus, kas saņēmuši finansējumu, ar uzņēmumiem, kas nav saņēmuši finansējumu. Tāpat ziņojumā pētīti aktivitāšu rezultatīvie rādītāji, finansējuma pieprasījums un piedāvājums, kā arī uzņēmējdarbības atbalsta piemēri citās valstīs.

Pētniecības metodoloģijā uzsvars likts uz diviem stūrakmeņiem – (1) analizētas tika aktivitātes, kurām bija skaidri identificējama tieša vai netieša ietekme uz uzņēmējdarbību un (2) finansējuma ietekmes noteikšanai tika lietota kvazi-eksperimentāla pieeja – atšķirības atšķirībās (*difference in differences*), kad pētāmā perioda ietvaros salīdzinātas uzņēmumu grupas sniegums ar iegūto SF atbalstu, pretnostatot – to uzņēmumu attīstību, kas nav saņēmušas SF atbalstu (kontrolgrupas sastādot no uzņēmumu grupām, kas sastāv no līdzīgiem SF atbalstu nesaņēmušiem uzņēmumiem).

Pētniecības veikšanā tika izmantoti vairāki ļoti būtiski informācijas avoti. Pirmkārt tika izmantota Finanšu ministrijas datubāze ES SFKF VIS, kas apkopo informāciju par piešķirtā ES finansējuma saņēmējiem un atbalsta apjomu. Otrkārt, tika izmantoti SIA „Lursoft” dati par individuālu uzņēmumu finanšu rādītājiem laika posmā no 2004. līdz 2009.gadam. Treškārt tika veikta reprezentabla finansējuma saņēmēju anketēšana, noskaidrojot finansējuma saņēmēju personīgo viedokli. Šie dati vienkopus radīja iespēju novērtēt sakarību starp saņemtā finansējuma apjomu un tā rezultātā radušajiem uzņēmējdarbības rādītājiem, kā arī apzināt uzņēmumu viedokli par saņemtā finansējuma nozīmību, būtiskākajiem šķēršļiem un rādītājiem ieguvumiem.

Konstatēts, ka izsniegtajam atbalstam ir bijis pozitīvs iespaids uz uzņēmējdarbības vidi – kopējā ietekme uz IKP 2004.-2009.gada periodā uzņēmējdarbības atbalstam izsniegtajam 400 milj. latu ES SF finansējumam bijusi 659,22 milj. latu, kas ir 0,84% no kopējā IKP šajā laika periodā. Efektu bremsējusi augstā robežvēlēšanās importēt (importa pieaugums valstī dalīts ar rīcībā esošā ienākuma pieaugumu – t.i. naudas daudzums, kas tiek tērēts importam no katra papildus rīcībā esošā lata), kā rezultātā multiplikatora koeficients šajā laika periodā bijis tikai aptuveni 1,65 (viens ES finansējuma veidā ieguldītais lats radījis 1,65 latu pieaugumu Latvijas IKP).

Izvērtējot individuālu uzņēmumu sniegumu, secināms, ka lielāks atbalsts laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam veicinājis apgrozījumu 20% uzņēmumu, peļņu 16% uzņēmumu un darbinieku skaitu 10% uzņēmumu. Pārējo uzņēmumu izaugsme nav saistāma ar ES SF atbalstu.

Novērotas būtiskas problēmas ar rezultatīvo rādītāju noteikšanu, to monitorēšanu un noteikto rādītāju sasniegšanu. Tāpat arī ne vienmēr izdevies sasniegt sākotnēji identificētos aktivitāšu mērķus. Piemēram, inovāciju veicināšanai mērķtiecīgi veidotas trīs aktivitātes, taču uzņēmumu pārstāvju aptauja atklājusi, ka tikai aptuveni puse šo aktivitāšu finansējuma saņēmēju patiešām ieviesuši inovācijas, un vienlaicīgi inovācijas radušās daudzās citās aktivitātēs, kas primāri paredzētas citiem mērķiem. Šāda papildus inovāciju rašanās nav vērtējama negatīvi, tomēr liecina par haotisku rezultatīvo rādītāju sasniegšanu. Uzsveram arī, ka inovāciju radīšana lielākoties finansēta tādās nozarēs, kā Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana, Namdarū un galdniecības izstrādājumu ražošana, Tekstilmateriālu aušana, Pārējo virsdrēbju ražošana, Pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana, Automobiļu apkope un remonts, Izmitināšana viesnīcās un līdzīgās apmešanās vietās, kas saskaņā ar EUROSTAT nozaru inovitātes klasifikācijas metodoloģiju¹ ir vērtējamas kā nozares ar zemu tehnoloģisko un zināšanu ietilpību, lai gan pasaules prakse liecina, ka nozīmīgākās inovācijas rodas nozarēs ar augstu tehnoloģisko un zināšanu ietilpību.

¹ EUROSTAT, 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf.

Domājot par turpmākajiem izvērtējumiem, ir būtiski veikt ikgadēju datu apkopošanu par atbalstītajiem uzņēmumiem un to rādītājiem, pretstatot tos nozares neatbalstītajiem uzņēmumiem, lai izvērtētu gan atbalsta ietekmes, gan arī atbalsta „izspiešanas” (crowding-out) efektu, kas ļauj atbalstu saņēmušajiem uzņēmumiem izspiest mazākus nozares uzņēmumus. Starp apkopotajiem datiem jābūt tādiem rādītājiem, kā uzņēmuma apgrozījums, peļņa, pašu kapitāla apjoms, eksporta īpatsvars un darbinieku skaits.

Annotation

In this Report, assessment is provided about the impact of the EU SF funding on the business in Latvia during the planning period 2004-2006. The Report sets out conclusions about the impact of the funding on the national economy, creation of new businesses, promotion of innovation, as well as several business indicators in various sectors, comparing companies which have received the funding to companies which have not received it. The Report also examines the performance indicators of the activities, the supply and demand of the funding, as well as the business support examples in other countries.

The research methodology is focused on two pillars – (1) activities that had clearly identifiable, direct or indirect impact on business were analyzed, and (2) the quasi-experimental approach – difference in differences – was used for determining the impact of the funding, when within the framework of the period under study the performance of the group of businesses that have received the SF support was compared to the development of businesses that did not receive the SF support (control groups were composed of the groups of businesses which consisted of similar enterprises which did not receive the SF support).

Several significant sources of information were used for the research. Firstly, the database of the Ministry of Finance “ES SFKF VIS” (the EU funds management and information system) was used, which comprises the information on the beneficiaries of the EU funding and the amount of the funding. Secondly, “Lursoft” Ltd. data on the financial performance of the companies during the period from 2004 until 2009 were used. Thirdly, representable surveying of the funding beneficiaries was carried out, thus finding out personal opinion of the funding beneficiaries. These data gave an opportunity to examine the connection between the received funding and business performance indicators which were affected by the funding, as well as to gather information from the companies about the significance of this funding, substantial obstacles and gains.

It was found out that the funding had a positive impact on the business environment – the total impact on GDP from 2004 to 2009 from the LVL 400 million EU SF funding which was allocated for the business support was LVL 659.22 million, which constitutes 0.84% of the total GDP in this period of time. The effect was slowed down by the high marginal propensity to import (the growth of import in the country divided with the growth of disposable income – i.e. the amount of money which is used for the import from each extra disposable LVL), thus in this period of time the multiplier coefficient has only been approximately 1.65 (LVL 1 invested from the EU funding made an increase of LVL 1.65 to the GDP of Latvia).

After evaluation of the performance of individual companies, it can be concluded, that greater support from 2004 to 2008 has facilitated turnover in 20% of companies, profit in 16% of companies and the number of employees in 10% of companies. The growth of other companies cannot be related to EU SF support.

Significant problems have been observed in the measurement of performance indicators, monitoring of them and reaching of the set indicators. Besides, it has not always been possible to reach the initially set aims of the activities. For example, for the promotion of innovations three activities were purposefully created, but the results of the survey of the companies' representatives showed that only about half of the beneficiaries of these activities introduced innovations, but at the same time innovations have been created in other activities, which were initially meant for other aims.

This kind of emergence of additional innovations cannot be evaluated negatively; however it indicates that the reaching of the performance indicators is chaotic. It must be stressed that creation of innovations mainly has been financed in such sectors as sawing, planning, impregnation, manufacturing of joinery and carpentry goods, textile weaving, manufacturing of other wearing apparel, manufacturing of other timber goods, manufacturing of corky, straw, and weaved goods, car maintenance, housing in hotels and other similar accommodations, which according to EUROSTAT methodology of sector innovativeness classification can be evaluated as sectors with low capacity of technology and knowledge, although previous world-wide experience shows that most significant innovations originate in sectors with high capacity of technology and knowledge.

Keeping in mind the future reviews, it is essential to gather data about the beneficiary companies and their performance annually, juxtaposing those companies of the sector which have not received the support, in order to examine both the effect of the support, and the crowding-out of the support, which gives the beneficiary companies an opportunity of squeezing out smaller companies of the sector. Selected data must comprise such indicators as company's turnover, profit, equity capital, export share and the number of employees.

1. Ievads

Ziņojums izstrādāts pēc LR Finanšu ministrijas pasūtījuma saskaņā ar iepirkuma „Eiropas Savienības struktūrfondu ieguldījuma izvērtēšana uzņēmējdarbības, nodarbinātības pasākumu, izglītības un zinātnes atbalstam 2004.-2006.gada plānošanas periodā un šo ieguldījumu ietekmes noteikšana (ex – post izvērtējums)” identifikācijas Nr. FM 2010/4-TP nolikuma 1.loti „ES struktūrfondu ieguldījuma izvērtēšana uzņēmējdarbības atbalstam 2004.-2006.gada plānošanas periodā un šo ieguldījumu ietekmes noteikšana”.

Ziņojums izstrādāts ar mērķi izvērtēt ES SF ieguldījumu uzņēmējdarbības atbalstā 2004.–2006.gada plānošanas periodā un sniegt konstruktīvus secinājumus par ES SF ieguldījumu uzņēmējdarbības veicināšanai, un, pamatojoties uz secinājumiem, izvērtēt un sniegt saistošas rekomendācijas turpmākam efektīvākam ES SF finansējuma ieguldījumam uzņēmējdarbības veicināšanā.

Ex-post izvērtējuma ietvaros, kas veikts saskaņā ar ievada ziņojumā minēto, analizēti ES SF 2004.-2006.gada plānošanas periodā, t.i. Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF), Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda Virzības sadaļa (ELVGF) un Zivsaimniecības vadības finanšu instruments (ZVFI), vērtējot, kuras no šajos fondos realizētajām aktivitātēm ir ar tiešu vai netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību, un nosakot ietekmes lielumu, kā arī sniedzot ieteikumus turpmākai finansējuma ieguldīšanai.

Mērķa sasniegšanai un pilnvērtīgas analīzes veikšanai, ex-post izvērtējums sadalīts astoņās atsevišķās daļās:

- 1) Tieši uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu rezultāti;
- 2) Aktivitāšu ietekme uz tautsaimniecību;
- 3) ES SF piedāvājuma, aktivitāšu nosacījumu un potenciālo finansējuma saņēmēju pieprasījuma korelācija, aktivitāšu sinerģija un pēctecība;
- 4) Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta pasākumu mijiedarbība, rezultāti, to efektivitāte un ilgtspēja;
- 5) ES SF sniegtais atbalsts inovāciju jomā;
- 6) ES SF 2004.-2006.gada plānošanas perioda atbalsta ietekme uz uzņēmumu sniegumu;
- 7) Uzņēmumu viedoklis par saņemto ES finansējumu;
- 8) Citu dalībvalstu pieredze ES SF aktivitāšu uzņēmējdarbības attīstībai organizēšanā.

Ex-post izvērtējums veikts no 2010.gada 14.oktobra līdz 2011.gada 22.martam un tā izstrādē piedalījušies SIA „Baltijas Konsultācijas” eksperti Gatis Liepiņš, Artūrs Kokins, Rinalds Trukšs, Raimonds Dauksts un Daniels Jeļisejevs.

2. Metodoloģija

Ex-post izvērtējuma struktūra, analizējamie dati un pielietotās metodes izvēlētas ar mērķi sasniegt darba pamata uzdevumu, t.i. izvērtēt ES SF ieguldījumu uzņēmējdarbības atbalstā 2004.–2006.gada plānošanas periodā un sniegt konstruktīvus secinājumus par ES SF ieguldījumu uzņēmējdarbības veicināšanai, un, pamatojoties uz secinājumiem, izvērtēt un sniegt saistošas rekomendācijas turpmākam efektīvākam ES SF finansējuma ieguldījumam uzņēmējdarbības veicināšanai. Lai šo uzdevumu sasniegtu, secīgi izpildīti seši apakšuzdevumi, apkopojot radušos secinājumus un sniedzot uz secinājumiem balstītus ieteikumus.

Pamata uzdevuma sasniegšanai identificēti pieci apakšuzdevumi:

- 1) ES SF ieguldījums uzņēmējdarbības veicināšanā 2004.-2006.gada plānošanas periodā;
 - a. Tieši uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu rezultāti;
 - b. Aktivitāšu ietekme uz tautsaimniecību;
 - c. ES SF piedāvājuma, aktivitāšu nosacījumu un potenciālo finansējuma saņēmēju pieprasījuma korelācija, aktivitāšu sinerģija un pēctecība;
 - d. Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta pasākumu mijiedarbība, rezultāti, to efektivitāte un ilgtspēja;
- 2) ES SF sniegtais atbalsts inovāciju jomā;
- 3) ES SF 2004.-2006.gada plānošanas perioda atbalsta ietekme uz uzņēmumu sniegumu;
- 4) Uzņēmumu viedoklis par saņemto ES finansējumu;
- 5) Citu ES dalībvalstu pieredze ES SF aktivitāšu uzņēmējdarbības attīstībai organizēšanā.

Papildus fona informācijas nodrošināšanai veikts sestais apakšuzdevums – uzņēmējdarbības rādītāju analīze par laika posmu no 2004.līdz 2009.gadam. Šī informācija apkopota izvērtējuma Pielikumā.

Analizētās aktivitātes

Lai realizētu izvērtējuma analīzi, identificētas un analizētas tās aktivitātes, kas attiecas uz uzņēmējdarbības tiešu un netiešu veicināšanu, t.i. no visām 2004. – 2006.plānošanas perioda SF finansētajām aktivitātēm (ERAF, ESF, ELVGF, ZVFI) ir atlasītas tās, kuras identificējamās kā ar tiešu un netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību.

Kā tieša ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību uzskatāmas tās aktivitātes, kas atbilst diviem izvirzītajiem pamatkritērijiem:

- 1) Pirmkārt, aktivitāšu labuma tiešais saņēmējs ir uzņēmējs (IK, SIA, AS un fiziskas personas, ja finansējuma saņemšana ir paredzēta uzņēmuma dibināšanai vai dibināšanas veicināšanai).
- 2) Otrkārt, pēc aktivitāšu satura (tai skaitā mērķa), kur aktivitātē finansētais ieguvums ir izmantojams konkrētā uzņēmuma darbībā (attiecinīgi, SF ieguldījums tiek parādīts uzņēmuma bilancē vai peļņas/zaudējumu aprēķinā) vai arī vispārējam uzņēmējdarbības atbalstam.

Papildus identificētas aktivitātes, kuras netieši ietekmējušas uzņēmējdarbības attīstību (aktivitātes, kuras neatbilst tiešo atbalsta aktivitāšu izvēles kritērijiem (definēti šajā punktā augstāk)). Kā netiešās aktivitātes ir identificētas tās, kurās SF finansējuma saņēmējs nav komersants, bet konkrēta projekta ietvaros pārķ preces vai pakalpojumus no Latvijā reģistrētiem komersantiem.

Analīzē apskatītās aktivitātes norādītas šī izvērtējuma Pielikumā Nr.2 „ES SF ieguldījumu ietekmes noteikšanas ietvaros pētāmās aktivitātes”.

Apakšuzdevumu analīze

Apakšuzdevumu analīze veikta, izmantojot vienotas metodoloģiskās pieejas, uzsvaru liekot uz kvantitatīvu metožu pielietošanu, tai skaitā veicot korelāciju un faktoranalīzi, tādējādi gūstot iespēju nodrošināt kvantitatīvi izmērāmu secinājumu radīšanu.

1.apakšjautājums sniedz informāciju par realizēto SF aktivitāšu mērķu sasniegšanu, finansējuma piedāvājumu un pieprasījumu, kā arī sniedz ieskatu par izsniegtā finansējuma ietekmi uz tautsaimniecību kopumā (tai skaitā potenciālu spilvena efekta radīšanu), kā arī jaunu uzņēmumu radīšanu. Šī jautājuma analīzei izmantota dažādu avotu sekundārā informācija, kā arī veikti ekonomiskie aprēķini.

2.apakšjautājumā noteikta SF finansējuma ietekme uz inovācijām, analīzes vajadzībām veicot inovācijas ietekmējošu SF aktivitāšu identificēšanu un attiecīgo aktivitāšu projektu detalizētu analīzi.

3.apakšjautājuma ietvaros analizēti finansējuma saņēmēji, salīdzinot tos ar finansējuma nesaņēmējiem. Analīzē izmantoti Lursoft un CSP sniegtie uzņēmējdarbības dati, kas ļāvuši precīzi identificēt uzņēmumu sniegumu pēc finansējuma saņemšanas. Jautājuma analīzē izmantota atšķirības atšķirībās (*difference in differences*) metode.

4.apakšjautājums papildina 3.apakšjautājuma kvantitatīvo datu analīzi ar kvalitatīvu informāciju par uzņēmumu viedokli, tādējādi ļaujot rast atbildes uz kvantitatīvo datu analīzes atklājumiem.

5.apakšjautājums sniedzis iespēju salīdzināt realizētās SF aktivitātes Latvijā ar situāciju citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Analīzes vajadzībām izmantota Lietuvas, Igaunijas, Īrijas un Slovākijas atbildīgo institūciju sniegtā informācija.

6.apakšjautājums sniedz vispārēju priekšstatu par uzņēmējdarbības vides attīstību laika posmā no 2004.līdz 2009.gadam un darbojas kā bāze pārējo jautājumu analīzei.

Detalizēta katra apakšuzdevuma analīzes metodoloģija sniegta attiecīgo izvērtējuma ziņojumu nodaļu sākumā.

3. Ietekmes izvērtējums

3.1. Tiešo uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu rezultāti

3.1.1. Metodoloģija

ES SF finansējuma izlietojuma efektivitāte un ilgtspēja analizēta, izvērtējot tiešo uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu sasniegtos rezultātus, salīdzinot tos ar pirms aktivitātes uzsākšanas noteiktajiem mērķiem un plānotajiem rezultatīvajiem rādītājiem.

Lai noteiktu, vai 2004. – 2006.gadu plānošanas periodā realizēto aktivitāšu faktiskie rezultāti ir sasnieguši VPD un VPD programmas papildinājumā definētos rezultātīvos, iznākuma un ietekmes rādītājus, ir tikusi izveidota tabula „Plānotie un faktiski sasniegtie atbalsta aktivitāšu rādītāji” (Pielikums Nr. 3), kurā apkopota informācija par VPD un VPD Pielikumā definētajiem aktivitāšu sasniedzamajiem rādītājiem, kā arī to faktisko izpildi. Šī tabula ir balstīta uz „ES struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojuma” pielikumu Nr.3.

Papildus tika izmantotas aktivitāšu vadlīnijas, kuru nosacījumi un vērtēšanas kritēriji tika salīdzināti pret kopējiem aktivitāšu un prioritāšu mērķiem.

3.1.2. Izvērtējums

Kopumā no 29 izvērtējuma ietvaros apskatāmajām aktivitātēm ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību, 20 no tām pirms to faktiskās realizācijas uzsākšanas VPD un Programmas papildinājumā ir tikuši izvirzīti un nedefinēti sasniedzamie rādītāji. Lielākā daļa no tiem (19) ir bijuši „Iznākuma” rādītāji, taču dažām aktivitātēm ir tikuši izvirzīti arī „Rezultatīvie” (7) un „Ietekmes” rādītāji (10). Trīs ceturtdaļām no aktivitātēm pēc to pabeigšanas ir iegūta nepieciešamā informācija par to, kādi ir bijuši izvirzīto rādītāju faktiskie rezultāti. Pārējām aktivitātēm rādītāju sasniegšana saskaņā ar „ES struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojuma” Pielikumu Nr.3 nav apzināta.

Pastāv būtiska atšķirība starp Iznākuma rādītājiem, kuri parasti iekļauj tādu informāciju kā „Apstiprināto projektu skaits” vai „Finansējumu saņēmušo uzņēmumu skaits” un ir viegli pieejama bez papildus izpētes veikšanas, un Ietekmes rādītājiem, kuru noteikšanai no Vadošās iestādes puses nepieciešams iegūt papildus datus un veikt aprēķinus. Ja Iznākuma rādītāji ir tikuši apskatīti 100% gadījumā, tad Ietekmes rādītāji – tikai 30% gadījumā. Arī Rezultatīvie rādītāji ir tikuši apskatīti aptuveni 70% gadījumā. Līdz ar to, lai gan Rezultatīvie un Ietekmes rādītāji bija izvirzīti tikai dažām aktivitātēm, to faktiskie rezultāti tika noskaidroti tikai 50% gadījumā. Tas norāda uz problēmām ne tikai plānošanas laikā, bet arī sekojošajā rezultatīvo rādītāju sasniegšanas apzināšanā „ES Struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojuma” ietvaros.

Tabula Nr. 1. Uzņēmējdarbības aktivitāšu izvirzīto sasniedzamo rādītāju faktiskā izpilde²

Mērķi	Iznākuma	Rezultatīvie	Ietekmes	Kopā
Izvirzītie	19	7	10	36
Izvērtētie	19	5	3	27
Izvērtēto rādītāju %	100.0%	71.4%	30.0%	75.0%
Izpildīto mērķu skaits	10	2	3	15
Izpildīto rādītāju % no kopējā skaita	52.6%	28.6%	30.0%	41.7%
Izpildīto rādītāju % no izvērtēto skaita	52.6%	40.0%	100.0%	55.6%

² Dati no VPD, Programmas Papildinājuma un ES SF vienotā programmdokumenta noslēguma ziņojuma 2004.-2006 3. pielikuma

Kopumā uzņēmējdarbību veicinošo aktivitāšu rezultāti nav vērtējami kā apmierinoši, jo, lai gan ir tikuši izpildīti aptuveni 50% no plānotajiem Iznākuma rādītājiem, izpildīti ir tikai 29% no plānotajiem Rezultatīvajiem un Ietekmes rādītājiem. Tai pat laikā, izvērtējuma autori uzskata, ka uz esošajiem plānošanas dokumentiem un to definēto mērķu sasniegšanu balstīta analīze nesniedz objektīvu priekšstatu par apskatāmo aktivitāšu ietekmi uz uzņēmējdarbību, jo:

1. Tikai 69% no visām aktivitātēm pirms to uzsākšanas VPD un Programmas papildinājumā ir izvirzīti jebkādi sasniedzamie rādītāji;
2. 63% no aktivitātēm pēc to noslēgšanās „ES struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojumā” ir izvērtēti Iznākuma rādītāji;
3. Tikai 17% no aktivitātēm pēc to noslēgšanās „ES struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojumā” ir izvērtēti Rezultatīvie rādītāji;
4. Tikai 10% no aktivitātēm pēc to noslēgšanās „ES struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojumā” ir izvērtēti to Ietekmes rādītāji.

No analīzes izriet, ka uzņēmējdarbību atbalstošās aktivitātes ir tikušas noteiktas bezmērķīgi, jo tām nav sistemātiski noteikti ne sagaidāmie rezultāti, ne to iespējamā ietekme. Līdz ar to, nav iespējams veikt aktivitāšu analīzi pēc principa: VPD, Programmas papildinājumā izvirzītais aktivitātes sasniedzamais Iznākuma, Rezultatīvais un Ietekmes rādītājs, un pēc tam „ES struktūrfondu Vienotā Programmdokumenta noslēguma ziņojumā” izvērtētā šī paša rādītāja faktiskā sasniegšanas pakāpe. Tāpat izvirzītie aktivitāšu sasniedzamie rezultatīvie rādītāji un to faktisko rezultātu izpilde nesniedz pārskatu par šo aktivitāšu ietekmi uz uzņēmējdarbību. To sniedz Ietekmes rādītāji, taču tie ir tikuši nedefinēti tikai ļoti nelielam aktivitāšu skaitam.

Turklāt tas norāda, ka nevis aktivitātes ir tikušas plānotas sasniedzamo rādītāju kontekstā, bet gan sasniedzamie rādītāji ir tikuši radīti jau pēc aktivitāšu satura izveides. Šāda modeļa ietvaros ir ļoti apšaubāma ES SF finansējuma izlietojuma efektivitāte, jo tā ietvaros visas aktivitātes ir tikušas plānotas bez jebkādu sasniedzamo rādītāju konteksta, bet arī pēc tam nav iespējams izvērtēt šo aktivitāšu rezultātus un veikt šo aktivitāšu savstarpējo salīdzināšanu.

Apskatot abus sākotnējos plānošanas dokumentus (VPD un Programmas papildinājumu), nākas secināt, ka abiem šiem dokumentiem ir vairāki būtiski trūkumi, kuri jau aktivitāšu plānošanas brīdī ļāva prognozēt būtiskas problēmas ar realizēto aktivitāšu rezultātu un ietekmes novērtēšanu. Zemāk ir apkopotas galvenās identificētās problēmas, to sekas, kā arī piedāvāti iespējamie risinājumi uzņēmējdarbības atbalsta aktivitāšu izstrādāšanai nākamajos plānošanas periodos.

Mērķu izmaiņas un sasniedzamie termiņi

Aktivitāšu īstenošanas laikā, samazinot vai palielinot finansējumu noteiktām aktivitātēm, netika veikti atbilstoši grozījumi aktivitāšu uzraudzības rādītājos Programmas papildinājumā. Tā kā finansējums tika pārdalīts vairāk kā 90% no kopējām aktivitātēm, sākotnēji plānotā aktivitātei piešķirtā finansējuma un mērķu sasniegšanas rādītāju savstarpējā sasaiste tika būtiski apgrūtināta vai pat zaudēta. Piemēram, pasākumam „Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība” pieejamā finansējuma apjomu palielinot par 44%, netika mainīts plānotais atbalstāmo projektu skaits.

VPD Programmas papildinājumā noteiktajiem Ietekmes rādītājiem daļai aktivitāšu nav noteikts rādītāju vērtību sasniegšanas plānotais termiņš vai arī tas ir norādīts nekonkrēti. Piemēram, aktivitātei 4.4.5. „Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana” tika izvirzīts Ietekmes rādītājs „Izveidotas 500 pilnas darba dienas laika darba vietas”, taču nav noteikts, kādā termiņā šis mērķis ir sasniedzams. Tāpat nav noteikti informācijas avoti, no kuriem šos datus būtu iespējams iegūt, kā arī atbildīgās iestādes, kuru uzdevums būtu šādu analīzi veikt.

Nepieciešams atzīmēt, ka Ietekmes rādītājiem, piemēram, 2.3.1. aktivitātes „Neto eksporta pieaugums uzņēmumos, kas gūst labumu divus gadus pēc atbalsta saņemšanas” un 4.10.1. aktivitātes „Zivju produktu eksporta daudzuma pieaugums vērtību izteiksmē 2006.gadā salīdzinājumā ar 2003.gadu”, kuriem tika

noteikti sasniegšanas termiņu un noskaidrota to faktiskā izpilde, tika izpildīti par vairāk kā 900% no sasniedzamā apjoma. Tas pierāda, ka atbalsta aktivitātēm ir iespējams izvirzīt uzņēmējdarbības attīstībai nozīmīgus sasniedzamos ietekmes rādītājus un pēc tam izsekot līdz to faktiskajai izpildei.

Uzņēmējdarbību atbalstošo aktivitāšu definīcijas trūkums

Aktivitāšu, kuras attiecas uz uzņēmējdarbību, izvērtēšanu apgrūtinā apstākļi, ka nevienā plānošanas dokumentā nav norādīts, kuras tieši aktivitātes ir vērstas uz šīs jomas attīstību. Tā rezultātā vairākās no izvērtējuma ietvaros apskatāmajām aktivitātēm ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību, dažas no tās apakš aktivitātēm attiecas uz uzņēmējdarbību, bet dažas – uz nodarbinātību. Piemēram, aktivitātē 3.1.2. „Aktīvās nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem” apakšaktivitāte 3.1.2.2. „Darba prakšu vietu nodrošināšana jauniešiem bezdarbniekiem” ir tieši attiecināma uz uzņēmējdarbību, jo tās ietvaros bija iespējams par subsidētām likmēm piesaistīt darbiniekus. Savukārt pārējām aktivitātes apakšaktivitātēm, piemēram, 3.1.2.1. „Bezdarbnieku pārkvalifikācija un tālākizglītība” nav tiešas ietekmes uz uzņēmējdarbību, jo tās drīzāk attiecas uz nodarbinātības prioritāti.

Nepietiekama vertikālā pēctecība un izsekojamība

Viena no caurvijušajām un būtiskākajām uzņēmējdarbības atbalsta aktivitāšu plānošanas problēmām ir vertikālās pēctecības „Prioritāte – Pasākums – Aktivitāte” nepietiekamība. Attiecīgi, visas Uzņēmējdarbību veicinošās aktivitātes ir tikušas veidotas noteikta Pasākuma un Prioritātes kontekstā. Tai pat laikā, aktivitātēm izvirzītie mērķi summējot neveido Pasākumam izvirzītos mērķus un Pasākumiem izvirzītie mērķi – Prioritātes mērķus.

Piemēram, 2.1. pasākumam „Atbalsts inovāciju attīstībai” tika izvirzīts šāds sasniedzamais ietekmes rādītājs „Privātās pētniecības un attīstības finansēšanā sasniedzams pieaugums līdz 0,9% no IKP (pašreiz 0,2% no IKP).” Tai pat laikā, šī pasākuma aktivitātēm ir ticis izvirzīts tikai viens, turklāt – „Iznākuma” sasniedzamais rādītājs – 2.1.2. „Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai” aktivitātē bija plānots „izstrādāt 115 pilotmodeļus.” Nav skaidrs, cik liela ir korelācija starp pasākuma un aktivitātes mērķi.

Tāpat ir izvērtējuma veicēji apšaubā, vai arī veiksmīgas aktivitātes realizācijas gadījumā (pieņemot, ka tiek realizēti visi plānotie 115 pilotmodeļi), tiktu nodrošināta Pasākuma ietvaros izvirzītā mērķa sasniegšana, jo plānotais izdevumu pieaugums pētniecībai un attīstībai 0.7% no IKP apmēra (lai sasniegtu 0.9% kopapjomu no IKP esošo 0.2% vietā) absolūtos ciparos, par bāzi izmantojot 2008.gada IKP (58.259 miljardi latu) sastādītu 58.3 miljonus eiro, savukārt aktivitātei plānotais finansējums bija gandrīz četras reizes mazāks jeb 15 miljoni eiro.

Vienotas sistemātiskas horizontālās pieejas trūkums starp aktivitātēm

Lai gan visām aktivitātēm nomināli ir tikuši noteikti trīs sasniedzamo rezultātu rādītāju veidi – rezultatīvie, iznākuma un ietekmes – katrā aktivitātē tika saprasts kaut kas cits, kas būtiski apgrūtinā dažādu aktivitāšu savstarpējas salīdzināšanas iespējas. Piemēram, aktivitātē 2.4.3. „Riskā kapitāla fonds” sasniedzamais Rezultatīvais rādītājs ir “Izveidoti papildus privātā sektora uzņēmējdarbības kapitāla ieguldījumi 7.5 miljonu latu apmērā”, aktivitātē 4.1.1. “Investīcijas jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu ražošanai” tas ir “Atjaunoto ražošanas celtnu un konstrukciju proporcionāls palielinājums par 5%”, savukārt aktivitātē 4.2.1. “Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi” sasniedzamais rādītājs ir “Lauksaimniecības uzņēmumu gados jauno īpašnieku īpatsvara pieaugums par 13%.” Šie ir pilnīgi atšķirīgi sasniedzamie Rezultatīvie rādītāji, turklāt kvantificēti pārbaudāmos absolūtos ciparos ir tikai pirmais no tiem. Līdz ar to, nav iespējams veikt aktivitāšu savstarpējo salīdzināšanu. Šī pati problēma attiecas arī uz Iznākuma un ietekmes rādītājiem.

Ne visus rādītājus ir iespējams padarīt par universāliem (tādiem, kurus būtu iespējams attiecināt uz visām aktivitātēm), taču tos visus vajadzētu noteikt tā, ka tie ir konkrēti kvantificējami. Turklāt ir iespējams izstrādāt Iznākuma un ietekmes rādītājus, kuri būtu horizontāli attiecināmi uz visām aktivitātēm. Piemēram, kā horizontālie Iznākuma sasniedzamie rādītāji varētu būt:

- Kopējo atbalstīto projektu skaits;
- Kopējo atbalstāmo uzņēmumu skaits.

Tāpat pēc autoru domām ir vērts izvērtēt iespēju kā vienotu iznākuma rādītāju ietvert arī Kopējo aktivitātei paredzēto finansējuma apjomu, tomēr lēmums par šāda rādītāja ietveršanu jāpieņem LR Finanšu ministrijai.

Savukārt letekmes rādītāji varētu būt, piemēram, izveidoto darba vietu skaits un atbalsta saņēmēju radītās pievienotās vērtības pieaugums.

Aktivitāšu sasniedzamo mērķu sasaiste ar realizētajiem projektiem

Tā kā aktivitātes tika plānotas bez to letekmes sasniedzamo rādītāju konteksta, arī šo aktivitāšu vērtēšanas kritērijos netika iekļauti papildus punkti par šo rādītāju sasniegšanu. Lai gan projekta ietvaros būtu nepieciešams novērtēt uzņēmumu solījumus par šo rādītāju izpildi, daļu no ES SF atbalsta izmaksājot tikai pēc šo rādītāju faktiskās sasniegšanās. Tādā veidā būtu iespējams izvairīties no situācijas, kad uzņēmumi sola izpildīt sasniedzamos rādītājus, to neizdara, bet tik un tā saņem ES SF atbalstu. Tā tas noticis arī analizētajā 2004.-2006.gada plānošanas periodā, kad uzņēmumi saņēmuši ES SF atbalstu neatkarīgi no tā, vai tie kaut kādā veidā veicinājuši konkrētās aktivitātes sasniedzamo rādītāju izpildi. Piemēram, aktivitātē 4.2.1. „Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi” tika noteikts sasniedzamais letekmes rādītājs „Izveidotas 230 pilnas darba dienas laika darba vietas.” Tai pat laikā, nav zināms, vai uzņēmumos, kuri saņēma finansējumu, darba vietu skaits tika palielināts, samazināts, vai saglabājās nemainīgs. Līdz ar to, lai arī aktivitātei ir izvirzīti sasniedzamie letekmes rādītāji, uzņēmumiem nav līgumisku saistību veicināt to izpildi.

3.1.3. Secinājumi

1. Kopumā no 29 izvērtējuma ietvaros apskatāmajām aktivitātēm ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību, tikai 20 no tām pirms to realizācijas ir tikuši izvirzīti un nedefinēti sasniedzamie rādītāji. Lielākā daļa no tiem (19) ir bijuši Iznākuma rādītāji, taču dažām aktivitātēm ir tikuši izvirzīti arī Rezultatīvie (7) un letekmes rādītāji (10).
2. No izvirzītajiem rādītājiem, to faktiskie rezultāti tika izvērtēti 75% gadījumos un sasniegti tie tika tikai 40% gadījumu. Tas norāda uz būtiskām problēmām ne tikai rādītāju plānošanā, bet arī to sasniegšanā.
3. ES SF atbalsts ticis piešķirts neatkarīgi no tā, vai uzņēmums izpilda kādu no aktivitātes ietvaros plānotajiem un projekta pieteikuma ietvaros noteiktajiem kvalitatīvajiem (Rezultatīvajiem vai letekmes) rādītājiem. Attiecīgi, apskatāmajā plānošanas periodā netika ieviesta dalītā atbalsta finansējuma piešķiruma summa, kuras ietvaros daļa no atbalsta finansējuma tiktu izmaksāta tikai pēc faktiskās plānoto rādītāju sasniegšanas.
4. Uzņēmējdarbību atbalstošās aktivitātes ir tikušas noteiktas bezmērķīgi, jo nevis aktivitātes ir tikušas plānotas mērķu kontekstā, bet gan mērķi ir tikuši radīti jau pēc aktivitāšu tapšanas. Neskatoties uz to, aktivitātēm jebkurā gadījumā sistemātiski nav noteikti ne sagaidāmie rezultāti, ne to iespējamā ietekme. Līdz ar to šo aktivitāšu analīze pēc principa: VPD un tā papildinājumā izvirzītais mērķis – faktiskais aktivitātes rezultāts, sniedz formālu atskaiti par aktivitāšu izpildi, taču nesniedz pārskatu par šo aktivitāšu ietekmi uz uzņēmējdarbību.
5. Aktivitāšu īstenošanas laikā samazinot vai palielinot finansējumu noteiktām aktivitātēm, netika veikti atbilstoši grozījumi aktivitāšu uzraudzības rādītājos (jeb sasniedzamajos mērķos) Programmas papildinājumā. Līdz ar to mērķu faktisko izpildi nav iespējams korekti veikt, jo tie tika plānoti ar citu pieejamā finansējuma apjomu. Tāpat aktivitāšu letekmes rādītājiem nav norādīti sasniedzamie termiņi, kas padara neiespējamu to izvērtēšanu.

6. Plānojot aktivitātes, netika noteikts, kuras no tām ir tieši vai netieši vērstas uz uzņēmējdarbības attīstību. Tas apgrūtina šo aktivitāšu efektivitātes izvērtēšanu, jo vienā aktivitātē var ietilpt apakšaktivitātes, kuras ir vērstas uz citu prioritāšu (piemēram, nodarbinātības) veicināšanu.
7. Aktivitāšu mērķu un sasniedzamo rādītāju ietvaros nav tikusi ievērota vertikālā pēctecība – aktivitāšu sasniedzamo rezultātu summa neveido attiecīgā pasākuma sasniedzamo mērķi un pasākumu – prioritātes. Kvantitatīvi tikai dažām aktivitātēm ir iespējams noteikt, cik lielā mērā un vai vispār tās ir veicinājušas konkrētā pasākuma un prioritātes sasniegšanu. Tas savukārt liecina, ka aktivitātes ir tikušas plānotas autonomi un atrauti no lielākiem – pasākumu un prioritāšu ietvaros – noteiktajiem mērķiem.
8. Aktivitātēm nav tikusi ieviesta vienota horizontālā pieeja, kā rezultātā nav iespējams salīdzināt dažādu aktivitāšu sasniegto rezultātu izpildi. Piemēram, tā kā tikai trijām aktivitātēm tika izvērtēti to sasniegtie letekmes rādītāji, ir sarežģīti izvērtēt, kuras aktivitātes ietvaros finansējuma izlietojums ir bijis efektīvāks un devis lielāku ieguldījumu tautsaimniecības attīstībā.
9. Normatīvajos aktos un – līdz ar to arī līgumos ar finansējuma saņēmēju, netika iekļauti tādi punkti, balstoties uz kuriem, finansējuma izmaksa tiktu veikta pa daļām, ņemot vērā uzņēmuma faktiski sasniegtos rezultātus. Tā rezultātā, aktivitātēm noteiktajiem mērķiem nebija sasaistes ar projektu vērtēšanas kritērijiem un finansējuma saņēmēju faktiski sasniegtajiem rezultātiem. Piemēram, ja aktivitātes sasniedzamais letekmes rādītājs bija „Jaunu darba vietu radīšana” (aktivitātēs „4.2.1.Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi”, „4.4.5. Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana”), projektu pieteikumi netika vērtēti pēc tajās plānotā radīto darba vietu skaita. Tā rezultātā, pēc pastāvošās normatīvo aktu bāzes, ja arī uzņēmumi savos pieteikumos plānoja un solīja izveidot darba vietas, šī mērķa faktiskā izpildīšana vai neizpildīšana neietekmēja ES līdzinfinansējuma saņemšanu.

3.2. Aktivitāšu ietekme uz tautsaimniecību

3.2.1. Metodoloģija

ES SF ietekme uz tautsaimniecību vērtēta divos etapos. Pirmajā etapā novērtēts izmaksātā SF finansējuma multiplikatora efekts uz Latvijas tautsaimniecību, pielietojot ienesīguma novērtēšanas metodi. Otrajā etapā novērtēta analizēto SF aktivitāšu ietekme uz tautsaimniecību noteicošiem faktoriem (kopējo ražošanas funkciju) – kopējo faktoru ražīgumu, fizisko kapitālu, cilvēkresursiem un tehnoloģijām, pielietojot vispārējas aprakstošās metodes.

Ņemot vērā katrā aktivitātē izmaksāto finansējumu, vērtēta aktivitāšu ietekme uz Latvijas tautsaimniecību. Lai izvērtētu SF ieguldījumu krīzes seku mazināšanā, veikti šādi pasākumi:

- Sākotnēji apskatīta vairāku kritēriju (pašu kapitāla apjoms, apgrozījums, peļņa, investīcijas) korelācija ar spēju veiksmīgāk pārvarēt krīzes situāciju, rezultātā iegūstot informāciju par konkrētiem kritērijiem, kas rada „spilvena efektu” krīzes laikā.
- Pielietojot korelācijas analīzes metodi, kā nākošais solis identificētas tās SF aktivitātes, kuras dod ieguldījumu minēto kritēriju radīšanā/uzlabošanā, korelāciju starp SF finansējumu un nozaru spēju pārvarēt krīzi, kā arī aplēsti absolūtie finansējuma apjomi, kas tikuši novirzīti „spilvena efekta” radīšanai.

Papildus, izmantojot korelāciju analīzes metodi (ar Pīrsona korelācijas koeficienta palīdzību noteikta lineārā korelācija), izdarīts vērtējums par nozaru struktūru Latvijā, salīdzinot to ar nozaru struktūru citās ES dalībvalstīs. Vērtēts, kā Latvijas tautsaimniecības struktūra atšķiras no nozaru struktūras valstīs, kas visveiksmīgāk pārvarējušas krīzi, tādējādi identificējot optimālo nozaru struktūru. Tālāk pētīts, kā ES SF aktivitātes ietekmējušas šādas optimālas struktūras radīšanu. Korelāciju analīze veikta, datu atbilstību normālam sadalījumam pārbaudot ar Šapiro-Vilka (Shapiro-Wilk) testa palīdzību.

Šī izvērtējuma dokumenta pielikumā Nr.1 apkopota detalizēta informācija par uzņēmējdarbības vidi raksturojošajiem rādītājiem 2004.-2009.gada periodā, apskatot to izmaiņas atbilstoši ekonomiskajai situācijai valstī.

3.2.2. Izvērtējums

Multiplikatora efekts

Par multiplikatora efektu ekonomikā tiek uzskatīts tāds process, kad izmaiņas kopējā pieprasījumā izraisa kopējās izlaides izmaiņas tautsaimniecībā. Multiplikators ataino, par cik reizēm IKP izmaiņas būs lielākas par izmaiņām investīcijās. Multiplikatora koncepts nozīmē, ka, ekonomikai attīstoties un izdevumiem palielinoties, strauji pieaugs produktu izlaide un līdz ar to IKP. Investīciju pieaugumam samazinoties, arī IKP pieaugums strauji samazināsies³.

Multiplikatoru iespējams aprēķinot, pielietojot formulu⁴:

$$\text{Multiplikators} = \frac{1}{(1 - MPC(1 - t) + MPM)}$$

kur: MPC – robežvēlēšanās patērēt;
t – nodokļi no ieņēmumiem;
MPM – robežvēlēšanās importēt.

³ Baumol W., Blinder S. Macroeconomics: Principles and Policy, Ninth Edition – Thomson South-Western, 2003. – 153.lpp.

⁴ Gupta G. S. Macroeconomics: theory and applications, Second Edition – Tata McGraw-Hill, 2004. – 289 lpp.

Robežvēlēšanos patērēt (MPC) raksturo patēriņam novirzītais rīcībā esošais ienākums, kas aprēķināms kā patēriņa izmaiņu dalījums ar rīcībā esošā ienākuma izmaiņām. Lai veiktu atbilstošus aprēķinus kā mainīgie izmantoti kopējie patēriņa izdevumi Latvijā faktiskajās cenās (final consumption expenditure) un kopējais bruto rīcībā esošais ienākums faktiskajās cenās (gross national disposable income). Kā mainīgais t izmantoti kopējie nodokļu ieņēmumi pret IKP faktiskajās cenās. Robežvēlēšanos importēt (MPM) iespējams aprēķināt kā importa izmaiņu dalījumu ar rīcībā esošā ienākuma izmaiņām. Importa izmaiņas aprēķinātas kā kopējā valsts importa starpība pa gadiem.

Veicot atbilstošus aprēķinus, noteiktas šādas MPC, t, MPM un izdevumu multiplikatora vērtības:

Tabula Nr. 2. Multiplikatora aprēķina vērtības, 2004.-2009.g.⁵

Rādītāji pa gadiem	2004	2005	2006	2007	2008	2009
MPC	80,9%	66,5%	103,5%	77,7%	86,0%	143,0%
t	28,5%	28,5%	29,0%	30,4%	30,5%	29,1%
MPM	112,0%	80,3%	95,8%	52,1%	-8,8%	164,3%
Multiplikators	0,65	0,75	0,82	1,02	3,19	0,61

Tādējādi iespējams aprēķināt ES izsniegtā SF finansējuma (ERAF, ESF, ELVGF, ZVFI) radīto ietekmi uz valsts IKP (šajos aprēķinos autori pieņēmuši vienotu multiplikatora koeficientu visām nozarēm), katrā gadā izsniegto finansējumu reizinot ar attiecīgā gada multiplikatora koeficientu. Dati par kopējo izsniegto finansējumu ņemti no Eiropas Savienības SF un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmas (ES SFKF VIS).

Tabula Nr. 3. SF aktivitātēs ar tiešu un netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbības veicināšanu izsniegtais finansējums pa gadiem un kopā, LVL.⁶

Aktivitātes	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Kopā
Ar tiešu ietekmi	5 308 700	32 417 776	40 062 867	60 120 733	49 207 650	9 095 712	196 213 438
Ar netiešu ietekmi	5 889 072	15 424 614	32 128 456	52 833 532	84 975 692	13 210 109	204 461 475
KOPĀ	11 197 772	47 842 389	72 191 323	112 954 265	134 183 343	22 305 821	400 674 913

Attiecīgi var secināt, ka kopējā aktivitāšu ar tiešu un netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību ietekme uz Latvijas tautsaimniecību bijusi pozitīva – t.i. izsniegtie 400,67 milj. latu transformējušies 659,22 milj. latu IKP pieaugumā.

Tabula Nr. 4. SF aktivitāšu ar tiešu un netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību radītais efekts uz Latvijas IKP, LVL⁷

Aktivitātes	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Kopā
Ar tiešu ietekmi	3 450 655	24 313 332	32 851 551	61 323 148	156 972 404	5 548 384	284 459 473
Ar netiešu ietekmi	3 827 897	11 568 460	26 345 334	53 890 203	271 072 459	8 058 166	374 762 519
KOPĀ	7 278 552	35 881 792	59 196 885	115 213 350	428 044 863	13 606 551	659 221 993

Ražošanas funkcija

Lai kvalitatīvāk novērtētu uzņēmējdarbības atbalstam izsniegtā SF finansējuma ietekmi uz ekonomiku, veikts izdevumu dalījums četrās kategorijās – kopējais faktoru ražīgums (A), fiziskais kapitāls (K), cilvēkresursi (L) un tehnoloģijas (F), kas kopumā ietekmi uz tautsaimniecību raksturo ar ražošanas funkciju $Y = AF(K, L)$.

Lai veiktu ES SF aktivitāšu dalījumu minētajās kategorijās, izmantota biedrības „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs” un SIA „Baltijas Konsultācijas” 2007.gada ziņojumā „ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums” raksturotā metodoloģija.

Saskaņā ar šo metodoloģiju faktoriem piemērojams šāds raksturojums⁸:

⁵ Aprēķinos izmantoti EUROSTAT, CSP un Latvijas Bankas dati.

⁶ ES SFKF VIS dati.

⁷ Autoru aprēķins.

- *Fiziskais kapitāls (K)* – izdevumi, kas palielina kapitālu, radot tāda paša veida kapitālu (piem., ēkas, iekārtas) vai izdevumi, kas uzlabo kapitāla kvalitāti, nemainot pamattehnoloģijas.
- *Cilvēkresursi (L)* – izdevumi, kas palielina darbaspēka produktivitāti un kas ir tieši attiecināmi tikai uz cilvēkiem.
- *Kopējais faktoru ražīgums (A)* – izdevumi, kas palielina ražošanas produktivitāti, bet kas nav tieši attiecināmi ne uz fizisko kapitālu, ne cilvēkresursiem.
- *Tehnoloģijas (F)* – izdevumi, kas izmaina veidu, kādā tiek saražota produkcija (piemēram, pāreja uz vēja enerģiju). Tehnoloģijas parasti ir attiecināmas uz fizisko kapitālu, tomēr tās nevar uzskatīt tikai par fiziskā kapitāla pieaugumu. Tās parasti izmaina izejresursu attiecību.

Metodoloģija paredz šādu izdevumu grupējumu ekonomiskās kategorijās:

Tabula Nr. 5. Izdevumu grupējums ekonomiskās kategorijās⁹

A	F	K	L
Pamata infrastruktūra	Inovācijas	Starta kapitāls	Apmācības
Ekoloģija (piesārņojums)	Zinātniskie pētījumi	Jauns aprīkojums	Izglītība
Asociāciju darbība	Zinātniskais aprīkojums	Jaunas ēkas	Subsīdētais darbs
Pieredzes apmaiņa	Infrastruktūra zinātnei	Zemes uzlabošana (lauksaimniecībā)	
Ārējās konsultācijas		Zemes iegāde	
Drošības sistēmas			
Mārketinga aktivitātes			
Finansēšanas rīki			
Stratēģijas/Pētījumi			
Veselības aprūpe			
Energoefektivitāte			
Tīklošana			
IKT			
Tehniskais atbalsts			

Atbilstoši šīm ekonomiskajām kategorijām noteikts SF sadalījums laika posmā no 2004. līdz 2009. gadam.

Tabula Nr. 6. SF sadalījums pa ekonomiskajām kategorijām, 2004.-2009.g., LVL (aktivitātes ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību)¹⁰

Kategorijas	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Kopā
A	432 265	3 081 769	2 112 698	15 199 072	3 481 028	5 808 003	30 114 835
K	4 876 435	26 097 786	24 859 963	32 950 432	37 189 636	1 433 491	127 407 742
F	0	0	0	350 225	2 320 304	1 854 218	4 524 747
L	0	3 238 220	13 090 206	11 621 004	6 216 682	0	34 166 114
KOPĀ	5 308 700	32 417 776	40 062 867	60 120 733	49 207 650	9 095 712	196 213 438

Tabula Nr. 7. SF sadalījums pa ekonomiskajām kategorijām, 2004.-2009.g., LVL (aktivitātes ar netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību)¹¹

Kategorijas	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Kopā
A	5 875 802	13 834 247	25 454 036	44 964 847	69 738 714	8 872 779	168 740 424
K	13 270	586 573	2 590 104	749 813	2 453 791	0	6 393 552
F	0	763 185	2 028 729	2 763 957	8 846 968	4 337 330	18 740 169
L	0	240 609	2 055 587	4 354 915	3 936 220	0	10 587 330
KOPĀ	5 889 072	15 424 614	32 128 456	52 833 532	84 975 692	13 210 109	204 461 475

⁸ Biedrība „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs”, SIA „Baltijas Konsultācijas”. ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums, pirmā posma ziņojums, 2007.

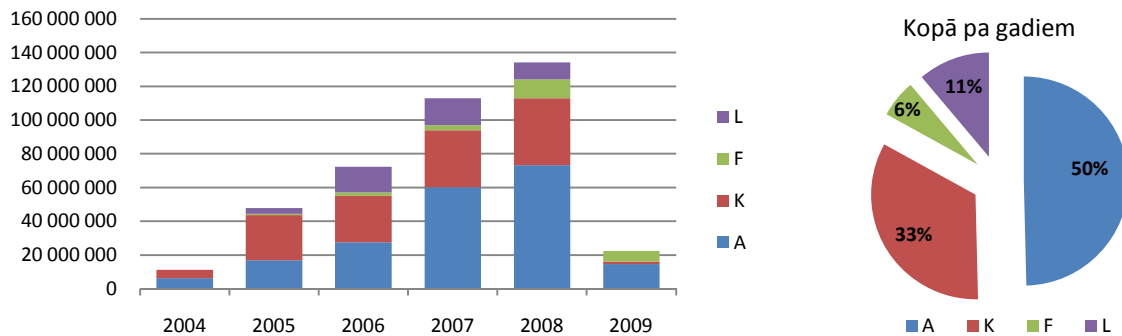
⁹ Biedrība „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs”, SIA „Baltijas Konsultācijas”. ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums, pirmā posma ziņojums, 2007.

¹⁰ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

¹¹ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

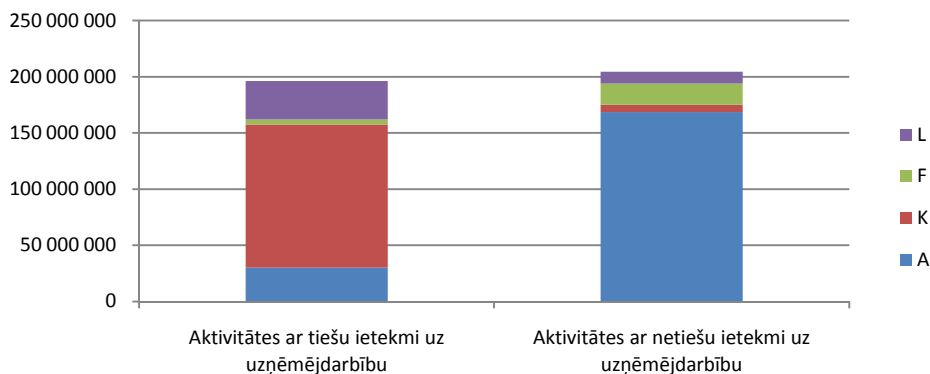
Lielākā daļa (50%) no kopējā SF finansējuma, kas izsniegts uzņēmējdarbību tieši un netieši ietekmējamajās aktivitātēs, ir bijis ekonomiskajā kategorijā „kopējais faktoru ražīgums” (A). Savukārt 33% no finansējuma izsniegts kategorijā „fiziskais kapitāls” (K).

Attēls Nr. 1. SF sadalījums pa ekonomiskajām kategorijām, 2004.-2009.g., LVL un % (aktivitātes ar tiešu un netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību)¹²

Eksistē būtiska atšķirība starp aktivitātēm ar tiešu un aktivitātēm ar netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību. Aktivitātēs ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību pārliecinoši lielākā finansējuma daļa izsniegta kategorijā „fiziskais kapitāls”, kamēr aktivitātēs ar netiešu ietekmi lielākā daļa finansējuma izsniegta kategorijā „kopējais faktoru ražīgums”. Salīdzinoši neliela finansējuma daļa izsniegta kategorijā „tehnoloģijas”, kas vistiešākajā mērā veicina inovācijas un pētniecību.

Attēls Nr. 2. SF sadalījums pa ekonomiskajām kategorijām, 2004.-2009.g., % (salīdzinājums starp aktivitātēm ar tiešu un netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību)¹³

Konstatējams, ka uzņēmējdarbību ietekmējošās aktivitātes ir galvenokārt tikušas vērstas uz fizisko kapitālu un kopējo faktoru ražīgumu, bet ievērojami mazāk uz cilvēkkapitālu stimulāciju (apmācībām un zināšanu pilnveidi caur pētniecību) un inovācijām, kā arī zinātniskiem pētījumiem.

Aktivitāšu ietekme uz krīzes seku mazināšanu

Aktivitāšu ietekme uz krīzes seku mazināšanu vērtēta vairākos posmos. Pirmajā posmā analizēta krīzes ietekme uz dažādām tautsaimniecības nozarēm, vērtējot, kā nozares spējušas pretoties krīzes sekām (analizējot, cik liels/mazs ir bijis ekonomikas kritums krīzes iespaidā). Tālāk apskatīti dažādi ekonomikas rādītāji tautsaimniecības nozarēs, vērtējot to korelāciju ar spēju pretoties krīzei. Tādējādi tiks identificēti kritēriji, kas radījuši „spilvena efektu” krīzes laikā. Visbeidzot identificētas SF aktivitātes, kuras dod

¹² Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

¹³ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

ieguldījumu minēto kritēriju radīšanā/uzlabošanā, un noteikti kopējie finansējuma apjomi, kas novirzīti „spilvena efekta” radīšanai.

Otrajā posmā izdarīts vērtējums par nozaru struktūru Eiropā, salīdzinot to ar nozaru struktūru Latvijā. Vērtēts, kā Latvijas tautsaimniecības struktūra atšķiras no nozaru struktūras valstīs, kas vismazāk cietušas krīzes laikā (skatīt 4.attēlu), tādējādi identificējot optimālo nozaru struktūru. Tālāk pētīts, kā SF aktivitātes ietekmējušas šādas optimālas struktūras radīšanu Latvijā.

„Spilvena efekta” radīšana

Lai novērtētu ES SF izsniegtā finansējuma iespējamo ietekmi uz „spilvena efekta” radīšanu, pētīta korelācija starp krīzes smagumu nozarēs un uzņēmējdarbības rādītājiem attiecīgajās nozarēs (pašu kapitāls, apgrozījums, peļņa, investīciju apjoms).

Kā krīzes smagumu raksturojošs rādītājs izvēlēts pievienotās vērtības kritums procentuāli, salīdzinot augstāko rādītāju 2007.-2009.gada periodā ar rādītāju 2009.gadā (skatīt tabulu zemāk).

Tabula Nr. 8. Nozaru pievienotās vērtības pieaugums 2009.g., salīdzinot ar maksimālo vērtību 2007.-2009.g.¹⁴

Tautsaimniecības nozares	Krīzes ietekme
Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	0,0%
Zvejniecība	0,0%
Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība	-0,1%
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	-0,9%
Veselība un sociālā aprūpe	-2,3%
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	-7,2%
Izglītība	-7,4%
Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	-9,4%
Transports, glabāšana un sakari	-14,8%
Pārējie komunālie, sociālie un individuālie pakalpojumi	-18,6%
Finanšu starpniecība	-20,2%
Apstrādes rūpniecība	-24,5%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; auto, moto, sadzīves priekšmetu un aparatūras remonts	-34,6%
Būvniecība	-35,3%
Viesnīcas un restorāni	-41,0%

Atsevišķās nozarēs konstatējams, ka pievienotā vērtība (vērtība, ko uzņēmumi pievienojuši nopirktajām izejvielām, materiāliem, pusfabrikātiem preču ražošanas (vai pakalpojumu veikšanas) laikā) savu maksimālo vērtību sasniegusi 2009.gadā, līdz ar to krīzes iespaidā kritums nav ticis novērots (lauksaimniecību, medniecību un mežsaimniecība, kā arī zvejniecība). Pārējās nozarēs vērojams lielāks vai mazāks pievienotās vērtības kritums, operācijām ar nekustamo īpašumu, noma un citai komercdarbībai krītot par 0,1%, bet viesnīcu un restorānu nozarei par 41% (skatīt autoru aprēķinus šī dokumenta Pielikumā Nr.6).

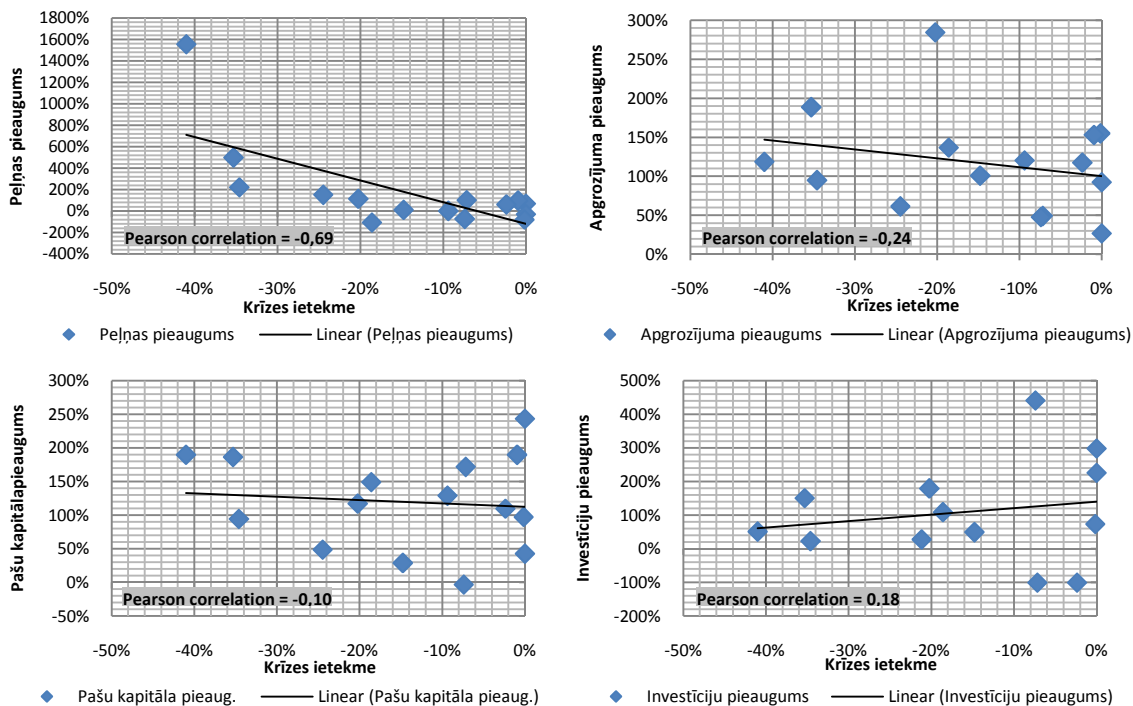
Kā iespējamie indikatori spilvena efekta radīšanai apskatīti pašu kapitāla apjoms, eksporta apjoms, apgrozījums, peļņa, investīciju apjoms un produktivitāte vidēji nozarē, apskatot to pieaugumu laika posmā no 2004.gada līdz pirmskrīzes periodam (2007.vai 2008.gadam atkarībā no tā, kurā gadā attiecīgā nozare sasniedza maksimālo pievienotās vērtības līmeni). Rādītāji salīdzināti ar pievienotās vērtības kritumu krīzes laikā, tādējādi konstatējot, vai eksistē vērā ņemama lineāra korelācija starp attiecīgo rādītāju un krīzes ietekmi.

Veicot minēto rādītāju analīzi, autori nav konstatējuši vērā ņemamu lineāru korelāciju un var secināt, ka augsti peļņas, apgrozījuma, pašu kapitāla, investīciju apjoma vai produktivitātes rādītāji lineāri nekorelē ar

¹⁴ Autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

krīzes smagumu attiecīgajās nozarēs. Ir iespējams, ka eksistē nelineāras sakarības starp apskatītajiem rādītājiem, tomēr šādu sakarību konstatēšana prasū papildus analīzi, kas ir ārpus šī izvērtējuma robežām.

Attēls Nr. 3. Korelācija starp uzņēmējdarbības rādītājiem un krīzes smagumu tautsaimniecības nozarēs, 2004.-2008.g.¹⁵

Starp minētajiem rādītājiem interesantu tendenci uzrādījuši peļņas rādītāji, kuriem konstatējama pretēja lineāra korelācija krīzes ietekmei – t.i. novērojams, ka nozares, kurās bijis straujākais peļņas rādītājs, visvairāk cietušas krīzes laikā un otrādi – nozares ar zemu peļņas pieaugumu krīzes laikā cietušas vismazāk.

Tajā pašā laikā autori neuzskata, ka konstatētā tendence norāda uz mazas peļņas saistību ar spilvena efekta radīšanu. Pēc autoru domām ir iespējams, ka augsts peļņas pieaugums saistāms ar paaugstināta riska uzņemšanos attiecīgajās nozarēs, kas savukārt stimulēja negatīvāku krīzes ietekmi.

Optimāla nozaru struktūra

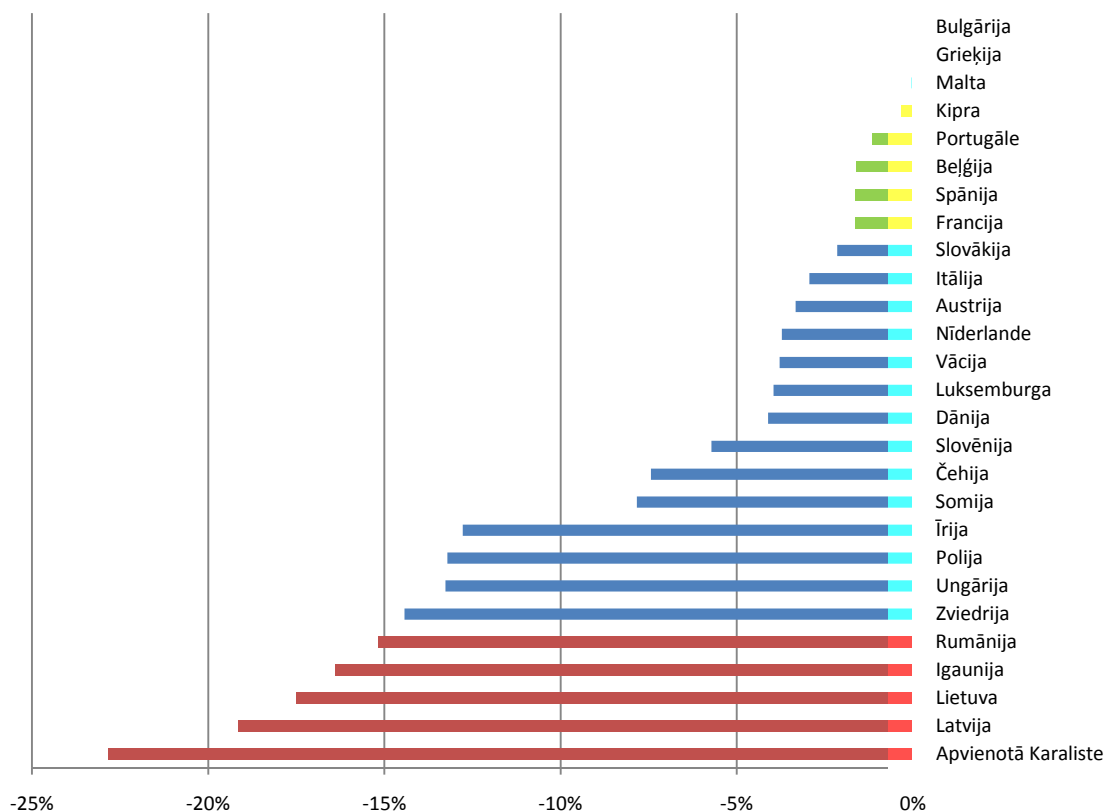
Optimālas nozaru struktūras noteikšanai veikts salīdzinājums starp nozaru struktūru Latvijā un citās Eiropas valstīs laikā pirms pasaules finanšu krīzes. Vērtētas kopsakarības nozaru struktūrai valstīs, kas finanšu krīzē cietušas vismazāk (bijis mazākais pievienotās vērtības kritums), un valstīs, kas finanšu krīzē cietušas visvairāk. Šo valstu nozaru struktūra salīdzināta ar nozaru struktūru Latvijā.

Krīzes ietekme valstīs vērtēta pēc pievienotās vērtības izmaiņām (bāzes cenās), salīdzinot maksimālo pievienotās vērtības lielumu laika periodā no 2007.līdz 2009.gadam ar pievienoto vērtību 2009.gadā, attiecīgi nosakot krīzes ietekmē radušos pievienotās vērtības kritumu.

Saskaņā ar Eurostat datiem, identificētas valstis, kam minētais pievienotās vērtības kritums pārsniedz 15% (Apvienotā Karaliste, Latvija, Lietuva, Igaunija, Rumānija), kā arī valstis, kam pievienotās vērtības kritums nav bijis vai arī tas nav pārsniedzis 2% (Bulgārija, Grieķija, Malta, Kipra, Portugāle, Beļģija, Spānija, Francija).

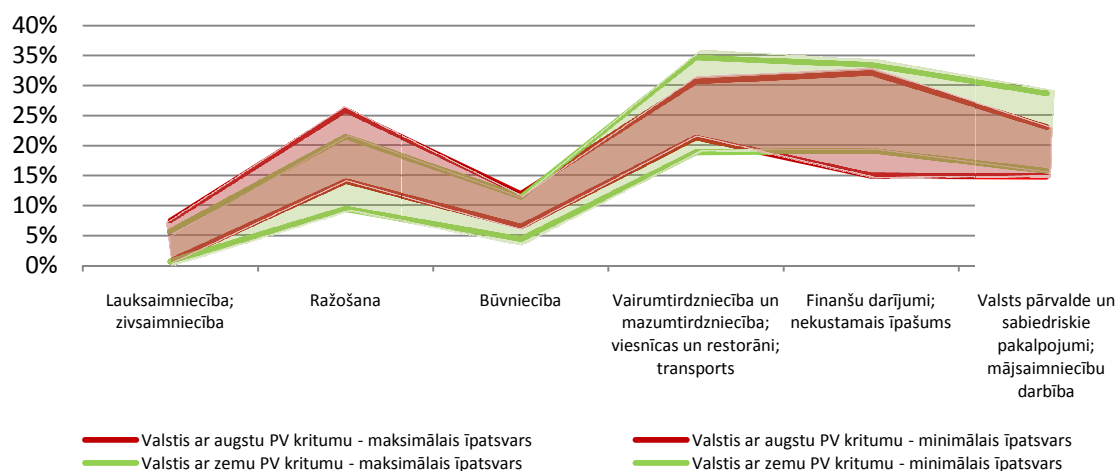
¹⁵ Autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

Attēls Nr. 4. Krīzes ietekme Eiropas valstīs – Pievienotās vērtības (bāzes cenās) kritums krīzes ietekmē 2009.gadā, salīdzinot ar maksimālo kopējo pievienotā vērtību (bāzes cenās) 2007.-2009.gadā, %¹⁶

Tālākā analizē (attēls Nr.5) salīdzināta nozaru struktūra valstīs ar augstu pievienotās vērtības kritumu (sarkanā krāsā iekrāsotie stabiņi attēlā Nr.4) un nozaru struktūra valstīs ar zemu pievienotās vērtības kritumu (zaļā krāsā iekrāsotie stabiņi attēlā Nr.4). Analizēts, vai valstīs ar zemu pievienotās vērtības kritumu nozaru struktūra būtiski atšķiras no nozaru struktūras valstīs ar augstu pievienotās vērtības kritumu. Tāpat pētīts, vai atsevišķu nozaru īpatsvaram eksistē korelācija ar valstu spēju pretoties krīzei (piedzīvot zemāku pievienotās vērtības kritumu).

Attēls Nr. 5. Nozaru pievienotās vērtības īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā gadā ar augstāko pievienoto vērtību valstīs ar augstu un valstīs ar zemu pievienotās vērtības kritumu, %¹⁷

¹⁶ EUROSTAT dati.

¹⁷ EUROSTAT dati.

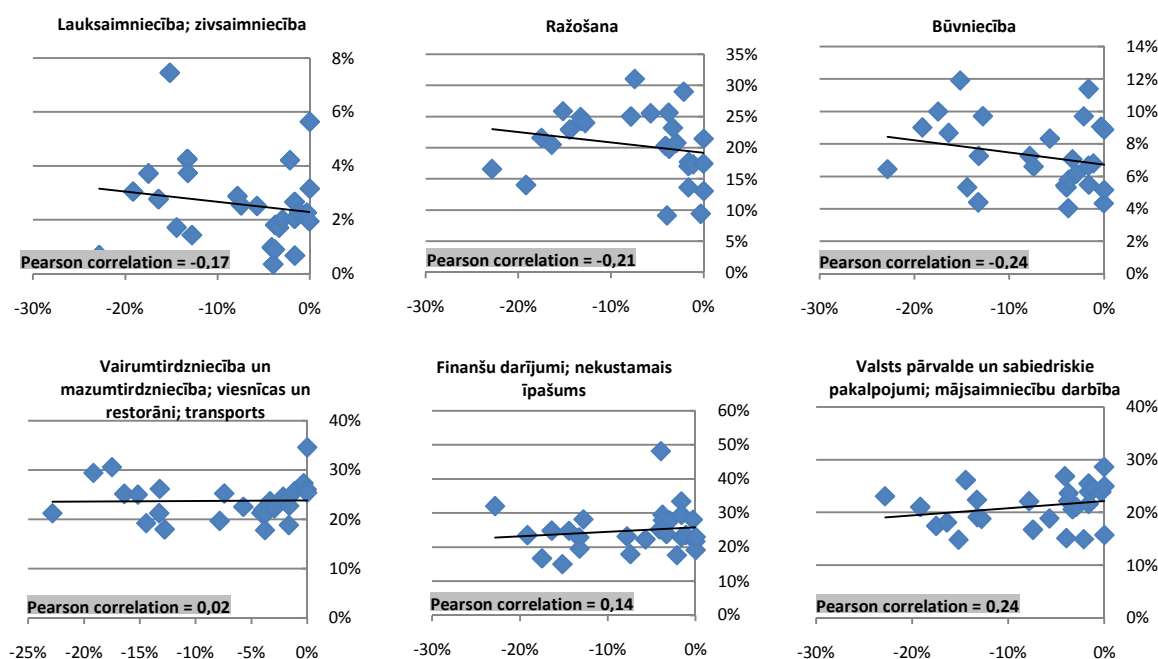
Apskatot nozaru struktūru „veiksmīgajās” valstīs (valstīs ar zemu pievienotās vērtības kritumu) un „neveiksmīgajās” valstīs (valstīs ar augstu pievienotās vērtības kritumu), secināts, ka neeksistē būtiskas nozaru struktūras atšķirības.

Lielākās novērojamās atšķirības eksistē ražošanas nozaru īpatsvarā („neveiksmīgajās” valstīs ražošanas nozaru īpatsvars kopējā pievienotā vērtībā ir 14% līdz 25,8%, kamēr „veiksmīgajās” valstīs šo nozaru īpatsvars ir 9,4% līdz 21,4%). Atbilstošais vidējais rādītājs „veiksmīgajās” valstīs ir 15,9%, bet „neveiksmīgajās” valstīs 19,7%.

Otra atšķirība vērojama valsts pārvaldes, sabiedriskā sektora un mājsaimniecību darbības nozaru (saskaņā ar NACE 1.0 klasifikatoru nozares L-P) īpatsvarā. Vērojams, ka šo nozaru kopējais īpatsvars augstāks ir „veiksmīgajās” valstīs – 15,7% līdz 28,6%, kamēr „neveiksmīgajās” valstīs īpatsvars ir zemāks – 14,8% līdz 23%. Atbilstošais vidējais rādītājs „veiksmīgajās” valstīs ir 23,6%, bet „neveiksmīgajās” valstīs 18,9%.

Pēc autoru domām zemāks ražošanas īpatsvars un augstāks valsts sektora īpatsvars ir vairāk sagādīšanās nekā veiksmes formula „spilvena efekta” radīšanai, jo atklātās sakarības ir nepārliciešas (skatīt attēlu Nr.6 – lai novērtētu katras nozares īpatsvara korelāciju ar attiecīgo valstu pievienotās vērtības kritumu krīzes laikā, veikta nozaru lineārās korelācijas analīze. Aprēķinātā lineārā korelācija nepārsniedz 0,24).

Attēls Nr. 6. Nozaru pievienotās vērtības īpatsvara un pievienotās vērtības krituma lineārā korelācija, 2004.-2008.g. (uz horizontālās ass – pievienotās vērtības kritums; uz vertikālās ass – attiecīgās nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā)¹⁸

Autori secinājuši, ka neeksistē augsta lineārā korelācija starp nozaru struktūru un valstu spēju pārvarēt krīzi. Attiecīgi nav iespējams precīzi identificēt optimālu nozaru struktūru „spilvena efekta” radīšanai. Būtu nepieciešams papildus pētniecības darbs, kas ir ārpus šī izvērtējuma rāmjiem, šādu sakarību noteikšanai.

¹⁸ EUROSTAT dati..

3.2.3. Secinājumi

1. Kopējā ES izsniegtā SF finansējuma (ERAF, ESF, ELVGF, ZVFI) ietekme uz tautsaimniecību (uzņēmējdarbību ietekmējošajās aktivitātēs) multiplikatora efekta formā laika posmā no 2004.līdz 2009.gadam, balstoties uz autoru izdarītajiem pieņēmumiem un veiktajiem aprēķiniem, bijusi **659,22 miljoni latu** (tas atbilst 0,84% no kopējā IKP), t.i. katrs investētais lats radījis vidēji 1,65 latu pieaugumu IKP. No tā 284,46 miljonu latu efektu radījušas aktivitātes ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību un 374,76 miljonu latu aktivitātes ar netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību. Tas nozīmē, ka bez saņemtā ES finansējuma kopējais IKP būtu par 0,84% jeb 659,22 miljoniem latu mazāks nekā ar ES finansējumu.

ES SF finansējuma efekts uz tautsaimniecību bijis relatīvi zems multiplikatora koeficienta dēļ, kas uz robežvēlēšanās importēt rēķina atsevišķos gados darbojies pretējā virzienā – t.i. veikto investīciju atstātais efekts IKP ir zemāks par investīciju absolūto vērtību. Robežvēlēšanās importēt apskatītajā laika periodā pēc autoru aprēķiniem bijusi ap 90%, kas nozīmē, ka 90% no rīcībā esošā ienākuma palielinājuma iztērēta importam un tikai 10% tērēti patēriņam Latvijā. Attiecīgi pie zemākas robežvēlēšanās importēt multiplikatora koeficients būtu augstāks un ES finansējuma atstātais efekts uz IKP – lielāks.

2. Straujam peļņas pieaugumam nozarēs ir negatīva korelācija ar krīzes ietekmi – t.i. nozares ar strauju peļņas pieaugumu līdz krīzei krīzes laikā piedzīvojušas strauju kritumu (Pīrsona korelācija aprēķināta -0,69). Autori uzskata, ka tas noticis pārāk augsta riska uzņemšanās dēļ. Nav pierādījusies autoru ievada ziņojumā izteiktā hipotēze, ka apgrozījuma, pašu kapitāla un investīciju pieaugumam ir saikne ar „spilvena efekta” radīšanu (augstākā Pīrsona korelācija bijusi tikai 0,18 vērtībā, kas novērota investīciju pieaugumam).
3. Pētot visu ES valstu piemērus, nav konstatējama vērā ņemama korelācija starp nozaru struktūru un valstu spēju pārvarēt krīzi, t.i. valstīm, kas cietušas vairāk un cietušas mazāk krīzes laikā ir ļoti dažāda nozaru struktūra, bez izteiktām līdzībām. Tādējādi ES SF finansējuma sadales mērķim nav jābūt kādas „optimālas” nozaru struktūras veidošanai, ar kuras palīdzību būtu iespējams palielināt ekonomisko stabilitāti (nepastāv vienoti identificējami paraugi).
4. Finansējums uzņēmējdarbības atbalstam galvenokārt izlietots fiziskā kapitāla un kopējā faktoru ražīguma uzlabošanai, bet mazāk cilvēkkapitāla stimulācijai un inovācijām. Tā kā cilvēkkapitāls ir būtiska ražošanas funkcijas komponente, kas atstāj tiešu pozitīvu ietekmi uz produktivitāti un līdz ar to tautsaimniecības izaugsmi, nepieciešams palielināt atbilstošā finansējuma apjomu. Šāda nepieciešamība pausta arī autoru veiktajā uzņēmumu aptaujā, 37% respondentu izrādot interesi par finansējumu darbinieku apmācībām un aptuveni 70% šo respondentu norādot, ka šī vajadzība tiek apmierināta daļēji vai netiek apmierināta.

3.3. ES SF piedāvājuma, aktivitāšu nosacījumu un potenciālo finansējuma saņēmēju pieprasījuma korelācija, aktivitāšu sinerģija un pēctecība

3.3.1. Metodoloģija

Lai veiktu uzņēmējdarbību veicinošu ES SF aktivitāšu piedāvājuma, aktivitāšu nosacījumu un potenciālo finansējuma saņēmēju pieprasījuma korelāciju, izvērtējuma ietvaros bija iecerēts salīdzināt sākotnēji aktivitāšu ietvaros plānoto finansējuma apjomu un projektu skaitu (piedāvājumu) ar šo aktivitāšu ietvaros faktiski apstiprinātajiem projektiem un to finansējuma apjomu (pieprasījumu). Tai pat laikā, izvērtējuma veicēji saskārās ar būtiskām problēmām attiecībā uz informācijas pieejamību par Piedāvājuma pusi jeb precīzāk – sākotnēji plānoto finansējuma apjomu katrā aktivitātē. Kā jau tika norādīts 3.1. sadaļā, aktivitāšu plānošanas laikā katrai no tām netika izvirzīti sasniedzamie mērķi attiecībā uz realizēto projektu skaitu. Tai pat laikā, par daudzām no aktivitātēm nav pieejama informācija arī par to ietvaros sākotnēji paredzēto finansējumu. Tas skaidrojams ar diviem galvenajiem apstākļiem:

1. VPD un Programmas papildinājumā finansējums tika sadalīts un precīzi norādīts pasākumu, nevis aktivitāšu starpā (trūkst informācijas izvērtējuma ietvaros nepieciešamajā detalizācijas pakāpē);
2. 2004.-2006. gada periodā vēl nebija labas IT uzskaites sistēmas, kurā tiktu apkopota informācija par katru no aktivitātēm, kā rezultātā šo informāciju septiņus gadus pēc aktivitāšu uzsākšanas ir grūti atrast.

Tāpat nav pieejama informācija par to, cik liels ir bijis piedāvājums katrā no apskatāmajām aktivitātēm katrā no to izsludināšanas kārtām. Tas padara neiespējamu sākotnēji iecerēto katras aktivitātes piedāvājuma – pieprasījuma analīzi, taču Izvērtējuma veicēji šādu analīzi veica aktivitātēm, kurām šādi dati bija pieejami.

Tai pat laikā, daudz labāka situācija ir attiecībā uz datiem Pieprasījuma pusē. No ES SFKF VIS tika apkopoti dati gan par kopējo projektu skaitu, gan par piešķirtā finansējuma apjomu katrā no apskatāmajām 29 aktivitātēm, kas sniedz samērā pilnīgu priekšstatu par Pieprasījumu 2004.-2006. gada plānošanas periodā. Tāpat šī informācija tika sagrupēta un apskatīta arī reģionālā griezumā. Daļa no pieteiktajiem un realizētajiem projektiem tika realizēti visā Latvijas teritorijā (piemēram, aktivitātēs „2.4.1.Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai” un „3.1.1.Nodarbināto pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšana”), savukārt daļai no projektiem nebija pieejama to realizācijas vieta. Šie projekti ir apkopoti zem virsraksta „Visa Latvija”. Līdz ar to, tie tiek ņemti vērā, apskatot kopējo projektu skaitu un piešķirtā finansējuma apjomu, taču, tā kā nav zināma to realizācijas vieta, tos nevar analizēt reģionālā griezumā.

3.3.2. Izvērtējums

Piedāvājuma analīze

Lai izvērtētu piedāvājuma- pieprasījuma korelāciju, tika apkopota informācija par uzņēmējdarbības atbalstu vērsto aktivitāšu ietvaros sākotnēji (2004.gada maijā) pieejamo finansējumu. Šī informācija ir tikusi apkopota pielikumā Nr. 5.

Tajā redzams, ka informācija par aktivitāšu ietvaros sākotnēji pieejamo finansējumu ir tikai 14 no 29 aktivitātēm. Tas faktiski padara neiespējamu pieprasījuma - piedāvājuma pamata un tendenču analīzi par visām uzņēmējdarbības attīstību vērstajām aktivitātēm, jo nav pieejami izejas dati par to piedāvājuma pusi. Līdz ar to izvērtējuma ietvaros šī analīze ir tikusi veikta tikai par tām aktivitātēm, kurām šādi sākotnējie dati ir pieejami.

Tabula Nr. 9. Finansējuma izmaiņas aktivitātēs, kurās ir zināms to sākotnējais apmērs, 2004. – 2009.g., LVL.¹⁹

Aktivitāte	Aktivitātes nosaukums	Sākotnēji pieejamais finansējums (ERAF/ESF + valsts budžeta līdzfinansējums), LVL	Izmaiņas pieejamajā finansējumā: Piedalīts / Noņemts	Kopumā pieprasītais un finansējuma saņēmējiem atmaksātais finansējums ²⁰	% izpilde no sākotnēji plānota apjoma
2.1.2.	Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai	10 618 106	-7 477 403	3 140 702	30%
2.2.1.1.	Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai	17 097 566	73 803 034	90 900 599	532%
2.2.2.	Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām koplietošanas iekārtās (testēšanas, sertificēšanas laboratorijām un līdzīgām aktivitātēm)	17 097 566	-10 886 487	6 211 079	36%
2.2.3.	Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai	17 096 864	-12 721 342	4 375 523	26%
2.3.1.	Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos	5 495 646	-2 773 016	2 722 630	50%
2.3.2.	Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai.	16 486 938	-13 825 172	2 661 766	16%
2.4.1.	Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai.	10 869 410	511 637	11 381 047	105%
2.4.2.	Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība	10 869 411	304 929	11 174 339	103%
2.4.3.	Riska kapitāla fonds.	10 869 411	-5 190 403	5 679 009	52%
3.1.1.	Nodarbināto pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšana	10 697 680	-8 145 486	2 552 194	24%
3.1.2.	Aktīvās nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem	22 703 595	8 346 862	31 050 457	137%
3.1.3.	Apmācības un konsultācijas komercdarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem	6 418 608	-199 086	6 219 522	97%
3.3.2.	Subsidēto darba vietu nodrošināšana	3 215 748	-189 992	3 025 756	94%
3.3.3.	Konsultācijas un apmācība komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai	1 071 917	891 353	1 963 270	183%

Kopumā ir redzams, ka pilnīgi visās aktivitātēs ir tikusi veikt finansējuma pārdale, no mazāk pieprasītajām aktivitātēm (piemēram, 2.2.3. Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai) pārnesot nepieprasīto finansējumu uz aktivitātēm, kur tas ir bijis lielāks (piemēram, Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai un Aktīvās nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem). Tas norāda, ka atbildīgās institūcijas ir sekojušas līdzīgu uzņēmēju vajadzībām, un veikušas nepieciešamās korekcijas sākotnējos plānos, pārdalot finansējumu par labu aktivitātēm ar augstāku pieprasījumu.

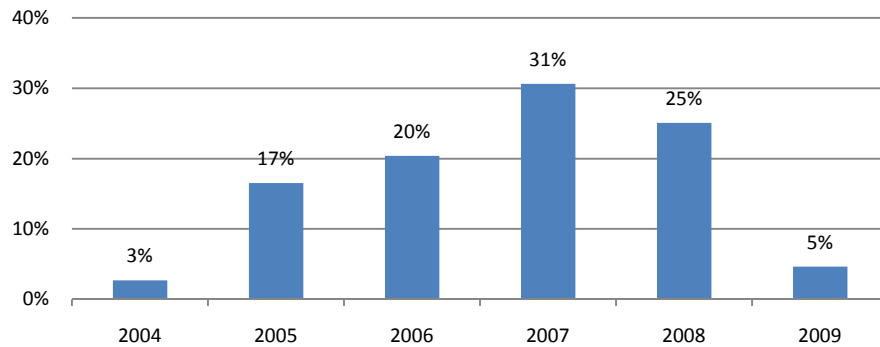
Tā kā papildus informācijas par citu aktivitāšu sākotnējo piedāvājumu nav, šajā izvērtējuma sadalījā tālāk ir analizēts uzņēmējdarbības attīstības vērsto aktivitāšu finansējuma faktiskais sadalījums jeb pieprasījuma puse.

¹⁹ Saskaņā ar Ekonomikas un Labklājības ministriju sniegtajiem datiem, kas balstīti uz 2004.gada ESF vadības komitejā apstiprināto finansējuma sadalījuma plānu

²⁰ ES SFKF VIS dati

ES SF finansējuma sadalījums pa gadiem un plānošanas reģioniem

Attēls Nr. 7. Piešķirto ES SF līdzekļu sadalījums pa gadiem, 2004.-2009.g., %

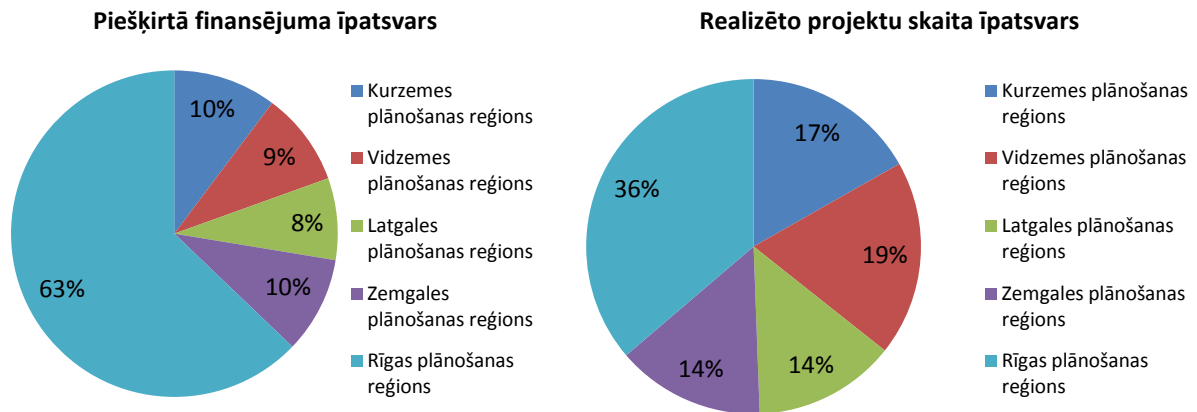
Visvairāk finansējums ir ticis piešķirts laika periodā no 2005. līdz 2008. gadam. No visa pieejamā ES SF finansējuma 31% tika piešķirts projektiem 2007. gadā, kas veido vislielāko īpatsvaru. Vismazāk finansējums tika piešķirts plānošanas perioda sākumā un beigās, attiecīgi 2004. gadā piešķirti tikai 3% no kopējā finansējuma un 2009. gadā tika piešķirti atlikušie 5% no kopējā finansējuma.

Tabula Nr. 10. Piešķirtā ES SF sadalījums pa plānošanas reģioniem tiešas ietekmes, 2004. – 2009.g.,LVL.

	Kurzemes plānošanas reģions	Vidzemes plānošanas reģions	Latgales plānošanas reģions	Zemgales plānošanas reģions	Rīgas plānošanas reģions	Visa Latvija (reģions nav zināms)	Kopā
2004	9 25 000	1 074 659	690 499	2 011 380	607 161	0	5 308 699
2005	5 568 275	5 785 621	3 836 481	6 448 107	10 775 651	3 638	32 417 775
2006	5 530 752	4 240 702	5 451 208	3 664 242	20 478 196	6 97 764	40 062 867
2007	4 326 217	3 539 916	3 151 907	3 071 703	35 902 050	10 128 937	60 120 732
2008	2 366 644	2 343 622	1 697 914	2 248 011	39 312 576	1 238 880	49 207 650
2009	39 002	0	0	79 521	8 154 959	822 228	9 095 711
Kopā	18 755 892	16 984 520	14 828 011	17 522 967	115 230 595	12 891 449	196 213 437

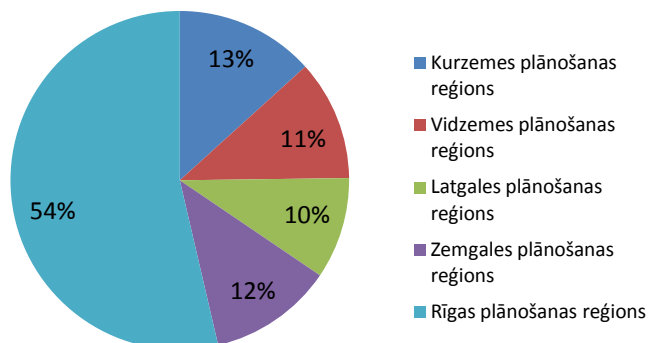
Finansējums par 2004. – 2006. plānošanas periodu aktivitātēm, kuras bija vērstas uz uzņēmējdarbības atbalstu, kopā veido 196 milj. LVL. Finansējuma sadale pa plānošanas reģioniem parāda, ka Rīgas plānošanas reģions saņēma vislielāko finansējuma apjomu, turklāt Rīgas plānošanas reģionā ir bijis arī visvairāk realizēto projektu. Kurzemes plānošanas reģionam bija otrs lielākais finansējums, taču tas krasi neatšķiras no pārējo plānošanas reģionu finansējuma. Latgales plānošanas reģionam bija vismazākais finansējums, un šajā plānošanas reģionā tika realizēti vismazāk projekti. Kopumā piešķirtā finansējuma summa plānošanas reģioniem, izņemot Rīgas plānošanas reģionu, svārstās no 14,8 līdz 18,7 milj. LVL.

Attēls Nr. 8. Piešķirtā finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem un realizēto projektu skaita īpatsvars sadalījumā pa plānošanas reģioniem, 2004.-2009.g.

Vislielākais finansējuma īpatsvars – 63% – tika piešķirts Rīgas plānošanas reģionam. Procentuālais sadalījums starp pārējiem plānošanas reģioniem piešķirto finansējuma apjomu ir bijis samērā līdzīgs – robežās no 8 līdz 10 procentiem. Nedaudz citādāka aina parādās, apskatot realizēto projektu īpatsvaru pa plānošanas reģioniem. Lai gan arī šajā griezumā vislielākais projektu skaits ir ticis realizēts Rīgas plānošanas reģionā, šeit otrajā vietā ar 19% atrodas Vidzemes plānošanas reģions. Vismazāk projekti ir tikuši realizēti Latgales plānošanas reģionā un Zemgales plānošanas reģionā, attiecīgi, 14% no kopējā realizēto projektu skaita. Šo projektu skaitu ir vērts salīdzināt ar potenciālo finansējuma saņēmēju skaitu katrā no plānošanas reģioniem, kas ļautu veikt analīzi par identificēto procentuālo sadalījumu.

Attēls Nr. 9. Individuālo komersantu, komercsabiedrību un zemnieku un zvejnieku saimniecību skaita īpatsvara sadalījums pa plānošanas reģioniem, 2004.-2008.g.²¹

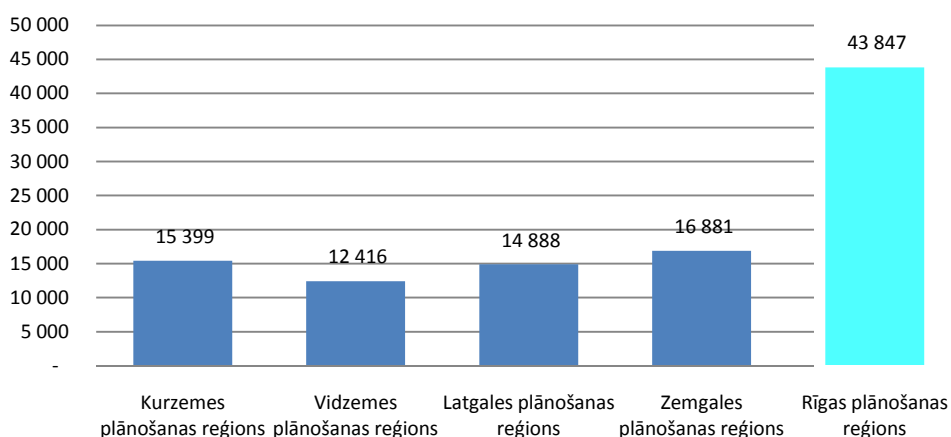
Periodā no 2004. līdz 2008.g. 54% no kopējā individuālo komersantu, komercsabiedrību, zemnieku un zvejnieku saimniecību skaita bija reģistrēti Rīgas plānošanas reģionā, savukārt atlikušie 46% sadalās samērā līdzīgi starp pārējiem Latvijas plānošanas reģioniem. Informācija par šo uzņēmējdarbības formu kopskaita īpatsvaru plānošanas reģionos ir norādīta, jo tie konkrētajā laika periodā ir bijuši galvenie izvērtējuma ietvaros apskatāmo aktivitāšu finansējuma saņēmēji.

Kopumā ir saskatāma tieša korelācija starp piešķirtā finansējuma sadalījuma īpatsvaru un plānošanas reģionā darbošos uzņēmumu īpatsvaru, attiecīgi, plānošanas reģioniem piešķirtais finansējuma apjoms ir proporcionāls tajos esošajam uzņēmumu skaitam. Tas, ka Rīgas plānošanas reģions ir saņēmis proporcionāli nedaudz lielāku finansējuma apjomu kā tajā proporcionāli ir uzņēmumi, ir skaidrojams ar apstākli, ka vidēji viens projekts Rīgas plānošanas reģionā ir bijis lielāks kā citos plānošanas reģionos.

Jāsecina, ka ES SF līdzekļi reģionālā griezumā ir tikuši piešķirti ļoti veiksmīgi, jo katra plānošanas reģiona ietvaros saņemtais finansējuma apjoms atbilst tajā esošo uzņēmumu īpatsvaram.

²¹ CSB dati

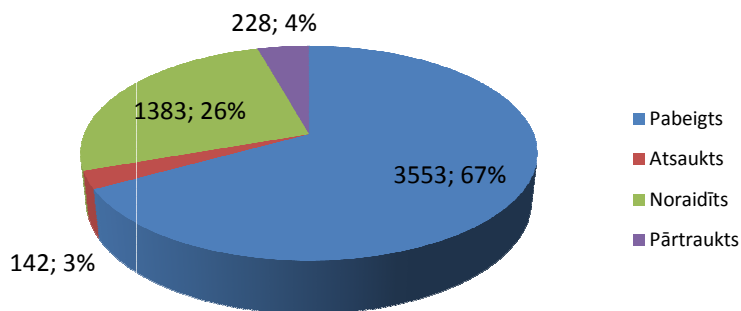
Attēls Nr. 10. Piešķirtais finansējums uz vienu pabeigto projektu pa reģioniem, 2004. – 2009. g.

Finansējums uz vienu pabeigto projektu Rīgas plānošanas reģionam ir vislielākais, tas ir, 43,8 tūkstoši LVL uz vienu pabeigto projektu. Kaut gan 2004. – 2006.gada plānošanas periodā Rīgas plānošanas reģionam tika piešķirti 63% no kopējā finansējuma, Rīgas plānošanas reģionā realizētie projekti veidoja tikai 36% no kopējiem realizētajiem projektiem, tādēļ Rīgas plānošanas reģionam finansējums uz vienu projektu ir krietni lielāks nekā citiem plānošanas reģioniem. Pārējos plānošanas reģionos finansējums svārstās no 12,4 līdz 16,9 tūkstošiem LVL. Kaut gan Latgales plānošanas reģionam tika realizēti vismazāk projekti un tam kopumā tika piešķirts vismazākais finansējums, tomēr Vidzemes plānošanas reģionā vidēji vienam projektam piešķirtais finansējums ir bijis vismazākais valstī.

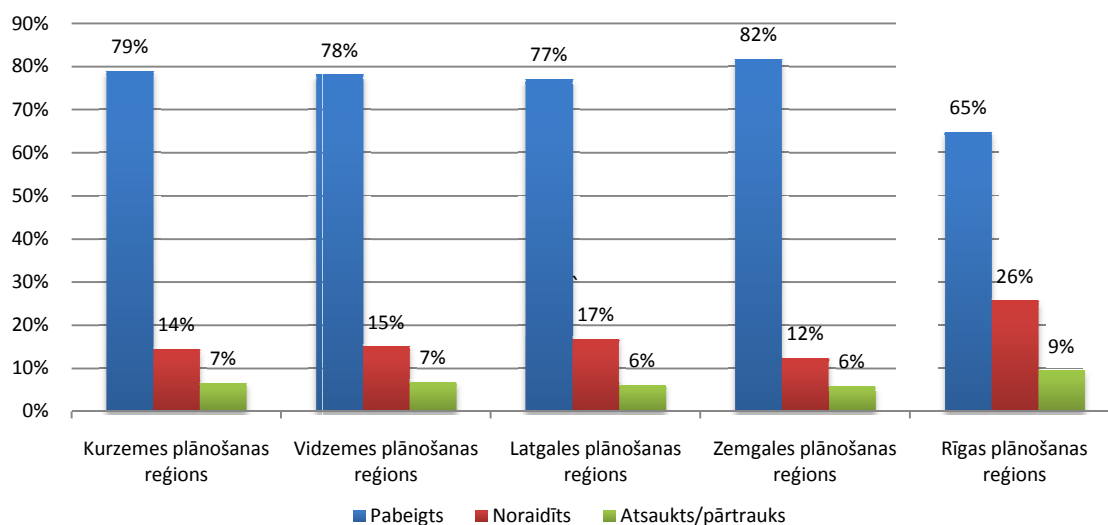
Projektu kvalitāte, tai skaitā – pa reģioniem

Attēls Nr. 11. Pieteikto projektu sadalījums, 2004. – 2009.g.

2004. – 2006. plānošanas periodā visiem pieteiktajiem uz uzņēmējdarbības attīstību vērstajiem projektiem tika pabeigti 3553 jeb 67%. Izvērtēšanas stadijā tika noraidīti 26% projektu, pārtraukti tika 4% projektu, bet atsaukti tika 3% projektu.

Attēls Nr. 12. Pieteikto projektu realizācija pa plānošanas reģioniem, 2004. – 2009.g.

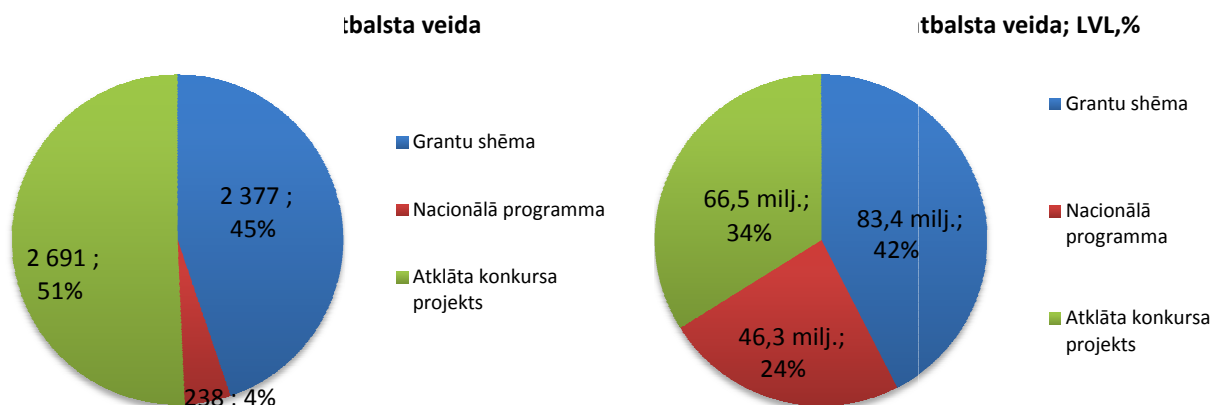
Tabula Nr. 11. Pabeigto, noraidīto, atsaukto un pārtraukto projektu skaita sadalījums pa reģioniem, 2004. – 2009.g.

	Kurzemes plānošanas reģions	Vidzemes plānošanas reģions	Latgales plānošanas reģions	Zemgales plānošanas reģions	Rīgas plānošanas reģions	Visa Latvija (reģions nav zināms)	Kopā
Pabeigts	597	712	501	500	1240	3	3553
Noraidīts	109	137	109	76	492	460	1383
Atsaukts/pārtraukts	50	62	40	36	181	1	370

Kopumā 2004. – 2009. gada plānošanas periodā pieteikto projektu kvalitāte ir uzskatāma par augstu, jo vidēji tika realizēti 67% no pieteiktajiem projektiem. Visaugstākais pieteikto projektu realizācijas īpatsvars bija Zemgales plānošanas reģionā, kur tika realizēti 82% no visiem iesniegtajiem projektu pieteikumiem. Tur pat ir arī zemākais noraidīto projektu īpatsvars, kas sastādīja tikai 12%. Kurzemes, Vidzemes un Latgales plānošanas reģionos bija līdzīgs gan realizēto (77 līdz 79%), gan noraidīto (14 līdz 17%) projektu īpatsvars. Vislielākais noraidīto projektu īpatsvars ir bijis Rīgas plānošanas reģionā, kur tas bija vairāk kā divas reizes lielāks kā Zemgales plānošanas reģionā, un sastādīja 26%. Tāpat Rīgas plānošanas reģionā bija augstākais atsaukto/pārtraukto projektu īpatsvars, kas sastādīja aptuveni 9% no kopējā pieteikto projektu skaita.

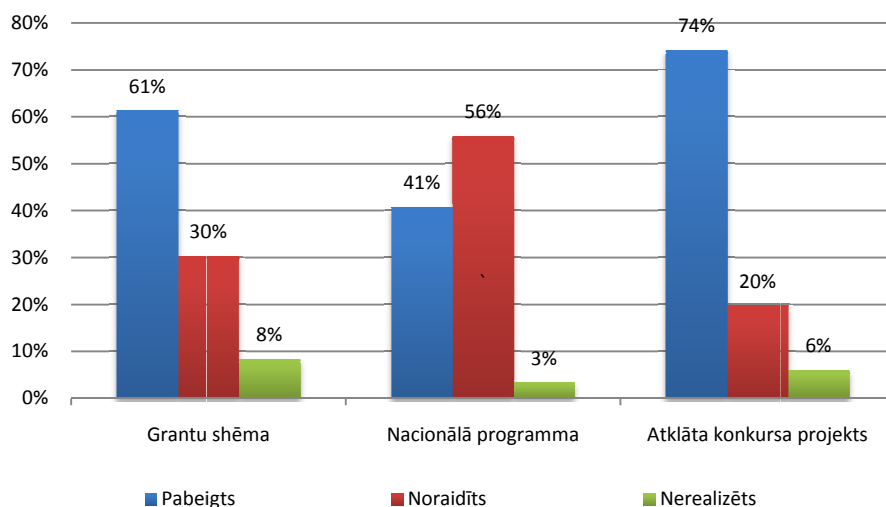
Tāpat jāatzīmē, ka samērā lielam skaitam projektu pieteikumu – aptuveni 8.7% no kopējā skaita – nav zināma to iecerētā realizācijas vieta. Tabulā nr.10 ļoti uzskatāmi redzams, ka šīs informācijas trūkst tieši par noraidītajiem projektiem. Lai gan kopējais šo projektu skaits nav tik liels, lai būtiski mainītu identificētās tendences, Sadarbības iestādēm būtu vēlams precīzāk veikt iecerēto projektu realizācijas vietu uzskaiti arī par tiem projektiem, kuri tikuši noraidīti.

Attēls Nr. 13. Realizēto projektu skaits un to apjoms atkarībā no atbalsta veida, LVL,%, 2004.-2009.g.

Kopumā 96% no visiem realizētajiem projektiem pēc atbalsta veida bija vai nu Atklāti projektu konkursi (51%) vai Grantu shēmas (45%), savukārt atlikušos četrus procentus no kopējā skaita sastādīja Nacionālo programmu ietvaros realizētie projekti. Savukārt aplūkojot finansējuma sadalījumu pēc atbalsta veida redzams, ka visvairāk (42%) tas ir ticis piešķirts, izmantojot Grantu shēmas, 34% ir tikuši piešķirti Atklātos projektu konkursos, savukārt 24% - Nacionālo programmu ietvaros. Tas norāda, ka vidēji vislielākie projekti ir bijuši tieši Nacionālajās programmās (194.6 tūkstoši LVL), tad – Grantu shēmās (35.7 tūkstoši LVL), savukārt vismazākie – Atklātos projektu konkursos (24.7 tūkstoši latu).

Attēls Nr. 14. Pabeigto, noraidīto un nerealizēto projektu sadalījuma īpatsvars pēc atbalsta veida, %, 2004.-2009.g.

Vislielākais noraidīto projektu īpatsvars ir bijis Nacionālo programmu ietvaros, kur tikai noraidīti vairāk kā puse (56%) no visiem iesniegtajiem projektiem. Tas skaidrojams ar lielo projektu savstarpējo konkurenci aktivitātē „3.1.2. Aktīvās nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem”, jo citas Nacionālās programmas bija vērstas uz konkrētu atbalsta saņēmēju, iesniedzot un apstiprinot vienu projektu katrā no šīm Nacionālajām programmām. Salīdzinot atklātos projektu konkursus un grantu shēmas, kurās tika realizēti 96% no kopējā projektu kopskaita, tad atklātajos projektu konkursos, neskatoties uz augstāku apstiprināto projektu īpatsvaru (74%), nerealizēti tika tikai 6% no kopējā projektu skaita. Tai pat laikā grantu shēmās, kur bija lielāks noraidīto projektu īpatsvars (30%), lielāks bija arī nerealizēto projektu procents (8%). Līdz ar to, atklātos projektu konkursos ir ievērojami lielāks (par 13%) sekmīgi realizēto projektu īpatsvars kā tas ir grantu shēmās, un tādēļ atklāti projektu konkursi ir uzskatāmi par uzņēmumiem piemērotāku atbalsta veidu kā grantu shēmas.

3.3.3. Secinājumi

1. Pilnīgi visās aktivitātēs ir tikusi veikt finansējuma pārdale, no mazāk pieprasītajām aktivitātēm (viszemākā plānotā piešķirtā finansējuma izpilde bija aktivitātē 2.3.2. Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai, kur tika piešķirti 16% no plānotā finansējuma apjoma) pārnesot nepieprasīto finansējumu uz aktivitātēm, kur pieprasījums bijis lielāks (visaugstākais pieprasījums bija aktivitātē 2.2.1.1. Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai, kur tas par 532% pārsniedza plānoto finansējuma apjomu). Tas norāda, ka atbildīgās institūcijas sekmīgi sekojušas līdzī uzņēmēju faktiskajām vajadzībām, un veikušas nepieciešamās korekcijas sākotnējos plānos, pārdalot finansējumu par labu aktivitātēm ar augstāku pieprasījumu.
2. Procentuāli vislielāko finansējuma apjomu saņēma uzņēmumi no Rīgas plānošanas reģiona, kuri kopumā saņēma aptuveni 60% no kopējā ES SF atbalsta apjoma. Pārējie 40% sadalījās līdzīgi starp pārējiem Latvijas plānošanas reģioniem (Latgales, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales plānošanas reģioniem). Tai pat laikā, realizēto projektu skaita ziņā Rīgas plānošanas reģions nav tik izteikts līderis, jo tur tika realizēti 36% no kopējā realizēto projektu skaita. Tas izskaidrojams ar apstākli, ka Rīgas plānošanas reģionā viena realizētā projekta apjoms bija ievērojami lielāks kā citos Latvijas plānošanas reģionos (47 tūkstoši LVL Rīgas plānošanas reģionā un 14 līdz 17 tūkstoši LVL pārējos Latvijas plānošanas reģionos). Kopumā ES SF līdzekļi reģionālā griezumā ir tikuši piešķirti ļoti veiksmīgi, jo katra reģiona ietvaros saņemtais finansējuma apjoms atbilst tajā esošo uzņēmumu īpatsvaram.
3. Kopumā pieteikto projektu kvalitāte ir uzskatāma par augstu, jo vidēji tika realizēti 67% no pieteiktajiem projektiem. Visaugstākais pieteikto projektu realizācijas īpatsvars bija Zemgales plānošanas reģionā, kur tika realizēti 82% no visiem iesniegtajiem projektu pieteikumiem. Vislielākais noraidīto projektu īpatsvars ir bijis Rīgas plānošanas reģionā, kur tas bija vairāk kā divas reizes lielāks kā plānošanas reģionā ar zemāko noraidīto projektu īpatsvaru (Zemgales plānošanas reģionā) un sastādīja 26%. Tāpat Rīgas plānošanas reģionā bija augstākais atsaukto/pārtraukto projektu īpatsvars, kas sastādīja aptuveni 9% no kopējā pieteikto projektu skaita.
4. 96% no visiem atbalstītajiem projektiem tika realizēti vai nu Grantu shēmu vai Atklātu projektu konkursu ietvaros. Tas norāda, ka kopumā atbalstītajiem uzņēmumiem bija pieejams samērā viendabīgs atbalsta veids. Ārvalstu pieredzes sadaļā (apakšsadaļā „Uzņēmējdarbības atbalsts un tā instrumenti”) ir norādītas alternatīvas atbalsta veidu iespējas, kuras ir labi strādājušas citās valstīs un kuru ieviešanas iespējamību būtu vērts apsvērt arī Latvijā.

3.4. Uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta pasākumu mijiedarbība, rezultāti, to efektivitāte un ilgtspēja

3.4.1. Metodoloģija

ES SF finansējuma izlietojuma ietekmes noteikšana uz uzņēmējdarbības uzsākšanu tika veikta, izvērtējot tiešo uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošo aktivitāšu sasniegtos rezultātus. Dati analizēti divos līmeņos:

1. normatīvo aktu līmenī, salīdzinot datus pirms aktivitātes uzsākšanas noteiktajiem mērķiem un plānotajiem rezultātiem, ietekmes un iznākuma rādītājiem ar faktiskajiem datiem pēc aktivitāšu īstenošanas;
2. makroekonomiskā līmenī apskatīta atbalstīto uzņēmējdarbības uzsācēju kopējo rādītāju ietekme uz tautsaimniecību.

Izvērtēšanai izmantots VPD, programmdokumenta papildinājums, uzņēmējdarbības uzsākšanu tieši ietekmējošu aktivitāšu tiesību akti, intervijas ar atbalsta saņēmēju pārstāvjiem, (Latvijas Garantiju aģentūra, Latvijas Hipotēku un zemes banka), telefonaptaujas ar atbalsta gala saņēmējiem, atbalsta saņēmēju gala pārskati, uzņēmumu finanšu rādītāji (SIA „Lursoft” dati), CSP makroekonomiskie dati.

3.4.2. Izvērtējums

Uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošu aktivitāšu uzstādījums

Konkurētspējīgas ekonomikas pamatā ir uzņēmējdarbībai labvēlīga vide, kas tieši nodrošina pašmāju un ārvalstu investīciju pieplūdumu, augstāku valsts iekšējo patēriņu, kā arī stimulē eksporta īpatsvaru. Pirms 2004.-2006.gada plānošanas perioda valsts ekonomiskā aktivitāte novērtēta kā zema. Attiecīgi VPD identificē 18,3 ekonomiski aktīvos uzņēmumus uz 1000 iedzīvotājiem, salīdzinot pret ES15 vidējo līmeni 40-50 ekonomiski aktīvie uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem.²² Kā pamatproblēmas minētas apgrozāmā kapitāla, pamatkapitāla trūkums, kā arī augstas procentu likmes un kredītu nepieejamība. Īpaši tiek akcentēta negatīvā situācija reģionos. Ņemot par pamatu augstākminētos rādītājus, 2004.-2006.gadā tika izstrādātas vairākas atbalsta programmas, kas veicinātu uzņēmējdarbības vides aktivitāti, caur mērķtiecīgu izglītošanu un jaunu uzņēmumu radīšanu.

Papildus kā salīdzinošos rādītājus analizējot uzņēmējdarbības uzsākšanu atbalstošo aktivitāšu ietekmi, identificēti jaundibināti uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem – 3,05 (2003.gadā) un uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem 25 (2003.gadā)²³. Pēc World Economic Forum veiktā Pasaules valstu konkurētspējas novērtējuma „The Global Competitiveness Report 2010-2011” datiem, parametrā *biznesa uzsākšanai nepieciešamais laiks* Latvija ierindojās 61.vietā no 139 valstīm. Savukārt procedūru skaita ziņā, kas jāveic, lai reģistrētu uzņēmumu, Latvija atrodas 23.vietā no 139 valstīm²⁴.

Lai risinātu zemo uzņēmējdarbības aktivitāti, 2004.-2006. gadu plānošanas periodā tika izveidotas aktivitātes, kas paredz uzņēmējdarbības veicināšanu (primāri, izglītošana, lai uzsāktu uzņēmējdarbību un finanšu pieejamību kredītu, grantu vai riska investīciju formātā. Identificētas šādas aktivitātes ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbības uzsākšanu:

- 2.4.1. Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai;
- 2.4.3. Riska kapitāla fonds;
- 3.1.3. Apmācības un finansiāls atbalsts uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai;
- 4.2.1. Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi;
- 4.6.1. Prasmju iegūšana;
- 4.6.2. Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas.

²² Vienotais Programmdokuments 2004-2006

²³ CSB un LURSOFT dati

²⁴ World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2010.-2011.

Uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošo aktivitāšu dati salīdzinājumā ar situāciju valstī

Summāri sešās identificētajās aktivitātēs novirzīti 42,84 milj. latu. Tabulā zemāk apkopoti dati par katrā uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošajā aktivitātē izlietoto finansējumu (summāri ES finansējums, valsts budžeta finansējums un privātais finansējums).

Tabula Nr. 12. Kopējais tautsaimniecībā novirzītais finansējums (LVL) un jaunradīto uzņēmumu skaits uzņēmējdarbības uzsākšanas veicināšanas tiešajās aktivitātēs²⁵

Aktivitāte	Finansējums, milj. LVL	Jaunradīto uzņēmumu skaits	Komentāri
2.4.1. Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai	26,07	291	Pēc LHZB datiem 311 kredīts izsniegts 291 uzņēmumam.
2.4.3. Riska kapitāla fonds	7,27	22	Pēc LGA datiem no 28 investīcijām 22 izdarītas jaunos uzņēmumos.
3.1.3. Apmācības un finansiāls atbalsts uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai	4,5	327	Pēc LHZB datiem 327 no 998 apmācību saņēmējiem uzsākuši komercdarbību.
4.2.1. Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi	3,5	297	Pēc LAD datiem 297 investīcijas izdarītas jaundibinātos lauksaimniecības uzņēmumos.
LEADER (4.6.1. un 4.6.2.)	1,5	17	Ņemot vērā šīs programmas sociālā rakstura nozīmi, autori pieņēmuši vienu finansējuma saņēmēju (partnerību) kā vienu jaundibinātu uzņēmuma vienību.
Kopā:	42,84	954	

Jāatzīmē, ka tabulā norādīti dati, kas apkopo gan ES finansējumu, gan valsts budžeta daļu, gan finanšu instrumentu gadījumā arī finansējuma saņēmēju daļu. Tabula zemāk atspoguļo tieši ES SF finansējuma sadalījumu pa gadiem un to multiplikatīvo ietekmi uz IKP (multiplikatora efekta ikgadējais aprēķins sīkāk skaidrots sadaļā 3.2.2.).

²⁵ Dati no ES SF vienotā programmdokumenta noslēguma ziņojuma 2004.-2006 un finansējuma saņēmēju gala pārskatiem

Tabula Nr. 13. ES finansējums pa tiešajām uzņēmējdarbību veicinošajām aktivitātēm un to multipliktīvā ietekme uz tautsaimniecību periodā 2004.-2009.²⁶

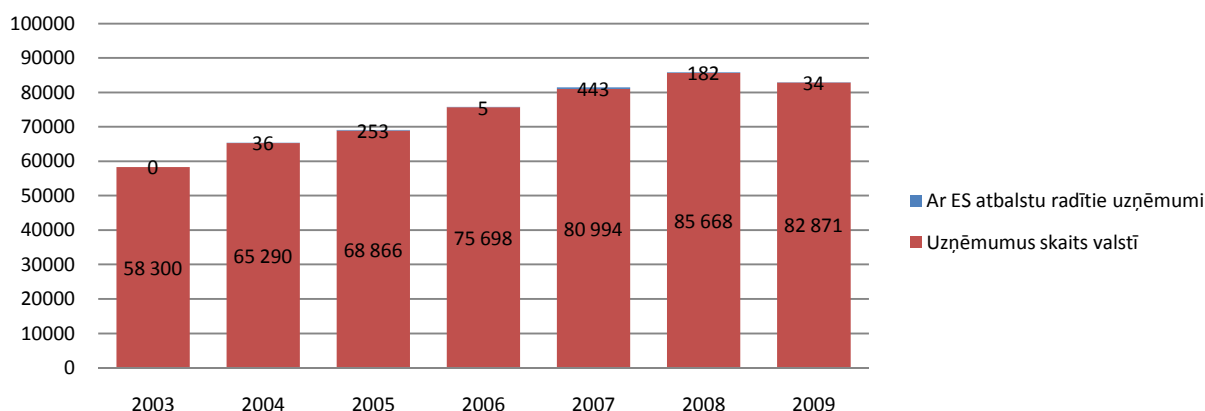
Aktivitātes	2004	2005	2006	2007	2008	2009
2.4.1. Aizdevumi (tajā skaitā mikrokrēdīti) komercdarbības uzsākšanai	-	-	-	7 713 556	-	822 229
2.4.3. Riska kapitāla fonds	-	-	-	3 085 424	-	1 173 833
3.1.3. Apmācības un finansiāls atbalsts uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai	-	-	-	2 273 598	2 391 043	-
4.2.1. Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi	432 265	3 031 809	64 217	24 100	-	-
LEADER (4.6.1. un 4.6.2.)	-	-	-	280 917	1 289 663	-
Kopā:	432 265	3 031 809	64 217	13 377 594	3 680 706	1 996 062
Multiplikators²⁷:	0,65	0,75	0,82	1,02	3,19	0,61
Multiplikatīvā ietekme:	280 972	2 273 857	52 658	13 645 146	11 741 453	1 217 598

Tabulā apskatīts ES finansējuma izlietojums (atskaitot valsts budžeta finansējumu un privātā finansējuma daļu). Identificēti laika periodi, kad ES finansējums iekļūst ekonomikā, kas reizināts ar korespondējošā gada multiplikatoru (multiplikatora efekta ikgadējais aprēķins sīkāk skaidrots sadaļā 3.2.2.). Šādi iespējams aprēķināt ES izsniegtā finansējuma radīto ietekmi uz valsts IKP caur uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošām aktivitātēm (šajos aprēķinos autori pieņēmuši vienotu izdevumu multiplikatoru visām nozarēm), katrā gadā izsniegto finansējumu reizinot ar attiecīgā gada multiplikatora koeficientu. Dati par kopējo izsniegto finansējumu ņemti no ES SFKF VIS.

Attiecīgi var secināt, ka kopējā 2004.-2006. plānošanas perioda uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošo aktivitāšu ietekme uz Latvijas tautsaimniecību bijusi pozitīva – t.i. izsniegtie 22,58 milj. lati transformējušies 29,21 milj. latu IKP pieaugumā laika posmā no 2004. līdz 2009.gadam (0,04% no IKP).

Nākamajā etapā salīdzināts ar ES SF atbalstu radīto uzņēmumu skaits pret kopējo uzņēmumu skaitu valstī. Pavisam uz 2009.gada beigām valstī reģistrēti 82 871 uzņēmumi (tajā skaitā pašnodarbinātas personas, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības)²⁸. Pavisam laika posmā 2004.-2009. ar ES SF atbalstu radīto uzņēmumu skaits bija 954, kas kopumā pret 2009.gada datiem sastāda 1,15% no kopējā uzņēmumu skaita valstī.

Attēls Nr. 15. Kopējais uzņēmumu skaits valstī un ar ES SF atbalstu radīto uzņēmumu skaits laika periodā 2004.-2009.²⁹

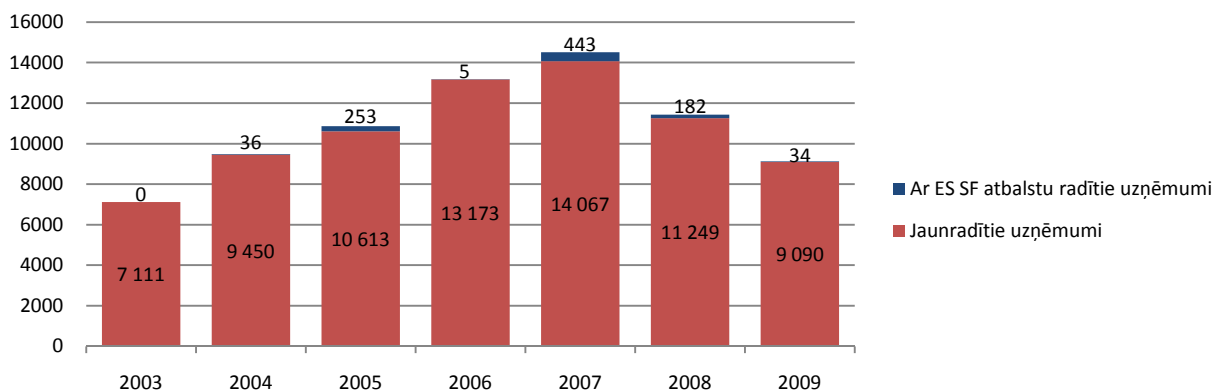
²⁶ Dati no ES SF vienotā programmdokumenta noslēguma ziņojuma 2004.-2006 un finansējuma saņēmēju gala pārskatiem, Vadības informācijas sistēma, autoru aprēķini.

²⁷ Autoru aprēķins.

²⁸ CSP dati

²⁹ Dati no ES SF vienotā programmdokumenta noslēguma ziņojuma 2004.-2006 un finansējuma saņēmēju gala pārskatiem, CSP dati.

Attēls Nr. 16. Jaunu uzņēmumu radīšanas dinamika un ES SF ieguldījuma jaunu uzņēmumu radīšanā³⁰

Attēlos augstāk atspoguļoti dati par uzņēmumu kopējo skaitu valstī un par jaunradīto uzņēmumu skaitu valstī periodā no 2003.gada līdz 2009.gadam (Iekļauti dati par 2003.gadam, t.i. par vienu gadu pirms apskatāmā perioda 2004.-2009., lai būtu iespējams veikt salīdzinošus secinājumus par uzņēmumu skaita pieaugumu). Redzams, ka lielāks uzņēmumu skaita pieaugums vērojams periodā 2006.-2008., kas skaidrojams ar šo gadu augsto ekonomisko aktivitāti valstī. 2009.gadu jau skārusi ekonomikas lejupslīde, kas tieši ietekmē arī uzņēmumu kopējo skaitu. Attēlos atainots ar ES SF atbalstu radīto uzņēmumu skaits attiecībā pret kopējo uzņēmumu skaitu un jaunradīto uzņēmumu skaitu. Secināms, ka, pieļaujot interpretācijas par jaunu uzņēmumu definīciju un neprecizitātes izejas datus, ES SF ieguldījums jaunu uzņēmumu radīšanā ir bijis nenozīmīgs, sasniedzot augstākos rādītājus 2005. gadā un 2007. gadā attiecīgi 2,38% un 3,28% no valstī jaunradīto uzņēmumu kopskaita attiecīgajā gadā.

Iznākuma, rezultātīvo, un ietekmes rādītāju salīdzināšana plānošanas dokumentos

Tabulā zemāk veikts apkopojums par sākotnēji plānoto uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta programmu iznākuma, rezultātīvajiem un ietekmes rādītājiem. Šie rādītāji salīdzināti pret sasniegtajiem rādītājiem, kas identificēti ES SF VPD noslēguma ziņojumā 2004.-2006.

³⁰ Dati no ES SF vienotā programmdokumenta noslēguma ziņojuma 2004.-2006 un finansējuma saņēmēju gala pārskatiem, CSP dati.

Tabula Nr. 14. Jaunu uzņēmumu radīšanas dinamika un ES SF ieguldījuma jaunu uzņēmumu radīšanā³¹

	Plānotie iznākuma rādītāji	Sasniegtie iznākuma rādītāji	Plānotie rezultatīvie rādītāji	Sasniegtie rezultatīvie rādītāji	Plānotie ietekmes rādītāji	Sasniegtie ietekmes rādītāji
2.4.1. Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai	600 piešķirti aizdevumi	311 piešķirti aizdevumi (291 uzņēmums)	11,95 milj. LVL papildus finanšu resursu piesaiste	11,36	nav plānots atsevišķi aktivitātei	nav iespējams novērtēt
2.4.3. Riska kapitāla fonds	55 riska kapitāla investīcijas	67 riska kapitāla investīcijas 28 uzņēmumos	5,27 milj. LVL investīcijas	6,11 milj. LVL	nav plānots atsevišķi aktivitātei	nav iespējams novērtēt
3.1.3. Apmācības un finansiāls atbalsts uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai	1100 atbalstīto projektu skaits	998 atbalstīto	nav plānots atsevišķi aktivitātei	nav iespējams novērtēt	nav plānots atsevišķi aktivitātei	nav iespējams novērtēt
4.2.1. Lauksaimniecības uzņēmumu dibināšana pirmo reizi	230 jaunradīto lauksaimniecības uzņēmumu skaits	297 jaunradītas lauksaimniecības	13% uzņēmumu īpašnieki nav vecāki par 40 gadiem	dati nav pieejami	230 izveidotas darba vietas	dati nav pieejami
LEADER (4.6.1. un 4.6.2.)	5 rīcības grupu skaits	17 vietējās rīcības grupas	cilvēku, kas saistīti ar kopienas aktivitāti skaita palielinājums par 5%	dati nav pieejami	nav plānots atsevišķi aktivitātei	nav iespējams novērtēt

Salīdzinājumā ar iznākuma rādītājiem sākotnēji plānotie mērķi tika sasniegti LEADER, 2.4.3. „Riska kapitāla fonds” un „Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi” aktivitātēs. Aktivitātē 2.4.1. panākta iznākuma rādītāju izpilde par 55%, 2.4.3. aktivitātē par 122%, 3.1.3.aktivitātē par 91% un 4.2.1.aktivitātē par 129%. Jāatzīmē, ka iznākuma rādītāji ir vienīgā rādītāju grupa, kurā ir definēti un pieejami rādītāji pirms aktivitāšu uzsākšanas un aktivitātēm noslēdzoties.

Analizējot rezultatīvos rādītājus, to izpilde vai pārpilde notikusi aktivitātēs 2.4.1. un 2.4.3., attiecīgi par 95% un 116%. Šīm aktivitātēm novirzīts finansējums, kas apjomā ir tuvu sākotnēji plānotajam. Aktivitātē 3.1.3. rezultatīvie rādītāji nav plānoti, savukārt aktivitātē 4.2.1. rezultatīvos rādītājus nav iespējams identificēt trūkstošās metodikas rezultātā. Līdzīga situācija ir LEADER aktivitātēs, kur formāli rezultatīvie rādītāji ir izpildīti, bet apšaubāma rādītāja interpretācijas pēc būtības.

Izteikti neapmierinoša situācija novērojama ietekmes rādītāju sadaļā. Tikai vienai (4.2.1. Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi”) no uzņēmējdarbības uzsākšanu sekmējošām aktivitātēm vispār sākotnēji ir identificēti ietekmes rādītāji. Savukārt pēc perioda noslēgšanās nevienai no šīm aktivitātēm šādi ietekmes rādītāji nav uzskaitīti.

Kopumā vērtējot, nevienā no uzņēmējdarbības uzsākšanu veicinošajām aktivitātēm nav sasniegti visi sākotnēji plānotie iznākuma, rezultatīvie un ietekmes rādītāji, vai šo rādītāju uzskaitīšana nav bijusi iespējama. Kā pamata faktori gan ES SF VPD noslēguma ziņojumā 2004.-2006., gan ekspertu intervijās tiek minēti divi: (1) rādītāju noteikšanas brīdī nav bijusi kopēja vīzija par sasniedzamo rezultātu nepieciešamību, kā rezultātā vairākām aktivitātēm rezultāti plānoti formālu bez sasaites ar aktivitātes mērķiem un valsts attīstību kopumā. Kā arī (2) nav bijusi izstrādāta datu ievākšanas metodika, kā rezultātā nav iespējams apkopot finansējuma saņēmēju iesūtītās datu vienības.

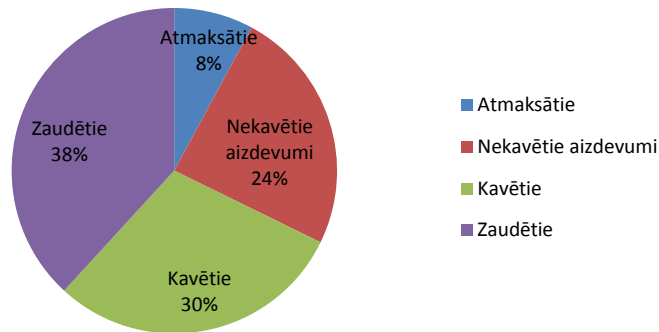
Finansējuma saņēmēju kvalitāte

Pēc novirzītā finansējuma nozīmīgākā aktivitāte 2.4.1. „Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) uzņēmējdarbības uzsākšanai”. Aktivitātē pavisam novirzīti 26 milj. LVL, par kuriem izsniegti 311 kredīti jaundibinātiem komersantiem (pēc LHZB datiem 311 kredīti izsniegti 291 jauna uzņēmumam). Interpretējot, lai radītu 291 jaundibinātus komersantus, pavisam izlietoti 26 milj. LVL, t.i. 89,35 tūkst. LVL uz vienu jaunradītu uzņēmumu.

³¹ Dati no Programmas papildinājuma un noslēguma ziņojuma 2004.-2006.

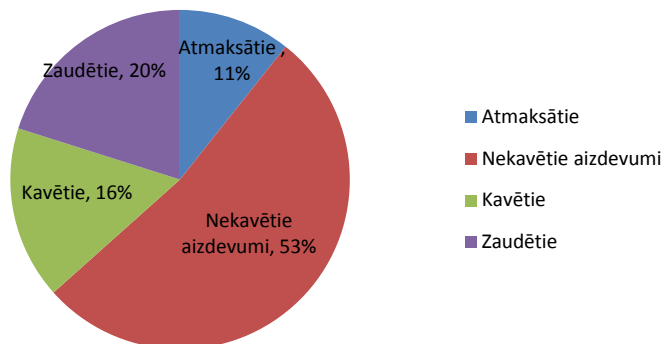
Uz 2010.gada 31.decembri 38% no izsniegtajiem kredītiem sastāda zaudētie ieguldījumi (uzņēmumi ir bankrotējuši), un 30% kavētie (jāatzīmē, ka no kavētājiem maksātājiem 78% ir kavējuši procentu maksāšanas termiņu par vairāk nekā 90 dienām). Tikai 32% no ieguldījumiem ir klasificējami kā „labie kredīti”, attiecīgi tie ir atmaksāti vai nav kavējuši maksājumus. Skatīt grafiku zemāk.

Attēls Nr. 17. 2.4.1. „Aizdevumi (tajā skaitā mikrokrēdīti) uzņēmējdarbības uzsākšanai” kredītportfeļa stāvoklis³²

Aktivitātē 3.1.3. „Apmācības un finansiāls atbalsts uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai” kavētie un zaudētie kredīti uz 31.12.2010. sastāda 36%. Savukārt atmaksāti un nekavētie aizdevumi kopā 64%.

Attēls Nr. 18. 3.3. „Apmācības un finansiāls atbalsts uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai” kredītportfeļa stāvoklis³³

Attiecībā uz 2.4.3. aktivitāti „Riska kapitāla fonds” investīcijas tika izdarītas 28 uzņēmumos, no kuriem 22 bija jaundibināti. Uz 31.12.2010. astoņas riska kapitāla ieguldījumi ir pārtraukti (realizēti vai likvidēti). Šo uzņēmumu kopējais apgrozījums latos uz 2009.gadu sastāda 22,5 milj. LVL, savukārt kopējie ieņēmumi ir negatīvi un sastāda -3,8 milj. LVL. Kopumā ir seši aktīvie uzņēmumi, kuri 2009.gadā uzrāda pozitīvu peļņu kopsummā 680 tūkst. LVL apmērā.³⁴ Līdztekus ar šo jāatzīmē World Economic Forum veikto Pasaules valstu konkurētspējas novērtējumu „The Global Competitiveness Report 2010-2011” dati liecina, ka Latvija riska kapitāla pieejamības rādītājos atrodas 101.vietā no 139 valstīm, kā arī riskantu kredītu (bez pilnīga nodrošinājuma) pieejamības indeksā 125.vietā no 139 valstīm. Kopumā Latvijas konkurētspēja novērtēta ar 70 vietu.³⁵

Par pārējo aktivitāšu tiešo atbalstu saņēmušo uzņēmumu reģistrācijas datiem un attiecīgi arī finanšu stāvokli dati nav ieejami.

³² Dati no LHZB

³³ Dati no LHZB.

³⁴ LGA dati, LURSOFT dati.

³⁵ World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2010.-2011.

3.4.3. Secinājumi

1. Uzņēmējdarbības uzsākšanas aktivitāšu radītais iespaids kopumā, balstoties uz autoru izdarītajiem pieņēmumiem un veiktajiem aprēķiniem, uz IKP bijis 29,21 miljons latu jeb 0,04%.
2. Salīdzinot aktivitāšu kopējo ietekmi makroekonomiskā līmenī, tā ir nenozīmīga – augstākais rādītājs jaunradīto uzņēmumu dinamikas pieauguma ziņā sasniegts 2007.gadā, kad ar ES SF atbalstu radīti 3,28% no šajā gadā jaunradītajiem uzņēmumiem. Līdzīgi, ar ES SF atbalstu radīto uzņēmumu skaits kopumā pret 2009.gada datiem sastāda 1,15% no kopējā uzņēmumu skaita valstī. Izdarāms secinājums, ka kopējā ES SF ietekme uz uzņēmējdarbības uzsākšanu kvantitatīvi vērtējama kā pozitīva, bet pret kopējo IKP neliela.
3. Kopumā no sešām izvērtējuma ietvaros apskatāmajām aktivitātēm ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbības uzsākšanu, tikai vienai no tām pirms to realizācijas ir tikuši pilnībā izvirzīti un nodefinēti mērķi jeb sasniedzamie rādītāji (iznākuma, rezultātievi un ietekmes rādītāji kopumā). Visām aktivitātēm ir plānoti iznākuma rādītāji, piecām no sešām aktivitātēm ir plānoti rezultātievi rādītāji un vienā gadījumā no sešiem ir plānoti ietekmes rādītāji.
4. Salīdzinoši maza finansiāla apjoma aktivitātes nedod nozīmīgu ieguldījumu tautsaimniecībā kopumā, papildus tērējot valsts institūciju un finansējuma saņēmēju finansiālos un administratīvos resursus.
5. Autori un uzņēmējdarbības atbalsta aktivitāšu finansējuma saņēmēju – LHZB un LGA – atbildīgās amatpersonas ir vienprātis par atsevišķu aktivitāšu pozitīvo ietekmi uz tautsaimniecību. Piemēram, riska kapitāla idejas aizsākšanu valstī (LGA) vai jaunu uzņēmēju apmācību (LHZB). Aktivitāte 2.4.3. Riska kapitāla fonds ir pirmā centralizētā riska kapitāla iniciatīva valstī, kas liek pamatus gan ar reālu finansējuma pieejamību, gan veicinot LR uzņēmēju izpratni par riska kapitāla investīcijām. Ņemot vērā valsts zemo finanšu tirgus attīstības līmeni, šāda iniciatīva vērtējama kā pozitīva, lai nodrošinātu turpmāku riska kapitāla attīstību un valstiskā līmenī mācītos no pirmās pieredzes. Līdzīgi, aktivitāte 2.4.1. „Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) uzņēmējdarbības uzsākšanai” nodrošināja jauniem uzņēmējiem iespēju saņemt finansējumu biznesa uzsākšanai bez pietiekama nodrošinājuma, kas nebūtu iespējams bez ES SF atbalsta.

3.5. ES SF sniegtais atbalsts inovāciju jomā

3.5.1. Metodoloģija

Lai izvērtētu SF sniegto atbalstu inovāciju jomā, veikta inovāciju kā jomas definēšana un noteikta tās robežas ex-post izvērtējuma ietvaros.

Saskaņā ar Frascati Manual sērijas OECD un Eurostat kopīgi veiktās publikācijas „Oslo Rokasgrāmata – Inovāciju datu apkopošanas un interpretēšanas vadlīnijas” („Oslo Manual – Guidelines for collecting and interpreting innovation data”), kas ir uzskatāms par nozīmīgāko šīs jomas jēdzienu, definīciju un konceptu apkopojumu, Eiropā tehnoloģisko produktu un procesu inovācijas nozīmē tehnoloģiski jaunu produktu un procesu vai būtiski uzlabotu tehnoloģisko procesu vai produktu ieviešanu. Inovācija tiek uzskatīta par sekmīgi realizētu gadījumos, ja tā ir tikusi ieviesta tirgū (produktu inovācija) vai izmantota ražošanas procesā (tehnoloģiskā inovācija).

Balstoties uz šo definīciju, ļoti lielu daļu no SF aktivitāšu finansējuma būtu iespējams traktēt kā atbalstu inovāciju jomā. Līdz ar to veikta inovāciju jomas robežu noteikšana, izšķirot plānošanas perioda aktivitātes, kuras bija tieši vērstas uz inovāciju atbalstu, kā arī aktivitātes, kuras inovācijas ir atbalstījušas netieši. Kā galvenie kritēriji robežu noteikšanai izmantoti atbalsta aktivitāšu mērķi (vai konkrētā atbalsta programma ir tieši vērsta uz inovāciju attīstību) un atbalsta aktivitāšu vērtēšanas kritēriji (vai tajos tiek piešķirti papildus punkti par investīcijām, kuras ir vērstas uz inovāciju attīstību un ieviešanu).

Identificētās aktivitātes tālāk analizētas valsts inovāciju vidi raksturojošu rādītāju kontekstā, apskatot inovāciju rādītājus Latvijā laika posmā no 2004. līdz 2009. gadam. Rezultātā izdarīti secinājumi par ES SF radīto ietekmi. Papildus apskatīts pašu atbalsta saņēmēju viedoklis par saņemtā finansējuma ietekmi uz inovāciju radīšanu. Analīzē izmantotas vispārēji aprakstošās un faktoranalīzes metodes.

3.5.2. Izvērtējums

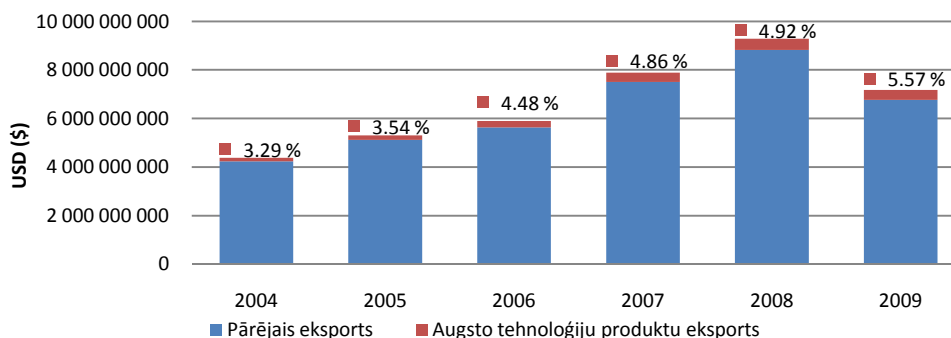
3.5.2.1. Inovācijas raksturojošie rādītāji Latvijā

Augsto tehnoloģiju produktu eksporta īpatsvars

Lai noteiktu Latvijas augsto tehnoloģiju produktu eksporta īpatsvaru pret kopējo valsts eksportu un šo produktu īpatsvaru pa produktu kategorijām, tika izmantoti Apvienoto Nāciju preču tirdzniecības statistikas datu bāzes (COMTRADE) dati par augsto tehnoloģiju produktu eksportu. Dati tika analizēti par laika periodu no 2004. līdz 2009. gadam.

Neskatoties uz to, ka 2009. gadā Latvijas kopējais eksporta apjoms ir ievērojami samazinājies, augsto tehnoloģiju produktu eksporta īpatsvars laika posmā no 2004. gada līdz 2009. gadam ir pakāpeniski pieaudzis, 2009. gadā sasniedzot 5.57% no kopējā Latvijas eksporta.

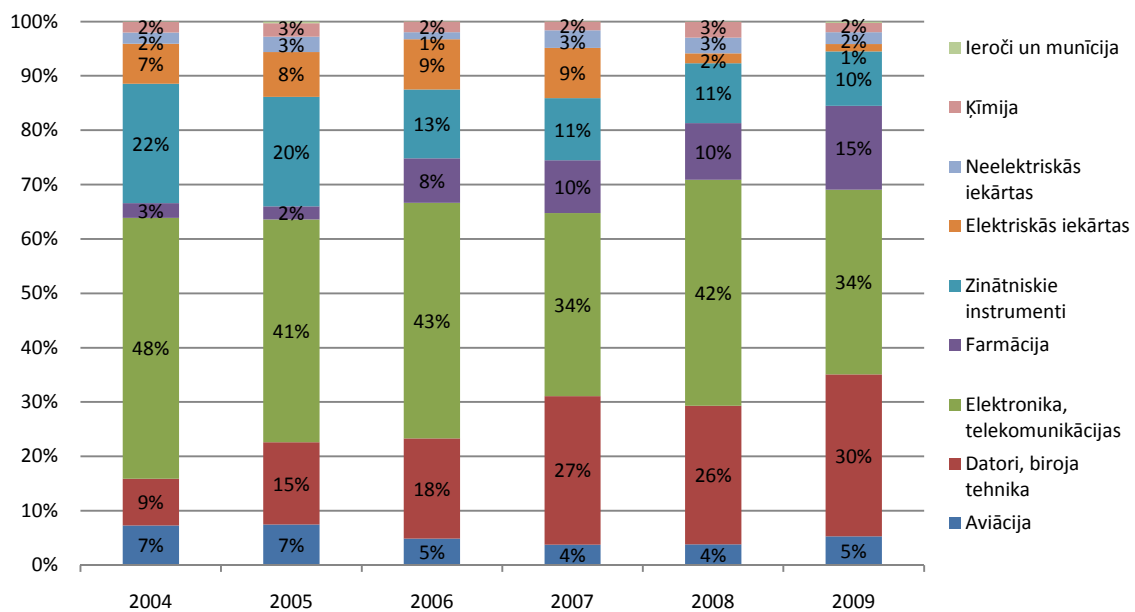
Attēls Nr. 19. Latvijas augsto tehnoloģiju produktu eksporta īpatsvara izmaiņas, 2004.-2009.g., USD³⁶

³⁶ Autoru aprēķins, izmantojot COMTRADE datus.

Aplūkojot Latvijas augsto tehnoloģiju produktu eksportu sadalījumā pa produktu kategorijām, redzams, ka no 2004. gada līdz 2009. gadam visvairāk eksportētie augsto tehnoloģiju produkti ir bijuši elektronika un telekomunikācijas. No 2004. gada līdz 2009. gadam augsto tehnoloģiju produktu eksporta pakāpenisks pieaugums vērojams datoru, biroja tehnikas un farmācijas augsto tehnoloģiju produktiem. Savukārt eksporta apjomu pakāpenisks kritums, sākot no 2004. gada līdz 2009. gadam, ir vērojams zinātnisko instrumentu augsto tehnoloģiju produktiem, kā arī ļoti strauju kritumu 2008. un 2009. gadā piedzīvojis elektrisko iekārtu eksporta apjoms. Aviācijas, neelektrisko iekārtu, ķīmijas un ieroču un munīcijas augsto tehnoloģiju produktu īpatsvars pret kopējo eksportu laika posmā no 2004. gada līdz 2009. gadam nav būtiski mainījies.

Attēls Nr. 20. Latvijas augsto tehnoloģiju produktu īpatsvars pa produktu kategorijām, 2004.-2009.g., %³⁷

Augsto tehnoloģiju produktu kategorijas veidotas, izmantojot Standartizēto starptautisko tirdzniecības klasifikāciju (SITC Rev.3). Atbilstoši pēc Saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas (NACE Rev.2) šīs produktu kategorijas sevī ietver:³⁸

- Augstas tehnoloģijas:
 - 21 Farmaceutisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana;
 - 26 Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana;
 - 30.3 Lidaparātu, kosmisko aparātu un to iekārtu ražošana;
- Vidēji augstas tehnoloģijas:
 - 20 Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana;
 - 25.4 Ieroču un munīcijas ražošana;
 - 27-29 Elektrisko iekārtu ražošana, Citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana, Automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana;
 - 30 Citu transportlīdzekļu ražošana, izņemot 30.1 Kuģu un laivu būve, 30.3 Lidaparātu, kosmisko aparātu un to iekārtu ražošana;
 - 32.5 Medicīnas un zobārstniecības instrumentu un piederumu ražošana
- Vidēji zemas tehnoloģijas:
 - 18.2 Ierakstu reproducēšana;
 - 19 Koksa un naftas pārstrādes produktu ražošana;
 - 22-24 Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana, Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana, Metālu ražošana;

³⁷ Autoru aprēķins, izmantojot COMTRADE datus.

³⁸ EUROSTAT, 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf.

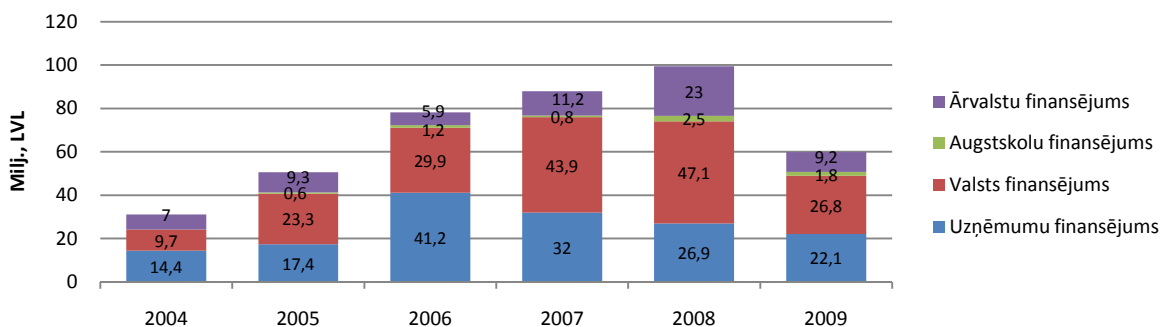
- 25 Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas, izņemot 25.4 leroču un munīcijas ražošanu;
- 30.1 Kuģu un laivu būve;
- 33 Iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana;
- Zemas tehnoloģijas:
 - 10-17 Pārtikas produktu, Dzērienu, Tabakas izstrādājumu, Tekstilizstrādājumu, Apģērbu, ādas un ādas izstrādājumu, Koksnes, koka un korķa izstrādājumu, izņemot mēbeles, Salmu un pīto izstrādājumu, Papīra un papīra izstrādājumu ražošanu;
 - 18 Poligrāfija un ierakstu reproducēšana, izņemot 18.2 Ierakstu reproducēšana;
 - 31 Mēbeļu ražošanu;
 - 32 Cita veida ražošanu, izņemot 32.5 Medicīnas un zobārstniecības instrumentu un piederumu ražošanu.

Finansējuma apjoms zinātniski pētnieciskajam darbam

Vislielāko finansējuma apjomu zinātniski pētnieciskajam darbam Latvijā laika posmā no 2004. – 2009. gadam ir atvēlējusi valsts. Valsts finansējums pret kopējo finansējumu kopš 2004. gada ir bijis svārstīgs, bet 2008. un 2009. gadā pakāpeniski krities par vidēji 3% gadā, kas skaidrojams ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos valstī. Valsts finansējums zinātniski pētnieciskajam darbam laika periodā no 2004. – 2009. gadam sastāda 44% no kopējā finansējuma apjoma.

Uzņēmumu atvēlētais finansējums zinātniski pētnieciskajam darbam Latvijā no 2004. – 2009. gadam arī ir bijis svārstīgs. 2007. un 2008. gadā uzņēmumu finansējums pakāpeniski samazinājies par vidēji 8%, bet 2009. gadā jau pieaudzis par 10%. Uzņēmumu finansējums sastāda 38% no kopējā finansējuma zinātniski pētnieciskajam darbam laika periodā no 2004. – 2009. gadam. Gan ārvalstu, gan augstskolu piešķirtā finansējuma apjomi zinātniski pētnieciskajam darbam Latvijā uzrāda līdzīgu tendenci kā tas vērojams ar valsts finansējuma apjomu. Vislielākais finansējuma apjoms ir ticis piešķirts 2008. gadā, taču jau pēc gada tas sarucis. Ārvalstu finansējums sastāda 16%, bet augstskolu finansējums tikai 2% no kopējā finansējuma zinātniski pētnieciskajam darbam laika periodā no 2004. – 2009. gadam.

Attēls Nr. 21. Finansējuma apjomi zinātniski pētnieciskajam darbam Latvijā, 2004.-2009.g., milj.LVL³⁹

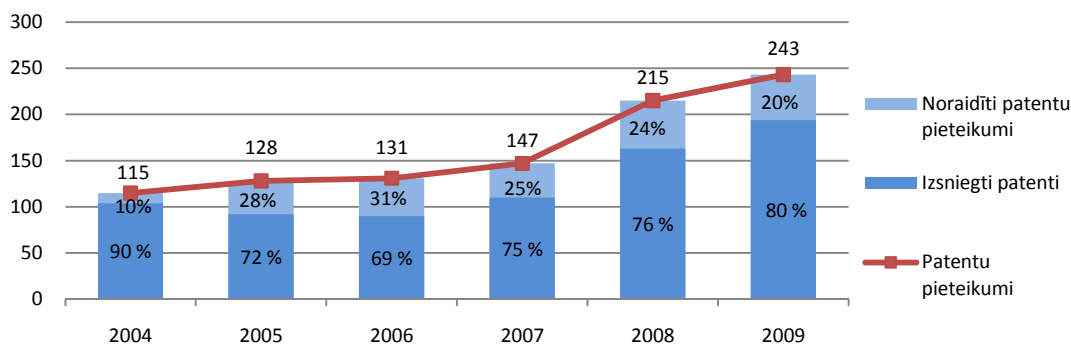

Patentu pieteikumi

LR Patentu valdē laika posmā no 2004. līdz 2009. gadam ik gadu ir pieaudzis saņemto patentu pieteikumu skaits, un šo sešu gadu laikā pieteikumu skaits ir vairāk nekā dubultojies. Īpaši izteikts patentu pieteikumu skaita kāpums vērojams 2008. un 2009. gadā. No saņemtajiem patentu pieteikumiem laika posmā no 2004. līdz 2009. gadam patenti tikuši izsniegti vidēji 76% gadījumu. No 2006. līdz 2009. gadam izsniegto patentu skaitam pret saņemto patentu pieteikumu skaitu ir tendence lēnām pieaugt.

³⁹ Autoru aprēķins, izmantojot CSP datus.

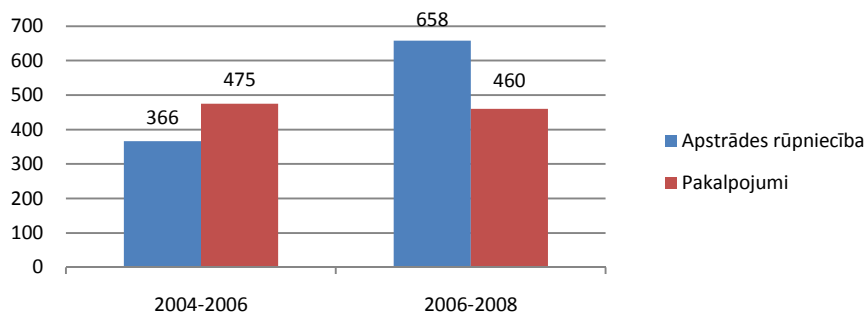
Attēls Nr. 22. Latvijas Republikas Patentu valdes izsniegtie un noraidītie patenti, 2004.-2009.g., skaits un %⁴⁰

Inovāciju jomā aktīvie uzņēmumi

Inovāciju jomā aktīvo uzņēmumu skaits, kas darbojas apstrādes rūpniecības nozarē, salīdzinot laika periodus 2004. – 2006. gads un 2006. – 2008. gads, ir pieaudzis gandrīz divas reizes. Savukārt uzņēmumu skaits, kas darbojas pakalpojumu nozarē, ir nedaudz samazinājies.

Attēls Nr. 23. Inovāciju jomā aktīvo uzņēmumu skaits Latvijā, 2004.-2008.g., skaits⁴¹

Izdevumi inovācijām

Izdevumi inovācijām iedalāmi trīs kategorijās – pētniecības un attīstības darbs (tai skaitā izstrādes uzņēmumā un darbu pasūtīšana citos uzņēmumos), mašīnu un iekārtu iegāde, kā arī ārējo zināšanu iegāde. Saskaņā ar CSP metodoloģiju minētās kategorijas iekļauj:

- *Pētniecības un attīstības darbs* - radošs darbs, kas sistemātiski tiek veikts, lai palielinātu zināšanu apjomu, un veicinātu šo zināšanu pielietojšanu jaunu un uzlabotu produktu (preču un pakalpojumu) un procesu radīšanai (ieskaitot programnodrošinājuma izmantošanu pētniecībā).⁴²
- *Mašīnu un iekārtu iegāde* - moderna aparatūra, datoriekārtas, kas iegādātas jaunu vai būtiski uzlabotu produktu (preču un pakalpojumu) un/vai procesu ieviešanai.⁴³
- *Ārējo zināšanu iegāde* - Patentu un nepatentētu izgudrojumu, licenču, tehnoloģisko zināšanu, preču zīmju, programmatūras un cita veida zināšanu lietošanas tiesību iegāde no citiem ar nolūku tās izmantot sava uzņēmuma inovācijās.⁴⁴

⁴⁰ Autoru aprēķins, izmantojot LR Patentu valdes datus.

⁴¹ Autoru aprēķins, izmantojot CSP datus.

⁴² CSP, IN03. Kopējie izdevumi inovācijām (milj. latu) metodoloģija, <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/zin/lkgad%20statistikas%20dati/Inov%20cijas/IN01.htm>.

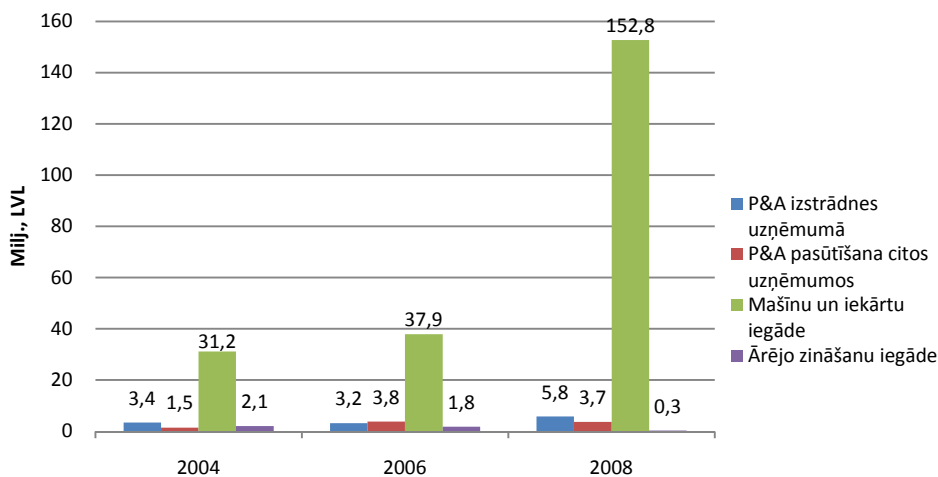
⁴³ CSP, IN03. Kopējie izdevumi inovācijām (milj. latu) metodoloģija, <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/zin/lkgad%20statistikas%20dati/Inov%20cijas/IN01.htm>.

⁴⁴ CSP, IN03. Kopējie izdevumi inovācijām (milj. latu) metodoloģija, <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/zin/lkgad%20statistikas%20dati/Inov%20cijas/IN01.htm>.

Saskaņā ar statistikas datiem vērojamas būtiskas atšķirības starp izdevumiem inovācijām Latvijas ražošanas un pakalpojumu nozarēs laika posmā no 2004. līdz 2008. gadam.

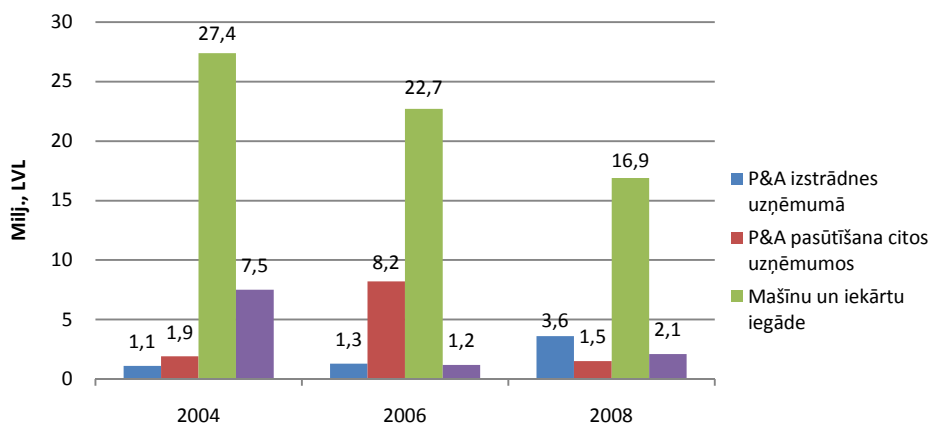
Pārlicinoši vislielāko izdevumu daļu inovācijām apstrādes rūpniecības nozarē laika periodā no 2004. – 2008. gadam sastāda mašīnu un iekārtu iegāde, turklāt 2008. gadā šī izdevumu daļa pieauga pat par četrām reizēm. Arī izdevumi pētniecības un attīstības izstrādnēm uzņēmumos 2008. gadā ir ievērojami palielinājušies, t.i. gandrīz divas reizes. Izdevumi par pētniecības un attīstības pasūtīšanu citos uzņēmumos 2006. gadā salīdzinot ar 2004. gadu ir palielinājušies vairāk nekā divas reizes, bet 2008. gadā nebūtiski samazinājušies. Izdevumiem, kas saistīti ar ārējo zināšanu iegādi 2006. gadā salīdzinot ar 2004. gadu nedaudz samazinājušies, savukārt 2008. gadā izdevumu apjoms ievērojami krities (par sešām reizēm).

Attēls Nr. 24. Kopējie izdevumi inovācijām apstrādes rūpniecības nozarē Latvijā pa kategorijām, 2004.-2008.g., Milj., LVL⁴⁵

Arī pakalpojumu nozarēs pārlicinoši lielāko izdevumu daļu inovācijām laika periodā no 2004. – 2008. gadam sastāda mašīnu un iekārtu iegāde, taču izdevumiem ir tendence pakāpeniski samazināties, un pārējās kategorijas atpaliek mazāk nekā ražošanas nozarēs. Izdevumi pētniecības un attīstības izstrādnēm uzņēmumos laika periodā no 2004. - 2006 gadam ir nedaudz palielinājušies, bet 2008. gadā pieauguši gandrīz trīs reizes. Izdevumi par pētniecības un attīstības pasūtīšanu citos uzņēmumos 2006. gadā, salīdzinot ar 2004. gadu, ir palielinājušies vairāk nekā četras reizes, savukārt 2008. gadā piecas reizes samazinājušies. Izdevumiem, kas saistīti ar ārējo zināšanu iegādi 2006. gadā, salīdzinot ar 2004. gadu, būtiski samazinājušies, t.i. vairāk nekā sešas reizes, savukārt 2008. gadā izdevumu apjoms pieaudzis gandrīz divas reizes.

Attēls Nr. 25. Kopējie izdevumi inovācijām pakalpojumu nozarē Latvijā pa kategorijām, 2004.-2008.g., Milj., LVL⁴⁶

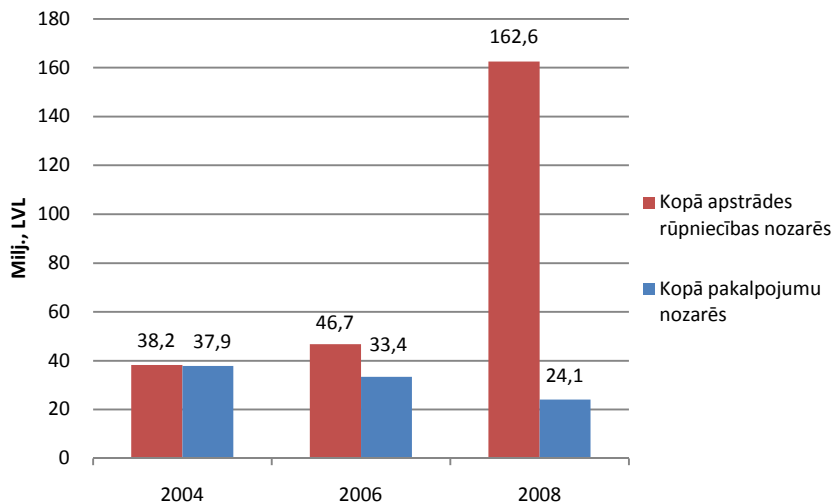

⁴⁵ Autoru aprēķins, izmantojot CSP datus.

⁴⁶ Autoru aprēķins, izmantojot CSP datus.

Kopējie izdevumi inovācijām apstrādes rūpniecības nozarēs laika periodā no 2004. - 2006. gadam ir bijuši līdzīgā līmenī kā pakalpojumu nozarēs, savukārt 2008.gadā ievērojami pieauguši, pārsniedzot pakalpojumu nozares gandrīz septiņas reizes. Šāds pieaugums gandrīz pilnībā noticis uz mašīnu un iekārtu iegādes rēķina.

Attēls Nr. 26. Kopējie izdevumi inovācijām Latvijā pa nozarēm, 2004.-2008.g., Milj. LVL⁴⁷

Inovatīvo uzņēmumu īpatsvars

Inovatīvie uzņēmumi iedalāmi divās kategorijās – uzņēmumi, kuri paši izstrādājuši procesu inovācijas, un uzņēmumi, kuri tirgū ieviesuši jaunus produktus. Saskaņā ar CSP metodoloģiju minētās kategorijas iekļauj:

- Procesa inovācija - Jaunu vai būtiski uzlabotu ražošanas tehnoloģiju pielietojums, ieskaitot jaunas vai būtiski uzlabotas pakalpojumu sniegšanas un produktu.⁴⁸
- Produktu inovācija - Jaunas vai būtiski uzlabotas preces vai pakalpojumi ar atšķirīgām pamatzīmēm, tehniskajiem parametriem, iestrādātiem.⁴⁹

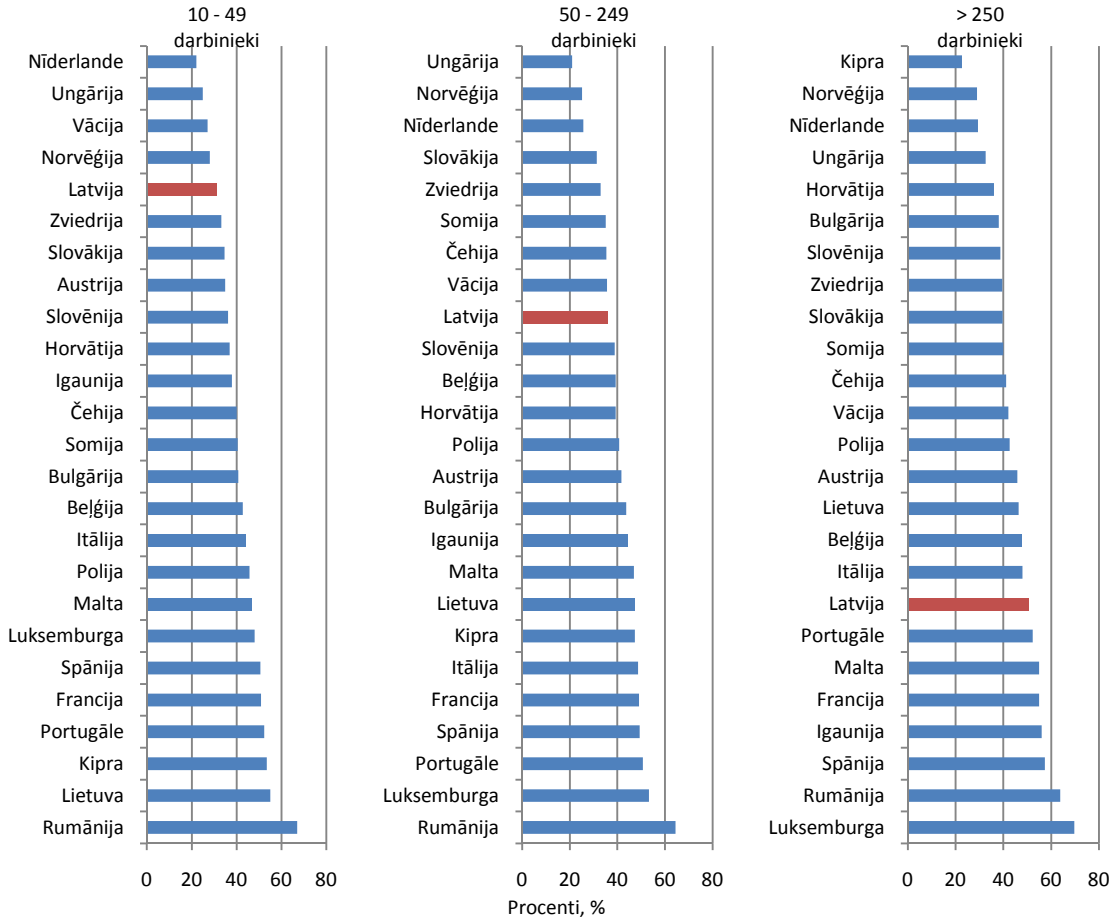
⁴⁷ Autoru aprēķins, izmantojot CSP datus.

⁴⁸ CSP, IN03. Kopējie izdevumi inovācijām (milj. latu) metodoloģija, <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/zin/lkgad%20statistikas%20dati/Inov%20cijas/IN01.htm>.

⁴⁹ CSP, IN03. Kopējie izdevumi inovācijām (milj. latu) metodoloģija, <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/zin/lkgad%20statistikas%20dati/Inov%20cijas/IN01.htm>.

Latvijas inovatīvo uzņēmumu, kuri paši izstrādājuši procesu inovācijas un to darbinieku skaits ir no 10 - 49, īpatsvars 2008. gadā ir par 10 procentu punktiem mazāks nekā vidēji Eiropas Savienībā. Latvijas inovatīvo uzņēmumu ar 50 – 249 darbiniekiem īpatsvars no vidējā Eiropas Savienības un tai tuvējo valstu rādītāja atpaliek tikai par 5 procentu punktiem, savukārt lielo inovatīvo uzņēmumu, kuri paši izstrādājuši procesu inovācijas un to darbinieku skaits pārsniedz 250, īpatsvars Eiropas Savienības un tai tuvējo valstu vidējo rādītāju pārsniedz par 6 procentu punktiem.

Attēls Nr. 27. Eiropas Savienības un tai tuvējo valstu inovatīvo uzņēmumu, kuri paši izstrādājuši procesu inovācijas, īpatsvars pēc uzņēmumu lielumu klasēm, 2008.g., %⁵⁰

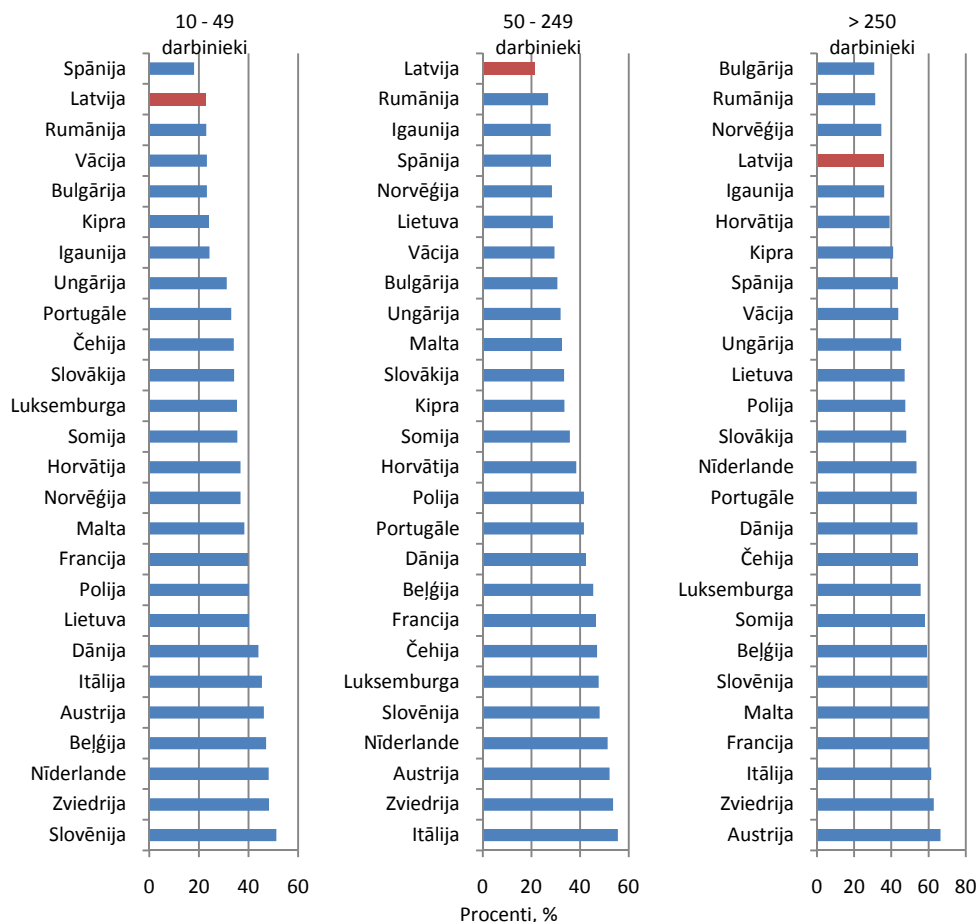

Secināms, ka procesu inovācijas ievērojami biežāk notiek lielos uzņēmumos, savukārt vidēji un mazi uzņēmumi atpaliek no Eiropas Savienības vidējiem rādītājiem.

⁵⁰ Autoru aprēķins, izmantojot EUROSTAT datus.

Latvijas inovatīvo uzņēmumu, kuri tirgū ieviesuši jaunus produktus un to darbinieku skaits ir no 10 - 49, īpatsvars 2008. gadā ir viens no zemākajiem Eiropas Savienībā, no vidējā rādītāja atpaliekot par 13 procentu punktiem. Latvijas inovatīvo uzņēmumu ar 50 – 249 darbiniekiem īpatsvars ir viszemākais Eiropas Savienībā, no vidējā rādītāja atpaliekot par 17 procentu punktiem. Lielo Latvijas uzņēmumu, kuri ieviesuši jaunus produktus un to darbinieku skaits pārsniedz 250, īpatsvars no Eiropas Savienības vidējā rādītāja atpaliek par 14 procentu punktiem.

Attēls Nr. 28. Eiropas Savienības un tai tuvējo valstu inovatīvo uzņēmumu, kuri tirgū ieviesuši jaunus produktus, īpatsvars pēc uzņēmumu lielumu klasēm, 2008.g., %⁵¹

Secināms, ka Latvijā Eiropas Savienības kontekstā vērojamas būtiskas jaunu produktu ieviešanas problēmas gan mazos, gan vidējos uzņēmumos. Nedaudz labāka situācija ir lielos uzņēmumos, tomēr arī šajā kategorijā Latvija atpaliek no lielākās daļas Eiropas Savienības un tai tuvējo valstu rādītājiem.

3.5.2.2. Uz inovācijām vērstās aktivitātes

Veicot rūpīgu uzņēmējdarbības vidi tieši ietekmējošo aktivitāšu regulējošo MK noteikumu un vadlīniju analīzi, identificētas SF aktivitātes ar tiešu un netiešu ietekmi uz inovāciju vidi. Par aktivitātēm ar tiešu ietekmi atzītas tādas, kam starp aktivitātes mērķiem un/vai rezultatīvajiem rādītājiem definēta inovāciju radīšana un/vai veicināšana. Aktivitāšu netieša ietekme uz inovācijām noteikta gadījumos, ja aktivitātes ietvaros priekšrocības dotas projektiem ar pozitīvu ietekmi uz inovācijām (ņemti vērā attiecīgo aktivitāšu vērtēšanas kritēriji) vai aktivitātes tiešā veidā stimulējušas zinātniski pētniecisko darbību.

Atbilstoši šai metodoloģijai kā vienīgā aktivitāte ar tiešu ietekmi uz inovācijām noteikta:

⁵¹ Autoru aprēķins, izmantojot EUROSTAT datus.

- 2.2.1.2.aktivitāte „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās”.

Kā aktivitātes ar netiešu ietekmi uz inovācijām noteiktas:

- 2.1.2.aktivitāte „Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai”;
- 2.5.1.aktivitāte „Atbalsts lietišķajiem pētījumiem valsts zinātniskajās institūcijās”.

Pārējās aktivitātēs ne starp mērķiem, ne rezultativajiem rādītājiem, ne kvalitātes kritērijiem nav likts uzsvars uz inovāciju radīšanu un/vai veicināšanu.

3.5.2.3. Aktivitāšu ietekme uz inovācijām

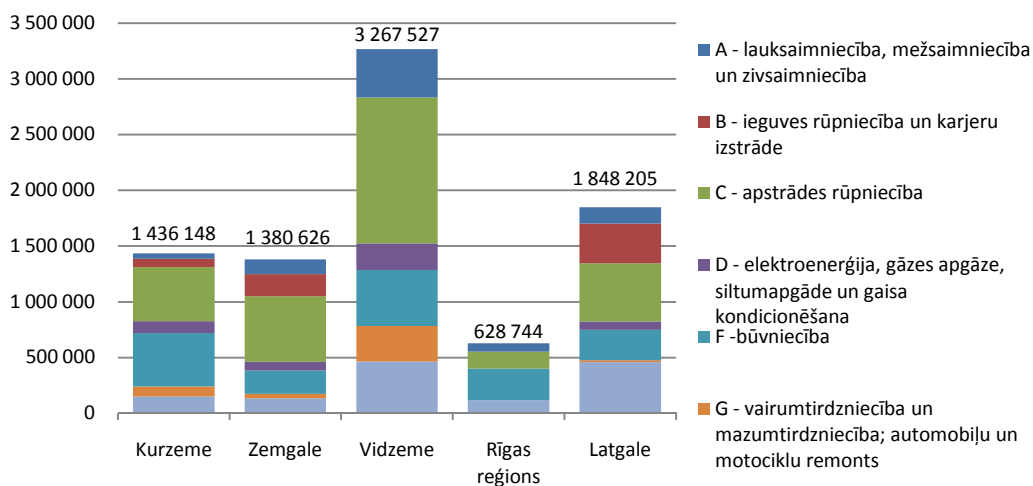
2.2.1.2.aktivitāte „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās”

2.2.1.2. aktivitātē kopējais īstenoto projektu skaits bijis 167, no kuriem lielākā daļa jeb gandrīz 40% īstenoti Vidzemes plānošanas reģionā, bet tikai 7% Rīgas plānošanas reģionā. Kopējās projektu attiecināmās izmaksas šīs aktivitātes projektiem sastādījušas nedaudz vairāk nekā 17,5 milj. LVL, bet kopējais finansējuma saņēmējiem atmaksātais ES SF un valsts budžeta līdzfinansējums bijis uz pusi mazāks – 8,56 milj. LVL, ņemot vērā, ka atbalsta intensitāte grantu shēmas ietvaros īstenotajiem projektiem nepārsniedza 50% no kopējām attiecināmajām izmaksām.

Lielākais atbalsta apmērs jeb 3,3 milj. LVL ir piešķirti Vidzemes plānošanas reģionā īstenotajiem projektiem, savukārt vismazāko atbalsta apmēru, tikai 630 tūkst. LVL, saņēmuši Rīgas plānošanas reģionā īstenotie projekti. Šāda situācija gan ir uzskatāma par loģisku, jo aktivitātes būtība bija atbalsta sniegšana tieši reģioniem ārpus Rīgas.

Visvairāk projekti 2.2.1.2. aktivitātē īstenoti apstrādes rūpniecības, būvniecības, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarēs, attiecīgi 38%, 21% un 14% no kopējā īstenoto projektu skaita. Projektiem, kuri īstenoti apstrādes rūpniecības nozarē, vislielākais īpatsvars (vērtējot apstrādes rūpniecības projektu proporciju pret kopējo projektu skaitu attiecīgajā plānošanas reģionā) ir Kurzemes, Zemgales, Vidzemes un Latgales plānošanas reģionos, bet Rīgas plānošanas reģionā dominē projekti, kuri īstenoti būvniecības nozarē.

Attēls Nr. 29. Atbalsta apmērs 2.2.1.2. aktivitātē īstenotajiem projektiem sadalījumā pa NACE nozarēm un plānošanas reģioniem, LVL⁵²

Apstrādes rūpniecības projektus saskaņā ar EUROSTAT metodoloģiju iespējams grupēt atbilstoši nozarēm pēc to tehnoloģiju inovāciju līmeņa četrās dažādās grupās⁵³:

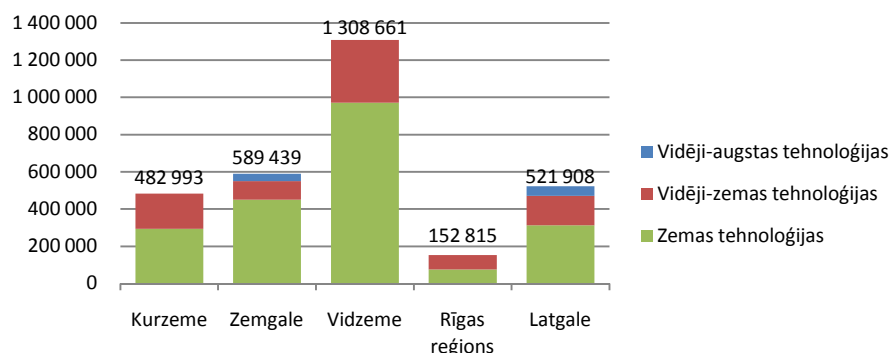
⁵² Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

⁵³ EUROSTAT, 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf.

- augstu tehnoloģiju nozares;
- vidēji-augstu tehnoloģiju nozares;
- vidēji-zemu tehnoloģiju nozares;
- zemu tehnoloģiju nozares.

Zemāk redzamajā attēlā skaidri iezīmējas fakts, ka gandrīz visi projekti, kuri īstenoti apstrādes rūpniecības nozarē ir attiecināmi uz zemām un vidēji-zemām tehnoloģijām. Tikai 5% projektu ir attiecināmi uz vidēji-augstām tehnoloģijām, bet neviens projekts nav attiecināms uz augstām tehnoloģijām. Kopējais projektu, kuri attiecināmi uz zemajām tehnoloģijām, atbalsta apmērs ir 2,1 milj. LVL, no kuriem gandrīz puse nonākusi projektiem, kuri īstenoti Vidzemes plānošanas reģionā. Projekti, kuri attiecināmi uz vidēji-augstām tehnoloģijām īstenoti tikai Zemgalē un Latgalē.

Attēls Nr. 30. Atbalsta apmērs apstrādes rūpniecības nozarē īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc tehnoloģiju līmeņiem, pa plānošanas reģioniem, LVL ⁵⁴

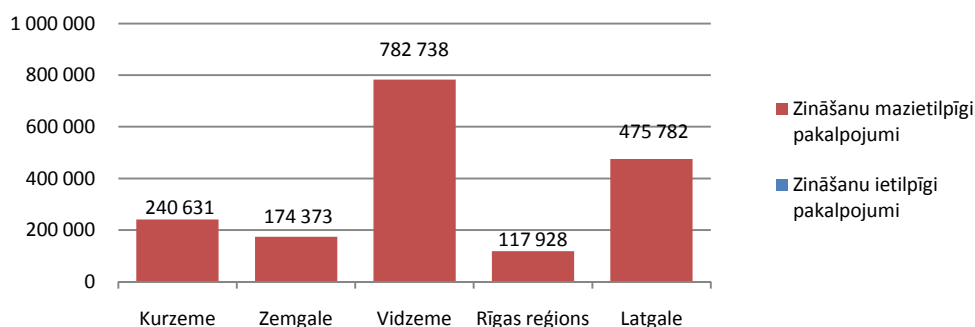

Papildus analīze veikta par izsniegto finansējumu pakalpojumu nozarēs, kas līdzīgi kā apstrādes rūpniecības nozares atbilstoši EUROSTAT metodoloģijai sadalītas divās grupās⁵⁵:

- zināšanu ietilpīgi pakalpojumi;
- zināšanu mazietilpīgi pakalpojumi.

Visi 2.2.1.2. aktivitātē īstenotie pakalpojumu nozaru projekti ir attiecināmi uz zināšanu mazietilpīgiem pakalpojumiem. Kopējais atbalsta apmērs, kas piešķirts pakalpojumu nozarēs īstenotajiem projektiem ir 1,8 milj. LVL, no kuriem 44% piešķirti projektiem, kuri īstenoti Vidzemes plānošanas reģionā, bet Rīgas plānošanas reģionā īstenotiem projektiem piešķirti tikai 7% finansējuma.

Attēls Nr. 31. Atbalsta apmērs 2.2.1.2. aktivitātes pakalpojumu nozarēs īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc pakalpojumu veidiem, pa plānošanas reģioniem, LVL ⁵⁶

Izmantojot Lursoft sniegtos datus par projektu iesniedzējiem, projekti tika sagrupēti četrās daļās atkarībā no uzņēmumu darbinieku skaita:

⁵⁴ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

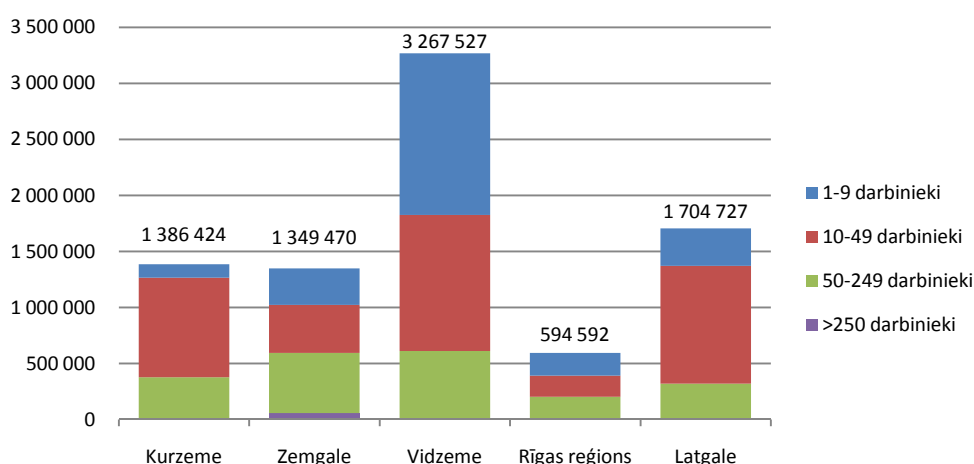
⁵⁵ EUROSTAT, 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf.

⁵⁶ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

- mikrouzņēmumi (1 - 9 darbinieki);
- mazie uzņēmumi (10 - 49 darbinieki);
- vidējie uzņēmumi (50 – 249 darbinieki);
- lielle uzņēmumi (>250 darbinieki).

Visvairāk projekti 2.2.1.2. aktivitātē īstenoti mazajos uzņēmumos – 45%, mikrouzņēmumos īstenoti 29%, vidējos uzņēmumos īstenoti 25%, bet lielajos uzņēmumos tikai 1% no visiem aktivitātē īstenotajiem projektiem. Proporcioniāli projektu skaitam arī vislielākais atbalsta apmērs ir ticis piešķirts mazajiem uzņēmumiem – 3,8 milj. LVL, bet lielajiem uzņēmumiem tikai 58 tūkst. LVL. Pārliecinoši visvairāk mikrouzņēmumi ir tikuši atbalstīti Vidzemes plānošanas reģionā, bet vismazāk Kurzemē. Arī mazie uzņēmumi visvairāk atbalstīti Vidzemē, bet pēc atbalsta apjomiem daudz neatpaliek arī Latgale un Kurzeme. Starp lielajiem uzņēmumiem vienīgais plānošanas reģions, kurā tikuši īstenoti projekti 2.2.1.2. aktivitātē, ir Zemgale.

Attēls Nr. 32. Atbalsta apmērs 2.2.1.2. aktivitātē īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc uzņēmumu lieluma, pa plānošanas reģioniem, LVL ⁵⁷

Visi 2.2.1.2. aktivitātē īstenotie projekti realizēti laika posmā no 2005. - 2007. gadam, un skaidri iezīmējas fakts, ka starp atbalsta saņēmējiem pārliecinošs vairākums ir mikro un mazie uzņēmumi. Pētot ES un to tuvējo valstu inovatīvo uzņēmumu īpatsvaru 2008. gadā pēc uzņēmumu lielumu klasēm, izvērtējuma 3.5.2.1.sadaļā tika konstatēts, ka Latvijā, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, ar inovāciju radīšanu ir problēmas mazajiem uzņēmumiem, kuri tirgū ieviesuši jaunus produktus vai izstrādājuši procesu inovācijas. No tā var secināt, ka šajā aktivitātē īstenoto projektu ietekme uz inovāciju radīšanu nav bijusi pietiekoša, lai sasniegtu vidējos Eiropas Savienības rādītājus.

2.1.2.aktivitāte „Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai”

2.1.2. aktivitātē kopējais īstenoto projektu skaits bijis 37, no tiem gandrīz visi jeb 84% īstenoti Rīgas plānošanas reģionā, bet neviens projekts nav ticis realizēts Vidzemes plānošanas reģionā. Kopējās projektu attiecināmās izmaksas šīs aktivitātes projektiem sastādījušas 7,5 milj. LVL, bet kopējais finansējuma saņēmējiem atmaksātais ES SF un valsts budžeta līdzfinansējums bijis 3,14 milj. LVL.

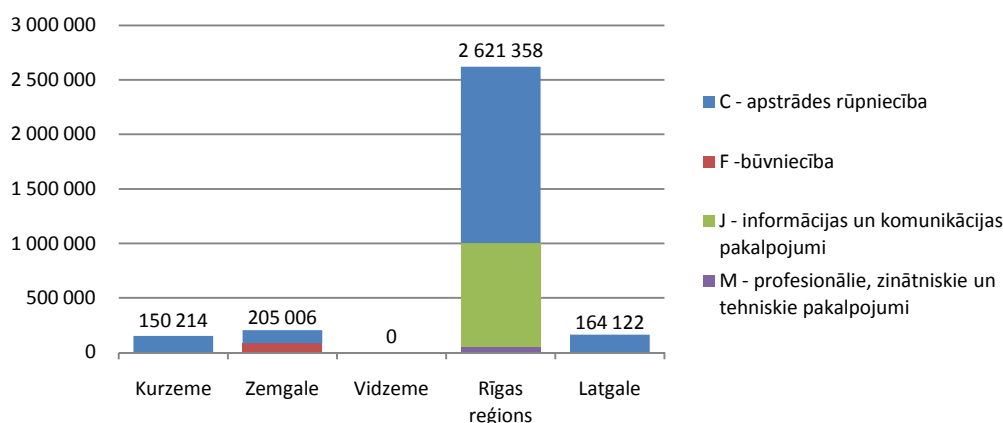
Lielākais atbalsta apmērs jeb 2,6 milj. LVL ir piešķirti Rīgas plānošanas reģionā īstenotajiem projektiem, Zemgalē īstenotajiem projektiem ir piešķirti 0,2 milj. LVL, Latgalē - 164 tūkst. LVL, bet Kurzemē – 150 tūkst. LVL.

Arī 2.1.2. aktivitātē visvairāk īstenotie projekti ir apstrādes rūpniecībā, attiecīgi 65% no kopējā īstenoto projektu skaita. Pēc tam seko informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozare ar 27%, bet ar būvniecības

⁵⁷ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

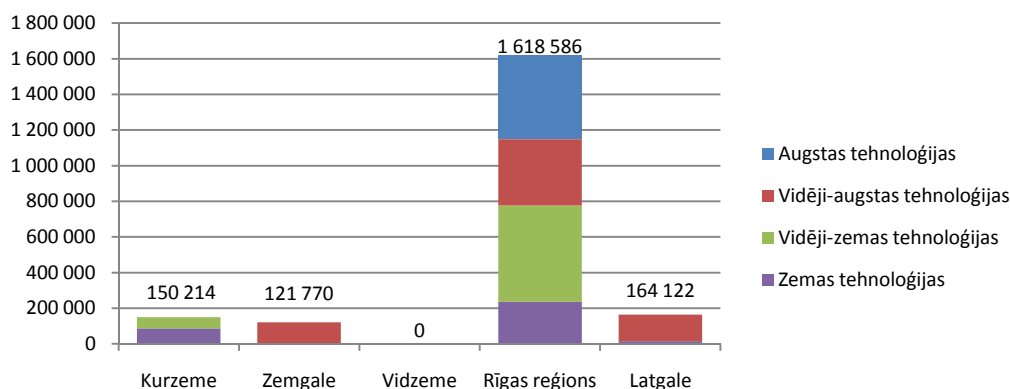
un profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozarēm saistīto projektu skaits bijis salīdzinoši neliels, attiecīgi 3% un 5% no kopējā īstenoto projektu skaita. Apstrādes rūpniecības nozarē īstenotajiem projektiem ir vislielākais īpatsvars visos plānošanas reģionos (vērtējot apstrādes rūpniecības projektu proporciju pret kopējo projektu skaitu attiecīgajā plānošanas reģionā). Turklāt Kurzemes un Latgales plānošanas reģionā tikuši īstenoti tikai ar apstrādes rūpniecības nozari saistīti projekti. Būvniecības nozarē īstenoti projekti tikai Zemgales plānošanas reģionā, savukārt informācijas un komunikācijas pakalpojumu un profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu nozarēs projekti īstenoti tikai Rīgas plānošanas reģionā.

Attēls Nr. 33. Atbalsta apmērs 2.1.2.aktivitātē īstenotajiem projektiem sadalījumā pa NACE nozarēm plānošanas reģionos, LVL⁵⁸

2.1.2. aktivitātē īstenoto projektu, kuri attiecināmi uz apstrādes rūpniecību, sadalījums pēc tehnoloģiju inovāciju līmeņiem ir diezgan līdzīgs. Projekti, kuri attiecināmi uz zemām un augstām tehnoloģijām sastāda 21% (katra tehnoloģiju inovāciju līmeņa grupa) no visiem īstenotajiem projektiem, bet vidēji-augstu un vidēji zemu tehnoloģiju projekti sastāda 29% (katra tehnoloģiju inovāciju līmeņa grupa) no kopējā īstenoto projektu skaita. Kopējais projektu, kuri attiecināmi uz augstajām tehnoloģijām, atbalsta apmērs ir 470 tūkst. LVL, un visa atbalsta summa ir tikusi piešķirta projektiem, kuri īstenoti Rīgas plānošanas reģionā.

Attēls Nr. 34. Atbalsta apmērs apstrādes rūpniecības nozarē īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc tehnoloģiju līmeņiem, pa plānošanas reģioniem, LVL⁵⁹

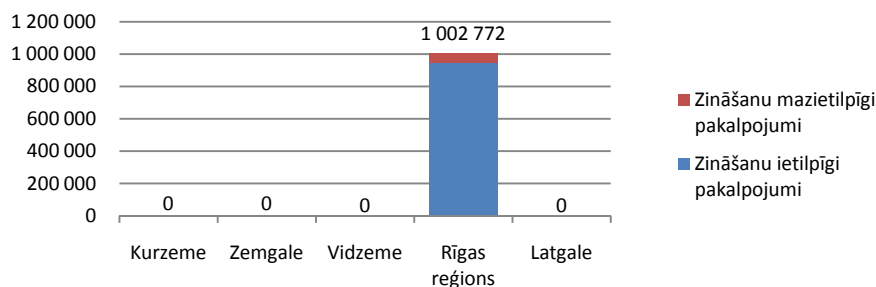

Visi 2.1.2. aktivitātē īstenotie pakalpojumu nozaru projekti ir īstenoti Rīgas plānošanas reģionā un šo projektu kopējais atbalsta apmērs ir 1 milj. LVL. No kopējā atbalsta apmēra projektiem, kuri attiecināmi uz zināšanu ietilpīgiem pakalpojumiem, ir piešķirti 945 tūkst. LVL, bet projektiem, kuri attiecināmi uz zināšanu mazietilpīgiem pakalpojumiem, tikai 58 tūkst. LVL.

⁵⁸ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

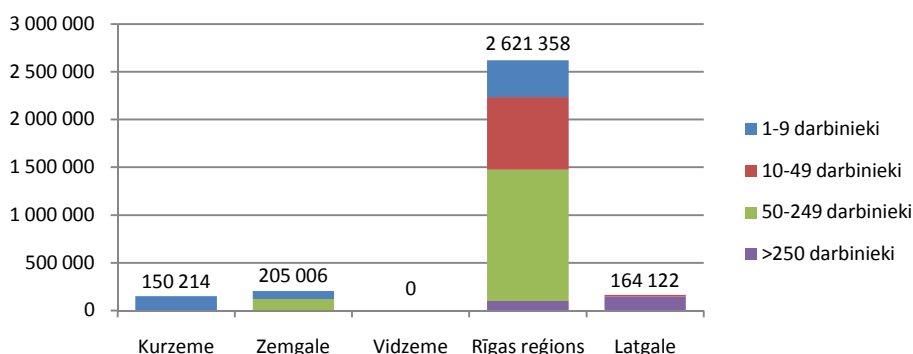
⁵⁹ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

Attēls Nr. 35. Atbalsta apmērs 2.1.2. aktivitātes pakalpojumu nozarēs īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc pakalpojumu veidiem, pa plānošanas reģioniem, LVL ⁶⁰

Visvairāk projekti 2.1.2. aktivitātē īstenoti vidējos uzņēmumos – 40%, mazajos uzņēmumos īstenoti 27%, mikrouzņēmumos īstenoti 22%, bet lielajos uzņēmumos īstenoti 11% no visiem aktivitātē īstenotajiem projektiem. Vislielākais atbalsta apmērs ir ticis piešķirts vidējiem uzņēmumiem – 1,5 milj. LVL, tad seko mazie uzņēmumi ar 780 tūkst. LVL, mikrouzņēmumi ar 620 tūkst. LVL un lielie uzņēmumi ar 250 tūkst. LVL. Visvairāk vidējie, tā pat kā mazie un mikro uzņēmumi, ir tikuši atbalstīti Rīgas plānošanas reģionā, savukārt lielie uzņēmumi, lai arī tikai nedaudz vairāk nekā Rīgas plānošanas reģionā, bet lielāku atbalstu saņēmuši Latgales plānošanas reģionā.

Attēls Nr. 36. Atbalsta apmērs 2.1.2. aktivitātē īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc uzņēmumu lieluma, pa plānošanas reģioniem, LVL ⁶¹

2.1.2. aktivitātē īstenotie projekti realizēti laika posmā no 2006. - 2008. gadam, un ir konstatēts, ka visvairāk tikuši atbalstīti vidējie uzņēmumi. Izvērtējuma 3.5.2.1.sadaļā pētot Eiropas Savienības un to tuvējo valstu inovatīvo uzņēmumu īpatsvaru 2008. gadā pēc uzņēmumu lielumu klasēm, tika konstatēts, ka Latvijā, salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, ar inovāciju radīšanu ir problēmas mazajiem uzņēmumiem. No tā var secināt, ka šajā aktivitātē salīdzinoši maz ir tikuši atbalstīti mazie uzņēmumi, lai uzlabotos rādītāji par inovāciju radīšanu mazajos uzņēmumos.

2.5.1.aktivitāte „Atbalsts lietišķajiem pētījumiem valsts zinātniskajās institūcijās”

2.5.1.aktiivtāte atšķirībā no aktivitātēm 2.2.1.2.un 2.1.2.finansējuma saņēmēji bijuši nevis uzņēmumi, bet zinātniskie institūti, līdz ar to uzņēmējdarbības vide nav tieši saņēmusi naudu konkrētu inovāciju veikšanai, bet guvusi iespēju izmantot Latvijas zinātnisko institūtu radītās jaunās zināšanas.

2.5.1. aktivitātē kopējais īstenoto projektu skaits bijis 42, no tiem 91% īstenoti Rīgas plānošanas reģionā, 7% Zemgales plānošanas reģionā, 2% Kurzemes plānošanas reģionā, bet neviens projekts nav īstenots Vidzemes un Latgales plānošanas reģionā. Kopējās projektu attiecināmās izmaksas un tāpat arī saņemtais atbalsta apmērs bijis 6,03 milj. LVL.

⁶⁰ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

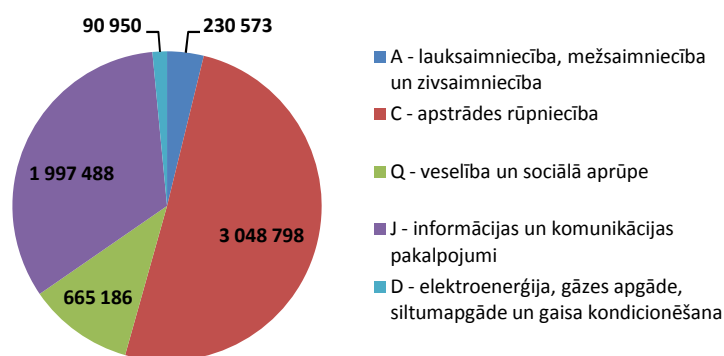
⁶¹ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

Tabula Nr. 15. Projektu īstenošana 2.5.1. aktivitātē⁶²

Projekta iesniedzējs	Īstenoto projektu skaits	Plānošanas reģions, kurā īstenoti projekti	Finansējuma saņēmējam atmaksātais ES fondu un valsts budžeta līdzfinansējums (LVL)
Latvijas Universitāte	8	Rīgas plānošanas reģions	1 387 485,58
Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centrs	6	Rīgas plānošanas reģions	755 244,49
Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts	5	Rīgas plānošanas reģions	808 542,25
Latvijas Valsts Koksnes ķīmijas institūts	4	Rīgas plānošanas reģions	396 204,02
Latvijas Organiskās sintēzes institūts	3	Rīgas plānošanas reģions	574 976,58
Latvijas Universitātes fizikas institūts	3	Rīgas plānošanas reģions	380 136,46
Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūts	3	Rīgas plānošanas reģions	446 360,24
Rīgas Tehniskā universitāte	3	Rīgas plānošanas reģions	345 803,13
LU Elektronikas un datorzinātņu institūts	2	Rīgas plānošanas reģions	225 334,19
Rīgas Tehniskās universitātes Neorganiskās ķīmijas institūts	1	Rīgas plānošanas reģions	97 124,33
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	2	Zemgales plānošanas reģions	271 505,82
VA Latvijas valsts Auglkopības institūts	1	Zemgales plānošanas reģions	151 059,82
Liepājas Pedagoģijas akadēmija	1	Kurzemes plānošanas reģions	193 218,21
Kopā	42	-	6 032 995,12

Visvairāk īstenoto projektu bijuši saistīti ar apstrādes rūpniecības, kā arī informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarēm. Saņemtā atbalsta apmērs projektiem, kuri bijuši saistīti ar apstrādes rūpniecības nozarēm, sastāda 3 milj. LVL, bet projektiem, kuri saistīti ar informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarēm, par trešo daļu mazāk – 2 milj. LVL. Vismazākais atbalsta apmērs piešķirts projektiem, kuri saistīti ar elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes, gaisa kondicionēšanas un lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības nozarēm, attiecīgi 90 tūkst. LVL un 230 tūkst. LVL.

Attēls Nr. 37. Atbalsta apmērs 2.5.1. aktivitātē īstenotajiem projektiem sadalījumā pēc NACE nozarēm, LVL⁶³

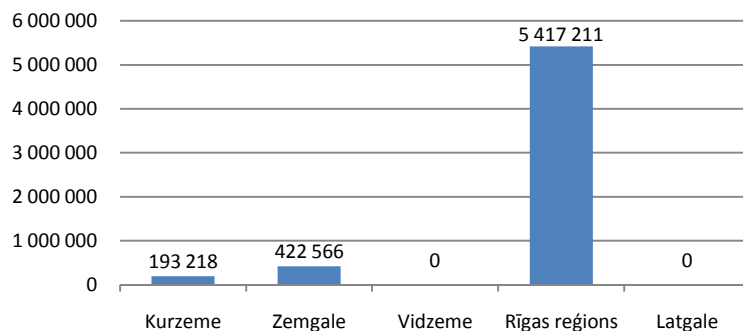

Pārliecinoši vislielākais atbalsta apmērs bijis piešķirts projektiem, kuri īstenoti Rīgas plānošanas reģionā, kas saistīts ar to, ka lielākais vairums projektu iesniedzēji atrodas šajā plānošanas reģionā. Savukārt Kurzemes un Zemgales plānošanas reģionā īstenoto projektu atbalsta apmērs ir bijis daudz mazāks, attiecīgi 3% un 7%, kas arī skaidrojams ar projektu iesniedzēju atrašanās vietu.

⁶² Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

⁶³ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

Attēls Nr. 38. Atbalsta apmērs 2.5.1. aktivitātē īstenotajiem projektiem sadalījumā pa plānošanas reģioniem, LVL ⁶⁴

Vienlaicīgi jāuzsver, ka 2.5.1.aktivitātei savas specifikas dēļ nav tik būtiskas ietekmes uz kādu konkrētu plānošanas reģionu, jo pētījumu ietvaros iegūtās zināšanas kļūst pieejamas visiem Latvijas uzņēmumiem.

Konstatējams, ka, pateicoties šai aktivitātei, Latvijas inovāciju vidē investēti 6 miljoni latu, kas nodrošinājis 42 pētniecības projektu realizāciju. Tomēr šie kvantitatīvie rezultātīvie rādītāji neļauj izdarīt viennozīmīgus secinājumus par ietekmi uz uzņēmējdarbību, jo trūkst informācijas par jauniegūto zināšanu pielietojumu.

3.5.2.4. Atbalsta saņēmēju viedoklis par inovācijām

Iepriekšējās izvērtējuma sadaļās iegūto datu salīdzināšanai noskaidrots atbalstu saņēmušo uzņēmumu viedoklis par saņemtā finansējuma ietekmi uz inovāciju ieviešanu. Šī iemesla dēļ veikta uzņēmumu aptauja, noskaidrojot, vai saņemtais atbalsts stimulējis jaunu produktu radīšanu (inovācijas), un vai radītās inovācijas veicinājušas uzņēmuma izaugsmi un spēju pārvarēt krīzi. Plašāks veiktās aptaujas metodoloģijas apraksts sniegts šī izvērtējuma 3.7.sadaļā.

Kopējais saņemtais atbalsts inovāciju jomā

Saskaņā ar aptaujas datiem aptuveni 30% no visiem finansējuma saņēmējiem uzsvēra, ka, pateicoties saņemtajam finansējumam, uzsākuši jaunu produktu ražošanu, tādējādi uzskatāms, ka atbilstošs skaits finansējuma saņēmēju atbalsta rezultātā ieviesuši dažāda mēroga inovācijas.

Aptaujā konstatēts, ka inovācijas dzīvē ieviesuši tikai ap 50% 2.2.1.2.un 2.1.2.aktivitāšu finansējuma saņēmēji, kā arī saņemtā finansējuma rezultātā inovācijas ieviesuši arī uzņēmumi aktivitātēs, kuras nav vērstas uz inovāciju veicināšanu.

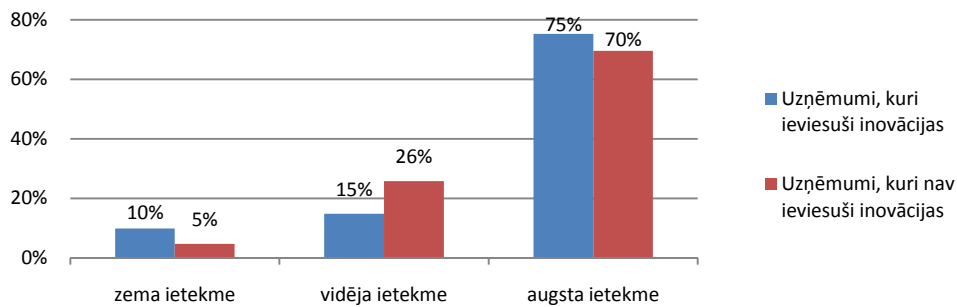
Veikto inovāciju ietekme uz uzņēmumu izaugsmi un spēju pretoties krīzei

Konstatēta tikai neliela atšķirība attiecībā uz uzņēmumu izaugsmi un spēju pārvarēt krīzi starp finansējuma saņēmējiem, kas ieviesuši un nav ieviesuši inovācijas.

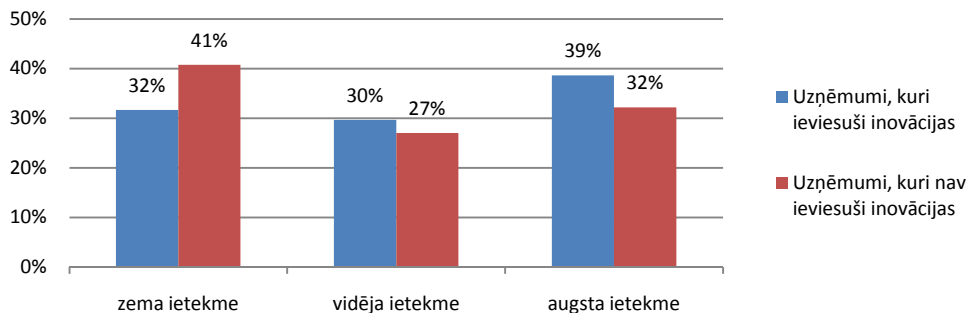
75% uzņēmumi, kuri ieviesuši inovācijas, uzskatījuši, ka saņemtais finansējums ir radījis lielu ietekmi uz uzņēmuma attīstību, bet starp uzņēmumiem, kuri nav ieviesuši inovācijas to pašu apgalvo 70% uzņēmumu. Liela viedokļu atšķirība starp uzņēmumiem, kuri ieviesuši un kuri nav ieviesuši inovācijas, neparādās arī jautājumā par to, cik lielā mērā saņemtais atbalsts ir palīdzējis uzņēmumam pārvarēt ekonomisko krīzi, attiecīgi lielā mērā atbalsts palīdzējis pārvarēt krīzi 39% inovāciju ieviesējiem un 32% uzņēmumu, kuri nav ieviesuši inovācijas (skatīt attēlu Nr.37un Nr.38). Pēc autoru domām šīs konstatētās atšķirības starp inovāciju ieviesējiem un neieviesējiem nav uzskatāmas par būtiskām (tās ir pārāk mazas), lai izdarītu secinājumus par inovāciju ieviešanas (salīdzinot ar neieviešanu) pozitīvu ietekmi uz uzņēmuma izaugsmi un spēju pārvarēt krīzi.

⁶⁴ Autoru aprēķins, izmantojot ES SFKF VIS datus.

Attēls Nr. 39. Finansējuma saņēmēju viedoklis par to, kāda bijusi 2004.-2006.g. periodā saņemto ES SF līdzekļu ietekme uz uzņēmuma izaugsmi⁶⁵

Attēls Nr. 40. Finansējuma saņēmēju viedoklis par to, cik lielā mērā saņemtais ES SF atbalsts ir palīdzējis uzņēmumam pārvarēt ekonomisko krīzi⁶⁶

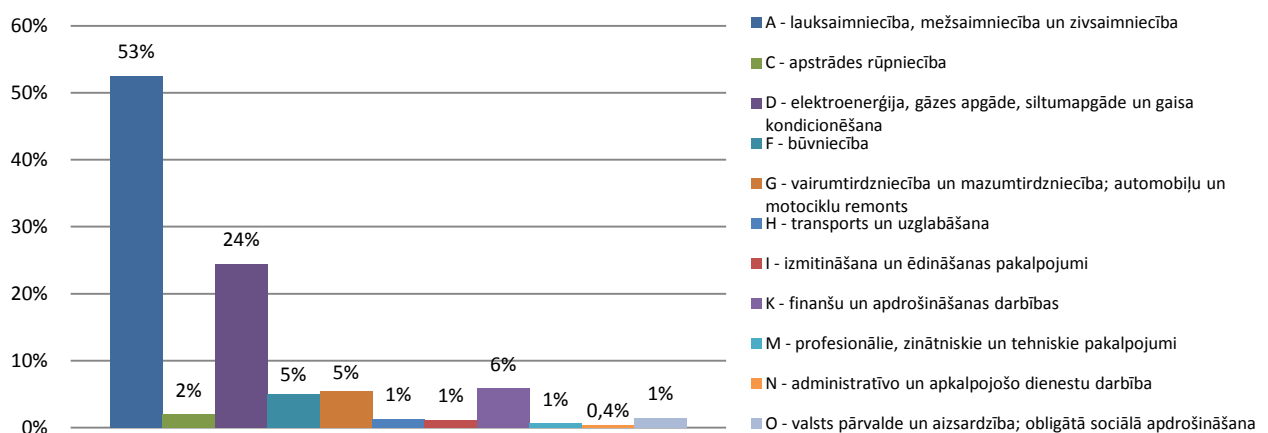

Līdz ar to secināms, ka 30% finansējuma saņēmēju, kas atbalsta rezultātā ieviesuši inovācijas, izaugsme un spēja pārvarēt krīzi ir tikai nedaudz lielāka nekā finansējuma saņēmējiem, kas atbalstu izmantojuši citiem mērķiem. Autori uzskata, ka šādu situāciju radījis inovāciju nozīmības līmenis, jo, kā uzsvērts iepriekš, inovāciju finansējums novirzīts galvenokārt nozarēm ar zemu tehnoloģisko un zināšanu ietilpību.

Nozares, kurās ieviestas inovācijas

Lielākā daļa inovācijas ieviešušo uzņēmumu bijis lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarēs, kā arī elektroenerģijas, gāzes un siltuma apgādes nozarēs. Tikai 2% no inovāciju ieviešējiem bijuši apstrādes rūpniecības nozarēs.

Attēls Nr. 41. Inovācijas ieviešušo uzņēmumu skaita sadalījums pa nozarēm, %⁶⁷

⁶⁵ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

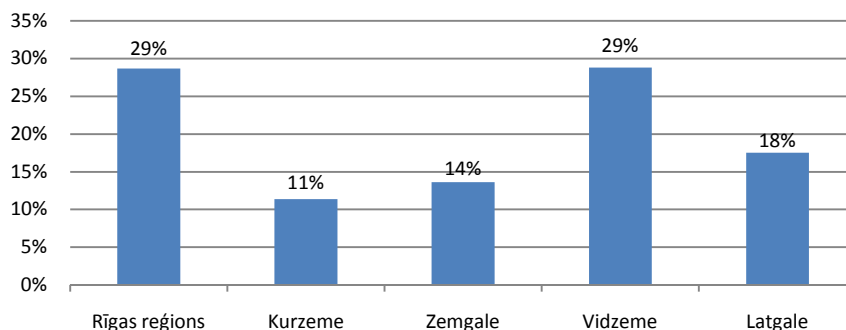
⁶⁶ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

⁶⁷ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

Plānošanas reģioni, kuros ieviestas inovācijas

Saskaņā ar aptaujas datiem, lielākā daļa uzņēmumu, kuros ieviestas inovācijas, atrodas Rīgas un Vidzemes plānošanas reģionā.

Attēls Nr. 42. Inovācijas ieviešušo uzņēmumu skaita sadalījums pa plānošanas reģioniem, %⁶⁸

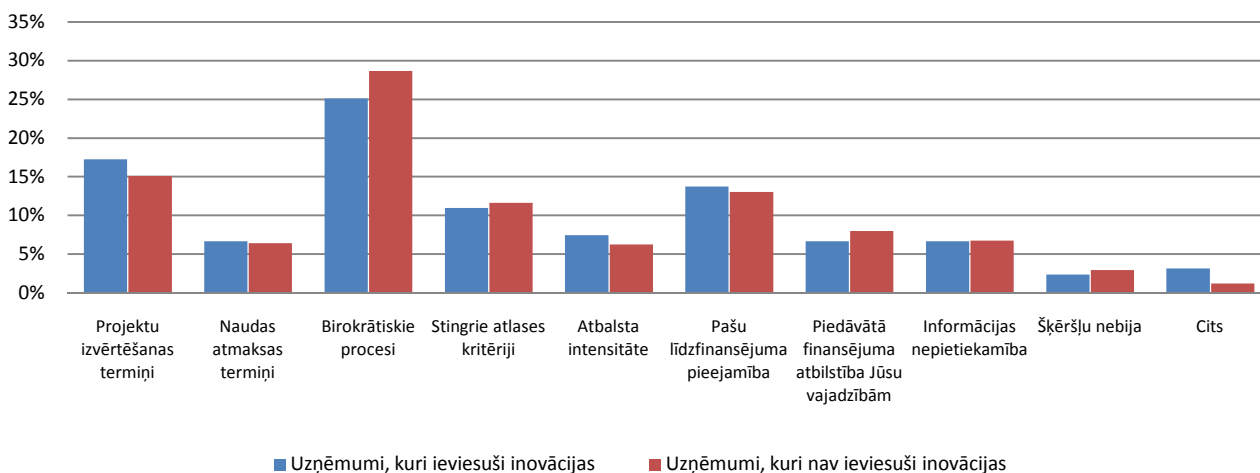

Šāds konstatējums sakrīt ar aktivitāšu ar ietekmi uz inovācijām analizē (izvērtējuma 3.5.2.3.sadaļā) atklāto, ka lielākā daļa finansējuma inovācijām izsniegta projektiem Rīgas un Vidzemes plānošanas reģionā.

Galvenās problēmas, ar ko saskārušies inovāciju ieviesēji

Inovāciju ieviesēji nav saskārušies ar būtiski citādām problēmām nekā citi finansējuma saņēmēji. Tas liecina par to, ka nepastāv īpaši traucējoši apstākļi tieši inovāciju ieviesējiem.

Attēls Nr. 43. Inovācijas ieviešušo un neieviešušo uzņēmumu piedzīvotie galvenie šķēršļi veiksmīgai ES SF apguvei, %⁶⁹

Būtiskākā atšķirība starp inovāciju ieviesējiem un neieviesējiem vērojama birokrātiskos procesos kā identificētā šķērslī. Gan inovāciju ieviesēji, gan neieviesēji birokrātiskos procesus uzskata par būtiskāko šķērslī veiksmīgai ES SF apguvei, tomēr vērojama tendence šo šķērslī kā būtisku biežāk uzrādīt inovāciju neieviesēju vidū. Tomēr pēc autoru domām šī situācija uzskatāma vairāk par sagādīšanos nevis likumsakarību.

⁶⁸ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

⁶⁹ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

3.5.3. Secinājumi

1. Kopējais inovāciju atbalstam novirzītais ES SF finansējums uz inovācijām vērstajās aktivitātēs bija **17,73 miljoni latu**. No tā **8,56 miljoni latu** izsniegti tiešam inovāciju atbalstam, bet **9,17 miljoni latu** netiešam inovāciju atbalstam. Tādējādi konstatējams, ka no visa uzņēmējdarbības tiešam atbalstam paredzētā finansējuma tikai **6%** mērķtiecīgi virzīti inovāciju radīšanai.
2. Pārlicinoši lielākais atbalsta apjoms (41%) mērķtiecīgi izsniegts uzņēmumiem apstrādes rūpniecība nozarē (saskaņā ar NACE 1.red klasifikatoru). Tajā pašā laikā saskaņā ar aptaujas datiem inovācijas ieviešis liels skaits uzņēmumu arī citās nozarēs tādās aktivitātēs, kuru tiešs mērķis nav bijusi inovāciju atbalstīšana. Īpaši liels inovācijas ieviešanas gadījumu skaits vērojamas lauksaimniecības nozarē. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka lielākā daļa finansējuma izsniegta nozarēs ar zemu un vidēji zemu tehnoloģisko intensitāti, kam nav augsts potenciāls radīt Eiropas un Pasaules līmeņa jauninājumus. Augstu tehnoloģiju nozarēs investīcijas veiktas tikai Rīgas plānošanas reģionā. Līdzīgi lielākā daļa no atbalsta pakalpojumu nozarēs saņemts nozarēs ar zemu zināšanu ietilpību (66% no visa atbalsta pakalpojumu nozarēs).
3. Aptaujas dati liecina, ka inovāciju radīšana nav atstājusi būtiski atšķirīgu iespaidu uz uzņēmumu izaugsmi un spējām pārvarēt krīzi salīdzinājumā ar finansējuma saņēmējiem, kas nav radījuši inovācijas. Tomēr vērojama tendence šiem rādītājiem būt nedaudz augstākiem inovāciju ieviešanu vidū. Tas nozīmē, ka inovāciju atbalstam ir bijusi nenozīmīga loma „spilvena efekta” radīšanai, vienlaicīgi inovāciju esamība nepasliktina uzņēmumu finansiālo stāvokli. Autori gan iesaka šo secinājumu par inovāciju zemo ietekmi vērtēt ar piesardzību, jo var gadīties, ka tam par iemeslu ir nevis inovāciju kā tādu nelietderība, bet inovāciju nozīmība uzņēmumos – t.i. ir iespējams, ka starp radītajām inovācijām ir maz tādu, ko var uzskatīt par nozīmīgām starptautiskā mērogā, bet vairāk tādu, kas ir nozīmīgas attiecīgajos uzņēmumos (piemēram, radīti jauni produkti uzņēmuma līmenī, ko jau tirgo citi attiecīgās nozares uzņēmumi).
4. No analizētā inovāciju finansējuma lielāko daļu saņēmis Rīgas plānošanas reģions (49%) un Vidzemes plānošanas reģions (18%). Pārējie plānošanas reģioni saņēmuši mazāku finansējuma daļu. Šie rezultāti sakrīt ar veiktās aptaujas datiem, kurā identificēts, ka 58% no visiem finansējuma saņēmējiem, kas atbalstu izmantojuši inovāciju radīšanai, atradušies Rīgas vai Vidzemes plānošanas reģionā (attiecīgi 29% katrā no šiem plānošanas reģioniem). Tas nozīmē, ka dažādi Latvijas plānošanas reģioni saņēmuši nesabalansētu inovāciju atbalstu.
5. Lielākā proporcija atbalsta izsniegta mikro un maziem uzņēmumiem (66,4%), kas saskan ar Latvijas nepieciešamību veicināt inovāciju rašanos šādos uzņēmumos (salīdzinot ar citām Eiropas Savienības valstīm, Latvija uzrāda vissliktākos inovāciju rādītājus tieši mazos uzņēmumos). Vienlaicīgi jāatzīmē, ka atbalsts nav bijis pietiekošs, lai uzlabotu Latvijas inovāciju rādītājus salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem ES valstīs (tie joprojām ir vieni no sliktākajiem ES).
6. Inovāciju ieviešēji nesaskaras ar būtiski citādiem šķēršļiem ES SF apguvei kā citi finansējuma saņēmēji. Tas nozīmē, ka finansējuma apguve inovāciju veicināšanai neatšķiras no finansējuma apguves citiem mērķiem, līdz ar to dažādu vispārēju finansējuma saņemšanas šķēršļu mazināšana pozitīvi ietekmētu arī finansējuma saņēmēju inovāciju veicināšanai.
7. Radīto inovāciju skaits (izteikts, piemēram, jaunu produktu skaitā vai patentu skaitā) nav iekļauts starp aktivitāšu rezultatīvajiem rādītājiem, līdz ar to netiek nodrošināts efektīvs kontroles mehānisms inovāciju radīšanai. Tādējādi ir sarežģīti izsekot līdzī inovāciju radīšanas efektivitātei un radīto inovāciju nozīmībai (inovācija uzņēmuma līmenī, Latvijas līmenī, starptautiskā līmenī).

3.6. ES SF 2004.-2006.gada plānošanas perioda atbalsta ietekme uz uzņēmumu sniegumu

3.6.1. Metodoloģija

Analīzē izmantota kvazi-eksperimentāla pieeja – atšķirības atšķirībās (*difference in differences*), kad pētāmā perioda ietvaros salīdzinātas uzņēmumu grupas sniegums ar iegūto SF atbalstu, pretnostatot – to uzņēmumu attīstību, kas nav saņēmušas SF atbalstu (kontrolgrupas atlasot no uzņēmumu grupām, kas sastāv no līdzīgiem SF atbalstu nesaņēmušiem uzņēmumiem).

Metodiskā ziņā jāsecina, ka Statistikas pārvaldes apkopotie dati, Finanšu ministrijas datubāzes un SIA „Lursoft” apkopotie dati diemžēl ir grūti salīdzināmi un ļoti liels darbs ieguldīts, lai tos sistematizētu un filtrētu un rezultātā analīzi var veikt tikai saskaņā ar atsevišķiem rādītājiem vai grupām, kas ir vienādas visos avotos. Datu apkopošanas metodoloģiskās atšķirības nedod iespēju tieši salīdzināt dažādu iestāžu pakļautībā esošos segmentus. Kļūdas un nepilnības datus liedz veikt analīzi par virkni nozarēm, kā tas redzams tālākā izvērtējumā. Korelāciju analīze veikta, datu atbilstību normālam sadalījumam pārbaudot ar Šapiro-Vilka (Shapiro-Wilk) testa palīdzību.

Pieejamo datu raksturojums

Uzdevuma veikšanai bija nepieciešami dati par:

- a) sniegto atbalstu uzņēmumiem;
- b) atbalstīto uzņēmumu rezultatīvajiem rādītājiem;
- c) pārējo uzņēmumu rezultatīvajiem rādītājiem.

Izskatot pieejamo statistikas un apsekojumu informāciju, secināms, ka pieejama šāda statistikas un apkopojumu informācija:

- a) Finanšu ministrijas datubāze ES SFKF VIS, kas apkopo informāciju par piešķirtā atbalsta saņēmējiem un atbalsta apjomu. No šīs datubāzes tika atlasīta informācija par atbalstu, kas sniegts komersantiem, zemnieku saimniecībām un individuālajiem pakalpojumu sniedzējiem. Dati tika filtrēti, atmetot atcelto, noraidīto, pārtraukto projektu informāciju, paturot tikai informāciju par projektiem, kas pilnība ieviesti un par ko saņemts atbalsts. Tika atnesti dati par piešķirto atbalstu Latvija Hipotēku un zemes bankai un Latvijas Garantiju aģentūrai. Apkopota informācija par 2004-2006 plānošanas periodā atbalstīto uzņēmumu:
 - a. projekta realizācijas nozari (pieejams pēc NACE 1.1. red klasifikatora),
 - b. projekta attiecināmo izmaksu apjomu,
 - c. projekta atbalsta apjomu,
 - d. atbalsta saņemšanas gadu.
- b) Izmantojot informāciju par uzņēmumiem, kas saņēmuši atbalstu, no SIA „Lursoft” pieprasīta informācija par atbalstu saņēmušajiem uzņēmumiem no to gadu pārskatiem par laika periodu no 2004. līdz 2009. gadam. Diemžēl SIA „Lursoft” neapkopo informāciju par uzņēmumu produktivitāti un eksporta īpatsvaru, līdz ar to šos rādītājus nav iespējams iegūt par atbalstu saņēmušajiem uzņēmumiem un tie izslēgti no kvantitatīvās analīzes. No SIA „Lursoft” līdz ar to saņemta šāda informācija:
 - a. uzņēmuma nozare (pieejams pēc NACE 2. red klasifikatora),
 - b. apgrozījums,
 - c. peļņa,
 - d. pašu kapitāls,
 - e. ilgtermiņa ieguldījumi,
 - f. darbinieku skaits.

c) Lai izveidotu atskaites rādītājus par atbalstu nesaņēmušajiem uzņēmumiem, no Centrālās Statistikas pārvaldes pieprasīti dati par atbilstošajiem uzņēmumu rādītājiem. Centrālā Statistikas pārvalde neapkopo datus par uzņēmumu ilgtermiņa investīcijām un vēsturiskie dati pa nozarēm pieejami tikai saskaņā ar NACE 1.1 red klasifikatoru. Bez tam jaunākie dati nozaru griezumā ir pieejami par 2008 gadu. Svarīgi atzīmēt, ka statistika lauksaimniecības sektorā tiek apkopota tikai par lauksaimniecības produkcija ražotājiem, kas reģistrējušies kā nodokļu maksātāji. Tāpēc lauksaimniecības nozares apgrozījuma dati papildināt ar Agrārās ekonomikas institūta datiem par lauksaimniecības produkcijas saražoto apjomu. Šis rādītājs tikai aptuveni aizstāj apgrozījuma rādītāju, jo mazu lauksaimniecības produkcijas ražotāju apjoms netiek uzskaitīts, tāpēc lauksaimniecības sektora apgrozījuma apjoms uzskatāms par zemas ticamības rādītāju un turpmākā analīze jāskata ar atbilstošu piesardzību. Pieejamie dati neļauj analizēt lauksaimniecības sektora peļņu un darbinieku skaitu gadu atbalstīto, salīdzinot atbalstītos un neatbalstītos uzņēmumus. Līdz ar to apkopotu dati par nozarēm 2004.līdz 2008.gados, iekļaujot:

- a. nozaru apgrozījumu,
- b. peļņu,
- c. pašu kapitālu,
- d. darbinieku skaitu.

Tā kā CSP apkopotie dati ir pieejami tiki divu ciparu detalizācijas līmenī, tos nav iespējams pārlīkt NACE 2.red klasifikācijā (jo klasifikācijas atšķiras pēc nozaru grupējuma). Projektu ieviešanu datus savukārt ir iespējams konvertēt NACE 2.red klasifikācijā, jo tā dota četru ciparu detalizācijas līmenī. Tādēļ analīze nozaru dalījumā veikta, izmantojot NACE 1.1. red klasifikatoru. Izmantoti divi nozaru dalījumi. Saskaņā ar ievada ziņojumu analizēti dati griezumā pa prioritārajām apakšnozarēm divu ciparu NACE 1.1. red līmenī (prioritārās apakšnozares definētas ievada ziņojumā saskaņā ar NACE 2.0 redakciju, bet salīdzināšanas nolūkos ziņojumā pārvērstas uz NACE 1.1.redakciju):

- 2 mežsaimniecība, kokmateriālu sagatavošana un ar to saistīti pakalpojumi;
- 15 pārtikas produktu un dzērienu ražošana;
- 20 koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana;
- 24 ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana;
- 27 metālu ražošana;
- 28 gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas;
- 30 biroja tehnikas un datoru ražošana;
- 31 elektrisko mašīnu un aparātu ražošana;
- 34 automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana;
- 72 datorpakalpojumi un ar datoriem saistītas darbības.

Taču, tā kā šīs nozares apkopo tikai aptuveni 20% no komersantiem piešķirtā atbalsta, veikta analīze arī par visām nozarēm burtu līmenī:

- A lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība
- B zvejniecība
- C ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde
- D apstrādes rūpniecība
- E elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde
- F būvniecība
- G vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu remonts.
- H viesnīcas un restorāni
- I transports, glabāšana un sakari
- J finanšu starpniecība
- K operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi

- L valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
- M izglītība
- N veselība un sociālā aprūpe
- O sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi.

Tālāk tekstā un tabulās nozares visur apzīmētas ar attiecīgo burtu vai skaitli.

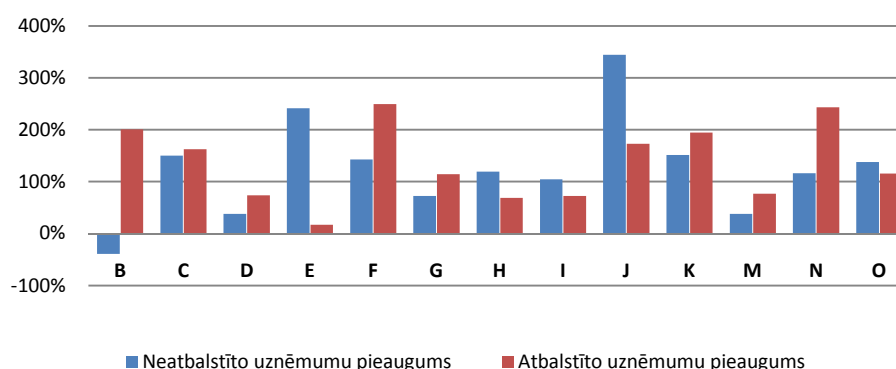
3.6.2. Izvērtējums

Nozares augšējā līmenī

Analizējot kopējo nozaru attīstību pēc augstākā NACE 1.1 red klasifikācijas līmeņa (atbalstu saņēmušo uzņēmumu finanšu rādītāji apskatāmi šī izvērtējuma 7.pielikumā) iegūti šādi rezultāti.

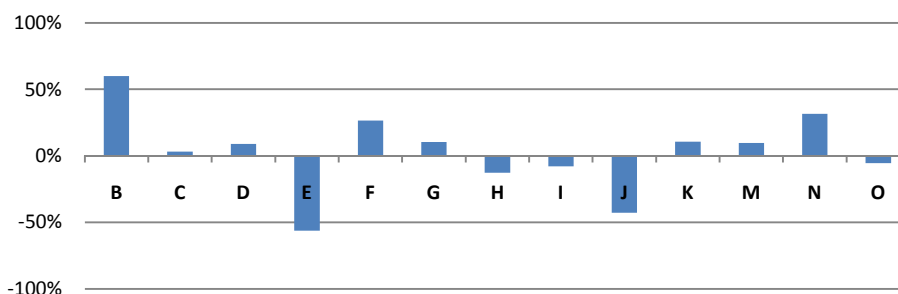
Pirmkārt, analizēts apgrozījuma pieaugums 2004.līdz 2008.gadā, kas raksturo nozares apjoma dinamiku. Apkopojot informāciju par nozares uzņēmumiem, iegūstam šādu ainu. Lauksaimniecības nozarē nav pieejama ticama statistika par uzņēmumu kopējo apgrozījumu pamatā uzskates atšķirību dēļ (piemēram, mazo zemnieku saimniecību neiekļaušana CSP datos), tādēļ lauksaimniecības dati nav doti.

Attēls Nr. 44. *Apgrozījuma pieaugums laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam pa nozarēm dalījumā starp finansējuma saņēmējiem un nesaņēmējiem, %⁷⁰*

Ja salīdzina atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju izaugsmes rādītājus, iegūstot starpību, par cik % gadā atbalstu saņēmušie uzņēmumi auguši ātrāk (pozitīva starpība) vai lēnāk (negatīva starpība) nekā atbalstu nesaņēmušie (t.i. par cik % atbalstu saņēmušo uzņēmumu apgrozījuma pieaugums pārsniedz atbalstu nesaņēmušo uzņēmumu apgrozījuma pieaugumu), iegūstam šādu diagrammu:

Attēls Nr. 45. *Atbalstīto uzņēmumu papildus apgrozījuma pieaugums gadā, %⁷¹*

Kā redzams, **atbalstu saņēmušo** uzņēmumu izaugsme zvejniecībā, būvniecībā un veselības un sociālās aprūpes nozarē gadā vidēji ir bijusi būtiski augstāka nekā atbalstu nesaņēmušo uzņēmumu izaugsme. Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgādes un finanšu starpniecības nozaru **atbalstu saņēmušajiem**

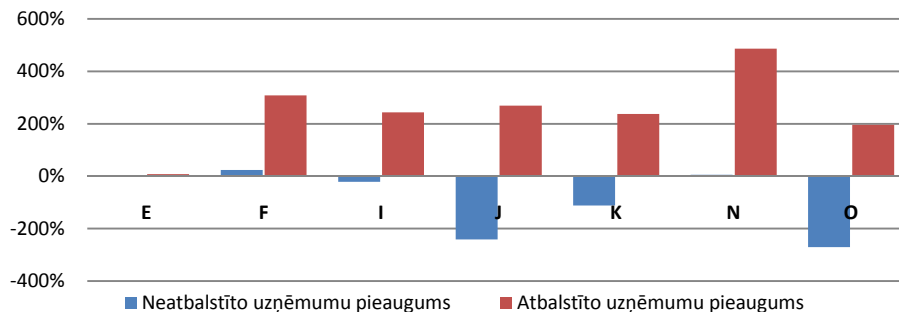
⁷⁰ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁷¹ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

uzņēmumiem ir gājis sliktāk nekā atbalstu nesaņēmušajiem uzņēmumiem, pārējām nozarēm uzrādot dažādus rezultātus.

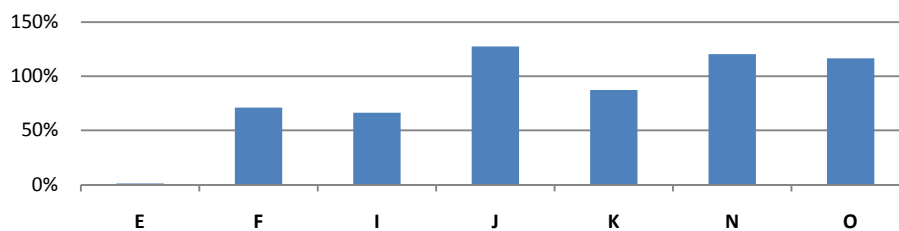
Otrām kārtām analizēti nozaru peļņas rādītāji. Diemžēl peļņas rādītāju statistika ir ievērojami nepilnīgāka, tāpēc iespējams sniegt analīzi tikai par šādām nozarēm:

Attēls Nr. 46. Peļņas pieaugums laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam pa nozarēm dalījumā starp finansējuma saņēmējiem un nesaņēmējiem, %⁷²

Ja salīdzina atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju izaugsmes rādītājus, iegūstot starpību, par cik % gadā atbalstu saņēmušie uzņēmumi auguši ātrāk (pozitīva starpība) vai lēnāk (negatīva starpība) nekā atbalstu nesaņēmušie (t.i. par cik % atbalstu saņēmušo uzņēmumu peļņas pieaugums pārsniedz atbalstu nesaņēmušo uzņēmumu peļņas pieaugumu), iegūstam šādu diagrammu:

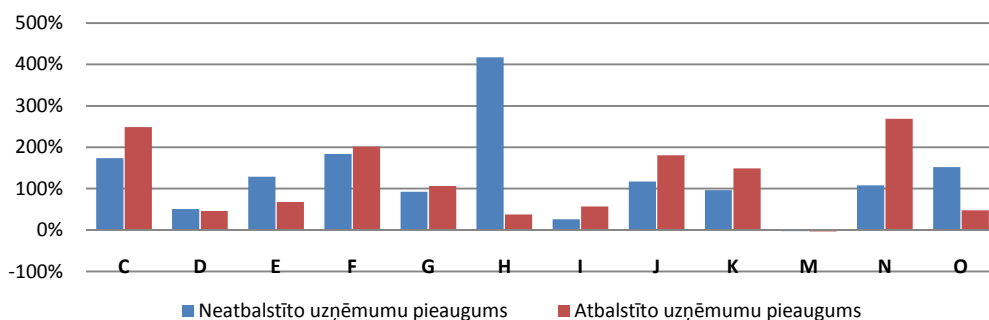
Attēls Nr. 47. Atbalstīto uzņēmumu papildus peļņas izaugsme gadā, %⁷³

Kā redzams, nozarēs, kurās iespējams salīdzināt izaugsmi, atbalstu saņēmušie uzņēmumi uzrādījuši straujāku izaugsmi nekā atbalstu nesaņēmušie. Tas varētu norādīt uz to, ka atbalsts ir veicinājis peļņas rādītājus, taču ticamam rezultātam būtu jāveic padziļināta šo nozaru izpēte, kas ir ārpus šī darba robežām.

Kā trešais finanšu rādītājs analizēts pašu kapitāla pieaugums, kas parāda nozarēs piesaistītā riska kapitāla apjomu. Par pašu kapitālu ir pieejama statistika, tādēļ analīzi iespējams veikt par lielāko daļu nozaru. Par lauksaimniecības nozares uzņēmumu pašu kapitālu nav ticamu datu.

Attēls Nr. 48. Pašu kapitāla pieaugums laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam pa nozarēm dalījumā starp finansējuma saņēmējiem un nesaņēmējiem, %⁷⁴

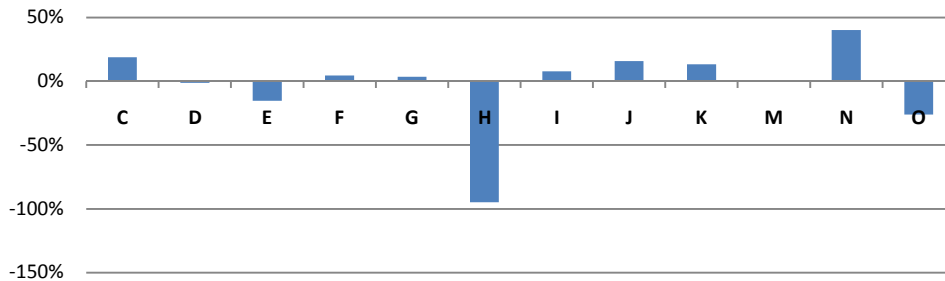
⁷² Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁷³ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁷⁴ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

Ja salīdzina atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju izaugsmes rādītājus, iegūstot starpību, par cik % gadā atbalstu saņēmušie uzņēmumi auguši ātrāk (pozitīva starpība) vai lēnāk (negatīva starpība) nekā atbalstu nesaņēmušie (t.i. par cik % atbalstu saņēmušo uzņēmumu pašu kapitāla pieaugums pārsniedz atbalstu nesaņēmušo uzņēmumu pašu kapitāla pieaugumu), iegūstam šādu diagrammu:

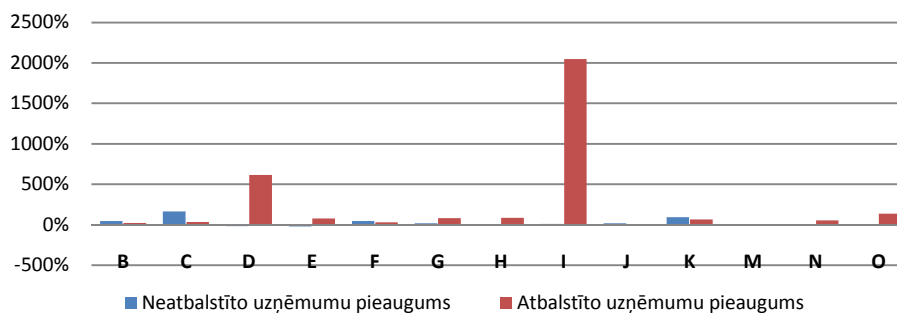
Attēls Nr. 49. Atbalstīto uzņēmumu papildus pašu kapitāla izaugsme gadā, %⁷⁵

Kā redzams, atbalstīto uzņēmumu kapitāla izmaiņas attiecībā pret neatbalstīto uzņēmumu rezultātiem ir dažādas. Īpaši sliktu rādītāju uzrāda viesnīcu un restorānu nozares atbalstītie uzņēmumi, kamēr vislabāk gājis veselības un sociālās aprūpes nozares atbalstītajiem uzņēmumiem.

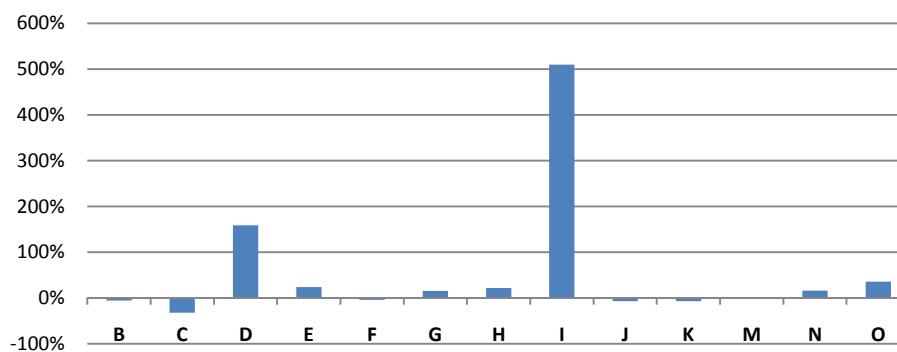
Kā pēdējais rādītājs analizēts nodarbināto skaits uzņēmumos. Jāatzīmē, ka dati nav augstas kvalitātes, jo par daudziem uzņēmumiem un daudziem gadiem trūkst datu. Līdz ar to analīze uzskatāma par samērā virspusēju un tās secinājumus nevar izmantot bez padziļinātas izpētes.

Attēls Nr. 50. Darbinieku skaita pieauguma salīdzinājums atbalstītajos un neatbalstītajos uzņēmumos 2004.-2007.gada periodā, %⁷⁶

Ja salīdzina atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju izaugsmes rādītājus, iegūstot starpību, par cik % gadā atbalstu saņēmušie uzņēmumi auguši ātrāk (pozitīva starpība) vai lēnāk (negatīva starpība) nekā atbalstu nesaņēmušie, iegūstam šādu diagrammu:

Attēls Nr. 51. Atbalstīto uzņēmumu papildus nodarbināto skaita izaugsme gadā, %⁷⁷

⁷⁵ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁷⁶ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁷⁷ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

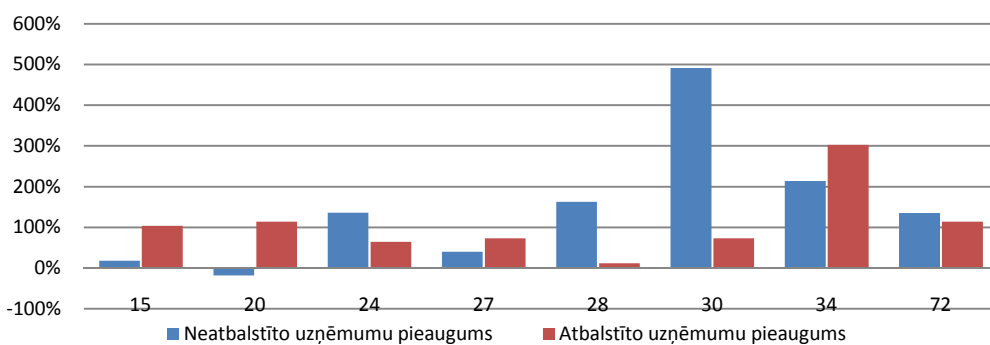
Kā redzams, transporta, glabāšanas un sakaru un apstrādes rūpniecības sektoros atbalstītie uzņēmumi uzrādījuši strauju darbaspēka pieaugumu. Citos sektoros saistība starp atbalstu un darbinieku skaitu nav tik izteikta.

Prioritārās apakšnozares padziļinātā līmenī

Papildus analīze veikta, apskatot apakšnozaru attīstību saskaņā ar NACE 1.1.red klasifikācijas otro līmeni (skatīt nozaru sarakstu izvērtējuma 3.6.1.sadaļā).

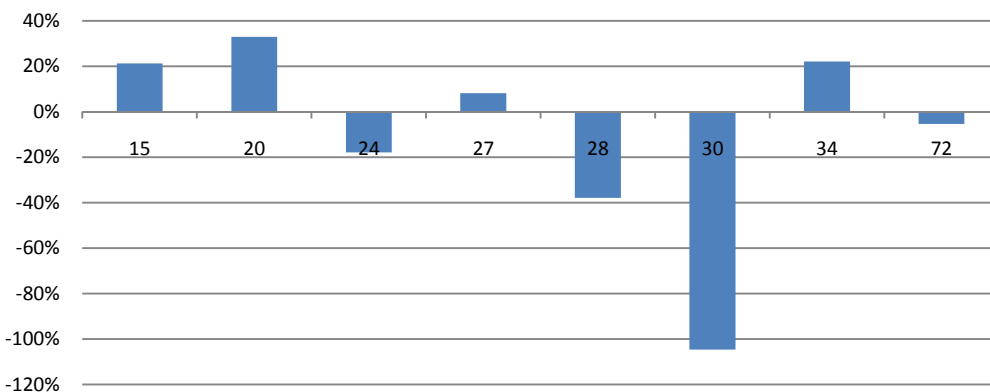
Tāpat kā kopējo nozaru analīzē, pirmkārt, analizēts apgrozījuma pieaugums 2004.līdz 2008.gadā, kas raksturo apakšnozaru apjoma dinamiku. Apkopojot informāciju par apakšnozares uzņēmumiem, iegūstam šādu ainu. Mežsaimniecības, kā arī elektrisko mašīnu un aparātu apakšnozaru uzņēmumiem nav iespējams izveidot references grupas, jo ir pārāk maz neatbalstītu uzņēmumu.

Attēls Nr. 52. *Apgrozījuma pieauguma salīdzinājums atbalstītajos un neatbalstītajos uzņēmumos 2004.-2008.gada periodā, %⁷⁸*

Ja salīdzina atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju izaugsmes rādītājus, iegūstot starpību, par cik % gadā atbalstu saņēmušie uzņēmumi auguši ātrāk (pozitīva starpība) vai lēnāk (negatīva starpība) nekā atbalstu nesaņēmušie, iegūstam šādu diagrammu:

Attēls Nr. 53. *Atbalstīto uzņēmumu papildus apgrozījuma izaugsme gadā, %⁷⁹*

Kā redzams, koksnes un koksnes produktu, kā arī pārtikas un dzērienu un automašīnu un piekabju ražošanas apakšnozaru atbalstītajiem uzņēmumiem veicies ievērojami labāk nekā neatbalstītajiem, bet biroja tehnikas un datoru un gatavo metālizstrādājumu apakšnozarēs neatbalstītie uzņēmumi auguši ātrāk.

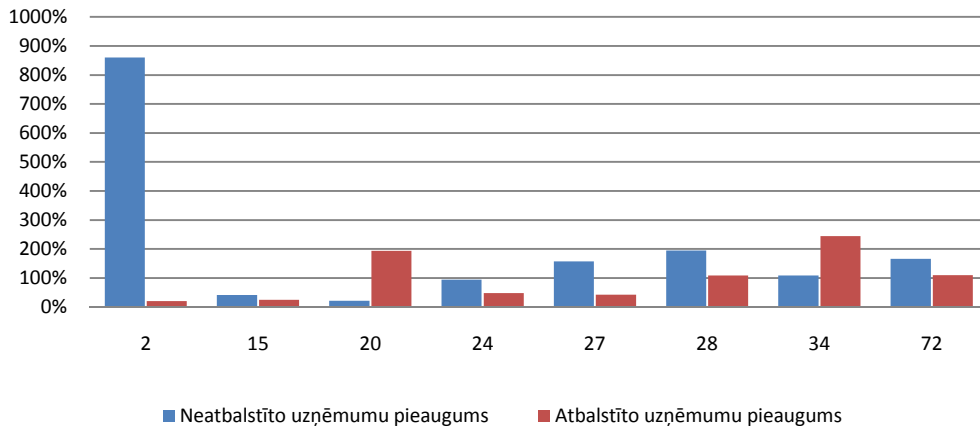
Peļņas un darbinieku skaita dinamikas datus nav iespējams analizēt, jo par darbiniekiem nav pieejami nozaru statistikas dati dalījumā sīkāk nekā augstākajā apkopojuma līmenī (dati pieejami tikai lielo nozaru, bet ne apakšnozaru līmenī), bet peļņas rādītājus nav iespējams salīdzināt, jo peļņas rādītāji ir pārāk mainīgi pa gadiem un secinājumus par ilgāku laika periodu nav iespējams izdarīt, taču aprēķināti un salīdzināti rādītāji

⁷⁸ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁷⁹ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

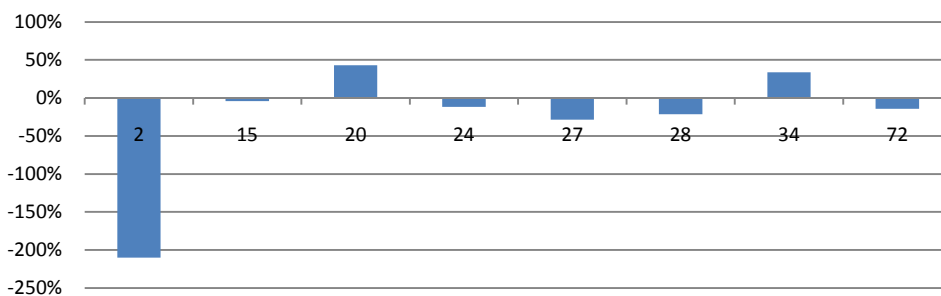
par pašu kapitāla izmaiņām, kas ietver ilgāka posma informāciju par peļņas veidošanos un spēju piesaistīt kapitālu. Līdzīgi kā apgrozījumu, nav iespējams izveidot references grupu elektrisko mašīnu un aparātu apakšnozares uzņēmumiem, kamēr biroja tehnikas un datoru nozares pašu kapitāla dati nav ticami. Apskatīto nozaru salīdzinājums dots zemāk:

Attēls Nr. 54. Pasu kapitāla pieauguma salīdzinājums atbalstītajos un neatbalstītajos uzņēmumos 2004.-2008.gada periodā, %⁸⁰

Ja salīdzina atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju izaugsmes rādītājus, iegūstot starpību, par cik % gadā atbalstu saņēmušie uzņēmumi auguši ātrāk (pozitīva starpība) vai lēnāk (negatīva starpība) nekā atbalstu nesaņēmušie, iegūstam šādu diagrammu:

Attēls Nr. 55. Atbalstīto uzņēmumu papildus pasu kapitāla izaugsme gadā, %⁸¹

Kā redzams, mežsaimniecības, kokmateriālu sagatavošanas apakšnozares neatbalstītie uzņēmumi ir ļoti strauji auguši, bet atbalstītie uzņēmumi auguši daudz pieticīgāk. No veiksmīgākajām apakšnozarēm jāatzīmē koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana un automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana, kur atbalstītie uzņēmumi parādījuši straujāku izaugsmi nekā neatbalstītie.

Individuālu uzņēmumu rādītāju korelāciju analīze pa nozarēm

Lai izvērtētu, cik lielā mērā atbalsts veicinājis uzņēmumu attīstību, analizēta korelācija starp piešķirto atbalstu un individuālo uzņēmumu rādītājiem. Kā izaugsmes rādītāji izvēlēti apgrozījuma pieaugums no 2004. gada līdz 2009. gadam, apgrozījuma pieaugums no 2004. līdz 2008. gadam, peļņas pieaugums no 2004. gada līdz 2009. gadam, peļņas pieaugums no 2004. līdz 2008. gadam un darbinieku skaita pieaugums no 2004. gada līdz 2009. gadam, darbinieku skaita pieaugums no 2004. līdz 2008. gadam.

Rādītāji izvēlēti, lai demonstrētu:

- kopējo uzņēmumu apjomu pieaugumu (apgrozījums),

⁸⁰ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

⁸¹ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” un CSP datus.

- b) uzņēmumu ražošanas efektivitāti (peļņa),
- c) uzņēmumu ieguldījumu nodarbinātībā (darbinieku skaits).

Rādītāji aprēķināti diviem periodiem:

- a) 2004. līdz 2009. gadam – maksimālais periods, par ko iespējams aprēķināt uzņēmumu izaugsmi, iekļaujot krīzes efektu 2009.gadā,
- b) 2004.-2008. gadam – periods, kas neiekļauj krīzes ietekmi 2009. gadā.

Kopējie korelācijas koeficienti visiem apskatītajiem uzņēmumiem kopumā un sadalot pa nozarēm ir doti zemāk. Korelācijas koeficienti aprēķināti katrai nozarei un visiem uzņēmumiem kopumā un raksturo, cik lielā mērā lielāks atbalsts saistās ar augstākiem izaugsmes rādītājiem. Aprēķinam izmantoti lineārās regresijas pieņēmumi katrā gadījumā apskatot tikai vienu skaidrojošo mainīgo – atbalsta apjomu. Protams, sistemātiskā tautsaimniecības analizē, būtu jānodala arī citu faktoru ietekme, bet tā, kā šīs analīzes ietvaros nav iespējams iekļaut visas tautsaimniecības ekonomisko modelēšanu, tad izdarīti vienkāršoti pieņēmumi par mainīgo sakarībām un aprēķināti korelācijas koeficienti starp datu masīviem.

Korelācijas koeficienti parāda, cik liela ir vidējā lineārā sakarība starp sniegto atbalstu un izvēlētajiem rādītājiem. Ja vislielākajā apjomā atbalstītie uzņēmumi uzrādījuši lielāko rādītāju pieaugumu, tad korelācijas koeficients ir augsts (tuvāk 1). Ja lielākais atbalsts aizgājis uzņēmumiem, kas uzrādījuši sliktākos izaugsmes rādītājus, korelācijas koeficients ir negatīvs (-1 situācijā, ja jo lielāks atbalsts, jo sliktāki rādītāji). Tādējādi korelācijas koeficients parāda, cik lielā mērā atbalsts „ietekmējis” rādītāju pieaugumu. Ja korelācija ir augsta, tas liek secināt, ka atbalsts veicinājis attīstību, bet ja korelācija ir zema (negatīva), atbalsts, iespējams, kavējis rādītāju izaugsmi.

Svarīgi atcerēties, ka korelācijas koeficients nepierāda sakarību un to neapgāž, jo nozarēs iespējama virkne apstākļu, kas, iespējams, ir svarīgāki nekā atbalsts un var ietekmēt nozari būtiskāk. Līdzīgi arī statistikas rādītāji nav pilnīgi, jo iespējams ir nozares, kas veikušas ieguldījumus, kas vēl nav nesuši uzlabojumus šobrīd fiksētos rādītājos, bet nesis labumu nākotnē. Paturot šos ierobežojumus prātā, varam aplūkot korelācijas koeficientus kā rādītājus, cik lielu daļa no izaugsmes skaidrojama ar atbalstu. Piemēram, 20% korelācijas koeficients norādītu, ka 20% no izaugsmes ir saistīta ar atbalstu, bet -20% norādītu, ka atbalsts ir kavējis attīstību par 20%.

Tabula Nr. 16. Finansējuma saņemšanas korelācija ar dažādu nozaru finansējuma saņēmēju finanšu rādītājiem, 2004.-2008.un 2004.-2009.gadā⁸²

	2004.-2009. gadi			2004.-2008. gadi		
	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums
Kopā	0,13	0,13	0,08	0,20	0,17	0,10
A	0,06	0,08	0,06	0,21	0,04	0,14
B	0,50	0,23	0,55	0,56	0,15	0,33
C	0,01	-0,08	-0,30	0,12	0,23	-0,29
D	0,27	0,19	0,19	0,35	0,23	0,21
E	0,44	-0,19	0,59	-0,27	-0,42	0,50
F	0,25	0,12	0,32	0,32	0,20	0,30
G	0,06	0,01	0,06	0,18	0,11	0,07
H	-0,02	-0,05	-0,03	-0,03	0,03	-0,04
I	0,29	0,11	0,07	0,22	0,15	0,08
K	-0,02	-0,03	0,03	-0,06	-0,07	-0,04
M	0,03	0,15	-0,03	0,10	0,08	-0,07
N	0,03	0,15	-0,03	0,10	0,08	-0,07
O	0,17	-0,30	0,05	-0,07	-0,36	-0,09

⁸² Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

Kā redzams, kopējā korelācija ir augstāka, ja apskata uzņēmumu rādītājus līdz 2008. gadam, kas norāda uz to, ka krīzes ietekme ir nonivelējusi daļu no atbalsta pozitīvā efekta.

Kopējā korelācija arī ilustrē, ka lielākā sakarība ir tieši uzņēmumu atbalstam un apgrozījumam, salīdzinot ar peļņu vai darbinieku skaitu, taču kopumā šī saistība ir zema (korelācija 20% un zemākā līmenī uzskatāma par vāju saistību, jo 80% datu liecina par pretēju vai neesošu saistību).

Apskatot izvēlētās nozares sīkāk (apakšnozaru līmenī), redzam šādas korelācijas:

Tabula Nr. 17. Finansējuma saņemšanas korelācija ar prioritāro apakšnozaru finansējuma saņēmēju finanšu rādītājiem, 2004.-2008. un 2004.-2009. gadā⁸³

	2004.-2009. gadi			2004.-2008. gadi		
	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums
2	-0,24	-0,22	0,40	-0,12	-0,27	0,43
15	0,39	0,25	0,29	0,47	0,29	0,29
20	0,06	-0,10	0,09	0,01	0,01	0,13
24	-0,17	-0,26	-0,03	-0,27	-0,26	-0,05
27	-0,17	-0,20	-0,45	-0,12	-0,37	-0,26
28	0,02	-0,04	0,02	0,14	0,12	0,06
30	-0,65	0,65	0,65	-0,65	-0,65	0,65
31	0,20	0,09	0,40	0,47	0,44	0,36
34	-0,87	0,64	-0,91	-0,98	-0,85	-0,91
72	-0,14	-0,12	-0,17	-0,11	-0,15	-0,16

Lai ilustrētu nozares, kurās korelācija ir lielāka, zemāk esošajā tabulā doti korelāciju koeficienti sarindoti no lielākā uz mazāko:

Tabula Nr. 18. Finansējuma saņemšanas korelācija ar nozaru finansējuma saņēmēju finanšu rādītājiem, 2004.-2008. un 2004.-2009. gadā, ranžējot pēc augstākās korelācijas⁸⁴

2004.-2009. gadi			2004.-2008. gadi		
Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums
0,50 B	0,23 B	0,59 E	0,56 B	0,23 C	0,50 E
0,44 E	0,19 D	0,55 B	0,35 D	0,23 D	0,33 B
0,29 I	0,15 M	0,32 F	0,32 F	0,20 F	0,30 F
0,27 D	0,15 N	0,19 D	0,22 I	0,15 I	0,21 D
0,25 F	0,12 F	0,07 I	0,21 A	0,15 B	0,14 A
0,17 O	0,11 I	0,06 G	0,18 G	0,11 G	0,08 I
0,06 G	0,08 A	0,06 A	0,12 C	0,08 M	0,07 G
0,06 A	0,01 G	0,05 O	0,10 M	0,08 N	-0,04 H
0,03 M	-0,03 K	0,03 K	0,10 N	0,04 A	-0,04 K
0,03 N	-0,05 H	-0,03 M	-0,03 H	0,03 H	-0,07 M
0,01 C	-0,08 C	-0,03 N	-0,06 K	-0,07 K	-0,07 N
-0,02 K	-0,19 E	-0,03 H	-0,07 O	-0,36 O	-0,09 O
-0,02 H	-0,30 O	-0,30 C	-0,27 E	-0,42 E	-0,29 C

Kā redzams, lielākā apgrozījuma korelācija ir zvejniecības nozarei, kam seko apstrādes rūpniecība un būvniecība līdz krīzei, bet elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, kā arī transports, glabāšana un sakari, kas spējuši saglabāt apgrozījuma pieaugumu arī pēc krīzes laikā. Lielākā negatīvā korelācija līdz krīzei ir elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, bet kopā ar krīzes ietekmi viesnīcu un restorānu nozarei.

⁸³ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

⁸⁴ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

Peļņas rādītāju korelācija ir ievērojami zemāka, ka norāda uz mazāku sakarību starp atbalstu un faktisko peļņu. Tas var būt saistīts ar faktu, ka atbalsts lielākoties saistīts ar ieguldījumiem, kas palielina nolietojumu un sekojoši uzņēmumu peļņu.

Darbinieku skaita un atbalsta korelācija ir izteiktākā elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādes nozarē un zvejniecības nozarē, savukārt ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes nozarēs korelācija ir negatīva. Tas visdrīzāk skaidrojams ar nozaru projektu specifiku, kur pozitīvā korelācija liecina par jaunām investīcijām, kas nodarbina vairāk cilvēku, bet negatīva – par to, ka investīcijas paaugstina tehnisko līmeni un aizvieto darbaspēku.

Ja ranžējam izvēlēto nozaru korelācijas koeficientus, iegūstam šādu apkopojumu:

Tabula Nr. 19. Finansējuma saņemšanas korelācija ar prioritāro apakšnozaru finansējuma saņēmēju finanšu rādītājiem, 2004.-2008.un 2004.-2009.gadā, ranžējot pēc augstākās korelācijas⁸⁵

2004.-2009. gadi			2004.-2008. gadi		
Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums
0,39 15	0,65 30	0,65 30	0,47 31	0,44 31	0,65 30
0,20 31	0,64 34	0,40 2	0,47 15	0,29 15	0,43 2
0,06 20	0,25 15	0,40 31	0,14 28	0,12 28	0,36 31
0,02 28	0,09 31	0,29 15	0,01 20	0,01 20	0,29 15
-0,14 72	-0,04 28	0,09 20	-0,11 72	-0,15 72	0,13 20
-0,17 27	-0,10 20	0,02 28	-0,12 27	-0,26 24	0,06 28
-0,17 24	-0,12 72	-0,03 24	-0,12 2	-0,27 2	-0,05 24
-0,24 2	-0,20 27	-0,17 72	-0,27 24	-0,37 27	-0,16 72
-0,65 30	-0,22 2	-0,45 27	-0,65 30	-0,65 30	-0,26 27
-0,87 34	-0,26 24	-0,91 34	-0,98 34	-0,85 34	-0,91 34

Kā redzams tabulā, pārtikas produktu un dzērienu ražošana un elektrisko mašīnu un aparātu ražošana uzrāda lielākos korelācijas koeficientus, kamēr metālu ražošana, automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana un ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana uzrāda negatīvas korelācijas, kas norāda uz to, ka uzņēmumi, kas saņēmuši lielāko atbalstu, faktiski ir samazinājuši pašu kapitālu.

Individuālu uzņēmumu rādītāju korelāciju analīze pa plānošanas reģioniem

Lai novērtētu reģionālās atšķirības, novērtētas arī korelācijas starp atbalsta apjomu un uzņēmumu attīstības rādītājiem pa plānošanas reģioniem.

Pirmkārt dots projektu skaita apkopojums:

Tabula Nr. 20. Apstiprināto projektu skaits un atbalsta apjoms pa plānošanas reģioniem⁸⁶

	Projektu skaits	Atbalsta apjoms, milj. LVL
Latgale	447	19,94
Kurzeme	530	29,08
Rīgas reģions	1 082	48,63
Vidzeme	632	27,29
Zemgale	454	27,64

Kā redzams, Rīgas plānošanas reģions saņēmis atbalstu aptuveni divas reizes vairāk projektiem un aptuveni arī divas reizes lielāku kopējo atbalsta apjomu nekā citi plānošanas reģioni. Tas izskaidrojams ar kopējā uzņēmumu skaita atšķirībām reģionos.

⁸⁵ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

⁸⁶ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

Korelācijas koeficienti atbalstam ar uzņēmumu attīstības rādītājiem ir šādi:

Tabula Nr. 21. Uzņēmumu finanšu rādītāju korelācijas koeficienti pa plānošanas reģioniem⁸⁷

	2004.-2009. gadi			2004.-2008. gadi		
	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums	Apgrozījuma pieaugums	Peļņas pieaugums	Darbinieku skaita pieaugums
Latgale	0,26	-0,03	0,02	0,43	0,03	0,04
Kurzeme	0,22	0,12	0,21	0,27	0,20	0,26
Rīgas reģions	0,17	0,19	0,15	0,23	0,23	0,16
Vidzeme	0,15	0,17	0,11	0,18	0,16	0,10
Zemgale	0,03	0,00	0,08	0,09	-0,05	0,17

Kā redzams, Latgales uzņēmumiem ir vērojama lielāka sakarība starp atbalstu un apgrozījuma pieaugumu, bet diemžēl vismazākā sakarības starp atbalstu un peļņu. Lielākā sakarība starp atbalstu un peļņu novērojama Rīgā, bet lielākā ietekme uz nodarbinātību – Kurzemē.

3.6.3. Secinājumi

Analizējot uzņēmumu individuālos un nozaru kopējos attīstības rādītājus, secināms, ka ES SF atbalsta ietekme ir ļoti dažāda gan salīdzinot uzņēmumus, gan nozares. Kopumā sniegtais atbalsts korelē ar apgrozījuma, peļņas un darbinieku skaita pieaugumu, taču korelācija neliecina, ka ES atbalsts būtu svarīgākais skaidrojošais faktors tautsaimniecības attīstībā, lai arī liecina par pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecību. Ietekme uz konkrētām nozarēm ir dažāda, kas arī ir sagaidāms ņemot vērā plašo atbalsta aktivitāšu un mērķu klāstu un vērtējams katrā nozarē atbilstoši nozares attīstības mērķiem.

Ievērojot augstākminētos ierobežojumus, var secināt, ka:

1. Izvērtējot individuālu uzņēmumu sniegumu, secināms, ka laikā līdz krīzei lielāks atbalsts veicinājis apgrozījuma pieaugumu 20% uzņēmumu, peļņas pieaugumu 16% uzņēmumu un darbinieku skaita pieaugumu 10% uzņēmumu. Attiecīgi pārējos gadījumos apgrozījuma, peļņas un darbinieku skaita izmaiņas notikušas kādu citu iemeslu dēļ (nevis saņemtā ES finansējuma dēļ).
2. Krīzes ietekmē būtiska daļa atbalstīto uzņēmumu arī cietuši apgrozījuma un peļņas samazinājumus (kopējais finansējuma saņēmēju apgrozījums un peļņa 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, krities visās nozarēs, izņemot elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādi, kā arī izglītības nozari), kas nozīmē, ka atbalsts nav devis vēlamo efektu (nav nodrošinājis spilvena efektu krīzes laikā). Pēc autoru domām tas varētu būt skaidrojams ar kapacitātes paaugstināšanu šajos uzņēmumos laikā līdz krīzei, kas attiecīgi radīja lielākus zaudējumus situācijā pie straujas tirgus lieluma krišanās.
3. Reģionālā griezumā analīze liecina, ka lielākā sakarība (augstākā korelācija) starp atbalsta apjomu un apgrozījuma pieaugumu ir Latgalē, bet lielākā saistība (augstākā korelācija) starp atbalstu un peļņu bijusi Rīgas plānošanas reģionā.
4. Pa nozarēm lielākā saistība (augstākā korelācija) starp atbalstu un apgrozījumu ir zvejniecības nozarei, kam seko apstrādes rūpniecība un būvniecība līdz krīzei, bet elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, kā arī transports, glabāšana un sakari, kas spējuši saglabāt apgrozījuma pieaugumu arī pēc krīzes laikā; lielākā negatīvā korelācija līdz krīzei ir elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, bet kopā ar krīzes ietekmi viesnīcu un restorānu nozarei.

⁸⁷ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

5. Kopējais uzņēmumu saņemtā atbalsta apmērs ir absolūtās vienībās neliels attiecībā pret šo uzņēmumu apgrozījumu (piemēram, kopējais saņemtais atbalsts bijis tikai 4% apmērā no atbalsta saņēmēju apgrozījuma 2009.gadā, kas ir tikai 0,5% no visu uzņēmumu apgrozījuma) un tikai zvejniecības un elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādes sektoros pārsniedz 20% no atbalstīto uzņēmumu apgrozījuma. Tas nozīmē, ka saņemtais atbalsts ir pārāk mazs, lai būtiski izmainītu uzņēmumu darbību plašos sektoros kopumā.
6. Vērtējot 2004.-2006.gada rezultātus, redzams, ka lielākā daļa atbalsta ir piešķirta lauksaimniecības (aptuveni 1/3 daļa) un apstrādes rūpniecības uzņēmumiem (1/3 daļa), kā arī tirdzniecības sektora uzņēmumiem (kas lielākoties saistīti ar uzņēmējdarbības diversificēšanu, jo tirdzniecība kā tāda atbalstīta ir ļoti nedaudzās aktivitātēs). No izvēlētajām nozarēm lielākais atbalsts piešķirts pārtikas produktu un dzērienu ražošanai, koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanai un gatavo metālizstrādājumu ražošanai, kas arī ir trīs lielākie apstrādes rūpniecības sektori Latvijā. Tas parāda, ka lielākais atbalsts ir novirzīts sektoriem, kam jau pirms atbalsta bijusi lielākā kapacitāte un līdzekļi projektu ieviešanai.
7. Apgrozījuma ziņā atbalstu saņēmušo uzņēmumu izaugsme zvejniecībā, būvniecībā un veselības un sociālās aprūpes nozarē gadā vidēji ir bijusi būtiski augstāka nekā atbalstu nesaņēmušo uzņēmumu izaugsme; elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādes un finanšu starpniecības nozaru atbalstu saņēmušajiem uzņēmumiem ir gājis sliktāk nekā atbalstu nesaņēmušajiem uzņēmumiem. Būtu papildus jāpēta iemesli šādai situācijai, jo atšķirīgo ES finansējuma ietekmi dažādās nozarēs acīmredzami ietekmējuši individuāli apstākļi katrā nozarē.
8. Peļņas ziņā nozarēm, kurās iespējams salīdzināt izaugsmi, visās atbalstu saņēmušie uzņēmumi uzrādījuši straujāku izaugsmi nekā atbalstu nesaņēmušie, kas kopā ar dažādo ietekmi uz apgrozījumu liecina par to, ka atbalsts veicinājis ražošanas efektivitāti; būtiski gan atzīmēt, ka, gadījumos, kad saņemtā finansējuma rezultātā uzņēmums aktivizē darbību iekšējā tirgū, atbalsts var palīdzēt uzņēmumiem izkonkurēt nozares konkurentus, izspiežot tos no tirgus un palielinot peļņu uz to rēķina.
9. Pašu kapitāla ziņā īpaši sliktu rādītāju uzrāda viesnīcu un restorānu nozares atbalstītie uzņēmumi, kas visdrīzāk saistīts ar spēcīgu un agru krīzes ietekmi; vislabākos rādītājus uzrāda veselības un sociālās aprūpes nozares atbalstītie uzņēmumi.
10. Darbinieku skaita ziņā transporta, glabāšanas un sakaru un apstrādes rūpniecības sektoros atbalstītie uzņēmumi uzrādījuši strauju darbaspēka pieaugumu attiecībā pret neatbalstītajiem uzņēmumiem.
11. Ievada ziņojumā definētajos prioritārajos rūpniecības sektoros koksnes un koksnes produktu, kā arī pārtikas un dzērienu un automašīnu un piekabju ražošanas nozaru atbalstītajiem uzņēmumiem apgrozījuma ziņā veicies ievērojami labāk nekā neatbalstītajiem, bet biroja tehnikas un datoru un gatavo metālizstrādājumu nozarēs neatbalstītie uzņēmumi auguši ātrāk.
12. Saskaņā ar ievada ziņojumu definētajās prioritārajās nozarēs pašu kapitāla ziņā mežsaimniecības, kokmateriālu sagatavošanas nozares neatbalstītie uzņēmumi ir strauji auguši, bet atbalstītie uzņēmumi auguši daudz pieticīgāk; no veiksmīgākajām nozarēm jāatzīmē koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana un automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana, kur atbalstītie uzņēmumi parādījuši straujāku izaugsmi nekā neatbalstītie.
13. Darbinieku skaita un atbalsta korelācija ir izteiktākā elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādes nozarē un zvejniecības nozarē, savukārt ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes nozarēs korelācija ir negatīva.

3.7. Uzņēmumu viedoklis par saņemto ES finansējumu

3.7.1. Metodoloģija

Kvantitatīvas informācijas iegūšanai, lai noskaidrotu ES SF finansējuma ietekmi uz uzņēmējdarbību un uzzinātu projektu realizētāju viedokli par finansējuma jomu saskaņību ar vajadzībām un piedzīvotajiem šķēršļiem, veikta uzņēmumu telefoniska aptauja.

Kopumā tika saņemtas atbildes no 334 respondentiem. Izlase tika veidota, ievērojot respondentu sabalansētību starp atbalsta aktivitātēm, kā arī pārstāvētajiem plānošanas reģioniem un nozarēm. Tā rezultātā ar ticamības līmeni 95% pie ģenerālkopas 2818 tika sasniegts pieļaujamais 5% statistiskās kļūdas līmenis.

Aprēķini veikti pēc formulas:

$$x = Z(c/100)^2 r(100-r)$$

$$n = \frac{N \cdot x}{((N-1)E^2 + x)}$$

$$E = \text{Sqrt}[\frac{(N-n)x}{n(N-1)}], \text{ kur}$$

N – ģenerālkopas lielums;

x – starprezultāts;

Z(c/100) – kritiskā vērtība ticamības līmenim c;

n – izlases lielums

r – atbilžu daļa, par ko ir interese

E – statistiskā kļūda

Aptaujas anketā iekļauti desmit jautājumi par 2004.-2006.gada plānošanas periodu, kā arī divi jautājumi par šobrīd un nākotnē pieejamo finansējumu. Anketa aplūkojama izvērtējuma Pielikumā Nr. 4.

Anketā iekļautais termins „birokrātiskie procesi” nav sīkāk detalizēts, jo pēc autoru domām respondenti nespētu nosaukt konkrētus procesus par 2004.-2006.gada plānošanas periodu, kas bijuši vistraucējošākie (pēc autoru domām šāds risks pastāv laika nobīdes dēļ – t.i. ir iespējams, ka respondenti uz šo jautājumu sniegtu atbildes, kas pamatotas ar vispārējo sabiedrības noskaņojumu krīzes laikā nevis kritiski atskatītos uz 2004.-2006.gada plānošanas periodu).

Anketēšanas rezultāti izmantoti arī kā sekundārie dati citu izvērtējuma jautājumu analīzē.

3.7.2. Izvērtējums

2004.-2006.g. periodā saņemto ES SF līdzekļu ietekme uz uzņēmumu izaugsmi

Pēc uzņēmumu domām saņemtais atbalsts kopumā vērtējams kā pozitīvs, jo ir atstājis labvēlīgu ietekmi uz uzņēmumu izaugsmi. Kopumā 71% aptaujāto respondentu atzinuši, ka saņemtā finansējuma ietekme bijusi pozitīva vai drīzāk pozitīva, un tikai 6% to novērtēja kā negatīvu vai drīzāk negatīvu.

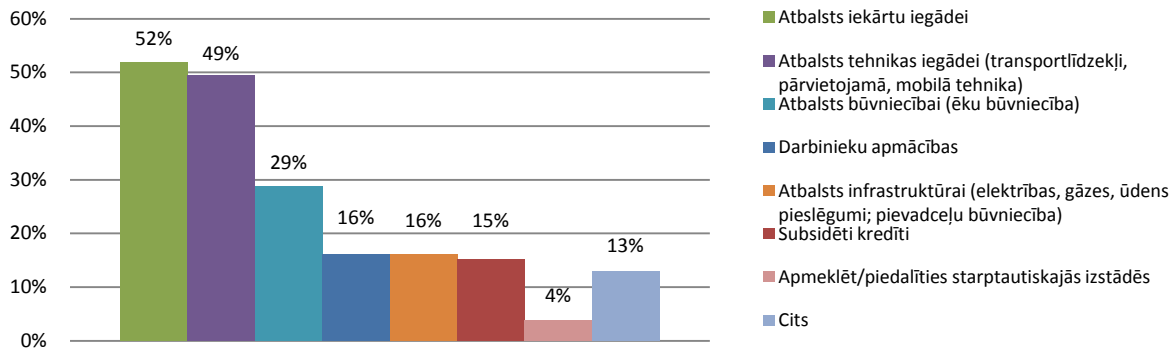
Vispozitīvāk saņemtā finansējuma iespaids vērtēts aktivitātēs „2.4.2. Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”, „4.11.4. Atbalsts ražotāju organizācijām” un „4.10.1. Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un mārketinga uzlabošana”.

Vismazāk pozitīvi saņemtā finansējuma iespaids vērtēts aktivitātēs „3.3.3. Uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības attīstība, iekļaujot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalstu invalīdiem”, „2.3.1. Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos” un „3.1.2. Aktīvie nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem”.

Saņemtā finansējuma atbilstība uzņēmuma vajadzībām

Lai gan uzņēmumu un citu organizāciju vajadzības bijušas dažādas katrā atbalsta aktivitātē, vērojama kopēja tendence atsevišķām vajadzībām būt biežākām nekā citām. Attiecīgi lielam uzņēmumu skaitam bijusi interese par iekārtu un tehnikas iegādi, kā arī atbalstu būvniecībai.

Attēls Nr. 56. Uzņēmumu vajadzības, kuru apmierināšanai uzņēmumu piesaistījuši finansējumu, % no visiem finansējuma saņēmējiem⁸⁸

Minētās vajadzības tika lielākoties apmierinātas, pozitīvu vērtējumu par saņemtā finansējuma atbilstību vajadzībām paužot 72% respondentu. Tikai 4% no visiem respondentiem uzskatīja atbilstību par zemu vai drīzāk zemu.

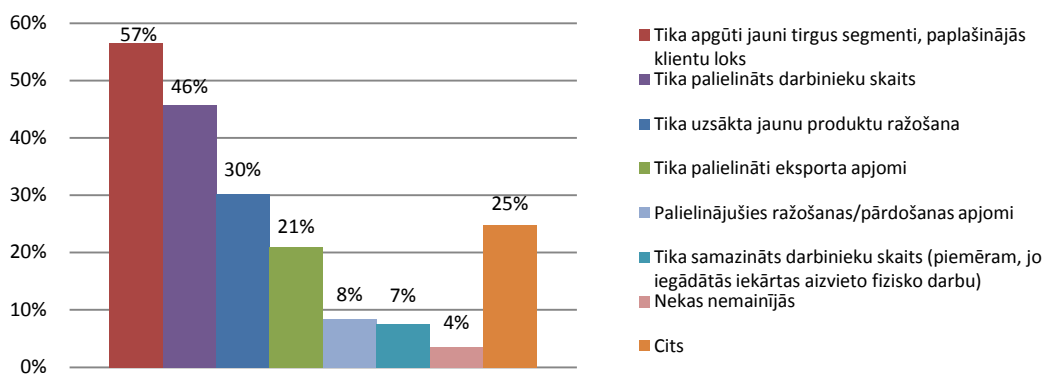
Aktivitātes ar vispozitīvāko respondentu vērtējumu par finansējuma atbilstību vajadzībām bija „2.4.2. Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”, „4.11.4. Atbalsts ražotāju organizācijām” un „4.4.6. Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana”.

Aktivitātes ar visnegatīvāko respondentu vērtējumu par finansējuma atbilstību vajadzībām bija „2.3.2. Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai”, „4.3.2. Lauksaimniecības produktu pārstrādes būvju jaunbūve, rekonstrukcija un renovācija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde” un „4.4.5. Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana”.

Būtiskās izmaiņas, ko saņemtais finansējums ienesis uzņēmumā

Biežākā uzņēmumu veiktā izmaiņa saņemtā finansējuma rezultātā bijusi jaunu tirgus segmentu apgūšana, kā arī darbinieku skaita palielināšana. Apmēram trešdaļa respondentu uzsvēra, ka tika uzsākta jaunu produktu ražošana (tādējādi radītas inovācijas). 21% visu respondentu veica eksporta apjomu palielināšanu. 4% no finansējuma saņēmējiem atzinuši, ka saņemtā finansējuma rezultātā nav notikušas izmaiņas uzņēmuma darbībā.

Attēls Nr. 57. Veiktas būtiskas izmaiņas uzņēmuma darbībā saņemtā finansējuma rezultātā, % no visiem finansējuma saņēmējiem⁸⁹

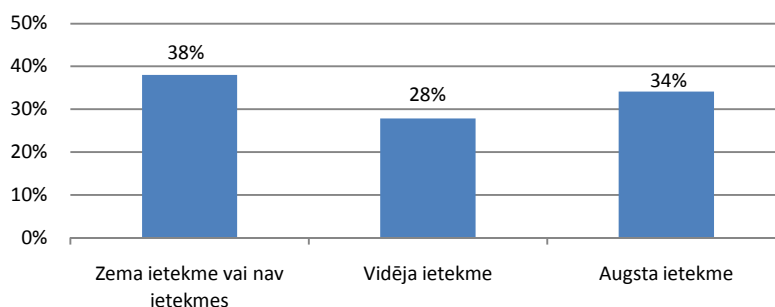
⁸⁸ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

⁸⁹ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

Saņemtā finansējuma ietekme uz ekonomiskās krīzes pārvarēšanu

Aptuveni līdzīga proporcija finansējuma saņēmēju uzskata, ka saņemtā ES SF finansējums ir palīdzējis un nav palīdzējis pārvarēt ekonomisko krīzi – attiecīgi 34% un 38%.

Attēls Nr. 58. Vērtējums par ES SF ietekmi uz uzņēmuma spēju pārvarēt ekonomisko krīzi, % no respondentu skaita⁹⁰

Vispozitīvāk saņemtā finansējuma ietekme uz uzņēmumu spēju pārvarēt krīzi novērtēta aktivitātēs „4.11.4. Atbalsts ražotāju organizācijām”, „2.2.3. Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai” un „4.3.2. Lauksaimniecības produktu pārstrādes būvju jaunbūve, rekonstrukcija un renovācija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde”.

Visnegatīvāk saņemtā finansējuma ietekme uz uzņēmumu spēju pārvarēt krīzi novērtēta aktivitātēs „2.4.2. Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”, „4.4.6. Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana” un „3.3.3. Uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības attīstība, iekļaujot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalstu invalīdiem”. 4.4.6. aktivitātes un 3.3.3. aktivitātes zemais vērtējums gan jāvērtē ar piesardzību, jo šīm aktivitātēm ir tikai pastarpināta ietekme uz kvantificējamām uzņēmējdarbības finanšu rezultātiem.

Saņemtā finansējuma atbalsta intensitātes apmērs

Lielākā daļa finansējuma saņēmēju uzskata, ka saņemtā atbalsta intensitāte ir apmierinoša vai drīzāk apmierinoša (59%), bet tikai 8% uzskata, ka tā ir zema.

Atbalsta intensitāti vispozitīvāk vērtēja respondenti aktivitātēs „2.4.2. Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”, „4.11.4. Atbalsts ražotāju organizācijām” un „4.4.6. Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana”.

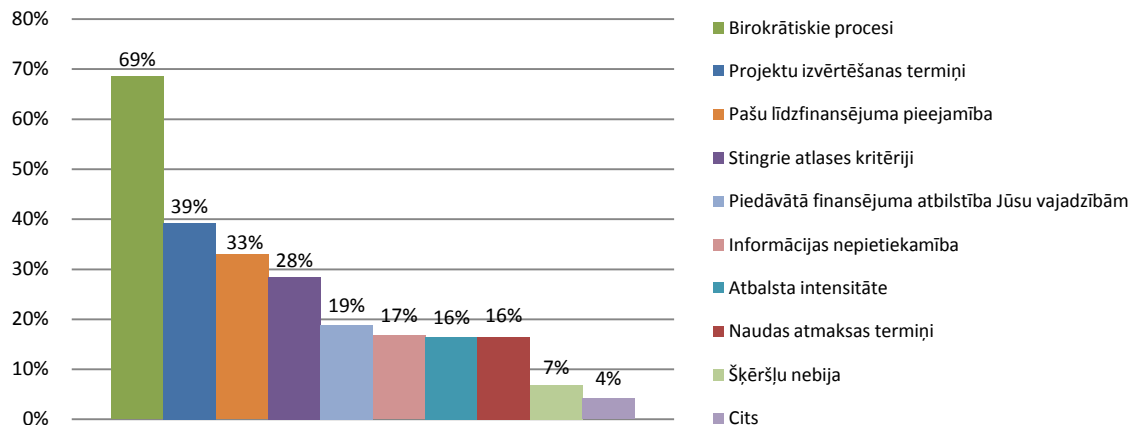
Atbalsta intensitāti visnegatīvāk vērtēja respondenti aktivitātēs „2.3.1. Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos”, „2.3.2. Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai” un „4.4.3. Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvu aktivitāšu dažādošana”.

Galvenie šķēršļi veiksmīgai ES SF apguvei

Kā būtiskākais identificētais šķērslis ES SF apguvei konstatēti birokrātiskie procesi (to par šķērslī minējuši 69% respondentu). Nākošie būtiskākie šķēršļi ir projektu izvērtēšanas termiņš un sava līdzfinansējuma pieejamība, kā arī stingrie atlases kritēriji (uzņēmumu atbilstība noteiktajiem atlases kritērijiem). 7% respondentu uzsvēruši, ka būtisku šķēršļu finansējuma apgūvē nav.

⁹⁰ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

Attēls Nr. 59. Būtiskākie šķēršļi ES SF apguvei, % no respondentu skaita⁹¹

levērojami retāk minēti tādi šķēršļi kā naudas atmaksas termiņi un atbalsta intensitāte, kā arī informācijas nepietiekamība. Gan būtiskākie, gan mazāk būtiskie šķēršļi vērojami līdzīgās proporcijās dažādās atbalsta aktivitātēs.

Atbilde uz šo jautājumu saskaņā ar atbildēm papildus uzdotā jautājumā par birokrātiskajiem procesiem, kurā 52% respondentu norādīja uz augstu vai drīzāk augstu birokrātijas līmeni.

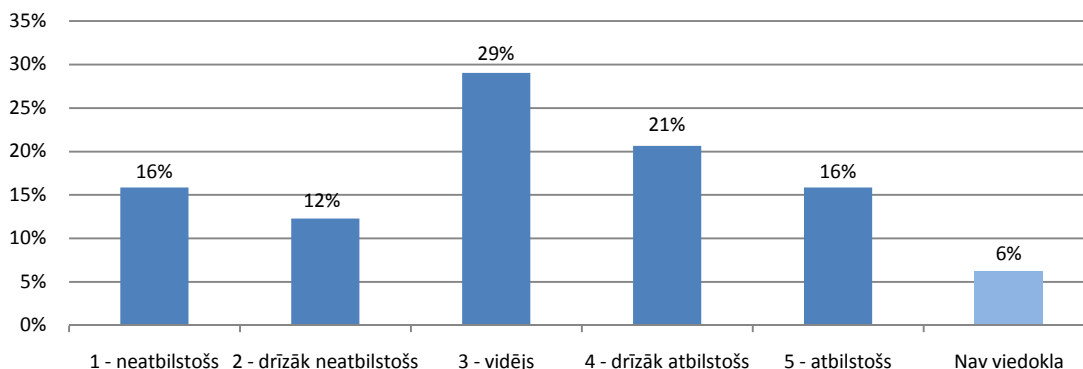
Projekta pieteikumu sagatavošana

Tika noskaidrots, ka 53% no finansējuma saņēmējiem projekta pieteikumus rakstījuši izmantojot konsultantu pakalpojumus, bet 13% daļēji izmantojot konsultantu pakalpojumus. Pārējie uzņēmumi projektu pieteikumus rakstījuši pašu spēkiem vai izmantojot pazīstamu cilvēku palīdzību.

Vērtējums par šobrīd un pēdējo divu gadu laikā pieejamo ES SF atbilstību uzņēmuma vajadzībām

Vērtējums par šobrīd pieejamo ES SF atbilstību uzņēmuma vajadzībām nav viennozīmīgs. Daļa uzņēmumu uzskata, ka šī brīža piedāvājums ir atbilstošs vai drīzāk atbilstošs (37%), bet gandrīz tik pat liela daļa uzskata, ka tas ir neatbilstošs vai drīzāk neatbilstošs (28%).

Attēls Nr. 60. Vērtējums par šobrīd un pēdējo divu gadu laikā pieejamo ES SF atbilstību uzņēmuma vajadzībām, % no respondentu skaita⁹²

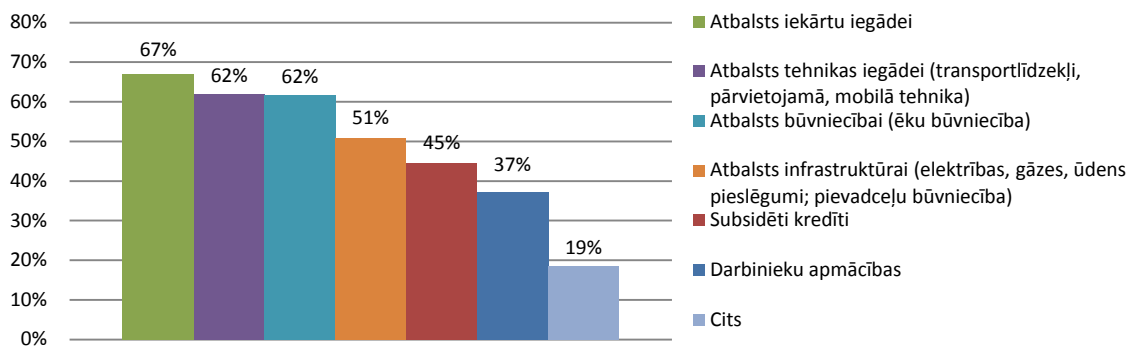
Šāda situācija skaidrojama ar uzņēmumu dažādām vajadzībām un iespējams arī atšķirīgu pieejamās informācijas daudzumu un kvalitāti.

⁹¹ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

⁹² Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

Lielākajai daļai uzņēmumu galvenā nepieciešamība šobrīd (līdzīgi kā iepriekš) ir pēc iekārtu un tehnikas iegādes, kā arī atbalsta būvniecībai. Salīdzinoši zemāka nepieciešamība (un tomēr tāpat būtiska – 37%) ir pēc darbinieku apmācībām.

Attēls Nr. 61. Uzņēmumu vajadzības, kam būtu vajadzīgs ES SF atbalsts, % no respondentu skaita⁹³

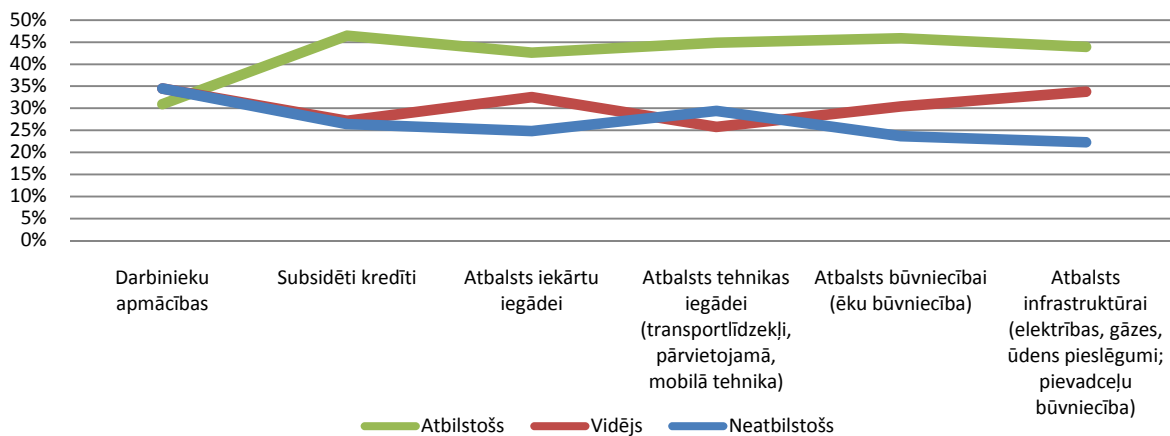

Starp citām finansējuma vajadzībām tika minēts, piemēram, dalība starptautiskās izstādēs, darba samaksas finansēšana, jaunu produktu izstrādes veicināšana, zemes iegāde, ēku renovācija (kas pēc autoru domām pieskaitāma būvniecības kategorijai) u.c.

Ņemot vērā iepriekš minētos datus, iespējams veikt salīdzinājumu starp sniegto vērtējumu par pieejamā finansējuma atbilstību vajadzībām atbilstoši attiecīgo uzņēmumu paustajām vajadzību kategorijām (piemēram, iespējams noskaidrot, cik augsta ir apmierinātība ar piedāvājumu uzņēmumiem, kuru vajadzības ir subsidēti kredīti vai arī vajadzības ir atbalsts būvniecībai).

Attiecīgi attēlā zemāk konstatējams, ka tikai vienā no vajadzību kategorijām (darbinieku apmācības) attiecīgie uzņēmumi, kas norādījuši šādu vajadzību, ir kopumā pieejamā finansējuma pieejamību novērtējuši negatīvi.

Attēls Nr. 62. Uzņēmumu vērtējums par pieejamā finansējuma atbilstību vajadzībām atbilstoši vajadzību kategorijām, % no respondentu skaita katrā vajadzību kategorijā⁹⁴

Var secināt, ka uzņēmumi kopumā ir apmierināti ar pieejamo finansējumu neatkarīgi no vajadzību veida. Vienīgais izņēmums ir darbinieku apmācības, attiecībā uz ko vērojama neapmierinātība uzņēmumu vidū (70% respondentu šīs vajadzības apmierināšanu vērtē kā neatbilstošu vai vidēji atbilstošu, bet 30% kā atbilstošu). Šie anketēšanas rezultāti skatāmi kontekstā ar izvērtējuma 3.2.2. sadaļu, kurā konstatēts, ka cilvēkkapitālam un inovācijām piešķirts proporcionāli zems finansējuma apjoms no kopējā ES finansējuma. Attiecīgi var secināt, ka respondentu neapmierinātība ar darbinieku apmācību vajadzības apmierināšanu saskan ar 3.2.2. sadaļā konstatēto, tai pat laikā veiktā aptauja neļauj izdarīt šāda veida secinājumus par inovāciju atbalstu.

⁹³ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

⁹⁴ Autoru aprēķins, izmantojot aptaujas datus.

3.7.3. Secinājumi

1. Vairums finansējuma saņēmēju (71%) uzskata, ka saņemtajam finansējumam bijusi pozitīva ietekme uz uzņēmuma attīstību, vienlaicīgi nav pārliecības, ES SF finansējumam bija būtiska ietekme krīzes pārvarēšanai (finansējuma saņēmēji to vērtē neviennozīmīgi).
2. Saņemtais finansējuma palīdzējis apgūt jaunus tirgus segmentus un radīt jaunus produktus, tādējādi palielinot uzņēmumu iespējas dažādos tirgos, tomēr tikai nelielam skaitam finansējuma saņēmēju pēc finansējuma saņemšanas palielinājies ražošanas/pārdošanas apjoms. Tas nozīmē, ka uzņēmumi diversificējuši produkcijas klāstu un klientu loku, bet nav paaugstinājuši kapacitāti.
3. Uzņēmumi pozitīvi izteikušies par savu vajadzību apmierināšanu (72% pozitīvs vērtējums), norādot, ka galvenās vajadzības 2004.-2006.gada periodā bija saistītas ar iekārtu un tehnikas iegādi, kā arī būvniecību. Šīs pašas vajadzības saglabājušās arī 2007.-2013.gada plānošanas periodā. Uzņēmumi uzskata, ka 2007.-2013.gada plānošanas perioda ES SF finansējuma piedāvājums kopumā ir atbilstošs vajadzībām, neskaitot finansējumu darbinieku apmācībām – tiek uzskatīts, ka finansējuma piedāvājums darbinieku apmācībām ir kopumā neatbilstošā līmenī (35% finansējuma saņēmēju uzskata, ka tas ir neatbilstošā līmenī, bet 30%, ka atbilstošā).
4. Uzņēmumi par galvenajiem šķēršļiem finansējuma apguvei uzskata birokrātiskos procesus, tomēr izvērtējumā nav bijis iespējams sīkāk detalizēt, kuri birokrātiskie procesi ir būtiskākie. Tāpat nozīmīgi šķēršļi ir projektu vērtēšanas termiņi, pašu līdzfinansējuma pieejamība un stingrie atlases kritēriji. Starp būtiskākajām problēmām 2004.-2006.gada periodā netiek minēta atbalsta intensitāte, kura tiek kopumā uzskatīta pieņemamā līmenī.

3.8. Citu ES dalībvalstu pieredze ES SF aktivitāšu uzņēmējdarbības attīstībai organizēšanā

3.8.1. Metodoloģija

ES dalībvalstu pieredzes analīzē, lai noskaidrotu ES SF atbalstu uzņēmējdarbības attīstībai, sniegtas atbildes uz šādiem jautājumiem:

1. kāda ir metodoloģija finansējuma piešķiršanas prioritāšu noteikšanai;
2. kāds ir finansējuma sadalījums, atkarībā no atbalstāmo aktivitāšu atbalsta veida un atbalsta satura;
3. kāds ir faktiskā finansējuma apguve pa gadiem;
4. kādā ir finansējuma apguve nozaru griezumā;
5. kāda ir katras valsts populārākās atbalsta aktivitātes;
6. kāda ir SF ietekme uz valstu ekonomikas attīstību.

Šie jautājumi atbildēti, analizējot datus par piecām valstīm – Latviju, Lietuvu, Igauniju, Slovākiju un Īriju. Dati tika iegūti, personiski kontaktējot ar šo valstu finanšu ministriju pārstāvjiem. Papildus tam tika veikta ES veikto pētījumu analīze un izmantoti ES apkopotie dati par SF līdzekļu izlietojumu.

Ļoti ierobežota un grūti ar citām valstīm salīdzināma informācija tika saņemta no Īrijas un Slovākijas pārstāvjiem. Tādejādi pie šo valstu analīzes plaši tika izmantota ES apkopotā informācija. Tas sniedza iespēju šajā izvērtējuma sadaļā skartās tēmas aplūkot plašākā jeb ES 10 dalībvalstu kontekstā. Labās prakses piemēri tika identificēti Eiropas Komisijas interneta vietnē, kura veltīta reģionālās attīstības politikai⁹⁵.

3.8.2. Izvērtējums

Prioritātes un mērķa rādītāji

Igaunijā, Latvijā un Lietuvā izstrādāti vienotie programmdokumenti, kuru ietvaros izvirzītas dažādas prioritātes un aktivitātes uzņēmējdarbības un inovācijas atbalstam. Savukārt Slovākija un Īrija attīstījusi atsevišķas darbības programmas uzņēmējdarbības un inovāciju atbalstam.

Par Igaunijas vienotā programmdokumenta izstrādi galvenā atbildīgā bijusi Finanšu ministrija. Savukārt citas ministrijas bijušas atbildīgas par situācijas aprakstu, prioritāšu izvirzīšanu un aktivitāšu plānošanu. Vienotais programmdokuments ticis izstrādāts, ņemot vērā ex-ante novērtējumu, kuru veikusi Tallinas Tehniskā Universitāte un Tartu Universitāte. Vienotā programmdokumenta izstrādē tikuši iesaistīti arī sadarbības partneri – pašvaldības, profesionālās asociācijas un NVO pārstāvji⁹⁶. Līdzīgi tika izstrādāti arī Lietuvas⁹⁷ un Latvijas vienotie programmdokumenti⁹⁸ un Īrijas - produktivitātes sektora darbības programma. Var secināt, ka dokumentu izstrādes metodoloģijas būtiski neatšķīrās.

Visām piecām valstīm izvirzītajās prioritātēs un/vai pasākumos ir daudz kopīga (skatīt tabulu zemāk). Tomēr ir atšķirības – Latvijai nav pieminēts tūrisms, Lietuvai un Slovākijai – inovācijas.

95 http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm

96 Estonian National Development Plan of EU Structural Funds. Single Programming Document 2004 – 2006.

97 Single Programming Document of Lithuania 2004 – 2006.

http://www.esparama.lt/ES_Paramam/angliskas_medis/spd_for_2004_2006_tree/publicity_measures/publications/files/SPD.pdf

98 Latvijas Attīstības plāns (Vienotais programmdokuments) 1. mērķa programma 2004.–2006.gadam

Tabula Nr. 22. Uzņēmējdarbības atbalsta prioritātes un to virzieni⁹⁹

<p>Latvija. „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana” (VPD prioritāte):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. atbalsts inovāciju attīstības veicināšanai 2. uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība; 3. atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai; 4. finansējuma pieejamības uzlabošana mazajiem un vidējiem uzņēmumiem; 5. atbalsts zinātnisko pētījumu veicināšanai. 	<p>Igaunija. „uzņēmumu konkurētspēja” (VPD prioritāte):</p> <ul style="list-style-type: none"> • biznesa attīstība; • biznesa infrastruktūras attīstība; • izpētes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas veicināšana; • tūrisma attīstība.
<p>Lietuva. „produktivitātes sektora attīstība”(VPD prioritāte):</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiešais atbalsts biznesam; • biznesa vides uzlabošana; • informācijas tehnoloģiju un pakalpojumu infrastruktūras attīstība; • publiskā tūrisma infrastruktūra un pakalpojumi. 	<p>Īrija. „produktivitātes sektors” (DP):</p> <ul style="list-style-type: none"> • ražošana; • izpēte, tehnoloģiju attīstība un inovācijas; • mārketingis; • jūras zvejniecības attīstība.

Savukārt tikai Īrijai ir pieminēts mārketingis un jūras zvejniecības attīstība.

Atbilstoši prioritātēm vislielākais mērķa rādītāju skaits tika izvirzīts Lietuvā. Tās produktivitātes sektora attīstībai tika noteikti 27 rādītāji. Tai seko Latvija ar 24 rādītājiem un Slovākija ar 18 rādītājiem. Vismazākais rādītāju skaits (15) ir Igaunijai.

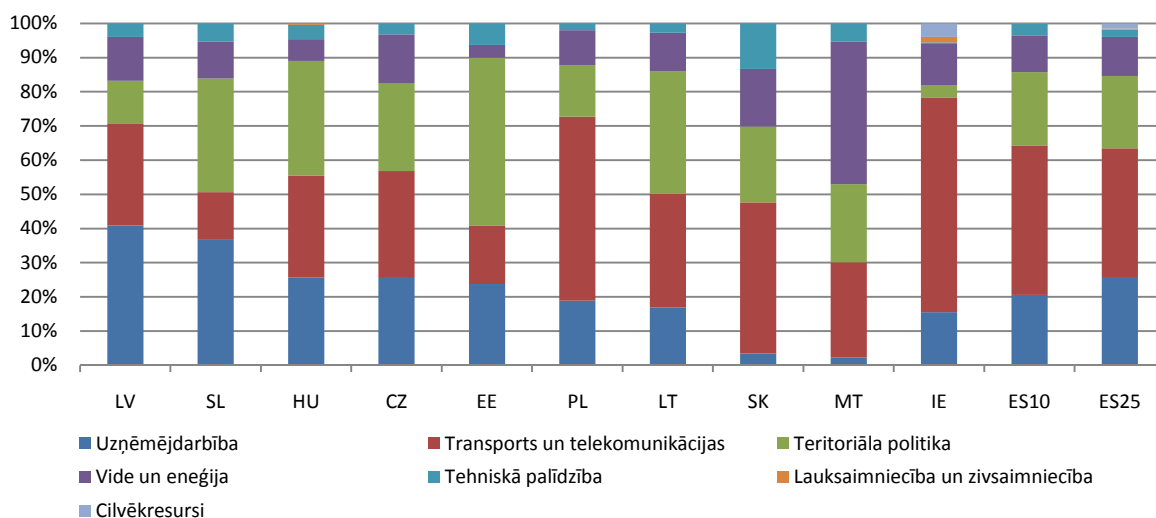
Vissabalansētākie rādītāji ir Slovākijai. Tā izvirzīja septiņus rezultātīvos, sešus iznākumu un piecus ietekmes rādītājus. Savukārt Latvijai, Igaunijai un Lietuvai mērķa rādītāju izvēlē ir bijuši dažādi fokusa virzieni. Latvijai dominē iznākumu rādītāji - 13 no 24. Tiem seko seši rezultātīvie un pieci ietekmes rādītāji. Lietuva visvairāk ir izmantojusi ietekmes rādītājus - 20 (no 27), tiem seko četri iznākumu un trīs rezultātīvie. Savukārt Igaunijai visvairāk bijuši rezultātīvie - 10 (no 15), četri iznākumu un viens ietekmes rādītājs.

Finansējuma sadalījums uzņēmējdarbības atbalstam

Latvija visvairāk no visām jaunajām ES dalībvalstīm ERAF līdzekļus veltīja uzņēmējdarbības veicināšanai (niekļaujot tūrismu). Tā uzņēmējdarbībai veltīja 40,9% no ERAF atvēlētajiem līdzekļiem.

⁹⁹ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

Attēls Nr. 63. ERAF līdzekļu izlietojums pa politikas jomām¹⁰⁰

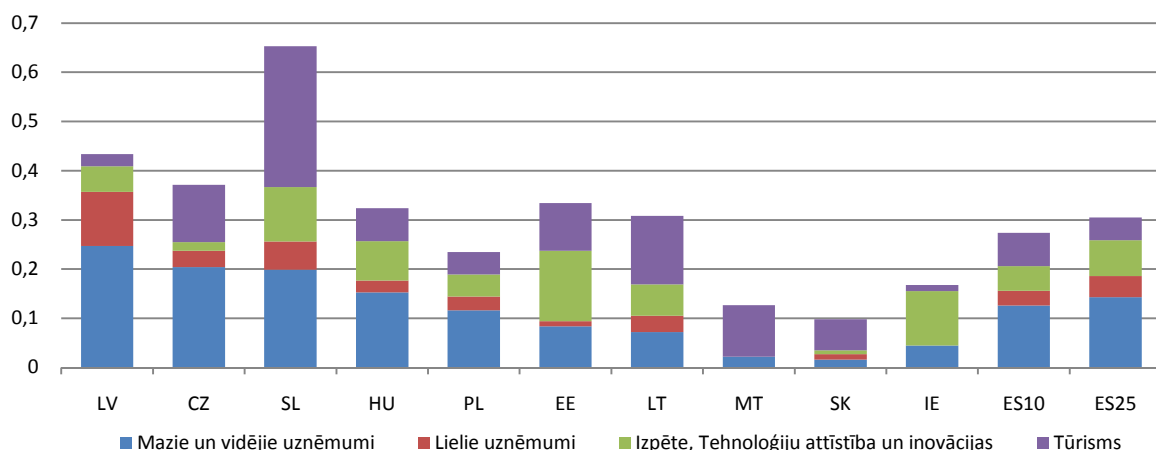
Piezīmes: Īrijai ERAF finansiālais atbalsts tika piešķirts laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam, savukārt citām valstīm no 2004. līdz 2006. gadam.

Nedaudz mazāk kā Latvija uzņēmējdarbībai (% no ERAF finansiālā atbalsta 2004.-2006.gada plānošanas periodā) veltījusi Slovēnija – 36,7% un Ungārija – 25,6%, Čehijas Republika – 25,5%. Igaunija uzņēmējdarbībai atvēlēja gandrīz divas reizes mazāk, t.i., 23,8%, bet Lietuva un Īrija (Īrija 2000.-2006.gada plānošanas periodā) vēl mazāk – 16,9% un 15,5%.

Salīdzinoši mazāks finansējums tika veltīts transportam un telekomunikācijām, kā arī teritoriālajai politikai. Transportam un telekomunikācijām tika veltīti 29,9% no ERAF, kas ir par 13,8% mazāk par vidējo ES jauno dalībvalstu rādītāja (43,7%). Līdzīgs novērojums ir arī attiecībā uz teritoriālo politiku, tai tika veltīti 12,4% līdzekļu jeb par 8,7% mazāk nekā ES 10 valstīm. Lietuva, Slovākija un Īrija visvairāk ERAF līdzekļus atvēlēja transportam un telekomunikācijām, t.i., 33,3%, 44,2% un 62,9%, bet Igaunija – teritoriālajai politikai (49,1%).

Latvija ir arī līdere starp ES jaunām dalībvalstīm uzņēmumu atbalstīšanā. Tā ir visvairāk, jeb 24,7% ERAF līdzekļu, veltījusi mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam. Šis rādītājs gandrīz vai divas reizes pārsniedz ES 10 vidējo rādītāju (12,6%). Latvijai seko Čehijas Republika (19,9%) un Slovākija (19,90%). Igaunija mazo un vidējo uzņēmumu atbalstam atvēlēja tikai 8,4% no ERAF finansējuma, bet Lietuva vēl mazāk, t.i., 7,2%.

Attēls Nr. 64. ERAF līdzekļu izlietojums uzņēmējdarbības atbalstam¹⁰¹

Piezīmes: Īrijai ERAF finansiālais atbalsts tika piešķirts laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam, savukārt citām valstīm no 2004. līdz 2006. gadam. Dati ir apkopoti līdz 2008. gada beigām.

¹⁰⁰ DG Regio data.

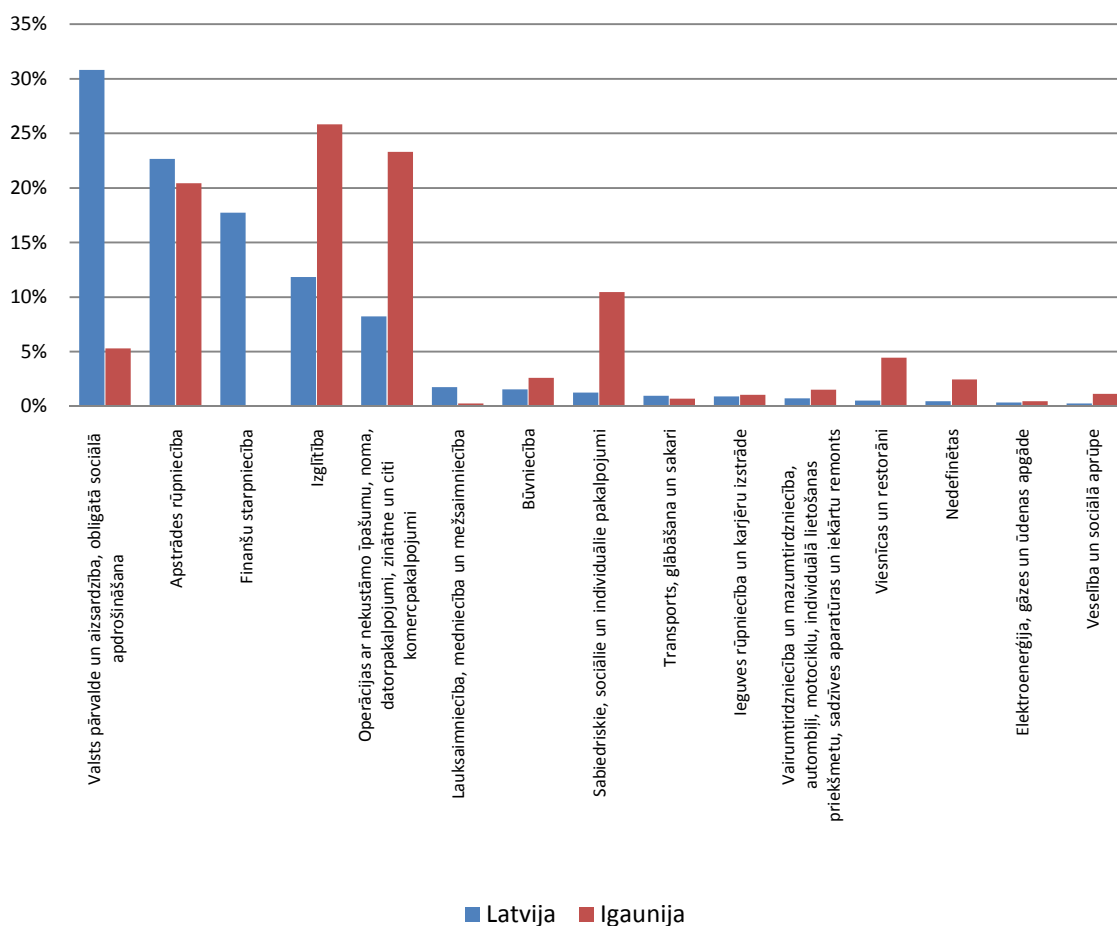
¹⁰¹ DG Regio data.

Latvija arī visvairāk atbalstīja lielos uzņēmumus, atvēlot tiem 11% no visiem ERAF piešķirtiem līdzekļiem, kas ir par trim reizēm vairāk nekā vidēji ES 10 (3,0%) valstis piešķir lielo uzņēmumu atbalstam. Latvijai seko Slovēnija – 5,7%. Latvijas kaimiņvalstis – Lietuva un Igaunija piešķir attiecīgi 3,3% un 1,0%. Savukārt Īrija vispār nepiešķir ERAF līdzekļus lielo uzņēmumu atbalstam.

Neskatoties uz lielo uzņēmējdarbības atbalstu, Latvija nav līdervalsts izpētes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas atbalstā. Tā piešķir šai uzņēmējdarbības attīstības jomai tikai 5,2% no ERAF līdzekļiem, vidēji ES 10 valstis izpētes, tehnoloģiju attīstības un inovāciju atbalstam piešķir 5,0%. Līdere šajā jomā ir Igaunija (14,3%), tai seko Slovēnija (11,1%) un Lietuva (6,4%), savukārt, Īrija izpētes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas atbalstam atvēlēja 11,0%.

Valsts pārvalde un aizsardzība, kā arī obligātā sociālā apdrošināšana sastāda 30,8% no uzņēmējdarbības atbalstam sniegtām aktivitātēm Latvijā. Šo īpatnību veido Latvijas SF līdzekļu uzskaites sistēma, kurā nav atšifrēti dati par LIAA administrēto SF līdzekļu piešķiršanu nozaru griezumā. Šī iemesla dēļ Igaunijas un Latvijas dati nav pilnībā salīdzināmi.

Attēls Nr. 65. ERAF līdzekļu izlietojums uzņēmējdarbības atbalstam pa nozarēm

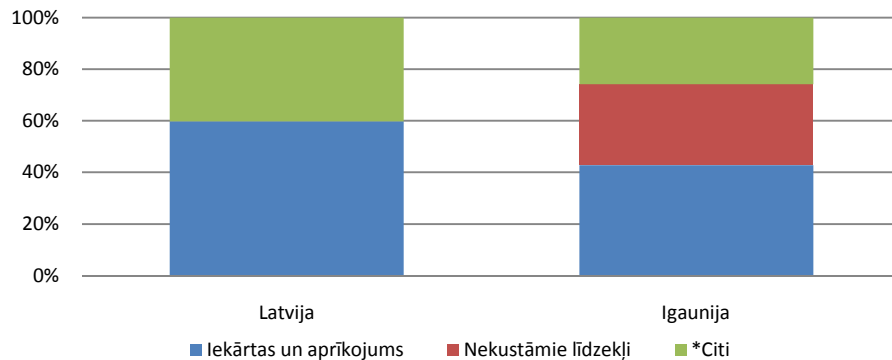
Piezīmes: Igaunijas dati ir apkopoti par Vienotā programmas dokumenta prioritāti "uzņēmumu konkurētspēja", Latvijas – "uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana".

Latvija visvairāk atbalstu uzņēmējdarbības sniegšanai ir novirzījusi apstrādes rūpniecības nozarēm. Tās ir saņēmušas 22,7% no kopējā prioritātes „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanas” finansiālā atbalsta, Igaunija – 20,4%. Tām seko finanšu starpniecības nozares – 17,7%, savukārt Igaunija šīm nozarēm nav piešķirusi atbalstu vispār. Igaunija visvairāk ir atbalstījusi izglītību, t.i., 25,8% no prioritātei „uzņēmumu konkurētspēja” paredzētajiem līdzekļiem.

Otro lielāko atbalstu – 23,8% – Igaunija ir sniegusi nozarēm, kuru uzņēmumi ir saistīti ar operācijām ar nekustamo īpašumu, nomu, datorpakalpojumiem, zinātni un citiem komercpakalpojumiem, bet Latvija šīm nozarēm – tikai 8,2%. Turklāt Igaunijas dati liecina, ka šo atbalstu pilnībā ir saņēmuši uzņēmumi, kas saistīti ar nekustamā īpašuma operācijām. Salīdzinoši daudz Igaunija ir atbalstījusi arī sabiedrisko, sociālo un individuālo pakalpojumu sniedzējus. Tie ir saņēmuši 10,5% atbalsta, savukārt Latvijā šīs nozares saņēmušas tikai 1,2%.

Latvijā 60% no ERAF paredzētiem līdzekļiem uzņēmējdarbības atbalstam tika izlietoti iekārtu un aprīkojumu iegādei.

Attēls Nr. 66. Piešķirtā atbalsta sadalījums pa aktīvu veidiem

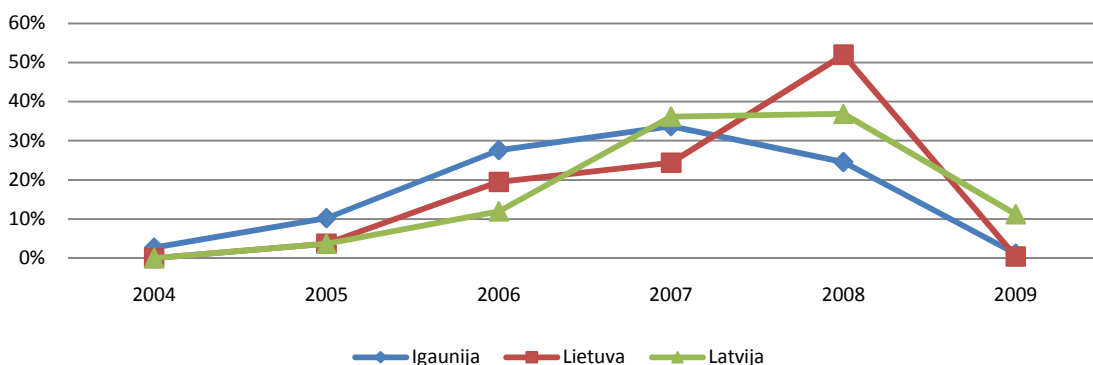
Piezīmes: Igaunijas dati ir apkopoti par Vienotā programmas dokumenta prioritāti „uzņēmumu konkurētspēja”, Latvijas – „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana”. Iedaļā „citos” nav iekļautas pozīcijas, kuras ir saistītas ar investīcijām cilvēkkapitālā.

Savukārt Igaunijā šo aktīvu iegādei tika izlietoti 43% jeb par 17% mazāk nekā Latvijā. Igaunija atšķirībā no Latvijas atbalstīja nekustamo līdzekļu iegādi, atvēlot tiem 31% no kopēja atbalsta.

Uzņēmējdarbības atbalsts un tā instrumenti

Salīdzinot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas datus par finansējuma izlietojumu uzņēmējdarbības atbalstam pa gadiem, var secināt, ka Igaunija ir sākusi līdzekļus apgūt visātrāk, t.i., jau 2004. gadā, bet Latvija un Lietuva tikai 2005. gadā.

Attēls Nr. 67. ERAF līdzekļu izlietojums uzņēmējdarbības atbalstam pa gadiem

Piezīmes: Igaunijas dati ir apkopoti par Vienotā programmas dokumenta prioritāti „uzņēmumu konkurētspēja”, Latvijas – „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana”, Lietuvas – “produktivitātes sektora attīstība”.

Turklāt Igaunijas sniegtais atbalsts pa gadiem, t.i., līdzekļu izlietojums pa gadiem, ir vienmērīgāks par Latvijas un Lietuvas līdzekļu izlietojumu. Igaunija visvairāk jeb 34% uzņēmējdarbības atbalstam paredzētos līdzekļus izlietoja 2007. gadā, 28% – 2006. gadā, 25% – 2008. gadā. Savukārt Latvijā visvairāk jeb 37% izlietoja 2008.

gadā, 36% – 2007. gadā. Visvienmērīgākais izlietojums ir Lietuvai, Lietuva 2008. gadā izlietoja 52% uzņēmējdarbības atbalstam paredzētos līdzekļus.

Aplūkojot tikai finanšu krīzes gadus – 2008. un 2009. gadu –, var secināt, ka visvairāk šajos gados atbalstu piešķīra Lietuva (52% – 2008. gadā un 0% – 2009. gadā). Tai seko Latvija – (37% – 2008. gadā un 11% – 2009. gadā), pēc tās seko Igaunija (25% – 2008. gadā un 1% – 2009. gadā). Var secināt, ka 2009. gadā Latvijā šie finanšu līdzekļi nodrošināja būtisku naudas plūsmu brīdi, kad būtiski saruka kopējais naudas daudzums ekonomikā.

Analizējot tikai ar uzņēmējdarbību un inovācijām saistītus politikas plānošanas dokumentus, starptautiska pētnieku komanda, Dāņu Tehnoloģiju Institūta vadībā, secināja, ka visās ES valstīs uzņēmējdarbības atbalsta politikas mērķi bija paaugstināt produktivitāti un starptautisko konkurētspēju¹⁰². Lielāka daļa no ES dalībvalstīm atbalsta sniegšanā nefokusējas uz atsevišķām nozarēm, bet izvēlējas plašāku atbalsta sniegšanas fokusu. Piemēram, Latvija, Igaunija, Somija, Īrija un Francija par atbalsta mērķa saņēmēju izvēlējas P&A intensīvās nozares, savukārt, Vācija, Malta un Somija – uz eksportu orientētas nozares. Atsevišķas valstis papildus šai pieejai atbalstīja arī atsevišķas nozares. Piemēram, Čehijas Republika – radošās industrijas (mārketingis, dizains un konsultācijas); Īrija – IKT, biotehnoloģijas, farmācija un veselības aprūpe; Malta – IKT; Igaunija – biomedicīna un materiālu tehnoloģijas¹⁰³.

Latvijas uzņēmējdarbības atbalsta politikas instrumenti līdzinās Igaunijas, Itālijas un Luksemburgas atbalsta politikas instrumentiem. Vismaz politikas dokumentos šīs valstis vairāk fokusējas uz P&A un inovāciju attīstību, mazāk uz ārvalstu tiešo investīciju piesaisti. Šīs valstis inovāciju atbalstam izmanto grantus, sadarbību veicinošos instrumentus, partnerības, zinātnes parkus/centrus un klāstera iniciatīvas, bet neizmanto ar uzņēmumu kapitālu saistītus instrumentus, nodokļu un zināšanu pārnese instrumentus. Uzņēmējdarbības atbalstam plaši lieto grantus, konsultācijas pakalpojumus un inkubatorus, savukārt, neizmanto tīklus un klāstera iniciatīvas¹⁰⁴.

Latvijas uzņēmējdarbības atbalsta politika tika vērsta uz sadarbības veicināšanu starp dažādu uzņēmējdarbības sektoru un pielietojamās zinātnes pārstāvjiem. Uzņēmējdarbības vides atbalsts lielākoties tika vērsts uz tiešo atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem. Galvenais netiešais atbalsta instruments – biznesa infrastruktūras modernizācija. Starptautiskā pētnieku komanda secina, lai gan tika sniegts būtisks atbalsts inovācijām, inovācijas vēl joprojām sastāda maznozīmīgu daļu Latvijas IKP¹⁰⁵.

Latvijā ES piešķirto līdzekļu izlietojumā liela uzmanība tika pievērsta finanšu vadībai un labi definētām procedūrām. Pētnieki secina, ka lielāks fokuss tika pievērsts finanšu datu korektumam, monitoringa un datu sniegšanai, nevis iznākumiem un rezultātiem. Latvijā, salīdzinot ar citām ES jaunām dalībvalstīm, tika novērotas ieilgušas procedūras un nepietiekams elastīgums ES SF izlietojumā. ES SF apguve veicināja lielāku caurspīdīguma un atbildības kultūru, kā arī palielināja mērķa grupu iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā un starpministriju sadarbību¹⁰⁶.

Latvija no visām ES 10 valstīm visvairāk uzņēmējdarbības atbalstīšanai izmantoja tiešos atbalsta instrumentus, t.i., tiešu finansiālu atbalstu kādam uzņēmumam. Savukārt Igaunija – netiešos atbalsta

102 Holm-Pedersen, Mikkel, and Jeremy Millard, Kristian Pedersen. (2009). Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000- 2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2). Work Package 6a: enterprise and innovation. Danish Technological Institute. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/wp6a_report_en.pdf

103 Holm-Pedersen, Mikkel, and Jeremy Millard, Kristian Pedersen. (2009). Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000- 2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2). Work Package 6a: enterprise and innovation. Danish Technological Institute. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/wp6a_report_en.pdf

104 Holm-Pedersen, Mikkel, and Jeremy Millard, Kristian Pedersen. (2009). Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000- 2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2). Work Package 6a: enterprise and innovation. Danish Technological Institute. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/wp6a_report_en.pdf

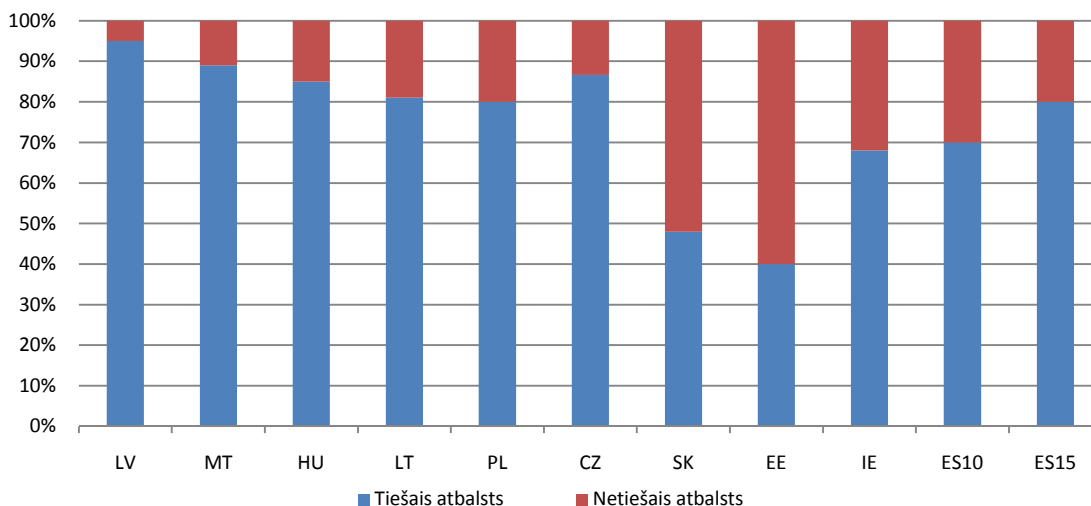
105 Holm-Pedersen, Mikkel, and Jeremy Millard, Kristian Pedersen. (2009). Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000- 2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2). Work Package 6a: enterprise and innovation. Danish Technological Institute. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/wp6a_report_en.pdf

106 The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf

instrumentus, t.i., vairākiem uzņēmumiem nodrošinātas pieejas kolektīvam resursam vai kādas trešās puses sniegtajiem pakalpojumiem¹⁰⁷.

Latvija aptuveni 95% no uzņēmējdarbības atbalstam atvēlētajiem līdzekļiem veltīja tiešiem atbalsta veidiem, t.i., neatmaksājamiem grantiem un dažādiem ar uzņēmuma kapitālu saistītiem instrumentiem. Savukārt visvairāk netiešos atbalsta instrumentus – informācijas un konsultācijas pakalpojumus, tīklošanas, kopīga infrastruktūru utt. – izmantoja Igaunija. Netiešie atbalsta instrumenti veidoja aptuveni 60% no Igaunijas kopēja atbalsta uzņēmējdarbībai. Atbalsta instrumentu izvēlē Lietuva vairāk līdzinās Latvijai, t.i., tā sniedza aptuveni 80% atbalstu, izmantojot tiešā atbalsta instrumentus, savukārt Slovēnija un Īrija līdzinās Igaunijai, attiecīgi 50% un 30% izmantojot netiešos atbalsta instrumentus¹⁰⁸.

Attēls Nr. 68. ERAF līdzekļu izlietojums uzņēmējdarbības atbalsta veidiem¹⁰⁹

	LV	MT	HU	LT	PL	SK	EE	IE
Tiešais atbalsts								
Neatmaksājami granti	+	+	+	+	+	+	+	+
Atmaksājami aizdevumi		+		+	+	+		
Uzņēmuma kapitāla instrumenti*	+				+			+
Netiešais atbalsts								
Informācijas un konsultāciju pakalpojumi	+	+	+		+	+	+	+
Netaustāmi mehānismi (tīkli, utt.)			+	+	+		+	+
Taustāms sabiedrības labums (kopīga infrastruktūra utt.)	+	+		+	+	+	+	+

Piezīmes: *equity-based instruments

Polijai ir visplašākais atbalsta instrumentu izmantošanas klāsts. Polija izmantoja neatmaksājamos grantus, atmaksājamos aizdevumus, dažādus ar uzņēmuma kapitālu saistītus instrumentus, informācijas un konsultāciju pakalpojumus, tīklošanas, veidoja kopīgu infrastruktūru un citus netiešā atbalsta veidus. Arī

107 The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf

108 The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf

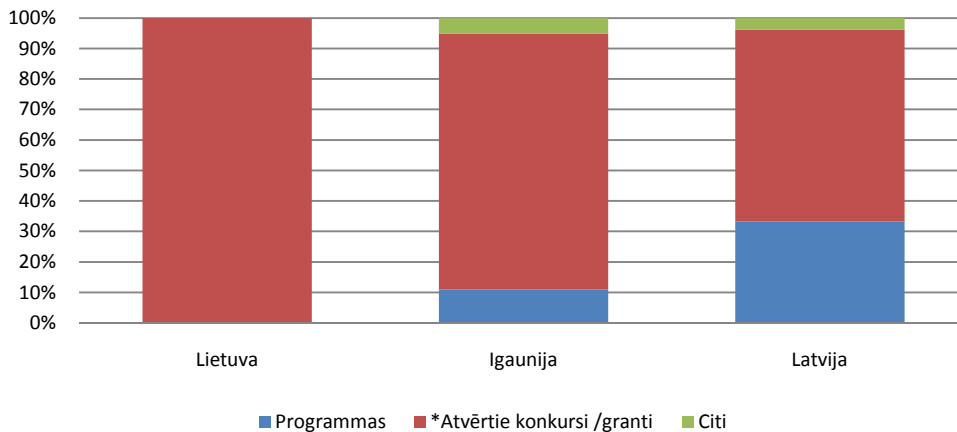
109 DG Regio data on Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000–2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2) Work Package 6a: enterprise and innovation (2009).

Igaunija sniedz uzņēmējdarbības atbalstu ar diezgan plašu atbalsta instrumentu klāstu. No sešiem atbalsta instrumenta tiptiem Igaunija neizmantoja tikai atmaksājamos aizdevumus.

Kopumā jaunās ES dalībvalstīs (ES 10) salīdzinājumā ar vecajām dalībvalstīm (ES 15) vairāk izmantoja instrumentus, kuri piesaista ārvalstu tiešas investīcijas, vairāk līdzekļu atvēlēja inkubatoru un industriālo parku veidošanai, savukārt mazāku vērību pievērsa klāsteru, tīklošanas un zināšanu pārneses instrumentiem.

Tikai Lietuva 100% uzņēmējdarbības atbalstam paredzētos līdzekļus izlietoja atvērto konkursu un grantu veidā. Gan Latvija, gan Igaunija atbalsta izlietojumam izmantoja gan programmas, gan citas formas.

Attēls Nr. 69. ERAF līdzekļu izlietojums uzņēmējdarbības veidi¹¹⁰

Piezīmes: Igaunijas dati ir apkopoti par Vienotā programmas dokumenta prioritāti „uzņēmumu konkurētspēja”, Latvijas – „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana”, Lietuvas – „produktivitātes sektora attīstība”.

Latvija ar atvērto konkursu (*call* – angļu valodā) un grantu palīdzību piešķīra 63% no kopēja uzņēmējdarbībai domātā atbalsta (prioritāte „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana”), Igaunija – 84%. Latvija salīdzinoši vairāk nekā citas Baltijas valstis izmantoja programmas. Latvija ar to palīdzību piešķīra 33% no kopēja atbalsta, Igaunija – 11%.

Populārākās uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes

Latvijā un jo īpaši Lietuvā lielākās uzņēmējdarbības aktivitātes pēc finansējuma apjoma ir saistītas ar uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstību. Latvijā pēc finansējuma apjoma lielāka (vairāk kā 139 milj. eiro) aktivitāte ir atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai atbilstoši tirgus standartiem un prasībām attiecībā uz vides aizsardzību, darba drošību un patērētāja tiesību aizsardzību. Tai seko divas ar finansējuma nodrošinājumu saistītas aktivitātes: (1) aizdevumi un (2) aizdevumu garantiju sistēmas attīstība.

Tabula Nr. 23. Uzņēmējdarbības atbalsta prioritātes un to virzieni

Valsts	Aktivitātes nosaukums	Aktivitātes kopējais finansējums (Eiro)	Finansēto projektu skaits
Igaunija	Atbalsts P&A projektiem	11'317'611	285
	Atbalsts P&A infrastruktūrai	10'990'389	5
	Atbalsts uzņēmumu infrastruktūrai	8'409'460	185
Latvija	Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai atbilstoši tirgus standartiem un prasībām attiecībā uz vides aizsardzību, darba drošību un patērētāja tiesību aizsardzību (ieskaitot nepieciešamo aprīkojumu)	140'381'336	411

110 DG Regio data un Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000–2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2) Work Package 6a: enterprise and innovation (2009).

Valsts	Aktivitātes nosaukums	Aktivitātes kopējais finansējums (Eiro)	Finansēto projektu skaits
	Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai	16'193'770	291
	Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība	15'899'652	1
	Atbalsts MVU un amatniecības infrastruktūrai (investīcijas zemes, ēku, aprīkojuma iegādē)	47'323'000	-
	Atbalsts lielo uzņēmumu infrastruktūrai (investīcijas zemes, ēku, aprīkojuma iegādē)	27'727'000	-
Lietuva	Atbalsts tūrisma infrastruktūrai	24'326'000	-

Piezīmes: Igaunijas dati ir apkopoti par Vienotā programmas dokumenta prioritāti „uzņēmumu konkurētspēja”, Latvijas – „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana”, Lietuvas – „produktivitātes sektora attīstība”.

Lietuvā vēl vairāk izteikti nekā Latvijā ir novērojama iezīme, ka pēc lielākā finansējuma apjoma atbalsta aktivitātes ir saistītas ar uzņēmējdarbības infrastruktūras atbalstīšanu. Pirmajā vietā pēc finansējuma apjoma ir atbalsts MVU un amatniecības infrastruktūrai, tai seko atbalsts lielo uzņēmumu un tūrisma infrastruktūrai. Savukārt Igaunijā – lielākais atbalsts tika sniegts gan ar P&A saistītiem projektiem, gan ar to infrastruktūru.

Salīdzinot Igaunijas un Latvijas datus par atbalsta aktivitātēm, var secināt, ka Igaunijā visvairāk pieteikumu (1691) saņemts, lai iegūtu grantus uzņēmējdarbības uzsākšanai. Savukārt Latvijā – 681 pieteikums atbalsta saņemšanai uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos.

Tabula Nr. 24. Top 3 uzņēmējdarbības aktivitātes pēc saņemtiem pieteikumiem

Valsts	Aktivitāte	Saņemtie pieteikumi	Finansētie projekti
Igaunija	Uzņēmējdarbības uzsākšanas granti	1691	911
	Atbalsts konsultāciju saņemšanai	1438	1185
	Atbalsts P&A projektiem	339	285
Latvija	Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos	681	392
	Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai	369	289
	Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai	337	243

Piezīmes: Igaunijas dati ir apkopoti par Vienotā programmas dokumenta prioritāti „uzņēmumu konkurētspēja”, Latvijas – „uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana”.

Igaunijā otrā populārāka aktivitāte bija atbalsts konsultāciju saņemšanai. Tās ietvaros tika saņemti 1438 pieteikumi. Tai sekoja atbalsts P&A projektiem ar 339 pieteikumiem. Savukārt Latvijā otrā populārākā aktivitāte bija līdzīga kā Igaunijā, t.i., finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai, tās ietvaros tika saņemti 369 pieteikumi. Tai sekoja investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai ar 337 pieteikumiem.

SF ietekme uz valstu ekonomikas attīstību

ERAF ir lielākais ES SF finansiālais avots uzņēmējdarbības atbalstīšanai. Tieši Latvijai laika posmā no 2004. līdz 2006. gadam no visām jaunajām ES dalībvalstīm (ES 10) tika piešķirts vislielākais šā fonda finansiālais

atbalsts, mērot ERAF piešķirtos līdzekļus iepretī valstu IKP¹¹¹. Latvijai piešķirts finansējums, kas ir 1,04 % no tās IKP. Tai sekoja Lietuva – 1,01%, Igaunija un Polija – 0,75% un Slovākija – 0,73%. Vismazāko finansējumu – 0,17% saņēma Slovēnija. Savukārt Īrijai laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam tika piešķirts vidēji 0,2% no Īrijas IKP liels finansiālais atbalsts. Īrija no vecajām ES dalībvalstīm (ES 15) saņēma otro mazāko atbalstu. Mazāk par Īriju saņēma tikai Nīderlande (0,15% no IKP).

Ja aplūko šī finansējumu izlietojumu teritoriālā griezumā, tad var novērot, ka Latvija, Lietuva¹¹² un Polija lielākoties atbalstīja dažādas aktivitātes urbānajās teritorijās, savukārt Slovākija, Slovēnija, Čehijas Republika un Ungārija – lauku teritorijās. Igaunija izvēlējās balansētu pieeju finansiālajam atbalstam starp urbānajām un lauku teritorijām.

Salīdzinoši bagātāks un Rīgas tuvumā atrodošais Vidzemes reģions saņēma lielāku finansiālo atbalstu kā nabadzīgākais Latgales reģions. Starptautiska pētnieku komanda secina, ka arī ERAF finansējuma sadales dēļ Latvijā un Lietuvā pieauga reģionālas atšķirības šo valstu ietvaros¹¹³. Piemēram, pieauga izglītotu un kvalificētu darbinieku migrācija no citiem Latvijas reģioniem uz Rīgu, tādējādi samazinot uzņēmēju interesi attīstīt ražošanu citos Latvijas reģionos. Tai pat laikā pētnieki secina, jo attīstītāks reģions, jo lielāka ir tā efektivitāte līdzekļu piesaistē un izmantošanā¹¹⁴.

Labas prakses piemēri

Izmantotie piemēri tika atlasīti Eiropas Komisijas interneta vietnē, kura veltīta reģionālās attīstības politikas labās prakses piemēriem (veiksmes gadījumiem).¹¹⁵

Latvija: labāko tehnoloģiju meklējumi – augļu pārstrādes un glabāšanas apstākļu modernizācija

Pētījumi jaunu, modernu glabāšanas un pārstrādes iekārtu jomā sekmē augļu un ogu nozares attīstību Latvijā, jo Latvijas augļu rūpniecība pašlaik ir sasniegusi attīstības posmu, un pieaug tirgus pieprasījums pēc Latvijā audzētiem augļiem. Tomēr, tā kā trūkst mūsdienīgu glabāšanas iekārtu, Latvijā audzēto augļu daļa pašlaik ir tikai apmēram 10% no Latvijas tirgus. Latvija ir viena no retajām valstīm pasaulē, kur klimats ļauj ražot augļus un ogas ar augstu bioķīmisko aktivitāti, vienlaikus minimāli pielietojot ķīmisko vielu smidzināšanu.

Projekta „labāko tehnoloģiju meklējumi – augļu pārstrādes un glabāšanas apstākļu modernizācija” mērķis bija atbalstīt veselīgu un funkcionāli aktīvu augļu un ogu (t.i., ar augstu bioķīmisko vērtību) pilnveidošanu un ražošanu, kas audzēti ilgtspējīgā un videi draudzīgā veidā. Projekts atbalstīja jaunu pētījumu par vislabākajiem glabāšanas apstākļiem Latvijā audzētajiem augļiem un ogām. Šī pētījuma rezultāti tiks nodoti augļu un ogu saimniecībām, kā arī pārstrādes uzņēmumiem, kas palīdzēs uzlabot to vispārējo konkurētspēju. Tas palīdzēs uzlabot nozares konkurētspēju. Projekta kopējās izmaksas – 130 000 eiro.

Igaunija: uzņēmējdarbības uzsākšanas programma

Uzņēmējdarbības uzsākšanas programmai ir divi mērķi: (1) palielināt uzņēmēju skaitu; (2) palielināt uzņēmumu skaitu ar augstas izaugsmes potenciālu ar orientāciju uz eksportu un inovatīvu tehnoloģiju izmantošanu. Atbalstu var saņemt uzņēmumi, kuri ir mazāk nekā gadu veci un kuru darbinieku skaits ir mazāks par 50, kā arī tie neatrodas Tallinā. Programmas kopējās izmaksas – 4,6 miljoni eiro.

111 The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf.

112 Latvija – 38% urbānās teritorijas, 9% attālākas lauku teritorijas; Lietuva – 52% urbānās teritorijas, 6% attālākas lauku teritorijas; Igaunija – 11% urbānās teritorijas, 10% attālākas lauku teritorijas.

113 The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf.

114 The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf.

115 http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/index_en.cfm

Programmas ietvaros ir iespējams saņemt divu veida finansējumu: (1) līdz 10 225 eiro, ja uzņēmums ir uz eksportu orientēts un plāno, ka nākamajos trīs gados tā apgrozījumus būs vismaz 32 000 eiro un (2) līdz 3 200 eiro – ikviens jauns mazais uzņēmums, ja tam ir stabils apgrozījums un ir spējīgs nākotnē radīt jaunas darba vietas. Pirmajā programmas darbības gadā (2004.) tika saņemti 667 pieteikumi, no kuriem 188 projekti tika finansēti. Šobrīd 90% no finansējuma saņēmējiem (jauniem uzņēmumiem) turpina savu darbību. Kopumā šajā programmā tika saņemti 1691 pieteikumi, no kuriem atbalstīti tika 911.

Lietuva: Zinātnes un tehnoloģiju parks „Saullēkta ieleja” Viļņā

Projekts „Saullēkta ieleja” tika uzsākts 2003. gadā. Tā mērķis ir izveidot augstvērtīgu infrastruktūru tehnoloģiju (biotehnoloģiju, IT, lāzeru utt.) orientētiem uzņēmumiem. To dibinātāju vidū ir Viļņas Universitāte un Viļņas Gedimīna Tehniskā universitāte, kā arī privātās kompānijas. „Saullēkta ieleja” aizņem 156 hektāru lielu teritoriju un nākotnē līdz 50 000 m² telpām. Projekta kopējās izmaksas – 8,1 miljoni eiro.

„Saullēkta ieleja” piedāvā vai arī tuvākajā nākotnē piedāvās vietējām un ārvalstu kompānijām: (1) telpu un infrastruktūras īri; (2) biznesa atbalsta pakalpojumus (mārketingu, biznesa plānošanas, internacionalizācija utt.); (3) pieeju finanšu resursiem (biznesa eņģeļu tīklam); (4) inovāciju atbalsta pakalpojumus (tehnoloģiju audits un komercializēšana, patentēšanas pakalpojumi utt.).

Slovākija: Atbalsts robotu kompānijai „Spinea”

Kompānija „Spinea” atrodas trešajā lielākajā Slovākijas pilsētā – Prešovā. Tā ražo sistēmas priekš augstas precizitātes robotu tehnoloģijām. Tā ir vienīgā ražotāja Eiropā, kura darbojas augstas precizitātes robotu jomā. Izmantojot ES SF atbalstu, tika radīta jauna tehnoloģija. Kopējais atbalsts – 2,3 miljoni eiro. Projekta rezultātā kompānijas tirgus daļa Eiropā pieauga par 10%, darbinieku alga – par 42%.

Īrija: inovatīvs biznesa atbalsta tīkls „EpiCentrs”

„EpiCentrs” ir biznesa atbalsta tīkls, ko veido trīs augstskolas. Tā mērķis ir zināšanu ekonomikas stiprināšana Ziemeļrietumu Īrijā, veicinot mazo uzņēmumu darbību šajā reģionā. „EpiCentrs” ir palīdzējis vairāk nekā 100 maziem uzņēmumiem attīstīt jaunus produktus un pakalpojumus. Tās veido tīklošanas pasākumus un nodrošina dažādas apmācības. Šis projekts ir starpdisciplinārs, tajā līdzdarbojas mākslas, zinātnes, tehnoloģiju, multimediju pārstāvji. Kopējās izmaksas – 2,8 miljoni eiro.

3.8.3. Secinājumi

1. Latvija visvairāk (% no kopēja SF līdzekļiem) no jaunajām ES dalībvalstīm piešķirusi uzņēmējdarbības atbalstam un jo īpaši uzņēmumu atbalstam. Vienlaicīgi Latvija pārāk maz izmantojusi iespējas veicināt inovāciju radīšanu (Latvija izpēti, tehnoloģiju attīstības un inovācijas atbalstam piešķirusi 5,2% no ERAF līdzekļiem, kamēr, Igaunija šīm aktivitātēm piešķirusi 14,3%, Slovēnija 11,1%, Īrija 11,0%, Lietuva 6,4%).
2. Latvija atšķirībā no citām Baltijas valstīm, visplašāk izmanto iznākumu mērķa rādītājus.
3. Latvijā un Lietuvā pēc finansējuma apjoma lielākās atbalsta aktivitātes ir saistītas ar uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstību, Igaunijā – izpēti, attīstību.
4. Igaunijai ir vienmērīgāks nekā Latvijai piešķirtā finansējuma sadalījums pa gadiem, savukārt Lietuvai – nevienmērīgāks.

4. Secinājumi

Aktivitāšu plānotie un sasniegtie rādītāji

- Kopumā no 29 izvērtējuma ietvaros apskatāmajām aktivitātēm ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību, tikai 20 no tām pirms to realizācijas ir tikuši izvirzīti un nodefinēti sasniedzamie rādītāji. Lielākā daļa no tiem (19) ir bijuši Iznākuma rādītāji, taču dažām aktivitātēm ir tikuši izvirzīti arī Rezultatīvie (7) un Ietekmes rādītāji (10). No izvirzītajiem rādītājiem, to faktiskie rezultāti tika izvērtēti 75% gadījumos un sasniegti tie tika tikai 40% gadījumu. Tas norāda uz būtiskām problēmām ne tikai rādītāju plānošanā, bet arī to sasniegšanā.
- ES SF atbalsts ticis piešķirts neatkarīgi no tā, vai uzņēmums izpilda kādu no aktivitātes ietvaros plānotajiem un projekta pieteikuma ietvaros noteiktajiem kvalitatīvajiem (Rezultatīvajiem vai Ietekmes) rādītājiem. Attiecīgi, apskatāmajā plānošanas periodā netika ieviesta dalītā atbalsta finansējuma piešķiruma summa, kuras ietvaros daļa no atbalsta finansējuma tiktu izmaksāta tikai pēc faktiskās plānoto rādītāju sasniegšanas.

Ietekme uz tautsaimniecību

- Kopējā ES izsniegtā SF finansējuma (ERAF, ESF, ELVGF, ZVFI) ietekme uz tautsaimniecību (uzņēmējdarbību ietekmējošajās aktivitātēs) multiplikatora efekta formā laika posmā no 2004.līdz 2009.gadam, balstoties uz autoru izdarītajiem pieņēmumiem un veiktajiem aprēķiniem, bijusi **659,22 miljoni latu** (tas atbilst 0,84% no kopējā IKP), t.i. katrs investētais lats radījis vidēji 1,65 latu pieaugumu IKP. No tā 284,46 miljonu latu efektu radījušas aktivitātes ar tiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību un 374,76 miljonu latu aktivitātes ar netiešu ietekmi uz uzņēmējdarbību. Tas nozīmē, ka bez saņemtā ES finansējuma kopējais IKP būtu par 0,84% jeb 659,22 miljoniem latu mazāks nekā ar ES finansējumu.

ES SF finansējuma efekts uz tautsaimniecību bijis relatīvi zems multiplikatora koeficienta dēļ, kas uz robežvēlēšanās importēt rēķina atsevišķos gados darbojies pretējā virzienā – t.i. veikto investīciju atstātais efekts IKP ir zemāks par investīciju absolūto vērtību. Robežvēlēšanās importēt apskatītajā laika periodā pēc autoru aprēķiniem bijusi ap 90%, kas nozīmē, ka 90% no rīcībā esošā ienākuma palielinājuma iztērēta importam un tikai 10% tērēti patēriņam Latvijā. Attiecīgi pie zemākas robežvēlēšanās importēt multiplikatora koeficients būtu augstāks un ES finansējuma atstātais efekts uz IKP – lielāks.

- Straujam peļņas pieaugumam nozarēs ir negatīva korelācija ar krīzes ietekmi – t.i. nozares ar strauju peļņas pieaugumu līdz krīzei krīzes laikā piedzīvojušas strauju kritumu (Pīrsona korelācija aprēķināta -0,69). Autori uzskata, ka tas noticis pārāk augsta riska uzņemšanās dēļ. Nav pierādījusies autoru hipotēze par apgrozījuma, pašu kapitāla un investīciju pieauguma saikni ar „spilvena efekta” radīšanu (augstākā Pīrsona korelācija bijusi tikai 0,18 vērtībā, kas novērota investīciju pieaugumam).
- Pētot visu ES valstu piemērus, nav konstatējama vērā ņemama korelācija starp nozaru struktūru un valstu spēju pārvarēt krīzi, t.i. valstīm, kas cietušas vairāk un cietušas mazāk krīzes laikā ir ļoti dažāda nozaru struktūra, bez izteiktām līdzībām. Tādējādi ES SF finansējuma sadales mērķim nav jābūt kādas „optimālas” nozaru struktūras veidošanai, ar kuras palīdzību būtu iespējams palielināt ekonomisko stabilitāti (nepastāv vienoti identificējami paraugi).

Piedāvājuma un pieprasījuma korelācija

- Pilnīgi visās aktivitātēs ir tikusi veikt finansējuma pārdale, no mazāk pieprasītajām aktivitātēm (viszemākā plānotā piešķirtā finansējuma izpilde bija aktivitātē 2.3.2. Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai, kur tika piešķirti 16% no plānotā finansējuma apjoma) pārnesot nepieprasīto finansējumu uz aktivitātēm, kur pieprasījums bijis lielāks (visaugstākais pieprasījums bija aktivitātē 2.2.1.1. Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai, kur tas par 532% pārsniedza plānoto finansējuma apjomu). Tas norāda, ka atbildīgās institūcijas sekmīgi sekojušas līdzī uzņēmēju faktiskajām vajadzībām, un veikušas nepieciešamās korekcijas sākotnējos plānos, pārdalot finansējumu par labu aktivitātēm ar augstāku pieprasījumu.
- Procentuāli vislielāko finansējuma apjomu saņēma uzņēmumi no Rīgas reģiona, kuri kopumā saņēma aptuveni 60% no kopējā ES SF atbalsta apjoma. Pārējie 40% sadalījās līdzīgi starp pārējiem Latvijas reģioniem (Latgali, Vidzemi, Kurzemi, Zemgali). Tai pat laikā, realizēto projektu skaita ziņā Rīgas reģions nav tik izteikts līderis, jo tur tika veikt 36% no kopējā realizēto projektu skaita. Tas izskaidrojams ar apstākli, ka Rīgas reģionā viena realizētā projekta apjoms bija ievērojami lielāks kā citos Latvijas reģionos (47 tūkstoši LVL Rīgā un 14 līdz 17 tūkstoši LVL pārējos Latvijas reģionos). Kopumā ES SF līdzekļi reģionālā griezumā ir tikuši piešķirti ļoti veiksmīgi, jo katra reģiona ietvaros saņemtais finansējuma apjoms atbilst tajā esošo uzņēmumu īpatsvaram.
- Kopumā pieteikto projektu kvalitāte ir uzskatāma par augstu, jo vidēji tika realizēti 67% no pieteiktajiem projektiem. Visaugstākais pieteikto projektu realizācijas īpatsvars bija Zemgales plānošanas reģionā, kur tika realizēti 82% no visiem iesniegtajiem projektu pieteikumiem. Vislielākais noraidīto projektu īpatsvars ir bijis Rīgas plānošanas reģionā, kur tas bija vairāk kā divas reizes lielāks kā plānošanas reģionā ar zemāko noraidīto projektu īpatsvaru (Zemgales plānošanas reģionā) un sastādīja 26%. Tāpat Rīgas plānošanas reģionā bija augstākais atsaukto/pārtraukto projektu īpatsvars, kas sastādīja aptuveni 9% no kopējā pieteikto projektu skaita.

Uzņēmējdarbības uzsākšana

- Uzņēmējdarbības uzsākšanas aktivitāšu radītais iespaids kopumā, balstoties uz autoru izdarītajiem pieņēmumiem un veiktajiem aprēķiniem, uz IKP bijis 29,21 miljons latu jeb 0,04%.
- Salīdzinot aktivitāšu kopējo ietekmi makroekonomiskā līmenī, tā ir nenozīmīga – augstākais rādītājs jaunradīto uzņēmumu dinamikas pieauguma ziņā sasniegts 2007.gadā, kad ar ES SF atbalstu radīti 3,28% no šajā gadā jaunradītajiem uzņēmumiem. Līdzīgi, ar ES SF atbalstu radīto uzņēmumu skaits kopumā pret 2009.gada datiem sastāda 1,15% no kopējā uzņēmumu skaita valstī. Izdarāms secinājums, ka kopējā ES SF ietekme uz uzņēmējdarbības uzsākšanu kvantitatīvi vērtējama kā pozitīva, bet pret kopējo IKP neliela.
- Salīdzinoši maza finansiāla apjoma aktivitātes nedod nozīmīgu ieguldījumu tautsaimniecībā kopumā, papildus tērējot valsts institūciju un finansējuma saņēmēju finansiālos un administratīvos resursus.

Inovāciju radīšana

- Kopējais inovāciju atbalstam novirzītais ES SF finansējums šajās aktivitātēs bija **17,73 miljoni latu**. No tā **8,56 miljoni latu** izsniegti tiešam inovāciju atbalstam, bet **9,17 miljoni latu** netiešam inovāciju atbalstam. Tādējādi konstatējams, ka no visa uzņēmējdarbības tiešam atbalstam paredzētā finansējuma tikai **6%** mērķtiecīgi virzīti inovāciju radīšanai.
- Pārliciecināms lielākais atbalsta apjoms (41%) mērķtiecīgi izsniegts uzņēmumiem apstrādes rūpniecība nozarē (saskaņā ar NACE 1.rekl klasifikatoru). Tajā pašā laikā saskaņā ar aptaujas datiem inovācijas ieviesis liels skaits uzņēmumu arī citās nozarēs tādās aktivitātēs, kuru tiešs mērķis nav bijusi

inovāciju atbalstīšana. Īpaši liels inovācijas ieviešanas gadījumu skaits vērojamas lauksaimniecības nozarē. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka lielākā daļa finansējuma izsniegta nozarēs ar zemu un vidēji zemu tehnoloģisko intensitāti, kam nav augsts potenciāls radīt Eiropas un Pasaules līmeņa jauninājumus. Augstu tehnoloģiju nozarēs investīcijas veiktas tikai Rīgas plānošanas reģionā. Līdzīgi lielākā daļa no atbalsta pakalpojumu nozarēs saņemts nozarēs ar zemu zināšanu ietilpību (66% no visa atbalsta pakalpojumu nozarēs).

- Aptaujas dati liecina, ka inovāciju radīšana nav atstājusi būtiski atšķirīgu iespaidu uz uzņēmumu izaugsmi un spējām pārvarēt krīzi salīdzinājumā ar finansējuma saņēmējiem, kas nav radījuši inovācijas. Tomēr vērojama tendence šiem rādītājiem būt nedaudz augstākiem inovāciju ieviešanu vidū. Tas nozīmē, ka inovāciju atbalstam ir bijusi nenozīmīga loma „spilvena efekta” radīšanai, vienlaicīgi inovāciju esamība nepasliktina uzņēmumu finansiālo stāvokli. Autori gan iesaka šo secinājumu par inovāciju zemo ietekmi vērtēt ar piesardzību, jo var gadīties, ka tam par iemeslu ir nevis inovāciju kā tādu nelietderība, bet inovāciju nozīmība uzņēmumos – t.i. ir iespējams, ka starp radītajām inovācijām ir maz tādu, ko var uzskatīt par nozīmīgām starptautiskā mērogā, bet vairāk tādu, kas ir nozīmīgas attiecīgajos uzņēmumos (piemēram, radīti jauni produkti uzņēmuma līmenī, ko jau tirgo citi attiecīgās nozares uzņēmumi).

Ietekme uz uzņēmumu sniegumu

- Izvērtējot individuālu uzņēmumu sniegumu, secināms, ka laikā līdz krīzei lielāks atbalsts veicinājis apgrozījuma pieaugumu 20% uzņēmumu, peļņas pieaugumu 16% uzņēmumu un darbinieku skaita pieaugumu 10% uzņēmumu. Attiecīgi pārējos gadījumos apgrozījuma, peļņas un darbinieku skaita izmaiņas notikušas kādu citu iemeslu dēļ (nevis saņemtā ES finansējuma dēļ).
- Krīzes ietekmē būtiska daļa atbalstīto uzņēmumu arī cietuši apgrozījuma un peļņas samazinājumus (kopējais finansējuma saņēmēju apgrozījums un peļņa 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, krities visās nozarēs, izņemot elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādi, kā arī izglītības nozari), kas nozīmē, ka atbalsts nav devis vēlamu efektu (nav nodrošinājis spilvena efektu krīzes laikā). Pēc autoru domām tas varētu būt skaidrojams ar kapacitātes paaugstināšanu šajos uzņēmumos laikā līdz krīzei, kas attiecīgi radīja lielākus zaudējumus situācijā pie straujas tirgus lieluma krišanās.
- Reģionālā griezumā analīze liecina, ka lielākā sakarība (augstākā korelācija) starp atbalsta apjomu un apgrozījuma pieaugumu ir Latgalē, bet lielākā saistība (augstākā korelācija) starp atbalstu un peļņu bijusi Rīgas plānošanas reģionā.
- Pa nozarēm lielākā saistība (augstākā korelācija) starp atbalstu un apgrozījumu ir zvejniecības nozarei, kam seko apstrādes rūpniecība un būvniecība līdz krīzei, bet elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, kā arī transports, glabāšana un sakari, kas spējuši saglabāt apgrozījuma pieaugumu arī pēc krīzes laikā; lielākā negatīvā korelācija līdz krīzei ir elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde, bet kopā ar krīzes ietekmi viesnīcu un restorānu nozarei.
- Kopējais uzņēmumu saņemtā atbalsta apmērs ir absolūtās vienībās neliels attiecībā pret šo uzņēmumu apgrozījumu (piemēram, kopējais saņemtais atbalsts bijis tikai 4% apmērā no atbalsta saņēmēju apgrozījuma 2009.gadā, kas ir tikai 0,5% no visu uzņēmumu apgrozījuma) un tikai zvejniecības un elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādes sektoros pārsniedz 20% no atbalstīto uzņēmumu apgrozījuma. Tas nozīmē, ka saņemtais atbalsts ir pārāk mazs, lai būtiski izmainītu uzņēmumu darbību plašos sektoros kopumā.
- Vērtējot 2004.-2006.gada rezultātus, redzams, ka lielākā daļa atbalsta ir piešķirta lauksaimniecības (aptuveni 1/3 daļa) un apstrādes rūpniecības uzņēmumiem (1/3 daļa), kā arī tirdzniecības sektora uzņēmumiem (kas lielākoties saistīti ar uzņēmējdarbības diversificēšanu, jo tirdzniecība kā tāda atbalstīta ir ļoti nedaudzās aktivitātēs). No izvēlētajām nozarēm lielākais atbalsts piešķirts pārtikas produktu un dzērienu ražošanai, koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošanai un gatavo

metālizstrādājumu ražošanai, kas arī ir trīs lielākie apstrādes rūpniecības sektori Latvijā. Tas parāda, ka lielākais atbalsts ir novirzīts sektoriem, kam jau pirms atbalsta bijusi lielākā kapacitāte un līdzekļu projektu ieviešanai.

Uzņēmumu viedoklis par saņemto finansējumu

- Vairums finansējuma saņēmēju (71%) uzskata, ka saņemtajam finansējumam bijusi pozitīva ietekme uz uzņēmuma attīstību, vienlaicīgi nav pārliecības, ES SF finansējumam bija būtiska ietekme krīzes pārvarēšanai (finansējuma saņēmēji to vērtē neviennozīmīgi).
- Saņemtais finansējuma palīdzējis apgūt jaunus tirgus segmentus un radīt jaunus produktus, tādējādi palielinot efektivitāti, tomēr tikai nelielam skaitam finansējuma saņēmēju pēc finansējuma saņemšanas palielinājies ražošanas/pārdošanas apjoms.
- Uzņēmumi pozitīvi izteikušies par savu vajadzību apmierināšanu (72% pozitīvs vērtējums), norādot, ka galvenās vajadzības 2004.-2006.gada periodā bija saistītas ar iekārtu un tehnikas iegādi, kā arī būvniecību. Šīs pašas vajadzības saglabājušās arī 2007.-2013.gada plānošanas periodā. Uzņēmumi uzskata, ka 2007.-2013.gada plānošanas perioda ES SF finansējuma piedāvājums kopumā ir atbilstošs vajadzībām, neskaitot finansējumu darbinieku apmācībām – tiek uzskatīts, ka finansējuma piedāvājums darbinieku apmācībām ir kopumā neatbilstošā līmenī (35% finansējuma saņēmēju uzskata, ka tas ir neatbilstošā līmenī, bet 30%, ka atbilstošā).

Citu ES dalībvalstu pieredze

- Latvija visvairāk (% no kopēja SF līdzekļiem) no jaunajām ES dalībvalstīm piešķirusi uzņēmējdarbības atbalstam un jo īpaši uzņēmumu atbalstam. Vienlaicīgi Latvija pārāk maz izmantojusi iespējas veicināt inovāciju radīšanu (Latvija izpētes, tehnoloģiju attīstības un inovācijas atbalstam piešķirusi 5,2% no ERAF līdzekļiem, kamēr, Igaunija šīm aktivitātēm piešķirusi 14,3%, Slovēnija 11,1%, Īrija 11,0%, Lietuva 6,4%).

5. Priekšlikumi

1. Plānojot finansējumu 2014.-2020.gada plānošanas periodam, īpaša uzmanība jāpievērš konkrēto aktivitāšu pamatojumam un pieprasījuma analīzei, ko jāpamato ar konkrēto nozaru vai attīstības virzienu vajadzībām.
Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija.
Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.
2. Attiecināmo izmaksu, kas pamato aktivitātes īstenošanā veiktās darbības, noteikšana aktivitātēs būtu veicama, pirmkārt, identificējot konkrētas tautsaimniecības problēmas nozaru līmenī, otrkārt, nosakot konkrētus rādītājus, kurus ir nepieciešams sasniegt, lai šīs problēmas risinātu. Treškārt, balstoties uz noteiktajiem rādītājiem, jāveido projektu iesniegumu kvalitatīvās vērtēšanas kritēriji, kas būtu vērsti uz šo rādītāju sasniegšanu.
Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija, citas institūcijas, kas piedalās kvalitātes vērtēšanas kritēriju izstrādē.
Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.
3. Lai gan visās aktivitātēs pirms to uzsākšanas nepieciešams saplānot piešķiramā finansējuma apjomu, Sadarbības un Atbildīgajām iestādēm arī nākamajos plānošanas periodos nepieciešams sekot līdzī faktiskajam atbalsta pretendenta pieprasījumam un aktivitāšu ietvaros plānotā finansējuma apguvei.
Atbildīgais par ieviešanu: Sadarbības iestādes, Atbildīgās iestādes un LR Finanšu ministrija.
Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.
4. Izvērtēt nozares, kurām ir priekšrocība inovāciju radīšanai, konkrētas nozares nosakot par prioritāti arī projektu kvalitatīvajā vērtēšanā. Vairāk punkti jāpiešķir projektiem, kurus plānots realizēt nozarēs ar augstu tehnoloģisko un zināšanu ietilpību (piemēram, saskaņā ar EUROSTAT metodoloģiju šādu nozaru noteikšanai). Tas nepieciešams, lai stimulētu starptautiski nozīmīgu inovāciju radīšanu (šādām inovācijām augstākais potenciāls rasties ir nozarēs ar augstu tehnoloģisko un zināšanu ietilpību).
Vairums augstu tehnoloģisku nozaru ietilpst apstrādes rūpniecības nozarē, līdz ar to būtu nepieciešams veicināt inovāciju radīšanu tieši ražošanā, turklāt piešķirot finansējumu gan produktam, gan procesu inovācijām.
Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija.
Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.
5. Izvirzot SF atbalstāmās prioritātēs 2014-2020.gadam, nepieciešams fokusēties uz skaitā mazāk, bet apjomā lielākām prioritātēm, tādējādi nodrošinot SF finansējuma ietekmi uz konkrētu problēmu risināšanu, vienlaicīgi iekonomējot finanšu un administratīvos resursus ES fondu ieviešanā.
Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija, citas institūcijas, kas piedalās plānošanas dokumentu izstrādē.
Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.
6. Ir nepieciešams nodrošināt vertikālo plānošanas pēctecību visos plānošanas līmeņos (Prioritāšu, Pasākumu, Aktivitāšu, Apakšaktivitāšu, utt.). Piemēram, viena Pasākuma ietvaros plānotajiem aktivitāšu sasniedzamajiem rādītājiem vajadzētu veidot Pasākuma sasniedzamos rādītājus. Turklāt ir

būtiski ieviest sasniedzamo rādītāju plānošanu pilnīgi visām aktivitātēm, jo apskatāmajā plānošanas periodā daļai no apskatītajām aktivitātēm netika izvirzīti nekādi sasniedzamie rādītāji vispār.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija, citas institūcijas, kas piedalās plānošanas dokumentu izstrādē.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

7. Iznākuma sasniedzamo rādītāju definēšanu nepieciešams sākt no letekmes rādītājiem, veicot uzņēmējdarbības attīstībai nozīmīgāko rādītāju definēšanu, kurus pēc tam būtu iespējams attiecināt uz pilnīgi visām aktivitātēm. Kā piemērus šādiem letekmes rādītājiem varētu minēt:

- izveidoto darba vietu skaits;
- atbalsta saņēmēju radītās pievienotās vērtības (uzņēmuma bruto peļņa plus uzņēmuma bruto darba samaksa) pieaugums.

Tas ļautu izvērtēt katras aktivitātes faktisko ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību. Tāpat tad būtu iespējams aktivitātes savstarpēji salīdzināt un noteikt, piemēram, kurās atbalsta aktivitātēs ir tikušas radītas visvairāk jaunas darba vietas vai par cik viens ieguldītais ES SF eiro ir palielinājis atbalsta saņēmēju pievienoto vērtību. Par šīs informācijas apkopošanu un aprēķināšanu būtu jābūt atbildīgām attiecīgo aktivitāšu Sadarbības iestādēm.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija, citas institūcijas, kas piedalās plānošanas dokumentu izstrādē.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

8. Projektu vērtēšanas kritērijus nepieciešams balstīt uz konkrētās aktivitātes ietvaros plānotajiem sasniedzamajiem letekmes rādītājiem, vairāk punktus piešķirot pretendentiem, kas gatavi sasniegt rādītājus par zemāku ES līdzfinansējuma apjomu (katram projektam aprēķinot koeficientu, kas vienāds ar atbilstošā iznākuma rādītāja dalījumu ar pieprasīto SF finansējumu).

Piemēram, ja aktivitātes mērķis ir izveidot jaunas darba vietas, tad augstāku vērtējumu būtu jāpiešķir projektiem, kuri par zemāko ES līdzfinansējuma apjomu spēj radīt lielāko skaitu jaunu darba vietu (kuriem ir augstāks koeficients „radītās darba vietas/pieprasītais SF finansējums”). Šādā veidā tiktu panākta uzskatāma sasaiste starp aktivitātes sasniedzamajiem rādītājiem un to, kā konkrēti projekti veicina to sasniegšanu.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija, Atbildīgās un Sadarbības iestādes, kuras izstrādā projektu vērtēšanas kritērijus.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

9. Teritoriju līdzsvarotas attīstības nodrošināšanai nepieciešams veicināt sabalansētu inovāciju radīšanu visos Latvijas plānošanas reģionos, izvēloties atbilstošākos veicināšanas instrumentus, piemēram, piešķirot finansējuma kvotas visiem plānošanas reģioniem. Līdzšinējās situācijas rezultātā lielāko daļu inovācijām plānotā finansējuma saņēmis Rīgas un Vidzemes plānošanas reģions, bet vismazāk Kurzemes plānošanas reģions, īpatsvaram starp plānošanas reģioniem atšķiroties pat trīs reizes.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

10. Piešķirtā finansējuma ietekmes uz inovācijām noteikšanai nepieciešams plānošanas dokumentos noteikt inovāciju radīšanas gadījumu skaitu starp aktivitāšu rezultatīvajiem rādītājiem. Kā šāda veida rādītāji izmantojami, piemēram, radītu jaunu produktu skaits un patentu skaits. Plašāku korektāko inovācijas raksturojošo rādītāju izvēles analīzi nepieciešams veikt ārpus šī izvērtējuma robežām.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

11. Nepieciešams izvērtēt iespēju veikt ikgadēju datu apkopošanu par atbalstītajiem uzņēmumiem un to rādītājiem, pretstatot tos nozares neatbalstītajiem uzņēmumiem, lai noteiktu gan atbalsta ietekmes, gan arī atbalsta „izspiešanas” (crowding-out) efektu, kas ļauj atbalstu saņēmušajiem uzņēmumiem izspiest mazākus nozares uzņēmumus. Starp apkopotajiem datiem jābūt tādiem rādītājiem, kā uzņēmuma apgrozījums, peļņa, pašu kapitāla apjoms, eksporta īpatsvars, darbinieku skaits. Dati iegūstami no LR Ekonomikas ministrijas pārraudzības iestādes CSP un LR Tieslietu ministrijas pārraudzības iestādes LR Uzņēmumu reģistra. Šāds izvērtējums veicams, lai plānotu finansējuma nepieciešamību dažādām uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātēm 2014.-2020.gada plānošanas periodā.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Ekonomikas ministrija.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

12. Turpmākā darbā ar atbalsta instrumentiem lielāka loma jāpiešķir ex-ante ekonomiskam pamatojumam katrai atbalsta aktivitātei, nospraužot un pamatojot konkrētus mērķus un to sasniegšanas rādītājus un ex-post vērtēšanā izvērtējot to sasniegšanas pakāpi un ietekmi. Tas nepieciešams, jo 2004.-2006.gada plānošanas periodam nav iespējams izvērtēt daudzu aktivitāšu sasniegšanu, jo sasniegtie rādītāji ne vienmēr tikuši nosprausti kvantitatīvā līmenī. Līdz ar to, vērtējot kopējo ietekmi uz tautsaimniecību kopumā, SF ietekme ir pārāk nenozīmīga, lai to būtu iespējams aplēst atsevišķām aktivitātēm, savukārt konkrētas tirgus nepilnības, uz kurām aktivitātes būtu vērstas, nav definētas un aplēstas, tādēļ atbalsts bieži ir izmantots nespēcīgu investīciju vajadzību apmierināšanai, kas neatstāj vērā ņemamu ietekmi uz tautsaimniecību.

Atbildīgais par ieviešanu: LR Finanšu ministrija.

Ieviešanas termiņš: 2014.-2020.gada plānošanas periods.

Pielikumi

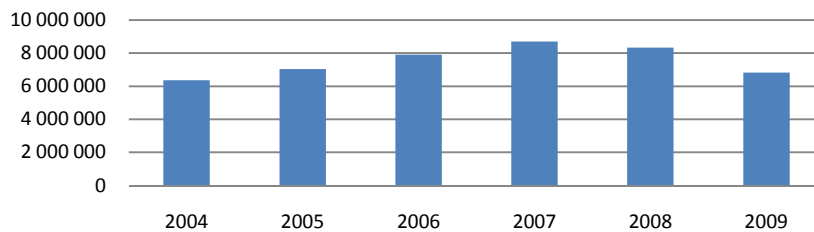
1. Uzņēmējdarbību raksturojošie rādītāji 2004.-2006.gada plānošanas periodā un to izmaiņas atbilstoši ekonomiskajai situācijai valstī
2. ES SF ieguldījumu ietekmes noteikšanas ietvaros pētāmās aktivitātes
3. Plānotie un faktiski sasniegtie atbalsta aktivitāšu rādītāji
4. Uzņēmumu aptaujas anketa
5. Aktivitāšu ietvaros sākotnēji pieejamais finansējums
6. Nozaru pievienotās vērtības pieaugums Latvijā
7. Atbalstu saņēmuši uzņēmumu finanšu rādītāji

Pielikums Nr.1. Uzņēmējdarbību raksturojošie rādītāji 2004.-2006.gada plānošanas periodā un to izmaiņas atbilstoši ekonomiskajai situācijai valstī

Iekšzemes kopprodukts, pievienotā vērtība

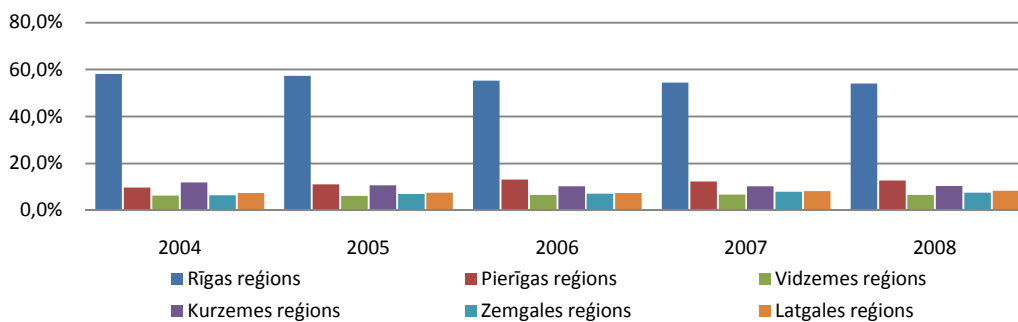
Iekšzemes kopprodukts Latvijā kopš 2004.gada līdz 2007.gadam strauji pieaudzis, tomēr ekonomikas krīzes iespaidā laika posmā no 2007.gada līdz 2009.gadam salīdzināmajās cenās nokrities par 21,4 %.

Attēls Nr. 70. Latvijas IKP salīdzināmajās cenās, tūkst. LVL, 2004.-2009.gads¹¹⁶

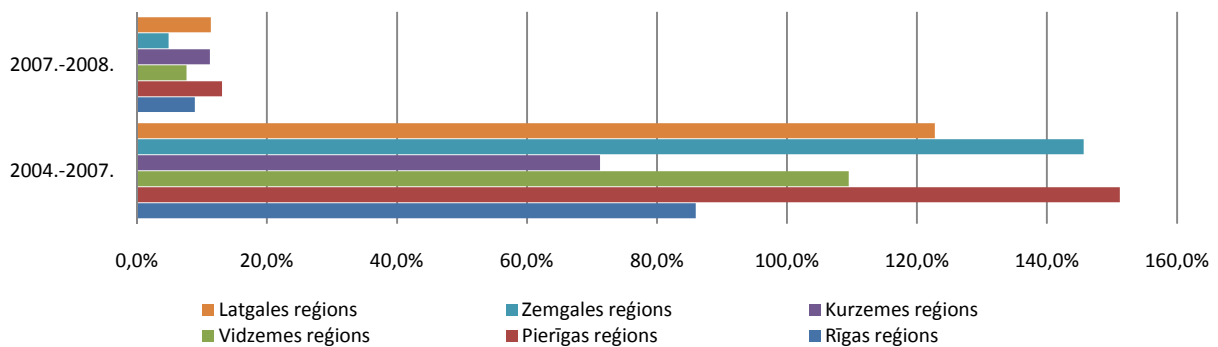
Iekšzemes kopprodukta svārstības reģionālā dalījumā laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam nav būtiski izmainījušas plānošanas reģionu proporciju kopējā iekšzemes kopproduktā.

Attēls Nr. 71. Latvijas IKP faktiskajās cenās, proporcijas sadalījumā pa plānošanas reģioniem, 2004.-2008.gads¹¹⁷

Apskatot iekšzemes kopprodukta atšķirības Latvijas plānošanas reģionos laika posmos no 2004.līdz 2007.gadam un no 2007.līdz 2008.gadam, redzams, ka ekonomikas straujās izaugsmes posmā līdz 2007.gadam vislielāko IKP pieaugumu faktiskajās cenās uzrādījuši Zemgales un Pierīgas reģions, kamēr laika posmā no 2007.gada līdz 2008.gadam Zemgales plānošanas reģions uzrādījis viszemākos IKP pieauguma tempus, ievērojami atpaliekot no Pierīgas, Kurzemes un Latgales plānošanas reģiona.

Attēls Nr. 72. Latvijas IKP faktiskajās cenās, pieauguma tempi sadalījumā pa plānošanas reģioniem, 2004.-2008.gads¹¹⁸

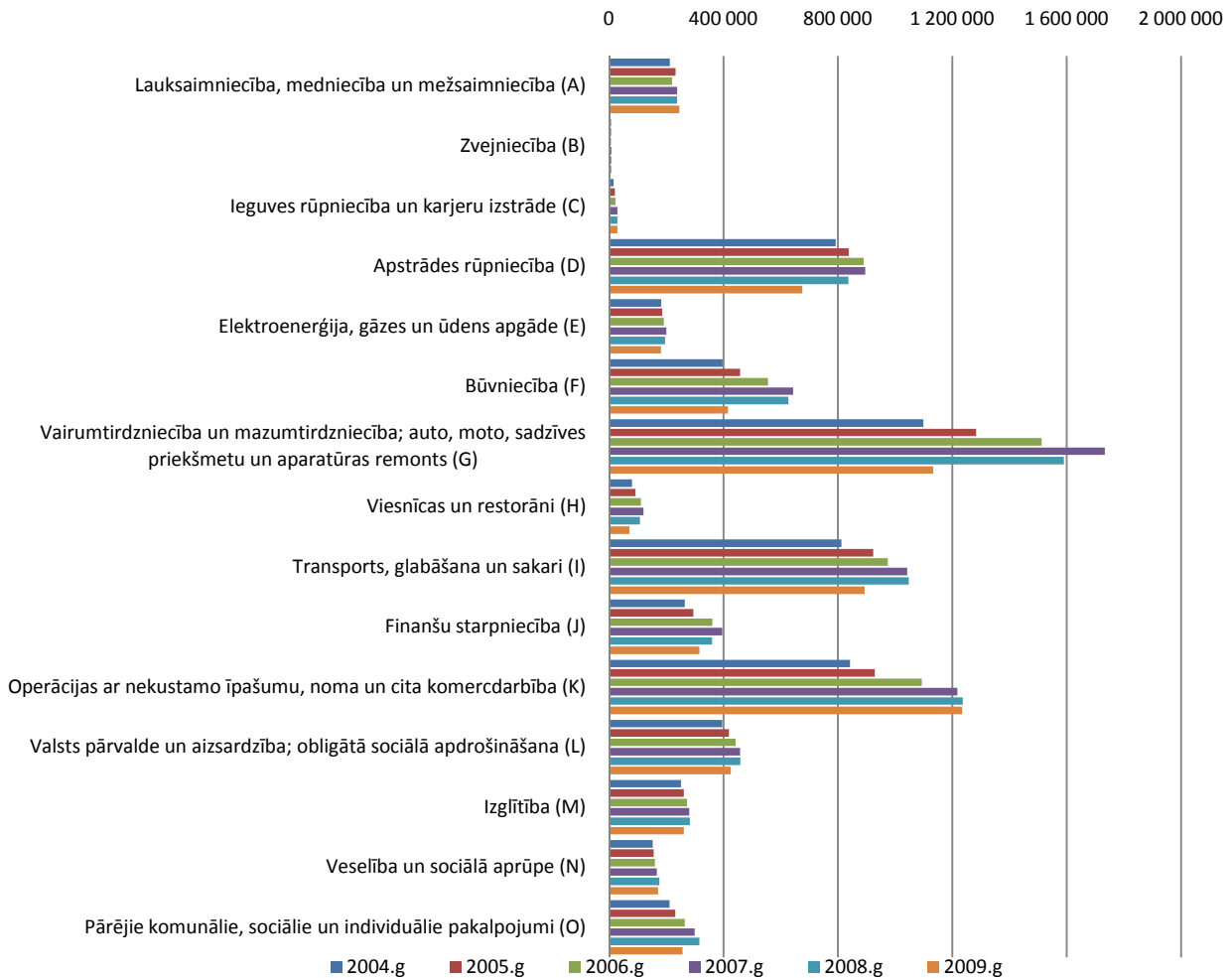
¹¹⁶ CSP dati.

¹¹⁷ CSP dati.

¹¹⁸ CSP dati.

No kopējās pievienotās vērtības lielāko proporciju 2004.-2008.gada periodā veidojusi vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, tālāk atpaliekot operācijām ar nekustamo īpašumu, transportam un apstrādes rūpniecībai. 2009.gadā krīzes iespaidā tirdzniecības nozares pievienotā vērtība ievērojami kritusies un to apsteigusi operāciju ar nekustamo īpašumu nozares pievienotā vērtība.

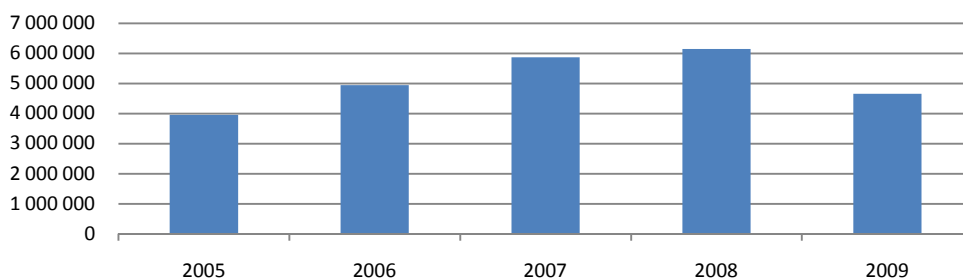
Attēls Nr. 73. Latvijas pievienotā vērtība 2000.g.salīdzināmajās cenās, 2004.-2009.gads¹¹⁹

Saražotās produkcijas apjomi

Saražotās produkcijas kopējā vērtība Latvijā kopš 2004.gada līdz 2008.gadam pastāvīgi palielinājusies, bet 2009.gadā ekonomikas krīzes iespaidā strauji kritusies.

Attēls Nr. 74. Latvijā saražotās rūpnieciskās produkcijas kopējā vērtība faktiskajās cenās, tūkst. LVL, 2004.-2009.gads¹²⁰

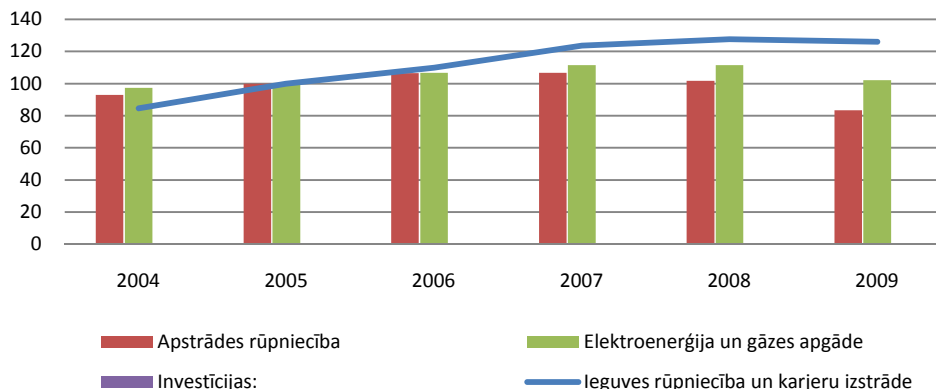
¹¹⁹ CSP dati.

¹²⁰ CSP dati.

Apskatot rūpnieciskās produkcijas izlaides apjomus, redzams, ka kopējā izlaide sākusi kristies jau 2008.gadā, turklāt apjomu pieaugums bija praktiski apstājies jau 2007.gadā. Visstraujākais izlaides kritums vērojams apstrādes rūpniecībā, kur izlaides apjoms 2009.gadā, salīdzinot ar 2008.gadu, krities par 20%.

Attēls Nr. 75. Rūpnieciskās produkcijas kopējā apjoma indeksi, 2004.-2009.gads (2005.gads = 100)¹²¹

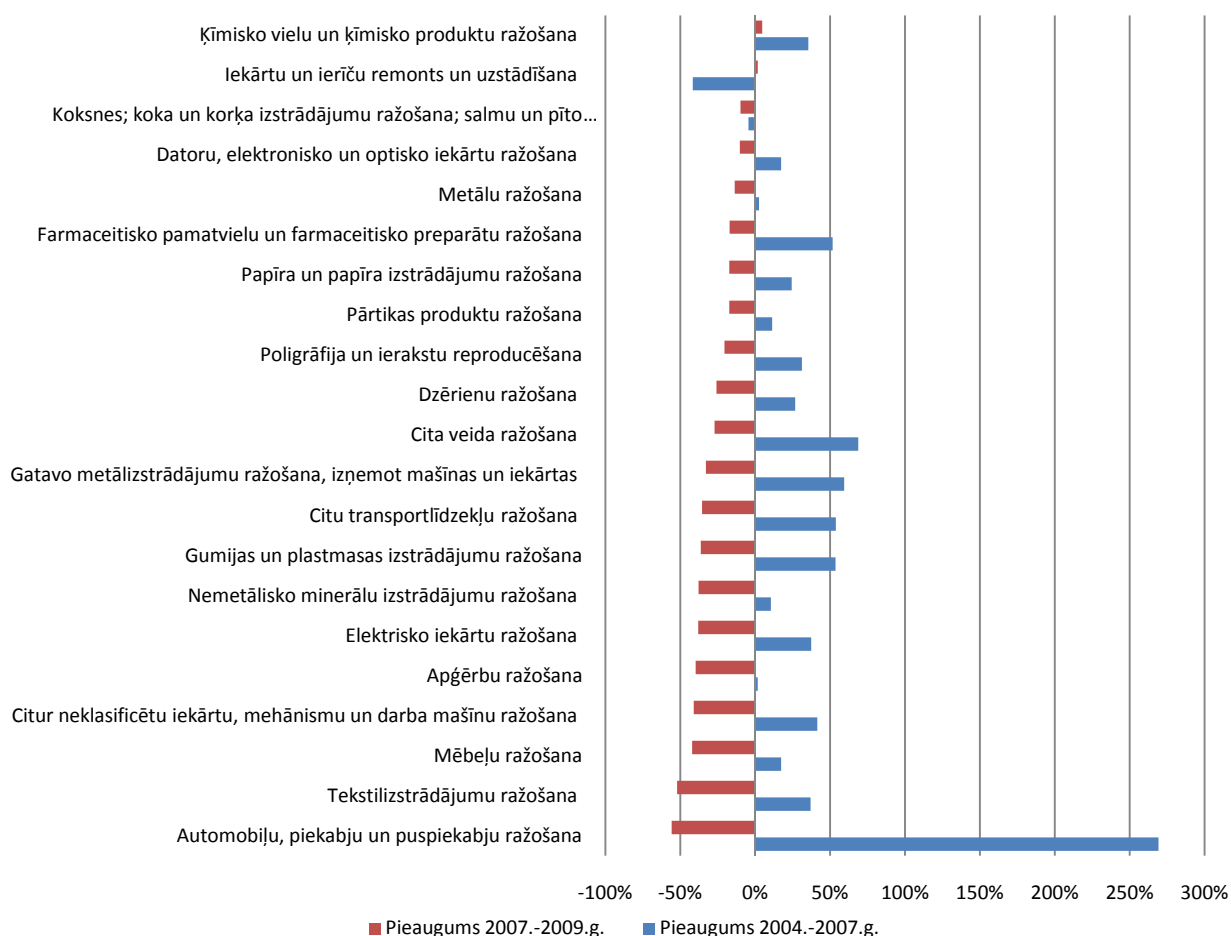
No apstrādes rūpniecības apakšnozarēm vislielākais kritums pēc izlaides apjoma 2007.-2009.gada periodā bijis automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošanas nozarē (55,8%) un tekstilizstrādājumu ražošanas nozarē (52,1%). Tāpat vērā ņemams izlaides kritums (vairāk kā 30%) novērots mēbeļu ražošanā, dažādu mehānismu un darba mašīnu ražošanā, apģērbu ražošanā, elektrisko iekārtu ražošanā, nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošanā, gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā, transportlīdzekļu ražošanā, gatavo metālizstrādājumu ražošanā.

Atsevišķas nozares 2007.līdz 2009.gada periodā uzrādījušas nelielus pieaugumu tempus, ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošanai pieaugot par 4,6%, bet iekārtu un ierīču remontam un uzstādīšanai par 1,7%.

Laika posmā no 2004.līdz 2007.gadam pārliecinoši straujākos izaugsmes tempus uzrādījusi nozare, kas pēc 2007.gada arī visstraujāk samazinājusies – automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana. Iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana, kas pēc izlaides apjomiem 2007.-2009.gada periodā uzrādījusi nelielu pieaugumu, 2004.-2007.gada periodā samazinājusies.

¹²¹ CSP dati.

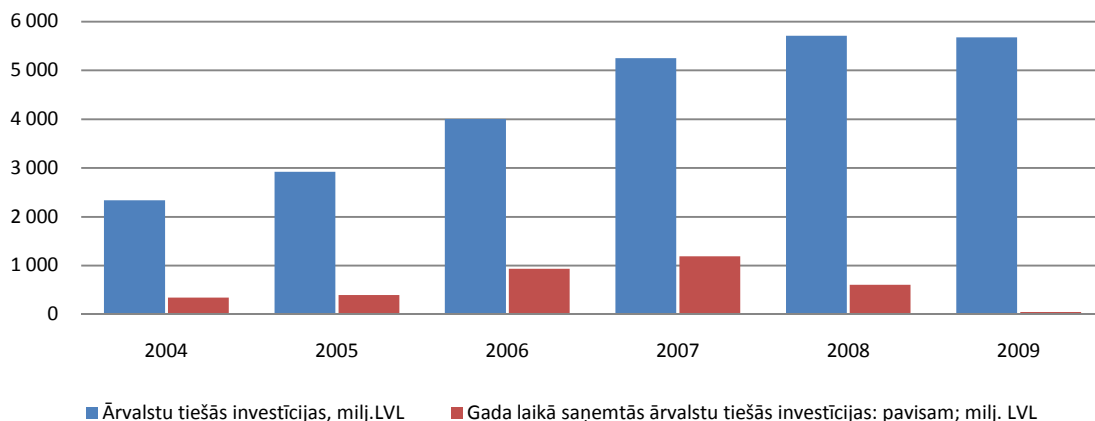
Attēls Nr. 76. Apstrādes rūpniecības apakšnozaru izaugsmes tempi pēc apjoma, 2004.-2007.gads, 2007.-2009.gads¹²²

Investīciju apjomi

Ārvalstu tiešo investīciju apjoms Latvijas ekonomikā kopš 2004.gada pastāvīgi pieaudzis, maksimumu sasniedzot 2007.gadā, bet 2008.un 2009.gadā strauji kritoties. Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas maksimālo līmeni sasniedza 2008.gadā, bet 2009.gadā nedaudz samazinājās.

Attēls Nr. 77. Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā, 2004.-2009.gads, milj. LVL¹²³

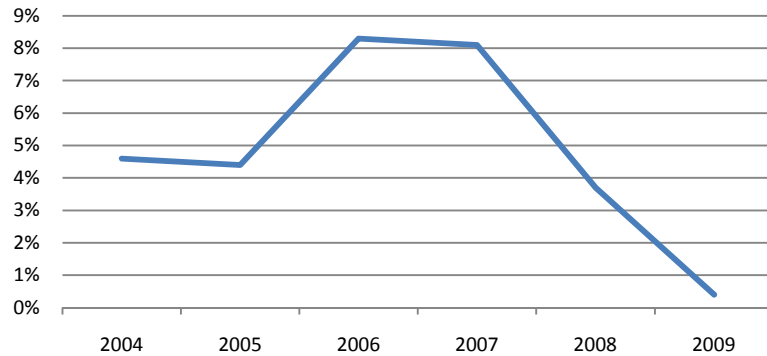

¹²² CSP dati.

¹²³ CSP dati.

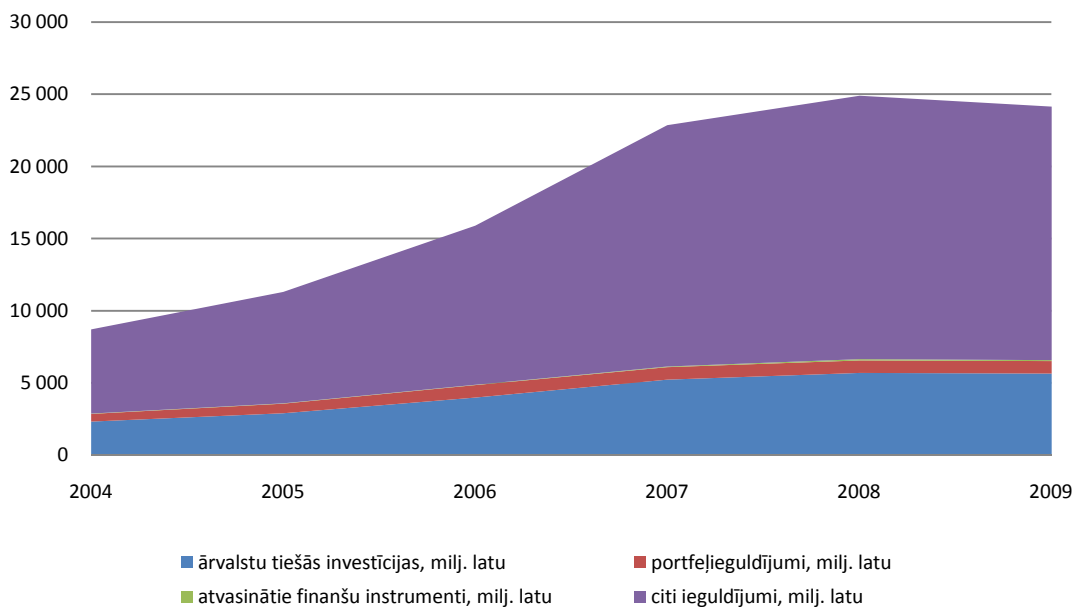
Rēķinot gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas pret Latvijas IKP, redzams, ka investīcijas maksimālo apjomu sasniedza 2006.gadā (8,3%), bet līdz 2009.gada beigām to apjoms nokritās līdz 0,4% no IKP.

Attēls Nr. 78. Gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā pret IKP, %¹²⁴

No kopējām ārvalstu investīcijām Latvijā ārvalstu tiešās investīcijas visā 2004.-2009.gada periodā veidojušas aptuveni 25%, vislielāko īpatsvaru (26,8%) sasniedzot 2004.gadā, bet mazāko īpatsvaru (22,9%) sasniedzot 2007.un 2008.gadā.

Attēls Nr. 79. Uzkrātās ārvalstu investīcijas (gada beigās) dalījumā pa investīciju veidiem, 2004.-2009.g., milj. LVL¹²⁵

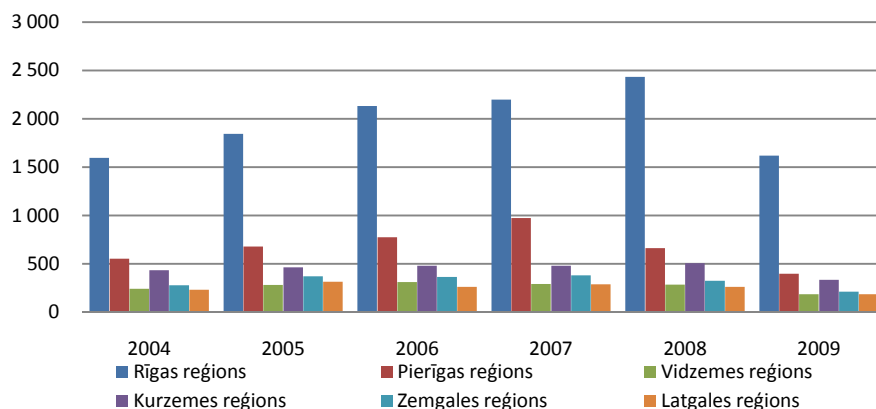
Starp plānošanas reģioniem pārliecinoši lielāko nefinanšu investīciju daļu 2004.-2009.gada periodā saņēmis Rīgas plānošanas reģions, no kā atpaliek Pierīgas plānošanas reģions un Kurzemes plānošanas reģions. Vidzemes, Zemgales un Latgales plānošanas reģions saņēmis līdzīgu nefinanšu investīciju apjomu.

Investīciju maksimums plānošanas reģionos vērojams dažādos laika posmos. Rīgas un Kurzemes plānošanas reģionā maksimālais nefinanšu investīciju apjoms saņemts 2008.gadā; Pierīgas un Zemgales plānošanas reģionā – 2007.gadā, Vidzemes plānošanas reģionā – 2006.gadā, bet Latgales plānošanas reģionā – 2005.gadā. Absolūti zemākais investīciju apjoms visos plānošanas reģionos vērojams 2009.gadā, neskaitot Rīgas plānošanas reģionu, kur tas ir nedaudz zemāks 2004.gadā.

¹²⁴ CSP dati.

¹²⁵ CSP dati.

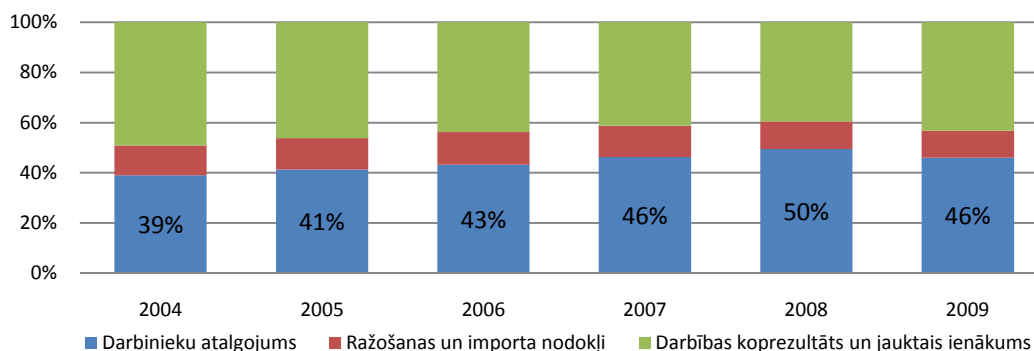
Attēls Nr. 80. Nefinanšu investīcijas statistiskajos reģionos Latvijā, 2004.-2009.g., milj. LVL¹²⁶

Produktivitāte

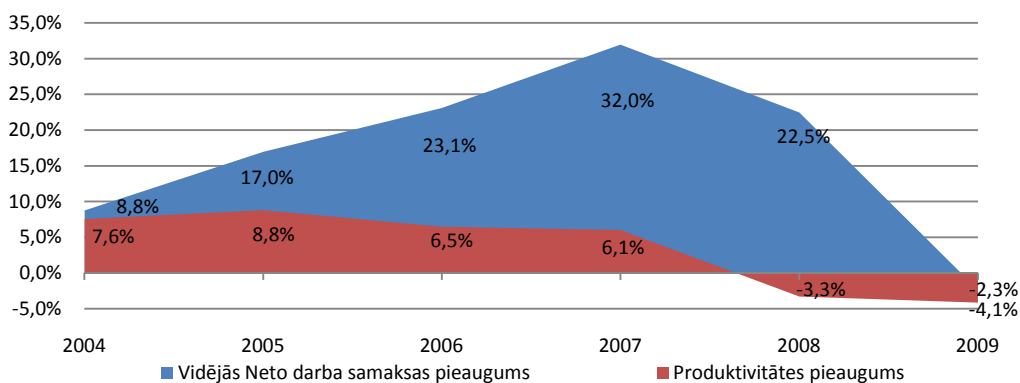
Latvijas IKP struktūra no ieņēmumu puses liecina, ka laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam pieaudzis darbinieku atalgojuma īpatsvars kopējā IKP. Šādu tendenci izraisījis straujš darbinieku atalgojuma pieaugums, kas ievērojami pārsniedzis preču izlaides pieauguma tempus.

Attēls Nr. 81. Latvijas IKP (neskaitot subsīdijas) struktūra no ieņēmumu puses, 2004.-2009.g., %¹²⁷

Tendence īpaši atspoguļojas darba produktivitātes pieaugumā, kas Latvijā pēdējo gadu laikā būtiski atpaliek no darbinieku atalgojuma pieauguma tempa.

Attēls Nr. 82. Vidējās neto darba samaksas pieauguma un produktivitātes* pieauguma salīdzinājums¹²⁸

*Produktivitāte izteikta kā pievienotās vērtības (salīdzināmās cenās) un nodarbināto skaita dalījums

Produktivitātei augot lēnu un darba samaksai pieaugot ļoti strauji, laika posmā no 2004.līdz 2008.gadam ievērojami pieaudzis darbaspēka izmaksu īpatsvars kopējos uzņēmumu izdevumos. Rezultātā

¹²⁶ CSP dati.

¹²⁷ CSP dati.

¹²⁸ CSP dati.

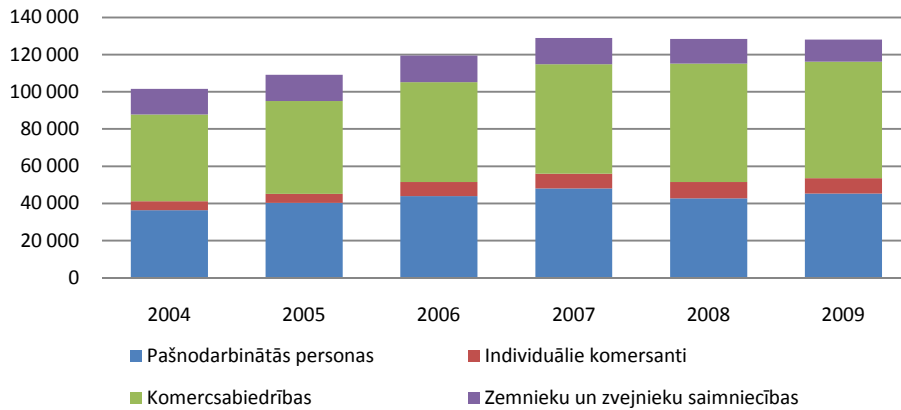

paaugstinājusies produktu pašizmaksa un līdz ar to produktu pārdošanas cena, kas izraisījis Latvijas uzņēmumu konkurētspējas krišanos starptautiskos tirgos. Situācija nav būtiski uzlabojusies arī 2009.gadā, kad ekonomikas samazinājuma apstākļos produktivitāte ir kritusies straujāk nekā neto darba samaksa.

Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits un finansiālie rādītāji

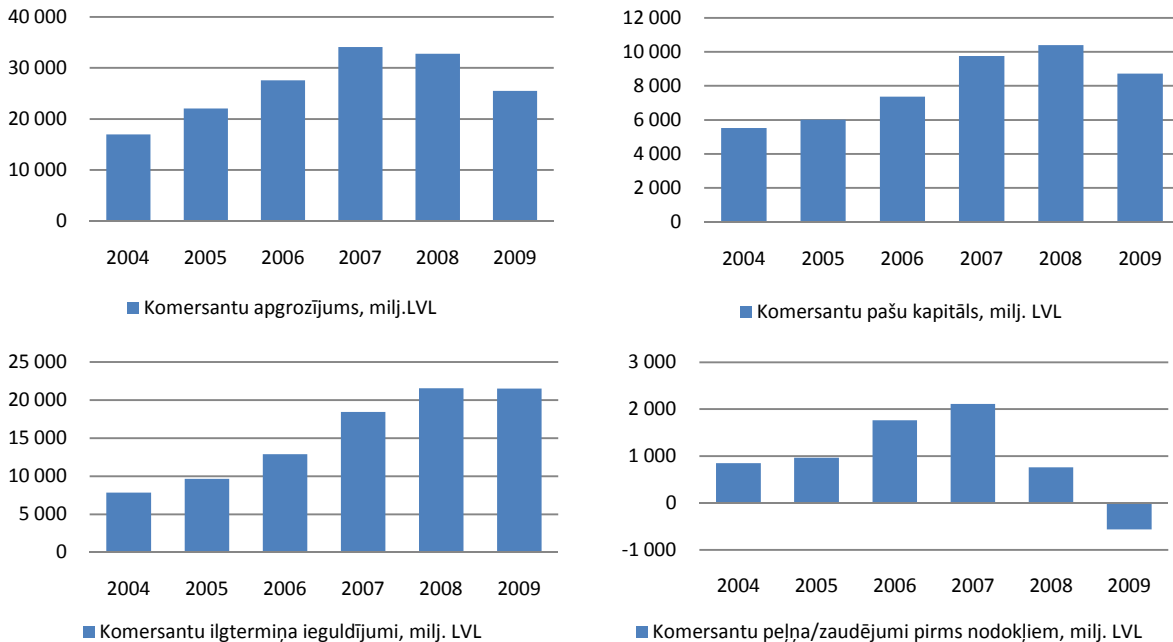
Ekonomiski aktīvo vienību skaits Latvijā pastāvīgi pieaudzis laika posmā no 2004.līdz 2007.gadam, bet saglabājies praktiski nemainīgs laika posmā no 2007.līdz 2009.gadam. Visstraujāk pieaudzis individuālo komersantu skaits, bet zemnieku un zvejnieku saimniecību skaits nav būtiski mainījies un laika posmā no 2004.līdz 2009.gadam ir kopumā pat samazinājies par 14%.

Attēls Nr. 83. Ekonomiski aktīvo vienību skaits Latvijā, 2004.-2009.g.¹²⁹

Komersantu finansiālie rādītāji 2004.-2009.gada periodā uzrādījuši līdzīgas tendences kā makroekonomikas rādītāji valstī, piedzīvojot pieaugumu līdz 2007./2008.gadam un kritumu līdz 2009.gadam.

Attēls Nr. 84. Komersantu kopējais apgrozījums un pašu kapitāls, 2004.-2009.g., milj. LVL¹³⁰

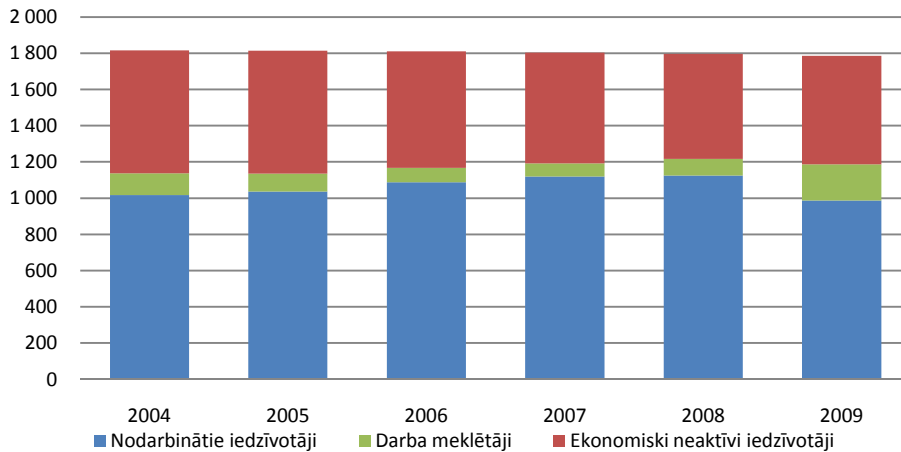
¹²⁹ CSP dati.

¹³⁰ CSP dati.

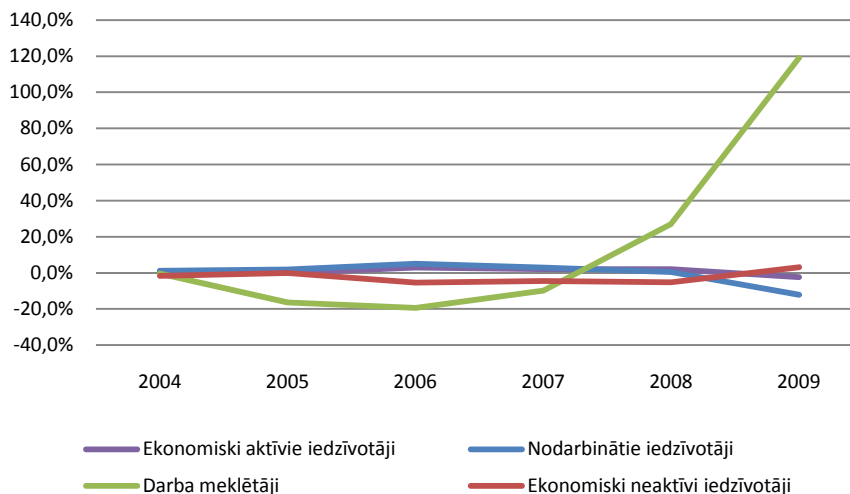
Nodarbinātības rādītāji

Iedzīvotāju skaits darbaspējīgā vecumā (15 līdz 74 gadi) laika posmā no 2004.līdz 2009.gadam svārstījies nedaudz un saglabājies ap 1,8 miljoniem cilvēku. Nodarbināto iedzīvotāju skaits maksimumu sasniedzis 2007.gadā, piedzīvojot kritumu 2008.un 2009.gadā. Darba meklētāju skaits attiecīgi minimumu sasniedzis 2007.gadā, bet 2008.un 2009.gadā strauji pieaudzis.

Attēls Nr. 85. Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes, 2004.-2009.g., skaits tūkst.¹³¹

Attēls Nr. 86. Iedzīvotāji pēc ekonomiskās aktivitātes, % izmaiņas pret iepriekšējo gadu, 2004.-2009.g., %.¹³²

Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars starp darbaspējīgajiem iedzīvotājiem (vecumā 15 līdz 74 gadi) visaugstākais visā laika periodā no 2004.līdz 2009.gadam bijis Rīgas plānošanas reģionā. Tālāk atpaliek Pierīgas plānošanas reģions, kam seko pārējie Latvijas plānošanas reģioni. Zemākais nodarbinātības līmenis gandrīz visā apskatītajā laika posmā bijis Latgales plānošanas reģionā, tikai 2008.gadā no tā nedaudz atpaliekot Vidzemes plānošanas reģionam.

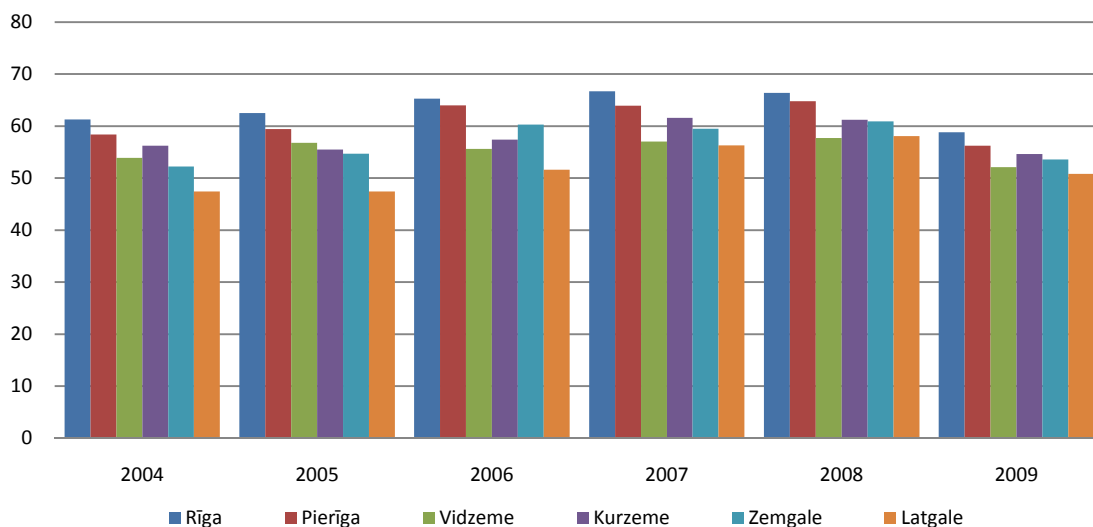
Lielākas svārstības novērojamas darba meklētāju īpatsvarā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā. Visos plānošanas reģionos pārliecinoši lielākais darba meklētāju īpatsvars novērots 2009.gadā, visaugstāko darba meklētāju līmeni uzrādot Zemgalei. Ekonomikas izaugsmes laikā no 2004.līdz 2007.gadam pārliecinoši lielākais darba meklētāju īpatsvars bija novērojams Latgalē, savukārt 2008.un 2009.gadā to apsteiguši vairāki citi plānošanas reģioni. Salīdzinoši zemu darba meklētāju īpatsvaru visā apskatītajā laika periodā saglabājis Pierīgas plānošanas reģions.

¹³¹ CSP dati.

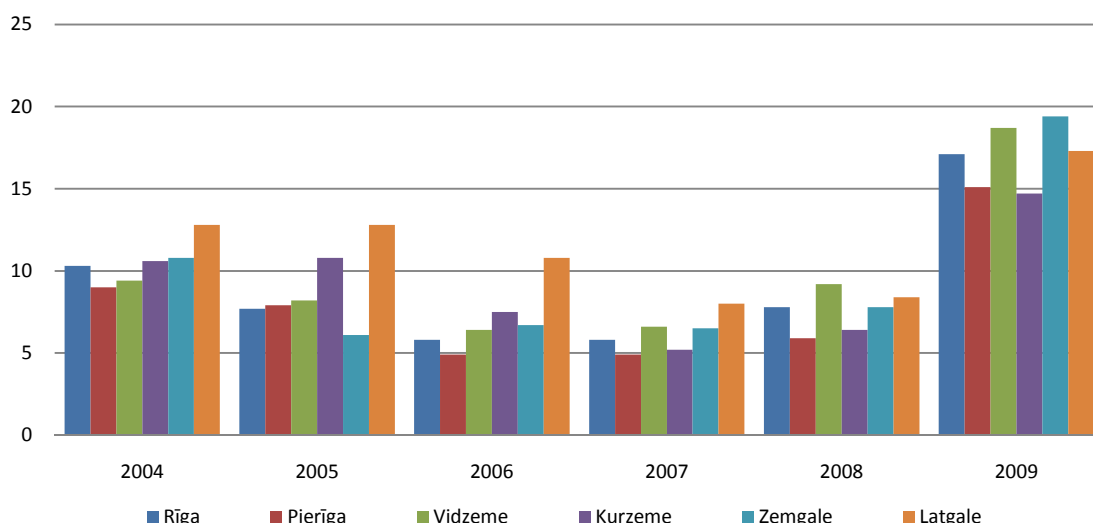
¹³² CSP dati.

Attēls Nr. 87. Nodarbināto iedzīvotāju īpatsvars kopējā iedzīvotāju kopskaitā, 2004.-2009.g., %.¹³³

Attēls Nr. 88. Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā, 2004.-2009.g., %.¹³⁴

Nozaru griezumā nodarbināto iedzīvotāju skaits laika periodā no 2004.līdz 2009.gadam svārstījies dažādi. Lauksaimniecības uz zvejniecības nozarē nodarbināto iedzīvotāju skaits katru gadu samazinājies, neskatoties uz kopējās ekonomikas augšupeju līdz 2007.gadam (tai skaitā pievienotās vērtības pieaugumu pašā lauksaimniecības nozarē). Tāpat pieaugums šajā laika periodā nav novērots izglītības un veselības un sociālās aprūpes nozarē. Izaugsme nodarbināto iedzīvotāju skaita ziņā praktiski nav konstatēta arī rūpniecības un enerģētikas nozarē, kur pieaugums 2007.gadā, salīdzinot ar 2004.gadu, bijis 0,5%.

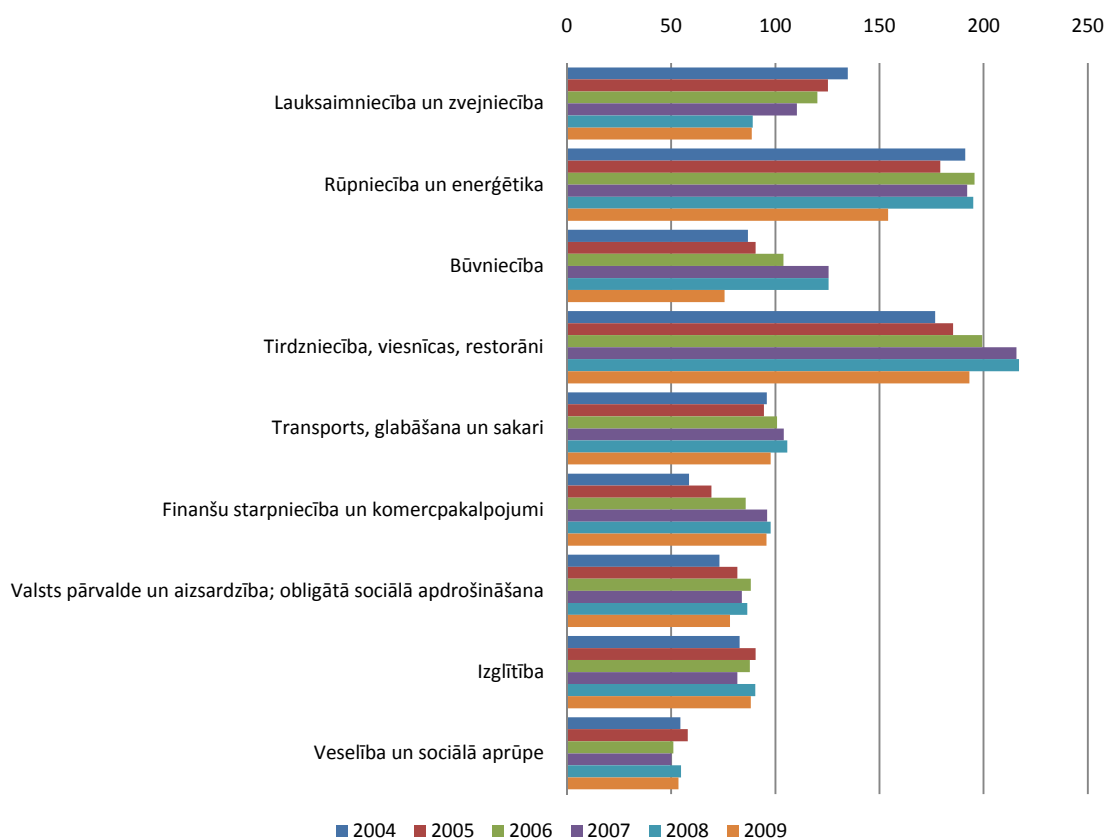
Citas nozares iezīmē vienotu tendenci nodarbināto iedzīvotāju skaitam pieaugt laika posmā no 2004.līdz 2007.gadam, lielāko pieaugumu uzrādot finanšu starpniecības nozarei (64,1%) un būvniecības nozarei (44,7%).

Laika posmā no 2007.līdz 2009.gadam vairākas nozares piedzīvojušas būtisku kritumu, visstraujāk nodarbināto skaitam krītot būvniecības nozarē (39,7%), rūpniecības un enerģētikas nozarē (19,7%), kā arī lauksaimniecības un zvejniecības nozarē (19,6%). Neliels pieaugums šajā laika posmā konstatēts izglītības, kā arī veselības un sociālās aprūpes nozarē (attiecīgi 7,8% un 6,8%).

¹³³ CSP dati.

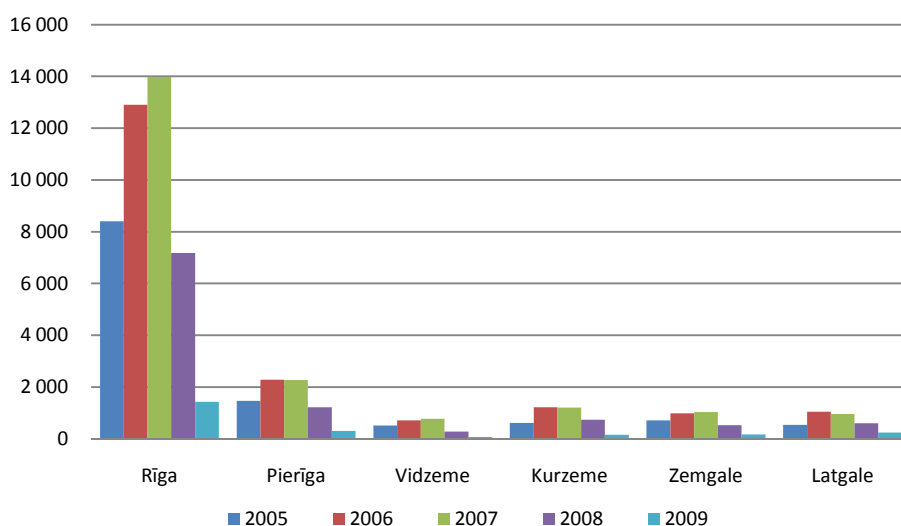
¹³⁴ CSP dati.

Attēls Nr. 89. Nodarbinātie iedzīvotāji sadalījumā par ekonomiskās darbības veidiem, 2004.-2009.g., %.¹³⁵

Brīvo darba vietu skaits 2005.-2009.gada periodā lielākais bijis Rīgā, 2007.gadā kopējam brīvo darba vietu skaitam Rīgā pārsniedzot darba vietu skaitu citur Latvijā 2,2 reizes. Visos plānošanas reģionos pārliecinoši lielākais brīvo darba vietu skaits vērojams 2006./2007.gadā, 2008.un 2009.gadā tam strauji samazinoties.

Attēls Nr. 90. Brīvās darba vietas pa plānošanas reģioniem, 2005.-2009.g., skaits.¹³⁶

¹³⁵ CSP dati.

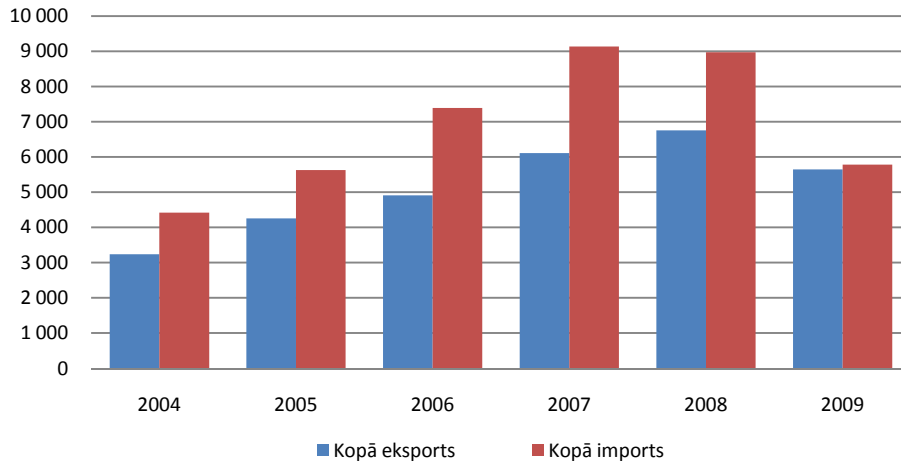
¹³⁶ CSP dati.

Ārējās tirdzniecības rādītāji

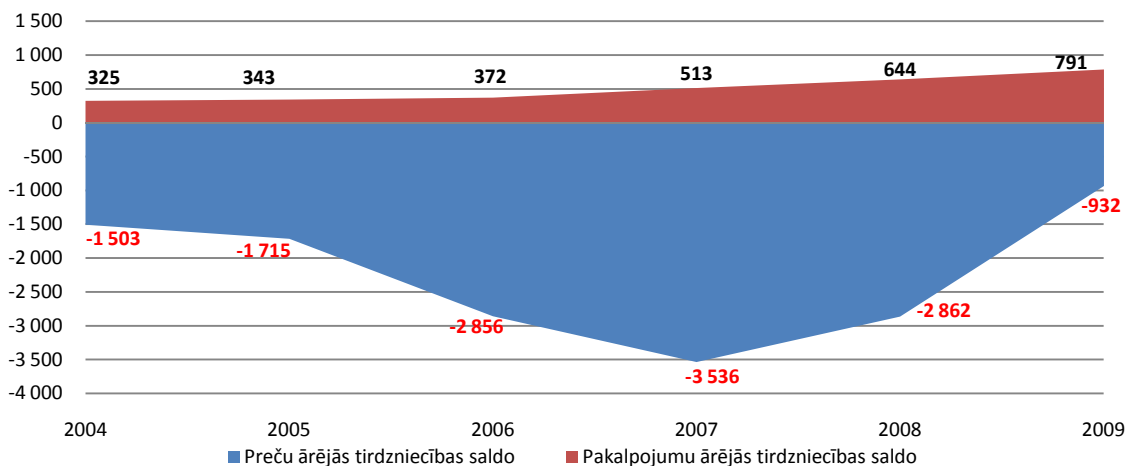
Latvijas eksporta un importa rādītāji laika posmā no 2004.līdz 2007./2008.gadam piedzīvojuši pastāvīgu pieaugumu, eksportam sasniedzot maksimālo vērtību 2008.gadā, bet importam 2007.gadā.

Ārējās tirdzniecības bilance precēm laikā no 2004.līdz 2009.gadam bijusi negatīva, laika posmā pēc 2007.gada lēnām uzlabojoties. Pakalpojumu eksporta bilance bijusi pozitīva visā apskatītajā laika posmā.

Attēls Nr. 91. Kopējie eksporta un importa rādītāji, 2004.-2009.g., milj. LVL.¹³⁷

Attēls Nr. 92. Latvijas ārējās tirdzniecības saldo preču un pakalpojumu grupā, 2004.-2009.g., milj. LVL.¹³⁸

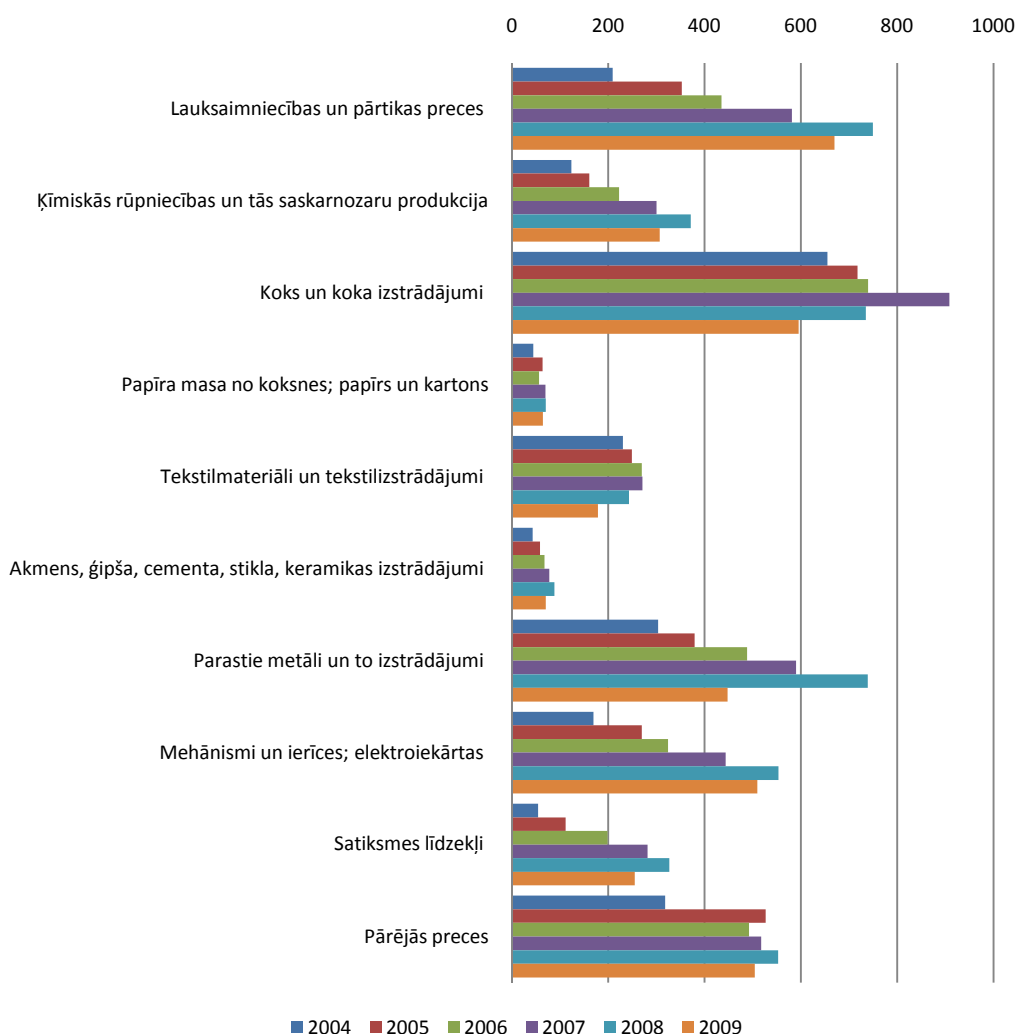
Apskatot būtiskākās eksporta preču kategorijas, redzams, ka arī dažādās nozarēs preču eksporta maksimums sasniegts 2007.vai 2008.gadā. Visās apskatītajās nozarēs, neskatot koka izstrādājumus un tekstila izstrādājumus, 2009.gada eksporta apjoms, neskatoties uz ekonomikas lejupeju, pārsniedzis 2004.gada rādītājus.

Straujāko kritumu krīzes iespaidā (salīdzinot 2009.gada rādītājus ar maksimālajiem rādītājiem 2007.vai 2008.gadā) piedzīvojusi parasto metālu un to izstrādājumu nozare (kritums par 39,4%), koka un koka izstrādājumu nozare (kritums par 34,5%), kā arī tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu nozare (kritums par 34%). Zemākais kritums bijis papīra nozarē un mehānismu un ierīču, elektroiekārtu nozarē (8%).

¹³⁷ Latvijas Bankas dati.

¹³⁸ Latvijas Bankas dati.

Attēls Nr. 93. Eksports pa svarīgākajām preču sadaļām, 2004.-2009.g., milj. LVL.¹³⁹

Var secināt, ka 2004.-2007.gada periods Latvijas tautsaimniecībā un uzņēmējdarbības vidē raksturīgs ar strauju apskatīto ekonomisko rādītāju uzlabošanos, atsevišķiem rādītājiem savu maksimumu sasniedzot 2006.gadā (piemēram, gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas % pret IKP), bet citiem pēc inerces palielinoties vēl arī 2008.gadā (uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas, darbinieku atalgojums, komersantu pašu kapitāls un ilgtermiņa ieguldījumi, tāpat arī kopējais Latvijas eksports). Praktiski visi apskatītie rādītāji visos Latvijas plānošanas reģionos pasliktinājušies 2009.gadā, tomēr ir konstatējams, ka rādītāju pasliktināšanās apmērs ir atšķirīgs dažādās nozarēs.

¹³⁹ Latvijas Bankas dati.

Pielikums Nr.2. ES SF ieguldījumu ietekmes noteikšanas ietvaros pētāmās aktivitātes

Prioritāte	Pasākums	Aktivitāte	Ietekme			
			tieša	netieša	nav	
1. Teritoriālās vienotības veicināšana	1.1. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana	1.1.1. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu <2000		X		
		1.1.2. Dalītās atkritumu vākšanas punktu izveide		X		
		1.1.3. Likumdošanas prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija		X		
		1.1.4. Siltumapgādes sistēmu uzlabošana		X		
		1.1.5. Kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā		X		
		1.1.6. Ekotūrisma infrastruktūras attīstība potenciālajās Natura 2000 teritorijās		X		
	1.2. Pieejamības un transporta sistēmas attīstība	1.2.1. Valsts 1. šķiras autoceļu infrastruktūras, kas savieno galvenos ekonomiskos centrus un veido to pieslēgumus TEN-T tīklam, rekonstrukcija		X		
		1.2.2. Transporta sistēmas efektivitātes uzlabošana apdzīvotās teritorijās		X		
		1.2.3. Jūras ostu infrastruktūras un jūras pieejamības uzlabošana		X		
		1.2.4. Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu ritošā sastāva modernizācija		X		
	1.3. Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība	1.3.1. Sabiedrisko informācijas un elektroniskas pārvaldes sistēmu attīstība		X		
		1.3.2. Publisko interneta pieejas punktu attīstība		X		
		1.3.3. Informācijas un sakaru tīklu attīstība ģeogrāfiski attālinātajās teritorijās, paplašinot augstas kvalitātes platjoslas tīklus		X		
	1.4. Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība	1.4.1. Primārās veselības aprūpes infrastruktūras (PVA) un aprīkojuma uzlabošana			X	
		1.4.2. Neatliekamās medicīniskās palīdzības (NMP) sistēmas infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana			X	
		1.4.3. Vienotās asins donoru drošības un informācijas sistēmas izveide (atcelta)			X	
		1.4.4. Sākotnējās profesionālās izglītības iestāžu renovācija un mācību aprīkojuma modernizācija		X		
		1.4.5. Augstākās izglītības iestāžu nodrošināšana ar mūsdienīgām apmācības iekārtām, tehniku un lieldatoru tīkliem, kā arī ēku renovācija (ieskaitot pielāgošanu personām ar īpašām vajadzībām)		X		
		1.4.6. Sociālās infrastruktūras uzlabošana un alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstība		X		
		1.4.7. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalsts sociālo pakalpojumu sistēmas administratīvajām institūcijām vienotas datu bāzes par invalīdiem izveidošanai		X		
		1.4.8. Darba tirgus institūciju pilnveidošana			X	
	2. Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana	2.1. Atbalsts inovāciju attīstībai	2.1.1. Tehniski ekonomisko pamatojumu izstrāde (atcelta)			X
			2.1.2. Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai	X		
		2.2. Uzņēmējdarbības un infrastruktūras attīstība.	2.2.1. Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai atbilstoši tirgus standartiem un prasībām attiecībā uz vides aizsardzību, darba drošību un patērētāja tiesību aizsardzību (ieskaitot nepieciešamā aprīkojuma iegādi un ēku celtniecību un rekonstrukciju)	X		
			2.2.2. Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām koplietošanas iekārtās (testēšanas, sertificēšanas laboratorijām un līdzīgām aktivitātēm)	X		
			2.2.3. Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai	X		

Prioritāte	Pasākums	Aktivitāte	Ietekme			
			tieša	netieša	nav	
	2.3. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai	2.3.1. Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos	X			
		2.3.2. Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai.	X			
	2.4. Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem	2.4.1. Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai.	X			
		2.4.2. Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība	X			
		2.4.3. Riska kapitāla fonds.	X			
		2.4.4. Procentu likņu subsīdijas (viens projekts, tas pats pārtraukts)			X	
	2.5. Atbalsts lietišķās zinātnes attīstībai valsts zinātniskajās institūcijās	2.5.1. Atbalsts lietišķajiem pētījumiem valsts zinātniskajās institūcijās	X			
		2.5.2. Moderna aprīkojuma un infrastruktūras nodrošināšana valsts pētniecības iestādēs		X		
	3. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana	3.1. Nodarbinātības veicināšana	3.1.1. Nodarbināto pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšana	X		
			3.1.2. Aktīvās nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem	X		
3.1.3. Apmācības un konsultācijas komercdarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem			X			
3.1.4. Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai					X	
3.1.5. Pētījumu veicināšana				X		
3.2. Izglītības un tālākizglītības attīstība		3.2.1. Izglītības programmu uzlabošana sākotnējā profesionālajā izglītībā ekonomikai svarīgās nozarēs			X	
		3.2.2. Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā			X	
		3.2.3. Augstākās izglītības studiju programmu uzlabošana zinātņu un tehnoloģiju ietilpīgajās nozarēs			X	
		3.2.4. Tālākizglītības sadarbības tīklu attīstīšana un kapacitātes stiprināšana, tālākizglītības kursu un moduļu izstrāde un ieviešana un mūžizglītības politikas attīstīšana			X	
		3.2.5. Atbalsts akadēmiskā personāla un pedagogu tālākizglītībai			X	
		3.2.6. Sadarbības stiprināšana starp sociālajiem partneriem un izglītības iestādēm un apmācības kvalitātes paaugstināšanā		X		
		3.2.7. Karjeras izglītības un profesionālās orientācijas pasākumu attīstība izglītības iestādēs			X	
3.3. Sociālās atstumtības mazināšana		3.3.1. Apmācību nodrošināšana sociāli atstumtajām grupām, ieskaitot IKT atbalstu invalīdiem		X		
		3.3.2. Subsidēto darba vietu nodrošināšana	X			
		3.3.3. Konsultācijas un apmācība komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai	X			
		3.3.4. Sociālā darba speciālistu apmācības		X		
		3.3.5. Sociālās rehabilitācijas programmu piedāvājuma paplašināšana, ieskaitot atbalstu IKT invalīdiem			X	
		3.3.6. Pedagoģiskās korekcijas programmu attīstība un ieviešana			X	
		3.3.7. Jauniešu ar speciālām vajadzībām integrēšana izglītības sistēmā			X	

Prioritāte	Pasākums	Aktivitāte	Ietekme		
			tieša	Netieša	nav
4.Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana	4.1.Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos	4.1.1.Investīcijas jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu ražošanai (t.sk. iepakojšanas, ražošanas atkritumu pārstrāde, vienas saimniecības meliorācijas sistēmas)	X		
		4.1.2. Lauksaimniecības produktu ražošanas ēku un būvju būvdarbi, rekonstrukcija un renovācija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde (t.sk. iepakojšanas, ražošanas atkritumu pārstrāde, vienas saimniecības meliorācijas sistēmas)	X		
		4.1.3. Lopkopībā investīcijas ganāmpulka ģenētiskās kvalitātes paaugstināšanai, iegādājoties augsti ražīgus dzīvniekus, kuriem ir ciltsgrāmata un kas aizstāj ganāmpulkā esošos dzīvniekus		X	
		4.1.4. Investīcijas ilggadīgos stādījumos (piemēram, augļu koki)		X	
	4.2.Atbalsts jaunajiem zemniekiem	4.2.1.Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi	X		
	4.3.Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana	4.3.1.Investīcijas jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu pārstrādei (t.sk. iepakojšanai, ražošanas atkritumu pārstrādei)	X		
		4.3.2.Lauksaimniecības produktu pārstrādes būvju jaunbūve, rekonstrukcija un renovācija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde	X		
	4.4.Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana	4.4.1.Zemes ielabošana		X	
		4.4.2.Invazīvo augu apkarošana un aizaugušās neizmantojamās lauksaimniecības zemes attīrīšana no krūmājiem un invazīvajām nezālēm		X	
		4.4.3.Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvu aktivitāšu dažādošana	X		
		4.4.4.Investīcijas pamatpakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām	X		
		4.4.5.Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana	X		
		4.4.6.Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana	X		
		4.4.7. Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu sniegšana (atcelta)			X
	4.5.Mežsaimniecības attīstība	4.5.1.Lauksaimniecībā neizmantojamo zemju platību (t.i., zemes, kas neatbilst Regulas 1257/1999 31.panta nosacījumiem) apmežošana		X	
		4.5.2.Ieguldījumi mežos ar mērķi uzlabot to ekonomisko, ekoloģisko vai sociālo vērtību		X	
		4.5.3.Mežu īpašnieku apvienību izveidošana			X
		4.5.4.Ieguldījumi mežizstrādes, koksnes pirmapstrādes un tirdzniecības uzlabošanā un racionalizācijā	X		
		4.5.5.Mežsaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana ugunsgrēku radīto postījumu vietās, attiecīgu ugunsdrošības profilaktisko pasākumu ieviešana		X	
		4.5.6.Atbalsts mazvērtīgu mežaudžu vai koku sugu nomaiņai, lai paaugstinātu bioloģisko daudzveidību un ekoloģisko vērtību		X	
	4.6. pasākums Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida	4.6.1.Prasmju iegūšana		X	
		4.6.2.Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas		X	

Prioritāte	Pasākums	Aktivitāte	Ietekme		
			tieša	Netieša	nav
	pasākums)				
	4.7.Apmācības	4.7.1.Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārveidē iesaistīto personu profesionālās iemaņas un kompetenci		X	
	4.8.Zvejas intensitātes sabalansēšana.	4.8.1.Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī zvejojošo zvejas kuģu nodošana sadalīšanai, t.sk. sagriešana metāllūžņos, sadalīšana gabalos		X	
		4.8.2.Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī zvejojošo zvejas kuģu nodošana pastāvīgai izmantošanai bezpeļņas mērķiem ārpus zvejniecības		X	
	4.9.Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana	4.9.1.Kuģošanas drošības apstākļu uzlabošana uz zvejas kuģiem, izņemot kuģu korpusu renovāciju un dzinēju iegādi un uzstādīšanu		X	
		4.9.2.Higiēnas un darba apstākļu un zvejas produktu kvalitātes prasību nodrošināšana uz zvejas kuģiem ar nosacījumu, ka netiek veiktas izmaiņas zvejas kuģa uzbūvē		X	
		4.9.3. Zvejas aktivitāšu racionalizēšana uz kuģa klāja, selektīvāku zvejas paņēmienu un metožu izmantošana ar nolūku samazināt piezvejas apjomu, izņemot jaunu zvejas rīku iegādi vai esošo zvejas rīku aizvietošanu un pilnveidošana (atcelta)			X
		4.9.4. Jaunu zvejas kuģu būvēšana atbilstoši higiēnas, kuģošanas un darba drošības prasībām. (atcelta)			X
		4.9.5. Akustisko atbaidīšanas ierīču iegāde		X	
	4.10.Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga uzlabošana, zvejas ostu aprīkojums un akvakultūra	4.10.1.Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un mārketinga uzlabošana	X		
		4.10.2.Zvejas ostu aprīkojums		X	
		4.10.3.Akvakultūra	X		
	4.11. pasākums Piekrastes zvejas attīstība, sociāli ekonomiskie pasākumi, jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšana un atbalsts ražotāju organizācijām	4.11.1Piekrastes zvejas attīstība		X	
		4.11.2.Sociāli ekonomiskie pasākumi		X	
		4.11.3.Jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšana	X		
		4.11.4.Atbalsts ražotāju organizācijām	X		
		4.11.5. Atbalsts zvejas aktivitāšu pagaidu pārtraukšanai un citas finansiālas kompensācijas. (atcelta)			X
5.Tehniskā palīdzība	5.1.Atbalsts programmas vadībai (ERAF)	5.1.1.Atbalsts projektu atlasē, vērtēšanā, programmu vadībā un uzraudzībā iesaistītajām institūcijām, arī finanšu kontrolēm un auditam		X	
	5.2.Citi tehniskās palīdzības pasākumi (ERAF)	5.2.1.Apmācības		X	
		5.2.2.Informācija un publicitāte		X	
		5.2.3. Izvērtēšana un pētījumi		X	
		5.2.4. Atbalsts datorizētas Vadības informācijas sistēmas izveidei		X	
5.3.Atbalsts ESF	5.3.1. TP NVO un pašvaldības kapacitātes stiprināšanā ESF pasākumu ieviešanai		X		

Prioritāte	Pasākums	Aktivitāte	Ietekme		
			tieša	Netieša	nav
	programmas vadībai				
	5.4.Citas ESF tehniskās palīdzības izmaksas	5.4.1.Reģionālo ES struktūrfondu informācijas centru izveide un darbība			X
		5.4.2.Eiropas Sociālā fonda 50.gadadienai un trīs gadu darbībai Latvijā veltītas ceļojošās izstādes organizēšana		X	
	5.5.Atbalsts ELVGF programmas vadībai	5.5.1.Iestādes darbības stratēģijas līdzsvarotas vadības izveidošana un ieviešana Zemkopības ministrijā un Lauku atbalsta dienestā ar kvalitātes un riska vadības sistēmas palīdzību			X
		5.5.2.Lauku atbalsta dienesta esošo administrēšanas procedūru izvērtēšana, kā arī rekomendāciju, paraugprocedūru un paraugvadlīniju izstrāde 2007.-2013.gadu periodam Lauku attīstības pasākumiem		X	
		5.5.3.ELFLA, ELGF, EZF ieviešanas vadības un kontroles sistēmu neatkarīgs novērtējums		X	
		5.5.4.Atbalsts projektu atlasē, vērtēšanā, finanšu kontrolēm un auditam, arī programmu vadībā un uzraudzībā		X	
	5.6.Citas ELVGF tehniskās palīdzības izmaksas	5.6.1.2007.-2013.programmēšanas periodam nepieciešamā informācijas sistēmas moduļa izstrāde lauku attīstības plāna pasākumu administrēšanai		X	

Pielikums Nr.3. Plānotie un faktiski sasniegtie atbalsta aktivitāšu rādītāji

Aktivitātes Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Sasniedzamie rādītāji			Faktiskie rādītāji			Rādītāju izpilde	
			Iznākuma	Rezultāta	Ietekmes	Iznākuma	Rezultāta	Ietekmes	%	Ir / Nav
2.1.2.	Izstrādātie pilotmodeji	Skaits	115,00			37			32,2%	Nav
2.2.1.	Infrastrukturās investīciju projekti, lai modernizētu ražošanas procesus un produktus saskaņā ar tirgus standartiem un prasībām	Skaits	15,00			235			1566,7%	Ir
2.2.2.	n/a									
2.2.3.	Pabeigti infrastruktūras investīciju projekti sabiedriskās lietošanas tīklu pieejamības nodrošināšanai	Skaits	31			23			74,2%	Nav
2.3.1.	MVU skaits, kas saņem finansiālu atbalstu līdzdalībai starptautiskajos gadatirgos un izstādēs	Skaits	290			370			127,6%	Ir
2.3.1.	Neto eksporta pieaugums uzņēmumos, kas gūst labumu 2 gadus pēc atbalsta saņemšanas	%			1,00			15,49	1549,0%	Ir
2.3.2.	Mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) skaits, kas saņem finansiālo atbalstu, lai izmantotu ārējo konsultāciju pakalpojumus un pieredzes apmaiņu	Skaits	580,00			284			49,0%	Nav
2.3.2.	Nodrošinātas vai izveidotas darba vietas	Skaits			550,00			4476	813,8%	Ir
2.4.1.	Piešķirto aizdevumu skaits (t.sk. mikrokreditu)	Skaits	600,00			332			55,3%	Nav
2.4.2.	Piešķirto aizdevumu garantiju skaits	Skaits	350,00			359			102,6%	Ir
2.4.3.	Veikto riska kapitāla investīciju skaits	Skaits	55,00			67			121,8%	Ir
2.4.3.	Izveidoti papildus privātā sektora uzņēmējdarbības kapitāla ieguldījumi	EUR		7 500 000,00			16 045 145		213,9%	Ir
2.5.1.	n/a									
3.1.1.	Atbalstīto projektu skaits (tikai EM)	Skaits	300,00			181			60,3%	Nav
3.1.2.	n/a									
3.1.3.	n/a									
3.3.2.	n/a									
3.3.3.	n/a									
4.1.1.	T.sk. uzbūvēto/atjaunoto meliorāciju sistēmu skaits (projektu skaits)	Skaits	200,00			0			0,0%	Nav
4.1.1.	T. sk. rekonstruēto ražošanā nepieciešamo ēku un būvju skaits	Skaits	300,00			115			38,3%	Nav
4.1.1.	Moderno meliorāciju sistēmu proporcionāls palielinājums	%		3,00			n/a		0,0%	n/a
4.1.1.	Atjaunoto ražošanas celtnu un konstrukciju proporcionāls palielinājums	%		5,00			n/a		0,0%	n/a
4.1.2.	n/a									
4.2.1.	Atbalstīto jauna lauksaimniecības uzņēmumu skaits	Skaits	230,00			297			129,1%	Ir
4.2.1.	Lauksaimniecības uzņēmumu gados jauno īpašnieku īpatsvara pieaugums	%		13,00			1		10,0%	Nav
4.2.1.	Saglabātas pilnas darba dienas laika darba vietas	Skaits			230,00		n/a		0,0%	n/a
4.2.1.	Izveidotas pilnas darba dienas laika darba vietas	Skaits			230,00		n/a		0,0%	n/a
4.3.1.	Lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumu ar uzlabotu kvalitātes kontroli un kvalitātes vadības sistēmu proporcionāls pieaugums	%		30			2		6,4%	Nav
4.3.1.	Atbalstīto pārstrādes uzņēmumu produkcijas apjoma palielinājums	%			10,00			n/a	0,0%	n/a
4.3.1.	Pārstrādes uzņēmumu ienākumu skaita pieaugums	%			10,00			n/a	0,0%	n/a
4.3.2.	n/a									
4.4.3.	Atbalstīto dažādošanas projektu skaits	Skaits	400,00			332,00			83,0%	Nav
4.4.3.	Atbalstīto uzņēmumu skaits ar dažādotu darbību	Skaits	400,00			302,00			75,5%	Nav
4.4.4.	n/a									
4.4.5.	Izveidotas pilnas darba dienas laika darba vietas	Skaits			500,00			n/a	0,0%	n/a
4.4.6.	Saglabātas pilnas darba dienas laika darba vietas	Skaits			1 500,00			n/a	0,0%	n/a
4.5.4.	Ieviesta kvalitatīva un augsttražīga mežizstrādes, meža augsnes sagatavošanas un koksnes pirmapstrādes tehnika	Skaits	45,00			543			1206,7%	Ir
4.10.1.	Modernizēto zivju ražošanas pārstrādes uzņēmumu skaits	Skaits	25,00			28			112,0%	Ir
4.10.1.	Uzņēmumu, kuri ir uzlabojuši savu produkciju atbilstoši ES higiēnas standartiem proporcionāls pieaugums (%)	%		60,00			5		9,1%	Nav

Pielikums Nr.4. Uzņēmumu aptaujas anketa

Eiropas Savienības struktūrfondu ieguldījuma izvērtēšana uzņēmējdarbības atbalstam 2004.-2006.gada plānošanas periodā un šo ieguldījumu ietekmes noteikšana

UZŅĒMUMU APTAUJAS ANKETA

PASŪTĪTĀJS: FINANŠU MINISTRIJA
IZPILDĪTĀJS: BALTIJAS KONSULTĀCIJAS, SIA

1. Uzņēmuma nosaukums

JAUTĀJUMI PAR 2004.-2006.GADA PLĀNOŠANAS PERIODU

2. Kāda, Jūsaprāt, bija 2004.-2006.g. periodā saņemto ES Struktūrfondu līdzekļu ietekme uz Jūsu uzņēmuma izaugsmi (skalā no viens līdz pieci, 1 – zema ietekme vai nav ietekmes, 5 – augsta):

1 (zema ietekme 2 (drīzāk zema) 3 (vidēja) 4 (drīzāk augsta) 5 (augsta)
vai nav ietekmes)

3. Kāda, Jūsaprāt, bija pieejamo atbalsta programmu un saņemtā finansējuma atbilstība Jūsu uzņēmuma vajadzībām (skalā no viens līdz pieci, 1 – zema atbilstība, 5 – augsta atbilstība):

1 (zema) 2 (drīzāk zema) 3 (vidēja) 4 (drīzāk augsta) 5 (augsta)

4. Kādas bija Jūsu vajadzības? (drīkst būtu vairāki atbilžu varianti):

- 1) Darbinieku apmācības;
- 2) Subsidēti kredīti;
- 3) Atbalsts iekārtu iegādei;
- 4) Atbalsts tehnikas iegādei (transportlīdzekļi, pārvietojamā, mobilā tehnika);
- 5) Atbalsts būvniecībai (ēku būvniecība);
- 6) Atbalsts infrastruktūrai (elektrības, gāzes, ūdens pieslēgumi; pievadceļu būvniecība);
- 7) Cits [atšifrēt].

5. Kādas būtiskas izmaiņas saņemtais finansējums ieviesa Jūsu uzņēmuma darbībā? (drīkst būt vairāki atbilžu varianti)

- 1) Tika uzsākta jaunu produktu ražošana;
- 2) Tika apgūti jauni tirgus segmenti, paplašinājās klientu loks;
- 3) Tika palielināti eksporta apjomi;
- 4) Tika palielināts darbinieku skaits;
- 5) Tika samazināts darbinieku skaits (piemēram, jo iegādātās iekārtas aizvieto fizisko darbu)
- 6) Cits (atšifrēt)

6. Cik lielā mērā saņemtais ES Struktūrfondu atbalsts ir palīdzējis Jūsu uzņēmumam pārvarēt ekonomisko krīzi (skalā no 1- 5, 1 – zema ietekme vai nav ietekmes, 5 – augsta ietekme):

1 (zema ietekme 2 (drīzāk zema 3 (vidēja 4 (drīzāk augsta 5 (augsta
vai nav ietekmes) ietekme) ietekme) ietekme) ietekme)

7. Kāds ir Jūsu vērtējums par saņemtā ES Struktūrfondu atbalsta intensitātes apjomu (skalā no viens līdz pieci, 1 – atbalsta intensitāte ir zema, 5 – atbalsta intensitāte ir apmierinoša līmenī):

1 (zema) 2 (drīzāk zema) 3 (vidēja) 4 (drīzāk apmierinoša) 5 (apmierinoša)

8. Kādi bija galvenie šķēršļi veiksmīgai ES Struktūrfondu apguvei (atzīmēt trīs, Jūsaprāt, nozīmīgākos):
- 1) Projektu izvērtēšanas termiņi,
 - 2) Naudas atmaksas termiņi,
 - 3) Birokrātiskie procesi,
 - 4) Stingrie atlases kritēriji,
 - 5) Atbalsta intensitāte,
 - 6) Pašu līdzfinansējuma pieejamība,
 - 7) Piedāvātā finansējuma atbilstība Jūsu vajadzībām,
 - 8) Informācijas nepietiekamība,
 - 9) Cits [atšifrēt]
9. Kāds ir Jūsu vērtējums par ar ES Struktūrfondu apguvi saistītajiem birokrātiskajiem procesiem, t.sk. atskaitīšanās un pieteikšanās sarežģītība, atskaitīšanās detalizācijas pakāpe, informācijas sadrumstalotība starp dažādām organizācijām utt. (skalā no viens līdz pieci, 1 – zema atbilstība, 5 – augsta atbilstība):
1 (zema)	2 (drīzāk zema)	3 (vidēja)	4 (drīzāk augsta)	5 (augsta)
10. Kā Jūsu uzņēmums veica projekta pieteikuma un ar to saistīto dokumentu sagatavošanu?
- Pieteikumu gatavoja uzņēmuma vadība/darbinieki;
 - Tika izmantoti konsultantu pakalpojumi;
 - Cits [atšifrēt]

JAUTĀJUMI PAR ŠOBRĪD UN NĀKOTNĒ PIEEJAMO FINANSĒJUMU

11. Kāds ir Jūsu vērtējums par šobrīd un pēdējo divu gadu laikā pieejamo ES Struktūrfondu atbilstību Jūsu uzņēmuma vajadzībām (skalā no 1- 5, 1 – piedāvājums ir neatbilstošs vajadzībām, 5 – atbilstošs):
1 (neatbilstošs)	2 (drīzāk neatbilstošs)	3 (vidējs)	4 (drīzāk atbilstošs)	5 (atbilstošs)
- 6 – nav viedokļa
12. Kādas tieši ir Jūsu uzņēmuma vajadzības, kam būtu nepieciešams ES Struktūrfondu atbalsts? (drīkst būt vairāki atbilžu varianti):
- 1) Darbinieku apmācības;
 - 2) Subsidēti kredīti;
 - 3) Atbalsts iekārtu iegādei;
 - 4) Atbalsts tehnikas iegādei (transportlīdzekļi, pārvietojamā, mobilā tehnika);
 - 5) Atbalsts būvniecībai (ēku būvniecība);
 - 6) Atbalsts infrastruktūrai (elektrības, gāzes, ūdens pieslēgumi; pievadceļu būvniecība);
 - 7) Cits [atšifrēt].

Pielikums Nr.5. Aktivitāšu ietvaros sākotnēji pieejamais finansējums

Aktivitāšu ietvaros sākotnēji pieejamais finansējums (ERAF/ESF + valsts budžeta līdzfinansējums), LVL

Aktivitāte	Aktivitātes nosaukums	Sākotnēji pieejamais finansējums
2.1.1.	Tehniski ekonomisko pamatojumu izstrāde (atcelta)	nav datu
2.1.2.	Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai	10 618 106
2.2.1.1.	Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai	17 097 566
2.2.1.2.	Atbalsts ieguldījumiem uz ēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās	nav datu
2.2.2.	Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām koplietošanas iekārtās (testēšanas, sertificēšanas laboratorijām un līdzīgām aktivitātēm)	17 097 566
2.2.3.	Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai	17 096 864
2.3.1.	Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos	5 495 646
2.3.2.	Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai.	16 486 938
2.4.1.	Aizdevumi (tajā skaitā mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai.	10 869 410
2.4.2.	Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība	10 869 411
2.4.3.	Riska kapitāla fonds.	10 869 411
3.1.1.	Nodarbināto pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšana	10 697 680
3.1.2.	Aktīvās nodarbinātības pasākumi bezdarbniekiem	22 703 595
3.1.3.	Apmācības un konsultācijas komercdarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem	6 418 608
3.3.2.	Subsidēto darba vietu nodrošināšana	3 215 748
3.3.3.	Konsultācijas un apmācība komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai	1 071 917
4.1.1.	Investīcijas jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu ražošanai	nav datu
4.1.2.	Lauksaimniecības produktu ražošanas ēku un būvju būvdarbi, rekonstrukcija un renovācija un nepieciešamo būvmateriālu iegāde (t.sk. iepakojuma, ražošanas atkritumu pārstrāde, vienas saimniecības meliorācijas sistēmas)	nav datu
4.10.1.	Zvejas un akvakultūras produktu apstrāde un mārketinga uzlabošana	nav datu
4.10.3.	Akvakultūra	nav datu
4.11.3.	Jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšana	nav datu
4.11.4.	Atbalsts ražotāju organizācijām	nav datu
4.2.1.	Lauksaimniecības uzņēmuma dibināšana pirmo reizi	nav datu
4.3.1.	Investīcijas jaunu iekārtu, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzēti lauksaimniecības produktu pārstrādei (t.sk. iepakojšanai, ražošanas atkritumu pārstrādei)	nav datu
4.3.2.	Lauksaimniecības produktu pārstrādes būvju jaunbūve, rekonstrukcija, un nepieciešamo būvmateriālu iegāde	nav datu
4.4.3.	Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvu aktivitāšu dažādošana	nav datu
4.4.4.	Investīcijas pamatpakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām	nav datu
4.4.5.	Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana	nav datu
4.4.6.	Lauksaimnieku konsultāciju un saimniecību paplašināšanās pakalpojumu dienestu izveidošana	nav datu
4.5.4.	Ieguldījumi mežizstrādes, koksnes pirmapstrādes un tirdzniecības uzlabošanā un racionalizācijā	nav datu

Pielikums Nr.6. Nozaru pievienotā vērtība Latvijā

Nozaru pievienotās vērtības pieaugums 2009.g., salīdzinot ar maksimālo vērtību 2007.-2009.g., tūkst.LVL¹⁴⁰

Tautsaimniecības nozares	Max*	2009	Krīzes ietekme**
Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	246 392	246 392	0,0%
Zvejniecība	8 411	8 411	0,0%
Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma un cita komercdarbība	1 237 054	1 235 210	-0,1%
Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	29 649	29 370	-0,9%
Veselība un sociālā aprūpe	175 758	171 629	-2,3%
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	459 015	426 189	-7,2%
Izglītība	282 331	261 469	-7,4%
Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	200 601	181 817	-9,4%
Transports, glabāšana un sakari	1 048 577	893 722	-14,8%
Pārējie komunālie, sociālie un individuālie pakalpojumi	315 487	256 830	-18,6%
Finanšu starpniecība	395 512	315 488	-20,2%
Apstrādes rūpniecība	895 478	676 338	-24,5%
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; auto, moto, sadzīves priekšmetu un aparatūras remonts	1 733 544	1 133 647	-34,6%
Būvniecība	643 844	416 494	-35,3%
Viesnīcas un restorāni	120 824	71 282	-41,0%

* Max – maksimālā pievienotā vērtība (2000.g.salīdzināmajās cenās) attiecīgajā nozarē laika posmā no 2006.līdz 2009.gadam

** Krīzes ietekme – pievienotās vērtības (2000.g.salīdzināmajās cenās) pieaugums 2009.gadā, salīdzinot ar maksimālo vērtību laika periodā no 2006.līdz 2009.gadam.

¹⁴⁰ Autoru aprēķini, izmantojot CSP datus.

Pielikums Nr.7. Atbalstu saņēmēji uzņēmumu finanšu rādītāji

Apkopojot apgrozījuma, peļņas, pašu kapitāla un darbinieku skaita rādītājus pa nozarēm uzņēmumiem, kas saņēmēji atbalstu, iegūstam šādu tabulu:

Tabula Nr. 25. Finansējuma saņēmēju apgrozījuma rādītāji, 2004.-2009.gadā pa nozarēm, salīdzinot ar saņemtā atbalsta apjomu¹⁴¹

	Atbalsts, milj. LVL	Apgrozījums, milj. LVL					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kopā	154,75	2 877,54	3 494,83	4 451,15	5 283,78	5 590,71	3 808,49
A	59,54	396,38	453,52	538,77	630,68	660,07	525,67
B	3,66	5,94	9,58	14,64	16,53	17,88	13,75
C	1,55	8,37	10,43	20,86	25,54	21,99	11,63
D	54,59	1 178,99	1 457,29	1 757,15	2 036,44	2 051,59	1 498,49
E	0,13	0,40	0,34	0,39	0,37	0,47	0,69
F	6,27	103,77	148,40	218,86	285,86	362,39	208,26
G	9,38	811,53	916,03	1 264,93	1 568,55	1 740,84	1 009,25
H	7,44	68,46	80,56	95,77	110,79	115,57	80,30
I	3,48	208,15	274,21	317,59	365,40	359,47	305,04
J	0,02	0,15	0,19	0,27	0,35	0,41	0,28
K	4,78	71,20	107,35	177,16	194,92	209,56	107,00
L	-	-	-	-	-	-	-
M	0,36	10,65	19,25	22,28	20,23	18,81	27,08
N	0,74	1,87	2,42	3,46	5,02	6,41	5,40
O	2,80	11,69	15,27	19,01	23,10	25,25	15,66
Prioritārās nozares							
2	6,15	227,65	253,18	289,70	349,43	230,87	165,05
15	19,43	391,17	483,65	564,28	673,75	796,57	585,52
20	4,65	173,59	218,24	263,90	348,21	371,41	260,55
24	0,98	25,87	30,37	33,31	41,19	42,50	33,57
27	1,45	62,88	82,50	90,90	55,10	108,76	90,88
28	3,68	33,75	43,04	54,51	63,18	37,72	23,47
30	0,04	4,05	6,29	8,64	6,37	7,02	4,50
31	1,46	152,58	174,25	195,91	179,00	157,76	139,16
34	0,29	6,09	12,28	16,56	22,86	24,50	9,33
72	0,77	20,45	25,61	35,40	42,61	43,77	35,55

Tabula Nr. 26. Finansējuma saņēmēju peļņas rādītāji, 2004.-2009.gadā pa nozarēm, salīdzinot ar saņemtā atbalsta apjomu¹⁴²

	Atbalsts, milj. LVL	Peļņa, milj. LVL					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kopā	154,75	376,15	501,15	633,39	815,51	748,32	466,54
A	59,54	49,32	63,09	57,92	79,80	35,13	28,49
B	3,66	2,51	3,01	4,51	5,59	3,94	2,21
C	1,55	2,32	3,06	5,61	10,07	4,44	- 0,78
D	54,59	168,02	219,73	266,33	317,64	295,90	231,83
E	0,13	0,18	0,15	0,14	0,16	0,19	0,23
F	6,27	14,62	21,01	38,09	50,99	59,62	25,62
G	9,38	86,43	110,55	158,28	204,77	210,51	94,97

¹⁴¹ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

¹⁴² Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

	Atbalsts, milj. LVL	Peļņa, milj. LVL					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
H	7,44	11,27	11,96	9,36	10,10	8,63	7,23
I	3,48	18,46	32,19	36,66	66,68	63,38	46,06
J	0,02	0,06	0,08	0,14	0,19	0,21	0,13
K	4,78	15,56	26,65	44,59	56,04	52,40	18,51
L	-	-	-	-	-	-	-
M	0,36	4,87	5,63	6,08	6,33	5,68	5,81
N	0,74	0,27	0,57	0,98	0,91	1,57	1,04
O	2,80	2,27	3,46	4,69	6,24	6,71	5,16
Prioritārās nozares							
2	6,15	32,12	44,48	47,66	52,64	15,68	19,37
15	19,43	56,62	68,44	82,29	100,76	120,18	92,99
20	4,65	15,78	22,50	34,44	41,35	43,25	32,23
24	0,98	6,20	7,90	8,77	11,28	10,92	9,53
27	1,45	4,57	4,46	6,29	4,01	6,45	3,77
28	3,68	5,51	6,85	7,81	8,59	6,67	3,03
30	0,04	1,03	1,61	2,01	1,71	1,80	0,95
31	1,46	52,14	45,03	38,14	25,80	26,28	42,05
34	0,29	1,10	1,71	2,52	2,78	2,13	- 0,01
72	0,77	6,50	8,78	11,85	13,28	15,00	5,12

Tabula Nr. 27. Finansējuma saņēmēju pašu kapitāla rādītāji, 2004.-2009.gadā pa nozarēm, salīdzinot ar saņemtā atbalsta apjomu¹⁴³

	Atbalsts, milj. LVL	Pašu kapitāls milj. LVL					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kopā	154,75	912,29	1 087,49	1 266,42	1 481,39	1 598,82	1 388,50
A	59,54	169,50	225,25	262,97	296,63	371,69	347,57
B	3,66	8,67	8,63	8,94	9,46	10,55	10,29
C	1,55	3,59	4,61	6,32	10,15	12,50	15,55
D	54,59	422,26	492,37	556,18	607,22	617,61	541,77
E	0,13	0,58	0,74	0,90	0,92	0,98	1,11
F	6,27	29,94	38,15	57,08	75,42	90,27	62,40
G	9,38	97,75	118,48	153,51	185,43	202,06	143,78
H	7,44	23,42	29,09	34,38	38,36	32,30	28,35
I	3,48	121,31	123,53	126,36	189,39	190,32	184,06
J	0,02	0,06	0,07	0,09	0,11	0,16	0,07
K	4,78	21,41	32,79	43,62	50,06	53,36	37,52
L	-	-	-	-	-	-	-
M	0,36	9,50	9,32	10,18	9,93	9,18	9,10
N	0,74	0,68	0,86	1,08	2,38	2,50	2,43
O	2,80	3,63	3,59	4,81	5,93	5,34	4,49
Prioritārās nozares							
2	6,15	36,40	49,44	59,35	67,08	43,92	28,57
15	19,43	114,96	125,85	140,84	141,88	142,77	131,67
20	4,65	24,00	28,72	39,39	61,75	70,36	44,13
24	0,98	13,24	16,17	17,93	19,34	19,57	52,37
27	1,45	16,43	16,69	18,12	9,49	23,46	22,99
28	3,68	8,77	10,76	12,10	18,37	18,30	15,81
30	0,04	2,08	2,75	3,65	7,34	7,74	7,51

¹⁴³ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

	Atbalsts, milj. LVL	Pašu kapitāls milj. LVL					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
31	1,46	93,18	113,45	109,86	110,08	100,37	102,21
34	0,29	1,04	1,13	2,37	3,44	3,59	3,05
72	0,77	5,08	6,88	9,14	10,01	10,64	8,36

Tabula Nr. 28. Finansējuma saņēmēju pašu kapitāla rādītāji, 2004.-2009.gadā pa nozarēm, salīdzinot ar saņemtā atbalsta apjomu¹⁴⁴

	Atbalsts, milj. LVL	Darbinieki, tk.					
		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kopā	154.75	67.79	91.87	108.09	108.23	111.86	90.11
A	59.54	10.97	12.88	15.11	13.26	16.59	14.93
B	3.66	0.60	0.70	0.53	0.81	0.76	0.81
C	1.55	0.08	0.29	0.55	0.57	0.58	0.44
D	54.59	26.90	38.64	46.11	47.47	47.06	35.10
E	0.13	0.01	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02
F	6.27	2.93	3.53	5.56	5.29	7.25	5.70
G	9.38	6.39	7.85	10.84	11.78	12.37	9.87
H	7.44	0.35	6.49	6.82	7.54	7.43	4.97
I	3.48	14.19	14.49	14.10	12.85	10.99	10.44
J	0.02	0.01	0.01	0.02	0.02	0.01	0.01
K	4.78	3.53	3.91	5.05	5.69	5.95	4.25
L	-	-	-	-	-	-	-
M	0.36	1.17	2.38	2.30	1.81	1.61	2.49
N	0.74	0.13	0.06	0.30	0.30	0.30	0.34
O	2.80	0.54	0.61	0.79	0.83	0.95	0.75

¹⁴⁴ Autoru aprēķins, izmantojot SIA „Lursoft” datus.

Atsauces

1. Baumol W., Blinder S. Macroeconomics: Principles and Policy, Ninth Edition – Thomson South-Western, 2003. – 424 lpp.
2. Gupta G. S. Macroeconomics: theory and applications, Second Edition – Tata McGraw-Hill, 2004. – 435 lpp.
3. Biedrība „Baltijas Starptautiskais Ekonomikas Politikas Studiju centrs”, SIA „Baltijas Konsultācijas”. ES fondu makroekonomiskās ietekmes izvērtējums, pirmā posma ziņojums, 2007.
4. DG Regio data un Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000–2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2) Work Package 6a: enterprise and innovation (2009).
5. Estonian National Development Plan of EU Structural Funds. Single Programming Document 2004 – 2006
6. Holm-Pedersen, Mikkel, and Jeremy Millard, Kristian Pedersen. (2009). Ex Post Evaluation of Cohesion Policy Programmes 2000- 2006 co-financed by the ERDF (Objectives 1 and 2). Work Package 6a: enterprise and innovation. Danish Technological Institute.
7. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/wp6a_report_en.pdf
8. Latvijas Attīstības plāns (Vienotais programmdokuments) 1. mērķa programma 2004.–2006.gadam
9. LR Valsts Kontrole, Revīzijas ziņojums par Ekonomikas ministrijas un valsts aģentūras „Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra” darbības izvērtējumu uzņēmējdarbības attīstības veicināšanā, 2008.g.
10. Single Programming Document of Lithuania 2004 – 2006.
11. http://www.esparama.lt/ES_Paramangliskas_medis/spd_for_2004_2006_tree/publicity_measures/publications/files/SPD.pdf
12. The Vienna Institute for International Economic Studies, et al. (2010). Ex-Post Evaluation of Cohesion Policy programmes 2000–2006 co-financed by The ERDF (Objective 1 & 2). Synthesis Report. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/synthesis_eval2000_2006.pdf.
13. World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2010.-2011.
14. Centrālā statistikas pārvalde, <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html-0>
15. Centrālā statistikas pārvalde, IN03. Kopējie izdevumi inovācijām (milj. latu) metodoloģija, <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/zin/lkgad%20statistikas%20dati/Inov%20cijas/IN01.htm>
16. DG Regio data
17. Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmas dati
18. EUROSTAT, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
19. EUROSTAT, 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf
20. International Merchandise Trade Statistics (IMTS) - United Nations Statistics Division, <http://comtrade.un.org/db/>
21. Komersantu aptaujas dati
22. Latvijas Bankas dati, <http://www.bank.lv>

-
23. Latvijas Garantiju aģentūras sniegtie dati
 24. Latvijas Hipotēku un zemes bankas dati
 25. Lietuvas, Igaunijas, Īrijas un Slovēnijas atbildīgo institūciju sniegtā informācija
 26. LR Patentu valdes dati, <http://www.lrpv.lv/index.php?lang=LV>
 27. SIA „Lursoft” sniegtie dati